

Sami Myllyniemi

Aika vapaalla

Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009

OPETUSMINISTERIÖ

NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

NUORISOASIAIN NEUVOTTELUKUNTA

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 92
Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisu 40

Kansi: Christel Rönns
Taitto: Tanja Konttinen
© Opetusministeriö, Nuorisotutkimusseura ja tekijä

ISBN: 978-952-5464-54-2
ISSN: 1458-8110

Yliopistopaino Oy, Helsinki 2009

ESIPUHE

Tässä julkaisussa tarkastellaan nuorten vapaa-aikaa laaja-alaisesti. Käsittelyssä on niin järjestäytynyt ja omaehtoinen toiminta kuin vapaa-ajan yhteisöllisyydet ja nuorten omaa aikaa koskevat arvotkin. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta on selvittänyt aihetta vuosien 1998 ja 2001 järjestökiinnittelyseisyyss tutkimuksissaan. Käsillä oleva kyselytutkimus on jatkoa niille, mutta samalla asetelmaltaan uudenlainen. Nyt keskitytään järjestöissä mukanaolon ohella vapaa-ajan tekemiseen ja olemiseen laajemmin. Kysely kattaa aino siivun nuorten työn ja koulutuksen ulkopuolisesta elämänpääriistä. Julkaisussa ei tyydytä nykyhetken ja lähimenneisyyden vangitsemiseen, vaan vertailua haetaan 50 vuoden takaa klassisesta Erik Allardtin tutkimusryhmineen toteuttamasta nuorten harrastuksia ja yhteisöllisyyttä käsittelevästä tutkimuksesta. Näin päästään jäljittämään sitä, mikä nuorten vapaa-ajalla on pysyvää, mikä muuttuvaa. Nuorisotutkimusverkosto on yhteistyökumppanina tutkimuksen teossa, ja tehty kysely on samalla osa Nuorisotutkimusverkoston kolmevuotista *Nuorten vapaa-ajan käytännöt ja nuorisotyö Suomessa* -tutkimushanketta.

Kyselytutkimuksen kohderyhmänä on 10–29-vuotiaat suomalaiset. Laaja ikähaitari avaa tärkeän näkökulman arvioida sitä, miten elämäkulun siirtymät näkyvät vapaa-ajan kentillä – olipa kyse lapsuudesta nuoruuteen siirtymisestä tai aikuisuuden kynnyksistä. Kirjan tilastokuvioihin perustuva esitystapa palvelee nopeasti selkeää tilastotietoa haluavaa lukijaa. Taustoittavaa pohdintaa ja vertailuissa käytettyjä aineistoja on aiempaa runsaammin, mutta kuvioiden avulla nuorten vapaa-ajan toiminta ja arvostukset sekä niissä tapahtuneet muutokset ovat helposti hahmotettavissa.

Mielekäs vapaa-aika on yksi nuorten hyvinvoinnin ehdottomia ydinasioita – ja näin myös nuoria koskevan hyvinvointipolitiikan keskeisiä pilareita. Tehty kysely paikkaa omalta osaltaan nuorten vapaa-aikaan liittyvän tuoreen ja kattavan tiedon vajetta. Niin kuin yleensä käy, tulokset sekä yllättävät että myös todentavat muuta kautta jo saatuja käsityksiä. Nuorten vapaa-ajan yhteisöllisyydet, kuten yhteydenpito ystäviin ja vanhempiin, näyttävät olevan vauhdikkaassa muutoksessa. Murroksessa on myös järjestöihin kuuluminen, varsinkin kaikkein nuorimmissa ikäryhmässä. Kyselyn tuloksissa korostuu nimenomaan järjestöjen ulkopuolisen omaehtoisen toiminnan merkityksellisyys nuorten vapaa-ajan kannalta. Nämä tulokset virittävät hakemaan myös uudenlaisia, ennakkoluulottomiakin perspektiivejä nuorten hyvinvoinnin ymmärtämiseen ja tukemiseen. Hyvinvointia kun on tavanomaisesti lähestytty etenkin muodollisten institutionaalisten kytkösten kautta, lähinnä järjestäytyneen vapaa-ajan sekä koulutus- ja työmarkkinakysymyksenä. Yhdistettynä tuloksiin osallistumisen esteistä havaitut trendit heittävät haasteen nuorten parissa työskenteleville ja antavat pureksittavaa kenelle hyvänsä aikalaistarkkailijalle.

Lasten ja nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen vaatii paneutunutta ymmärrystä nuorten vapaa-ajasta – sen sisällöistä ja merkityksistä. Käsillä oleva julkaisu avaa tätä kenttää. Jatkossa tutkimus uusitaan joka kolmas vuosi.

Helsingissä 12.6.2009

Tuomas Kurttila
Pääsihteeri
Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta

Leena Suurpää
Tutkimusjohtaja
Nuorisotutkimusverkosto

SISÄLLYS

ESIPUHE	3
JOHDANTO	7
KYSELYN TOTEUTUS JA SEN TAUSTAMUUTTUJAT	9
Kohderyhmä, otos ja tiedonkeruun kulku	9
Taustamuuttajat	9
OSA I VAPAA-AJAN MÄÄRITTELYÄ	17
VAPAA-AJAN MÄÄRÄ	20
OMA AIKA	24
TYÖN JA VAPAA-AJAN RAJANKÄYNTIÄ	27
AJANKÄYTÖN TÄRKEYS	30
OSA II VAPAA-AJAN TEKEMINEN JA OLEMINEN	33
JÄRJESTÖKIINNITTUNEISYYS	34
Järjestöissä mukana oleminen	34
Järjestötyypit	40
Järjestötoiminnan muodot	43
Osallistumisaktiivisuus	45
VAPAA-AIKA JÄRJESTÖJEN ULKOPUOLELLA	49
Järjestäytymisen asteet	49
Matkailu	52
Näkemyksiä vapaa-ajan mahdollisuuksista	53
Vaikeista asioista puhuminen	59
POLITIikka	64
Äänestäminen	64
Vasemmisto ja oikeisto	67
PÄIHTEET	69
Alkoholi	69
Kannabis	73

OSA III NUORTEN VAPAA-AJANYHTEISÖLLISYYDET	77
YSTÄVÄT	78
Ystävien määrä	78
Tyttö- ja poikaystävät	86
Ystävien tapaaminen	88
Muu yhteydenpito ystäviin	91
Yhteydenpidon muutokset ystäviin	91
RYHMIIN KUULUMINEN	96
Kiinteät ystäväpiirit ja jengit	96
Nuorten tyylit	98
KOTI JA PERHE	102
Vanhempien tapaaminen	103
Muu yhteydenpito vanhempiin	104
Lapsuudenkodin olosuhteet	104
Vanhempien keskinäiset välit	109
Vaikutusmahdollisuudet kotona	114
OSA IV TYYTYVÄISYYS	117
Terveystila	118
Ihmissuhteet	121
Vapaa-aika	123
Taloudellinen tilanne	127
Elämä kaiken kaikkiaan	130
VERTAILUAINEISTOT	135
VIITTEET	136
LÄHTEET	145
LIITE 1. Taustamuuttajat	150
LIITE 2. Kyselylomake	152
LIITE 3. Avovastaukset	161
TIIVISTELMÄ	169
SAMMANDRAG	171
SUMMARY	173

JOHDANTO

Tämä 1200 nuoren puhelinhaastatteluun pohjautuva julkaisu pureutuu nuorten vapaa-aikaan. Se on jatkoa Nuoran aiemmille järjestökiinnityseisyysskyselyille vuosilta 1998 ja 2001, mutta näkökulma vapaa-aikaan on tässä aiempia kyselyitä laajempi. Osallistuminen on paljon muutakin kuin jäsenmaksun maksamista, ja tähän moninaisuuteen tuodaan valaistusta selvittämällä erilaisia järjestöosallistumisen muotoja ja tasoja. Järjestöjen, seurojen ja muun organisoidun toiminnan ohella vapaa-aikaa ja nuorten sille antamia merkityksiä tarkastellaan myös epämuodollisemmasta näkökulmasta. Tutkimuskohteena ovat niin ystävyys- ja sukulaissuhteet, päihteet, politiikka kuin lapsuudenkodista saadut elämän eväätkin.

Sen sijaan tässä ei juuri keskitytä nuorten varsinaiseen ajankäyttöön siinä mielessä, kuinka monta minuuttia vuorokaudessa käytetään television katseluun, ulkoiluun tai kotitöihin. Ajankäyttöön liittyvät tarkat tiedot saadaan Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksesta, jonka uusien tiedonkeruu toteutetaan 2009–2010. Myöskään tässä ei mennä liikuntaharrastuksiin eikä muihin vapaa-ajan harrastuksiin samalla tarkkuudella kuin Kansallisessa liikuntatutkimuksessa¹ ja Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa,² sillä eri tutkimusinstrumenttien välisellä työnjaolla pyritään välttämään päällekkäistä työtä.

Huomiota saattaa kiinnittää myös se, että joidenkin nuorten vapaa-aikaan liittyvien tärkeidenkin alueiden käsittely jää tässä verraten ohueksi. Esimerkiksi internet on yhä tärkeämpi osa nuorten elämää, ja Nuorisotutkimusverkosto selvittikin sitä hiljattain laajalla lomakekyselyllä Nuorten digitaaliset kulttuurit -hankkeessa, jonka tiedonkeruuta ei näin lyhyen ajan jälkeen ole mielekästä toistaa. Nuorten vapaa-ajan tärkeää ulottuvuutta, kulutusta, tutkitaan monin tavoin esimerkiksi Tilastokeskuksen kulutus-tutkimuksessa ja Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksissa. Nuorten vapaa-ajan kannalta tärkeitä kuntien ja seurakuntien nuorisotyön

palveluita ja käytäntöjä puolestaan käsiteltiin vuoden 2008 Nuorisobarometrissa, ja työtä jatketaan myös vuoden 2009 barometrissa taiteen ja kulttuurin näkökulmasta. Nuorisotyöhön tässä raportissa on lähinnä järjestöjen, siis kolmannen sektorin nuorisotyön näkökulma.

Tehty kysely on samalla osa Nuorisotutkimusverkoston kolmevuotista Nuorten vapaa-ajan käytännöt ja nuorisotyö Suomessa -tutkimushanketta. Käsillä oleva raportti on ensimmäinen askel kyselyn tulosten hyödyntämisessä, ja se pyrkii esittämään kyselyn keskeiset tulokset selkeästi ja yksinkertaisesti. Suoranaisten seurantatietojen hyödyntämistä lukuun ottamatta aiempaan tutkimukseen viitataan vain satunnaisesti, samoin vapaa-ajan teoretisointi tai käsitteellinen pohdinta jäävät sivurooliin.

Nuorten vapaa-ajan käytännöt ja nuorisotyö Suomessa -hankkeen tutkijat ottivat osaa kyselylomakkeen suunnitteluun ja kommentointiin, ja nyt kerätyn kyselyn aineisto on tutkijoiden käytössä heidän omissa hankkeissaan. Kerätty data on myöhemmin maksutta tilattavissa kaikkien tutkijoiden tai opiskelijoiden tutkimuskäyttöön Tampereen Yhteiskunnallisesta tietoaarkistosta osoitteesta www.fsd.uta.fi/.

Ajallista seurantatietoa nuorten vapaa-ajasta saadaan paitsi järjestökiinnityseisyysskyselyistä, myös niinkin kaukaa kuin vuonna 1955 tehdyn kyselyn aineistoon pohjautuvasta Nuorten harrastukset ja yhteisön rakenne -tutkimuksesta (Allardt ym.1958). Suomalainen yhteiskunta on 1950-luvusta muuttunut radikaalisti, mistä kertovat myös edellä mainittua tutkimusta varten tehdyn kyselyn taustamuuttajat, kuten ”ammattitaitoinen työväestö”, ”ammattitaidoton työväestö” ja ”talonpojat”. Vertailua näihin luokka-asemiin ei tässä tehdä, mutta sen sijaan esimerkiksi vertailua ”sakkeihin” (hyvien ystävien usein tapaaviin, melkein kiinteisiin ryhmiin) kuuluvien nuorten osuuksiin verrataan puolen vuosisadan päähän taaksepäin – tässä vain puhutaan uudemmin käsittein. Myös lyhyemmän aikavälin seurantatiedot esimerkiksi Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksesta kertovat kehityksen suunnasta.

Vapaa-ajan tärkeyden kasvua on perusteltu sen määrän lisääntymisellä, ja ennen kaikkea kehityksen nähdään koskettavan nuorta ikäryhmää. Vapaa-ajan määritelmästä ei kuitenkaan ole yksimielisyyttä, mistä syystä myös sen muutosta ja määrää eri ikäryhmissä on vaikeaa selvittää. Jos mennään ajassa kylliksi taaksepäin, vertailu käy yhä vaikeammaksi, ja lopulta mahdottomaksi. Tutkimusaiheena nuorten vapaa-aika ei edes olisi ollut mahdollinen esimodernissa yhteiskunnassa, sillä historiallisesti vapaa-ajan käsite nykyisessä merkityksessä liittyy modernin yhteiskunnan ja palkkatyöyhteiskunnan syntyyn. Maatalousyhteiskunnassa työtä, perhettä ja henkilökohtaista elämää ei nykyiseen tapaan voinut erottaa toisistaan. Myös nuorison käsitteen katsotaan syntyneen vasta teollistuvassa yhteiskunnassa. Suunnilleen 1950-luvulla talouskasvu synnytti Suomessakin ensi kertaa tilanteen, jossa teini-ikäisillä oli joutilasta aikaa ja jonkin verran myös rahaa. (Liikkanen 2009; Similä 2009.)

Se, että vapaa-aika on tärkeää ja merkityksellistä nimenomaan nuorille, näkyy selvästi Tilastokeskuksen vapaa-aikakyselyssä, jossa on mukana kaikenikäisiä suomalaisia. Tulos on hyvin selvä: iän myötä vapaa-ajan tärkeys vähenee suoraviivaisesti ja varsin jyrkästi. Alle

kolmekymppisistä useampi kuin neljä viidestä pitää vapaa-aikaa hyvin tärkeänä, yli 50-vuotiaista puolet ja päälle seitsemänkymppisistä enää kolmannes. Toki vapaa-aika käsitteenäkin tarkoittaa aivan eri asiaa eläkeläiselle kuin työn, opiskelun ja perheenperustamisen kiireissä elämän ruuhkavuosia elävälle nuorelle. Voi myös pohtia sitä, onko vapaa-aika arvokkaampaa sille, jolla sitä on paljon, vai sille, jolla on siitä pula. Vapaa-ajan suuri merkitys nuorten hyvinvoinnille on joka tapauksessa myös haaste nuorten elämänpiirin tutkimiselle. Tutkijan on menetelmällisesti usein helpompi tarttua työn, koulutuksen ja terveyden kaltaisiin teemoihin kuin yrittää saada otetta jotenkin muodottomasta vapaa-ajasta. Osaltaan nyt tehty kysely paikkaa nuorten vapaa-aikaan liittyvän tuoreen yleistettävissä olevan tiedon vajetta.

Julkaisu jakautuu neljään teemakokonaisuuteen: (1) vapaa-ajan luonteeseen, (2) vapaa-ajan tekemiseen ja olemiseen, (3) vapaa-ajan yhteisöllisyyksiin sekä lopuksi (4) nuorten tyytyväisyyteen eri elämänalueisiin. Loppuviitteisiin on sijoitettu metodologinen ja muu taustoittava pohdinta. Lopun liitteissä esitetään kyselylomake, siihen vastanneiden jakaumat taustamuuttujittain sekä vastaukset avoimeen kysymykseen ”mitä haluaisit enemmän vapaa-ajaltasi?”

KYSELYN TOTEUTUS JA SEN TAUSTAMUUTTUJAT

KOHDERYHMÄ, OTOS JA TIEDONKERUUN KULKU

Kyselyn perusjoukkona ovat 10–29-vuotiaat suomalaiset koko maassa lukuun ottamatta Ahvenanmaata. Otos muodostettiin väestörekisteritiedoista satunnaisotannalla. Tiedonkeruu toteutettiin puhelinhaastatteluin helmikuussa 2009. Haastattelut toteutti Innolink Research Oy. Otosrekisterin 2958 henkilöstä haastatettiin 1201. Ei-tavoitettuja oli 25–30 prosenttia, vääriä numeroita noin 10 prosenttia ja kieltäytyneitä 15–20 prosenttia. Kieltäytymisen yleisin syy oli se, että nuorta ei kiinnostanut tutkimus. Tämä oli sitä yleisempi kieltäytymisen syy, mitä nuoremmista vastaajista oli kyse.

Alle 15-vuotiaiden kohdalla otettiin yhteyttä haastateltavan vanhempiin, joilta pyydettiin lupa haastatella taloudessa asuvaa lasta. Näissä tapauksissa kävi usein niin, että huoltaja antoi haastatteluluvan, mutta nuori ei halunnutkaan tulla puhelimeen. Vanhemmilla vastaajilla kieltäytymisen syy puolestaan oli useammin se, että heillä ei ollut aikaa, eivätkä he kokeneet hyötyvänsä tutkimuksesta mitään.

Osa 10–11-vuotiaista osasi huonosti sisäistää numeroasteikkoja. Sisällöllisestikin osa kysymyksistä oli liian vaikeita 10-vuotiaille, ja haastattelijat saivat selittää tarkemmin, mitä kysymyksellä ajettiin takaa. Jotkut kysymyksistä koettiin myös arkaluontoisiksi. Haastattelijoille jäi kokemus, ettei lapsi välttämättä uskaltanut vastata aivan suoraan, ainakaan jos äiti tai isä oli lähellä. Toisten haastattelijoiden mukaan puolestaan arkaluontoisetkin kysymykset hoituivat suuremmista ongelmista, hihittelyä ja pientä hermostuneisuutta lukuun ottamatta. Arkaluontoisimmiksi koettiin kysymykset alkoholista, huumeista, tyttö- tai poikakaverista, perheen

taloustilanteesta ja väleistä vanhempiin.

Haastattelijoiden yleinen kokemus oli se, että haastatellut nuoret kokivat tutkimuksen mielenkiintoisena. Hankalinta oli saada nuoret vastaamaan, mutta kun vastaaja saatiin langan päähän, oikeanlaisia vastauksia mietittiin pitkäänkin ja kysymyksiin suhtauduttiin vakavasti. Varsinkin alle 15-vuotiaiden koettiin olevan aika otettuja siitä, että heille joku soittaa ja kyselee heidän asioistaan ja mielipiteistään.

TAUSTAMUUTTUJAT

Yksinkertaisten jakaumien lisäksi nuorten vastauksia esitellään usein erilaisten taustamuuttujien mukaan. Näin tehdään esimerkiksi sen selittämiseksi, onko tyttöjen ja poikien, eri-ikäisten tai erilaisissa elämäntilanteissa olevien nuorten näkemyksissä eroja. Usein eroista raportoidessa mainitaan ovatko ne tilastollisesti merkitseviä. Merkitsevyys tarkoittaa todennäköisyyttä sille, että ryhmien väliset erot johtuisivat sattumasta.³ On tärkeää erottaa käsitteet merkitsevä ja merkittävä toisistaan. 1200 haastattelun aineisto on sen verran suuri, että pienetkin erot voivat olla tilastollisesti merkitseviä, mutta se ei tarkoita sitä, että ne välttämättä olisivat tutkittavan asian kannalta merkittäviä.

Käytetyt taustamuuttujat on sukupuolta lukuun ottamatta saatu kysymällä niitä vastaajilta itseltään. Alle 15-vuotiaiden haastatteluissa taustatiedot kysyttiin vastaajan vanhemmalta tai muulta huoltajalta. Tietoja ei siis ole otettu rekistereistä, vaan käytetyt luokittelut kertovat siitä, kuinka tutkimukseen osallistuneet nuoret itse asian käsittävät. Esimerkiksi ikään tai koulutukseen liittyvät kysymykset ovat useimmiten varsin selviä, mutta vaikkapa pääasialliseen toimintaan tai yhteiskuntaluokkaan liittyvät puolestaan voivat olla hyvinkin tulkinnanvaraisia. Tätä ei tarvitse pitää virhelähteenä, mutta se on hyvä muistaa tuloksia tulkittaessa.

Taustamuuttujien mukaisissa kuvioissa ovat yleensä mukana sukupuoli ja ikä, useimmiten myös asuinalueeseen ja pääasialliseen toimintaan

liittyvä tieto. Näin on tehty riippumatta siitä, onko eri luokkien välillä eroja vai ei, sillä kaikkein keskeisimpien taustatietojen kohdalla myös erojen puuttuminen on tärkeä tieto. Muiden taustamuuttujien kohdalla on toimittu joustavammin, ja kuvioissa esitetään ennen kaikkea havaittuja eroja. Aluemuuttujia ja koulutusmuuttujia on kyselyssä useampia, ja pääsääntöisesti niistä käytetään sitä, jossa erot tulevat parhaiten esiin. Eli jos esimerkiksi kuntatyyppi (kaupunkimainen, maaseutumainen) erottelee vastaajia enemmän kuin lääni, käytetään sitä, ja vastaavasti käytetään koulutusmuuttujana suoritettuja tutkintoja, jos ne tuovat erot paremmin esiin kuin haastatteluhetken opiskelupaikka.

Tilastokuvioiden yhteydessä esitetään usein prosenttiluvun pohjana olevan osajoukon suuruus. Näiden lukujen merkkinä on n-kirjain. Esimerkiksi 20 % (n=300) tarkoittaa, että luku, josta 20 prosenttia on laskettu, on aineistossa ollut 300 henkilöä. Tämä tieto on oleellista tilastollisten erojen merkitsevyydestä kiinnostuneille.

Tässä esitellään keskeisimpiä käsitteitä, taustamuuttujia ja niihin liittyviä luokitteluja. Lopun liitteessä 1 on lisäksi yhteenveto vastaajista ja heidän vanhemmistaan keskeisimpien taustamuuttujien luokissa.

Ikä

Tutkimuksen perusjoukkoa, 10–29-vuotiaita, on Suomessa hieman yli 1,3 miljoonaa. Kyse ei siis ole marginaalisesta joukosta, vaan noin 25 prosentista Suomen väestöstä. Näin laaja ikäjakauma mahdollistaa jo varsin laajan elämäntapa- ja harrastustarkastelun, lapsuudesta itsenäistymisen kautta kohti aikuisuutta, sekä kodin, harrastusten ja kavereiden merkitysten vaihtelut eri elämäntapa- ja harrastusvaiheissa.

Ikään ja sukupolveen sidottuja muutoksia on toisinaan vaikea erottaa toisistaan. Jos nuorimman ikäryhmän havaitaan poikkeavan jossain kysymyksessä muista, ei yhden tiedonkeruuhetken poikkileikkaustietojen perusteella voi päätellä säilyykö ero myöhemmin iän lisääntyttä. *Suomalainen vapaa-aika* -tutkimuksen

artikkelien perusteella monet, esimerkiksi maakuun liittyvät muutokset liittyvät nimenomaan sukupolveen ja ovat näin ollen melko pysyviä (Liikkanen 2009, 17). Vapaa-ajan viettämisen tapoihin vaikuttavat myös muuttuva tarjonta ja mahdollisuudet, ennen kaikkea matkustamisen ja muun liikkumisen helpottuminen sekä viestintä- ja tietotekniikan nopea kehitys.

Tutkimusraportin kuvioissa ikää käytetään taustamuuttujana siten, että vastaajat on jaettu neljään ikäluokkaan: 10–14-vuotiaisiin, 15–19-vuotiaisiin, 20–24-vuotiaisiin ja 25–29-vuotiaisiin.

Sukupoli

Ikäjakauman ollessa niinkin laaja kuin 10–29 vuotta on suomenkielessä vaikea löytää sanoja, jotka hyvin kuvaisivat koko joukkoa. Nuorimmat vastaajat ovat selvästi tyttöjä ja poikia, vanhimmat naisia ja miehiä. Yksi ratkaisu olisi käyttää kautta linjan ilmaisua tytöt/naiset ja pojat/miehet, mutta koska se olisi tyyllisesti kömpelöä, käytetään tässä koko ikäryhmästä pääsääntöisesti sanoja tyttö ja poika toivoen niiden kuulostavan lukijan korvaan kyllin neutraaleilta – tai ainakin tasa-arvoisilta.

Kieli

Kaikkiaan toteutettiin 1141 suomenkielistä ja 60 ruotsinkielistä puhelinhaastattelua. Ruotsinkielisten haastattelujen osuus oli 5 prosenttia, mikä vastaa ruotsinkielisten osuutta kaikista Suomen 10–29-vuotiaista.⁴ Äidinkieltä kysyttäessä haastatelluille esitettiin suomen ja ruotsin lisäksi vaihtoehto ”muu, mikä”, mutta otokseen ei osunut muita kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvia. Kaikista 10–29-vuotiaista suomalaisista kuitenkin noin 5 prosentilla äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Äidinkieli on varsin hyvä luokitteluperuste myös maahanmuuttajataustaisten⁵ tunnistamiseksi (Kartovaara 2007), mutta ilmeisesti suomi haastattelukielenä on karsinut heidät pois otoksesta.

Aluemuuttujat

Yhtenä aluemuuttujana käytetään Tilastokeskuksen kunnan asutusrakennetta kuvaavaa kuntaryhmäluokitusta, jonka avulla vastaajat on kotikunnan perusteella luokiteltu neljään luokkaan: pääkaupunkiseudulla, kaupunkimaisissa kunnissa, taajaan asutuissa kunnissa ja maaseutumaisissa kunnissa asuviin. Jonkin verran tarkastellaan myös läänien välisiä eroja. Kunta- ja maakuntatasolla vastaajia ei sen sijaan yleensä ole tarpeeksi mielekkääseen vertailuun.

Kuntatiedon lisäksi vastaajia pyydettiin myös arvioimaan asuinpaikkaansa sen mukaan, asuvatko he 1) ison kaupungin keskustassa, 2) ison kaupungin lähiössä tai muulla laita-alueella, 3) pikkukylän tai pikkukaupungin keskustassa, 4) pikkukylän tai pikkukaupungin harvaan asutulla laita-alueella vai 5) maaseutuympäristössä. Näin haluttiin selvittää nuorten kokemusta välittömästä asuinympäristöstään, mikä voi olla kuntaa tärkeämpi tieto esimerkiksi siinä, kuinka pitkiä etäisyydet eri palveluihin ovat. Monissa kysymyksissä nimenomaan tämä välittömämpään asuinalueeseen liittyvä tieto osoittautui hedelmällisimmäksi.

Koulutus

Koulutusmuuttujana käytetään sekä haastatteluhetken opiskelupaikkaa että jo suoritettuja tutkintoja. Vastaajia pyydettiin mainitsemaan kaikki suorittamansa tutkinnot, taustamuuttujana käytettäessä vain ylin suoritetuista tutkinnoista on huomioitu. Ylioppilastutkinto ja toisen asteen ammatillinen tutkinto tosin ovat molemmat toisen asteen tutkintoja, ja ne onkin erotettu omiksi luokikseen. Tämä erottelu on oleellinen, sillä useissa asennemuuttujissa erot toisen asteen ammatillisen ja yleissivistävän koulutuslinjan välillä ovat jopa suuremmat kuin koulutustasojen välillä.

Aineistosta on mahdollista selvittää myös erilaisten tutkintoyhdistelmien määrät. Sekä ylioppilastutkinnon että toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneita on 77 eli 12 prosenttia yli 18-vuotiaista vastaajista. Mukana luvussa ovat sekä erikseen suoritettut tutkinnot että yhdistel-

mätutkinnot. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 32:lla on taustallaan ylioppilastutkinto, 14:lla ammatillinen perustutkinto, 10:llä ei kumpaakaan ja yhdellä molemmat. Aineiston 29 yliopistotutkinnon suorittaneesta 27:llä on ylioppilastausta, ja kahdella ei ole aiempia tutkintoja.⁶

Suoritettujen tutkintojen käyttämistä koulutusmuuttujana vaikeuttaa vastaajien nuori ikä ja otannan laaja ikähaarukka. Tutkintojen käyttäminen koulutustaustamuuttujana sellaisenaan ei parhaalla tavalla kuvaa koulutustasoa, sillä enemmistöllä 10–29-vuotiaista koulutus on yhä kesken. Suoritetut tutkinnot mittaavat usein enemmän tai vähemmän samaa asiaa kuin vastaajan ikä. Esimerkiksi opintojensa lopulla olevan 25-vuotiaan yliopisto-opiskelijan korkein suoritettu tutkinto on yleensä ylioppilastutkinto, eikä hän siksi erottuisi samanikäisestä nuoresta, joka ei ylioppilaskirjoitusten jälkeen ole opiskellut päiväkään. Tutkintomuuttuja sellaisenaan ei myöskään erottelisi ammattikoulun kautta ammattikorkeakouluun edennyttä suoraan toisen asteen ammatillisen tutkinnon jälkeen työelämään siirtyneestä. Siksi suoritettujen tutkintojen mukaisissa vertailuissa ovat mukana vain ei-opiskelijat. Poikkeuksena tästä ovat yliopistotutkinnon suorittaneet kuitenkin analyyseissa mukana vaikka opiskelisivatkin edelleen, sillä mahdolliset jatko-opinnot eivät enää vaikuttaisi korkeimpaan suoritettuun tutkintoon.⁷

Koulutusmuuttujana käytetään myös keskiarvoa. Peruskoulussa tai lukiossa opiskelevilta kysyttiin edellisen koulutodistuksen keskiarvoa, muilta peruskoulun päättötodistuksen keskiarvoa. Taustamuuttujana käytettäessä keskiarvo on jaettu neljään luokkaan: alle 7, 7–7,9, 8–8,9 ja 9–10. Koulutustilastoihin verrattuna sekä kaikkein heikoiten että kaikkein parhaiten menestyneet ovat aineistossa aliedustettuina.⁸

Järjestö

Seuroista, kerhoista, klubeista ja muista vastaavista käytetään tässä pääsääntöisesti yleisnimitystä järjestö. Järjestöissä mukana oleminen

on yleiskäsite, joka sisältää niin osallistumisen tai toimimisen kuin kuulumisen tai jäsenyydenkin.

Monikulttuurisuus

Kysymyksissä eri ajankäyttötapojen tärkeydestä (kuvio 14) ja vapaa-ajan aktiviteettien tarjonnan (kuvio 41) tietoja verrataan monikulttuuristen nuorten näkemyksiin. Vertailutiedot ovat *Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen* -tutkimushankkeesta, jossa vuonna 2005 kerättiin kyselylomakkein monikulttuuristen nuorten kyselyaineisto (n=1385). Monikulttuurisella tutkimuksessa tarkoitettiin nuoria, jotka olivat itse tai joiden vanhemmista ainakin toinen on syntynyt ulkomailla.

Monikulttuuristen nuorten ryhmä on varsin heterogeeninen. Tutkimushankkeessa kootun nuorten kyselyaineiston vastaajien taustoista löytyy 101 erilaista valtiokansalaisuutta, kansallisuuksien ja etnisyyksien kirjo oli tätäkin laajempi, ja kategorisoinnin alle mahtui muutenkin monenlaisia elämänolosuhteita ja -historioita. Tutkijat jakoivat avokysymyksen ”minä maalaisena/maalaisina pidät itseäsi” avulla kansallisuustaustojen moninaisuuden neljään luokkaan: 1) suomalaiset, 2) muunmaalaiset, 3) kaksikansalliset ja 4) suomenruotsalaiset. Siitä huolimatta, että aineisto koottiin monikulttuurisiksi määriteltyjen nuorten keskuudesta, peräti 45 prosenttia heistä ilmoitti kokevansa itsensä suomalaisiksi. Muunmaalaisiksi Suomessa itsensä koki 17 prosenttia nuorista ja kaksikansallisiksi 15 prosenttia. Noin yksi prosentti vastaajista identifioi itsensä suomenruotsalaisiksi ja loput jättivät vastaamatta tai ilmoittavat kokevansa itsensä esimerkiksi ”maailmankansalaisiksi” tai ”eurooppalaisiksi”. Monikulttuurisuuden käsitteen alle mahtuu siis varsin sekalaista sakkia. (Harinen 2005; Kivijärvi & Harinen 2009.)

Poliittiset näkemykset

Nuorten poliittisia näkemyksiä selvitettiin pyytämällä heitä sijoittamaan itsensä 10-portaisella asteikolla vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle.

Jaon mielekkyyttä nykyisen yhteiskunnallisen keskustelun kannalta voi toki kritisoida, ja epäilemättä aiemmin poliittista ideologiakenttää dominoineen vasemmisto–oikeisto-jaon rinnalle on postmodernissa yhteiskunnassa syntynyt ulottuvuuksia, jotka eivät ole sovitettavissa tähän perinteiseen dikotomiaan – kuten elämänlaatu, kulttuuri sekä ympäristö (Inglehart 1997, 330). Erityisesti nuorista puhuttaessa myös heidän kykyään hahmottaa vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus ”oikein” on epäilty. Keväällä 2008 kerättyyn ”Yhteiskuntatutkimus 2008” -kyselyaineistoon perustuvan Suomalaisten politiikkatietämys -tutkimushankkeen⁹ perusteella 18–30-vuotiaiden ikäryhmän politiikkatietämyksen taso onkin selvästi muita ikäryhmiä heikompi (Elo & Rapeli 2008).

Kuitenkin myös vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus on edelleen merkityksellinen – vaikkakaan ei ainoa – jakolinja politiikassa. Nuorisobarometrin 2008 perusteella näyttää myös siltä, että ainakin kysymyksiin vastanneet nuoret käsittävät vasemmiston ja oikeiston osapuilleen konventionaalisella tavalla.¹⁰ Tässä vapaa-aikakyselyssä vasemmisto–oikeisto-kysymyksen vaikeus huomioitiin siten, että se esitettiin vain vähintään 15-vuotiaille. Silti varsin huomattava osuus, 15 prosenttia, jätti vastaamatta kysymykseen.

Taustamuuttujana käytettäessä 10-luokkainen vasemmisto–oikeisto-muuttuja on ryhmitelty kolmeen luokkaan: vasemmistoon (asteikon 3 äärimmäistä arvoa), oikeistoon (asteikon toisen pää 3 äärimmäistä arvoa) ja sille välille kuuluviin (asteikon 4 keskimmäistä arvoa).

Vastaajaa pyydettiin myös arvioimaan isänsä ja äitinsä poliittista näkemystä vasen–oikea-ulottuvuudella. Sekä vastaajan että vanhempien näkemyksiä käsitellään tarkemmin politiikkaa käsittelevässä luvussa, myös siltä kannalta, kuinka poliittiset näkemykset periytyvät vanhemmilta.

Tyytyväisyys

Vastaajilta tiedusteltiin heidän tyytyväisyyttään eri elämäalueisiin kouluarvosanalla 4–10. Tätä

tietoa käytetään taustamuuttujana joidenkin muiden kysymysten tulosten esittelyssä. Tällöin tyytyväisyys on jaettu kolmeen luokkaan: erittäin tyytyväinen (arvosana 10), melko tyytyväinen (arvosanat 7–9) ja tyytymätön (arvosanat 4–6).

Yhteiskuntaluokka

Vastaajien yhteiskunnallisen aseman ryhmitelyperusteita on monia, eikä ole selvää mikä niistä tiivistäisi tutkimusaiheen kannalta oleellisimman tiedon. Yksin taloudellisen aseman selvittäminen ei kuitenkaan riitä, sillä eri yhteiskuntaryhmien elinolosuhteisiin liittyy muitakin pääoman muotoja kuin vain taloudellinen (kuten kulttuurinen, sosiaalinen, poliittinen jne.). Sosioekonominen asema (kuten opiskelija, työntekijä, alempi toimihenkilö) tiivistää periaatteessa paljon tietoa, mutta nuorten ollessa tutkimuksen kohteena se ei ole paras vaihtoehto, sillä nuorten työ- ja koulutusura on vielä alkuvaiheessa.¹¹

Myöskään yhteiskuntaluokan selvittäminen kyselytutkimuksella ei ole yksioikoista, sillä luokan käsite on monella tapaa värittyä. Esimerkiksi työväenluokkaan ja keskiluokkaan liittyy vahvoja merkityksiä, jotka vaikuttavat niihin samastumiseen. Luokkaidentiteettiin vaikuttavat paitsi perhetausta, ammattiasema, koulutus ja tulotaso, myös esimerkiksi kulutus ja elämäntyyli. Nyt tehty kysely tarjoaakin aineistoa luokka-aseman tarkasteluun nimenomaan elämäntapaisuuksien näkökulmasta.

Kun Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa 2002 kysyttiin suomalaisilta mihin yhteiskuntaluokkaan he katsovat kuuluvansa, nuoret arvioivat oman luokka-asemansa korkeammaksi kuin vanhemmat ikäluokat (Myllyniemi ym. 2005, 42). Sama havainto tehtiin Suomi 1999 -aineistosta (Wilska & Eresmaa 2003, 103). Tämäkin kertoo siitä, että kokemus luokka-asemasta ei palaudu taloudelliseen tilanteeseen tai ammatillisiin asemiin. Yksi selitysmalli nuorten arvioille on, että he arvioivat luokka-asemaansa tulevaisuusperspektiivistä käsin, ja esimerkiksi korkeakouluopiskelijat samastuvat jo opiskelu-

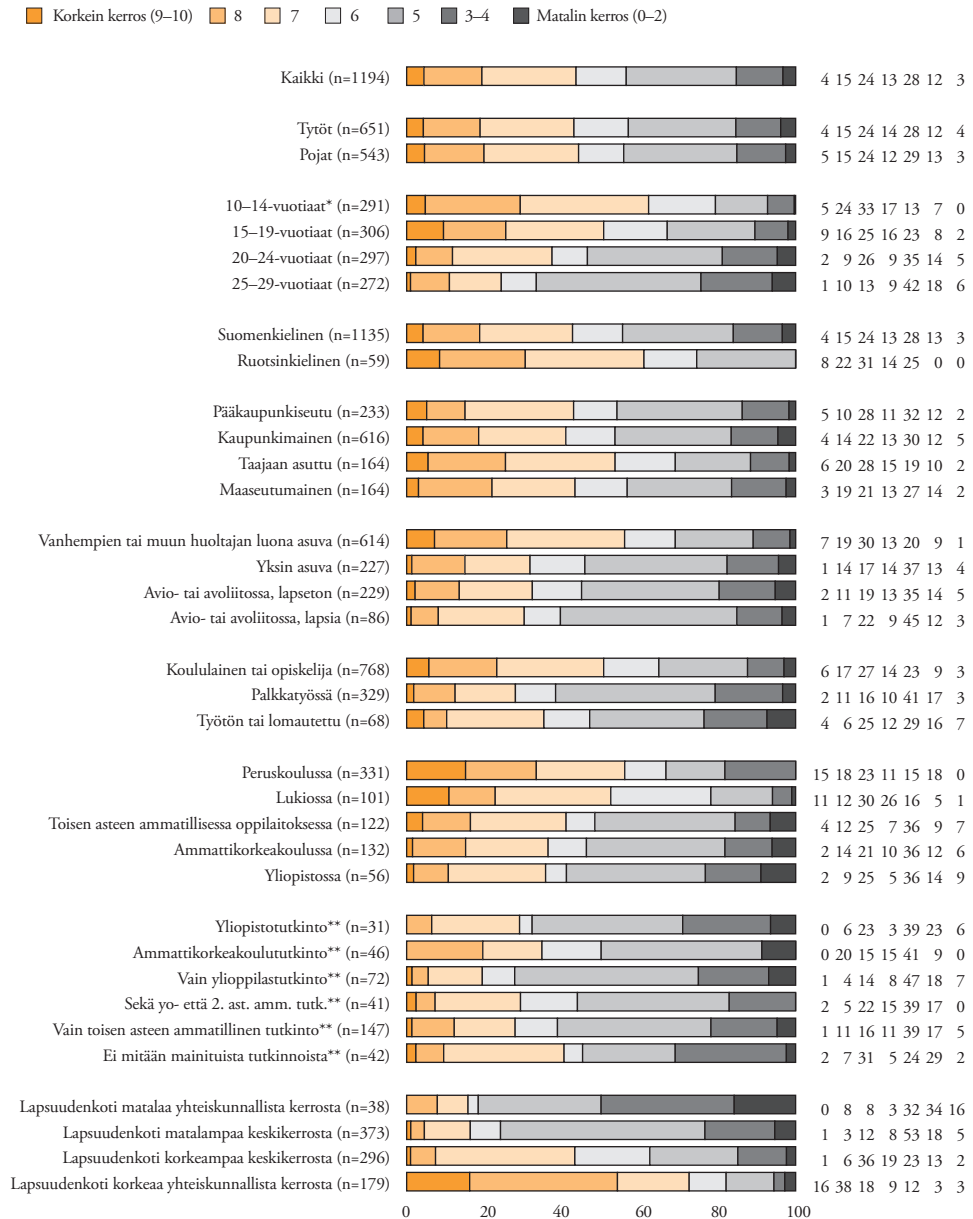
aikana ennakolta tulevaan luokka-asemaansa.

Tässä kyselyssä yhteiskunnallista asemaa selvitettiin pyytämällä vastaajia sijoittamaan itsensä asteikon 0–10 sopivimmaksi katsomaansa kohtaan siten, että skaalan ääripäitä kutsuttiin ”matalimmaksi” ja ”korkeimmaksi” yhteiskunnalliseksi luokaksi. Alle 15-vuotiaiden haastattelussa tämän arvioinnin teki vastaajan vanhempi suhteessa kotitalouteen. Vaikka haastattelussa käytettiin luokan käsitettä, tutkimusraportissa puhutaan myös yhteiskunnallisista kerroksista. Tämä johtuu nimeämisvaikeudesta, ”alaluokka”, ”keskiluokka” ja ”yläluokka” kun ovat hyvin latautuneita käsitteitä. Taustamuuttujana käytettäessä yhteiskuntaluokka on ryhmitelty neljään ryhmään, jotka on nimetty ”matalaksi yhteiskunnalliseksi kerrokseksi” (arvot 0–3), ”matalammaksi keskikerrokseksi” (arvot 4–5), ”korkeammaksi keskikerrokseksi” (arvot 6–7) ja ”korkeaksi yhteiskunnalliseksi kerrokseksi” (arvot 8–10).

Joissain tapauksissa yhteiskuntaluokan käyttäminen taustamuuttujana saattaa vaikuttaa tautologialta. Näin onkin, jos luokkaa käytetään selittämään omaa määritelmäänsä. Mitä voi päätellä esimerkiksi siitä, että tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen on yhteydessä korkeaan luokka-asemaan? Päätelmässä, että korkean yhteiskuntaluokan nuoret ovat muita tyytyväisempiä taloudelliseen asemaansa, on kehäpäätelmäisyyttä, sillä juuri taloudellisen aseman voi ajatella olevan tärkeä kriteeri sille, mihin luokka-asemaan nuori kokee kuuluvansa. Koska kyse on nimenomaan itse arvioidusta sijoittumisesta yhteiskunnan luokkarakenteeseen, on yhteys taloudellisen aseman ja itsen luokkaan sijoittamisen yhteydestä kuitenkin itsessään merkittävää tietoa.

Kuviossa 1 esitetyt nuorten arviot sijoittumisestaan yhteiskunnallisessa stratifikaatiossa painottuvat jatkumon ylempään päähän. Keskiarvo on 5,95, kun se symmetrisessä tapauksessa olisi tasan 5, eli asteikon keskimäinen arvo. Keskimäiseen arvoon sijoittaa itsensä 28 prosenttia vastaajista, sen alapuolelle 15 prosenttia, ja yläpuolelle peräti 56 prosenttia.

Kuvio 1. Vastaajien arvio omasta/kotitaloutensa yhteiskunnallisesta luokka-asemasta.
(10=korkein, 0=matalin kerros, %)

* Alle 15-vuotiaiden kohdalla tiedot ovat nuorten vanhempien antamia.

** Vain ei-opiskelijat lukuun ottamatta yliopistotutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

Kyselyn tulosten ei kuitenkaan voi tulkita tukevan edellä mainittua käsitystä nuorten taipumuksesta sijoittaa itsensä tulevaan luokkaan, sillä nimenomaan korkeakouluopiskelijat kokevat yhteiskunnallisen asemansa matalaksi. Myöskään yliopistotutkinnon suorittaminen ei näytä kohentavan kokemusta yhteiskunnallisesta asemasta, ei ainakaan ennen 30 ikävuotta. Sen sijaan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden kokemus asemastaan on korkeampi kuin millään muulla koulutusasteella. Myös toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneet kokevat yhteiskunnallisen asemansa korkeaksi. Tämä selittyy näiden ryhmien muita korkeammalla tyytyväisyydellä omaan taloudelliseen tilanteeseensa (ks. kuvio 88), sillä kuten kuvioista 2 nähdään, on nuorten kokemus yhteiskunnallisesta asemastaan erittäin vahvasti yhteydessä nimenomaan taloudelliseen tilanteeseen.

Opiskelupaikan mukaan tarkasteltuna korkeimmaksi asemansa arvioivat lukiolaiset ja peruskoululaiset, mutta he arvioivatkin tilanetta enemmän lapsuudenkotinsa kautta, asuunhan enemmistö lukiolaisista (tässä aineistossa 63 prosenttia) ja peruskoululaisista (100 prosenttia) yhä vanhempiensa kanssa. Se, että toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat kokevat luokka-asemansa heikommaksi, vaikka heistäkin enemmistö (59 prosenttia) asuu vanhempiensa kotona, kertoo siitä, että lukion ja ammatillisen koulutuksen valinneiden sosiaalisissa taustoissa on yhä eroja.

Mitä vanhemmasta vastaajasta on kyse, sitä alemmas he arvioivat sijoittumisensa yhteiskunnan rakenteessa. Osaksi tätä selittää juuri lapsuudenkodista muuttaminen.¹² 15 vuotta täyttäneille vastaajille esitettiin myös kysymys siitä, minkälaisen he arvioivat lapsuudenkotinsa aseman olleen heidän ollessaan 12-vuotiaita. Kuviossa 1 tätä tietoa on käytetty taustamuuttujana oman senhetkisen tilanteen arvioinnin tarkastelussa.¹³ Arviot lapsuudenkodin ja haastatteluhetken asemasta ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa,¹⁴ mutta myös liikettä yhteiskunnallisesta kerrostumasta toiseen on tapahtunut. Suunta alaspäin on ollut yleisempää kuin suunta ylöspäin. (Luokkaliik-

kuvuudesta ks. myös kuvio 3.)

Kuviossa 2 näkyy yhteiskunnallisiin luokkiin samastumisen yhteys eri elämänalueisiin tyytyväisyyden kanssa. Selkein yhteys ja vahvin korrelaatio on taloudellisen tilanteen ja luokan välillä. Yhteydet ovat vahvoja, mutta vähemmän lineaarisia myös muiden elämänalueiden kohdalla. Matalimpaan yhteiskunnalliseen luokkaan itsensä sijoittavissa nuorissa on suhteellisen suuri osuus ihmissuhteisiinsa ja vapaa-aikaansa tyytyväisiä. Korkein yhteiskuntaluokka erottuu joka tapauksessa kaikilla elämänalueilla kaikkein tyytyväisimpänä.

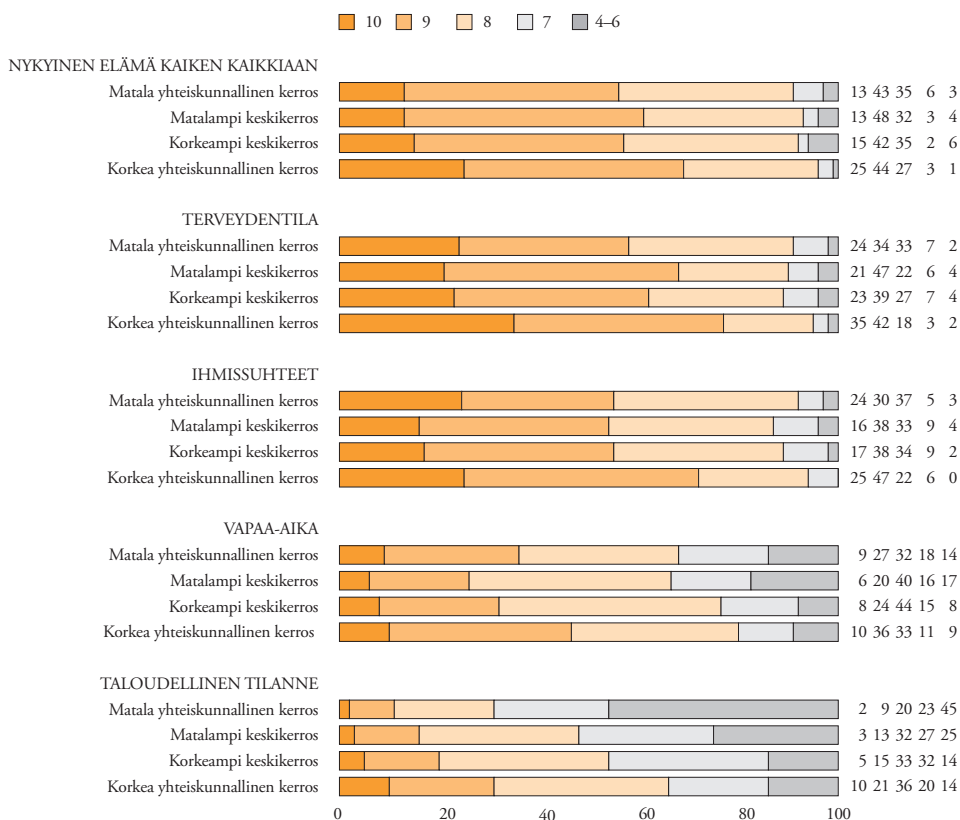
Vähentämällä vastaajien arviosta lapsuudenkodin luokka-asemasta arviot tämänhetkisestä luokka-asemasta, saadaan itse arvioitu yhteiskunnallisen aseman muutos. Tätä voi pitää karkeana arviona sosiaalisesta liikkuvuudesta, mutta on tärkeää muistaa, että kyse on nimenomaan nuorten arvioista haastatteluhetken tilanteesta, joka on näissä ikäryhmissä muutoksen tilassa.

Sekä oman että lapsuudenkodin yhteiskunnallista kerrosta mitattiin asteikolla 0–10. Niinpä asemassa tapahtunut muutos voi vaihdella -10 ja +10 välillä. Kuviossa 3 muutos on luokiteltu viiteen luokkaan. ”Suureksi” muutos on tulkittu, jos se on vähintään 3 yksikköä, ja 1 tai 2 yksikön muutos on nimetty pieneksi.

Lähes puolet vastaajista ei ole kokenut lainkaan muutosta yhteiskunnallisessa asemassaan. Tämä johtuu tietysti osin siitä, että enemmistö (51 prosenttia) asuu yhä lapsuudenkodissaan. Niistä, jotka jo ovat muuttaneet omilleen, noin kolmannes sijoittaa itsensä samaan kohtaan yhteiskunnallisessa hierarkiassa kuin lapsuudenkodissaan. Koetun aseman lasku on hieman yleisempää kuin sen nousu. Keskiarvolla mitattuna muutos koko vastaajajoukossa on hieman miinuksen puolella, noin -0,3.

Suoritettujen tutkintojen mukaiset erot eivät (yllättäen) ole merkitseviä sosiaalisen liikkuvuuden kannalta. Jos koettua liikkuvuutta mitataan aseman muutoksen keskiarvoilla, ei yhteyttä ole myöskään sillä, missä nuori parhaillaan opiskelee. Kuten kuvioista 3 nähdään, opiskelupaikka on kuitenkin toisella tapaa mer-

Kuvio 2. Itse arvioitu yhteiskunnallinen luokka-asema ja tyytyväisyys eri elämäalueisiin. (Kouluarvosanat 4–10, %)

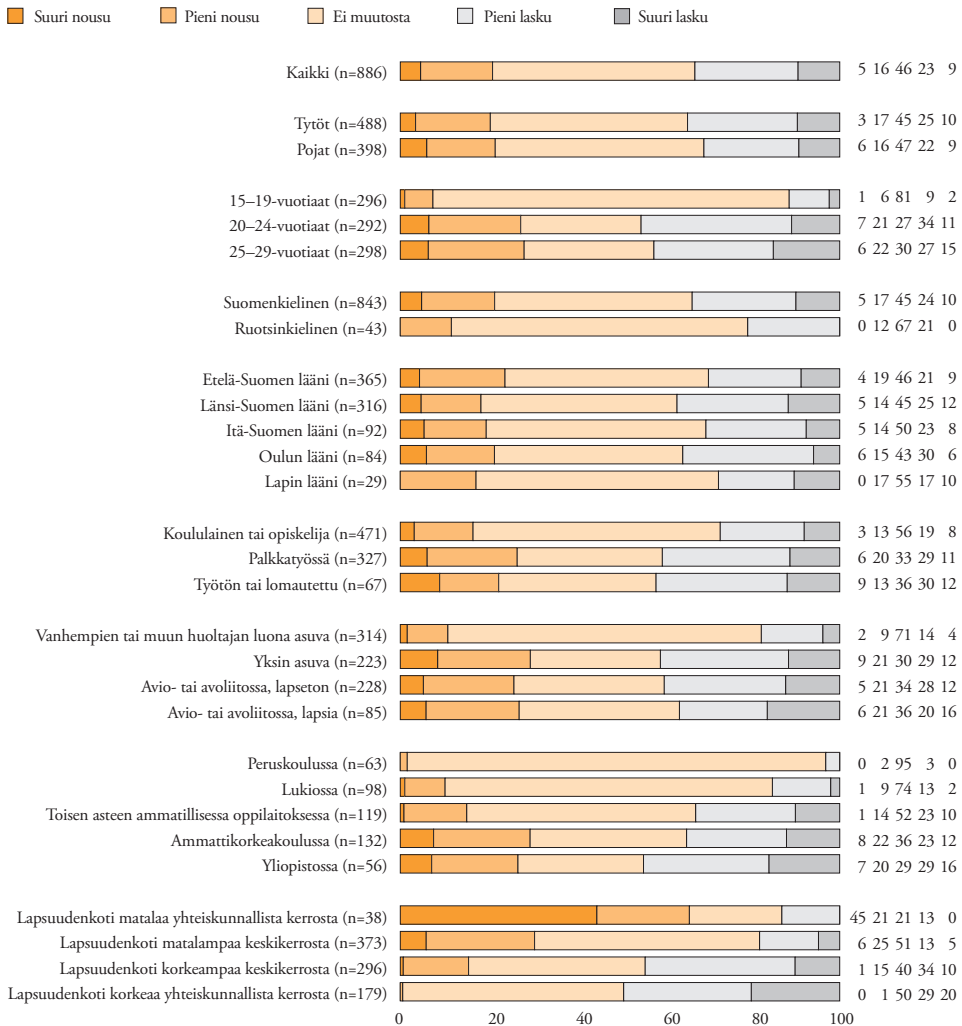
kityksellinen sosiaalisen muutoksen kokemisen kannalta. On luonnollista, että 95 prosenttia peruskoululaisista ei ole kokenut muutosta, sillä he asuvat yhä vanhempiensa kotona. Mutta mitä korkeammalla tasolla opiskelee, sitä enemmän on sekä nousua että laskua yhteiskunnallisessa luokka-asemassaan kokeneita. Koska kysyttyä yhteiskunnallista asemaa ei mitenkään määriteltä vastaajille, voi hyvin olla, että tässä tulee näkyväksi opiskelijaelämän ristiriitaisetkin ulottuvuudet. Toisaalta itsenäisyys, omillaan pärjääminen ja kouluttautuminen lisäävät kansalaiskompetenssia ja riippumattomuutta, toisaalta taloudelliset realiteetit rajaavat entistä enemmän toimintamahdollisuuksia (Myllyniemi &

Suurpää 2009, 2–4). Edellä nähtiin (kuvio 2), kuinka tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen on voimakkaassa yhteydessä kokemukseen asemasta yhteiskunnallisessa hierarkiassa. Ehkä opiskelijoiden arvioissa luokka-asemastaan vetävät vastakkaisiin suuntiin toisaalta heikentynyt taloudellinen pääoma ja toisaalta kasvava koulutuksellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma.

Kotitalous ja perhe

Kotitalouden tietoja selvitetäessä haastatteli-joille oli annettu ohje selventää tarvittaessa, että tässä tutkimuksessa kotitaloudella tarkoitetaan henkilöitä, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä

Kuvio 3. Muutos yhteiskunnallisessa luokka-asemassa (%)

tai jotka muuten käyttävät tulojaan yhdessä. Perhettä tai lapsuudenkotiä ei kyselyssä määritely.

Kaikista 10–29-vuotiaista vastaajista 51 prosenttia asui yhä vanhempiensa luona, alle 15-vuotiaista lapsuudenkodissaan kaikki, 15–19-vuotiaista 74 prosenttia, 20–24-vuotiaista 28 prosenttia ja 25–29-vuotiaista enää 5 prosenttia. Siskoja tai siskopuolia asui yhteensä 231 vastaa-

jan kotona, heistä 218:lla oli yksi sisko, 13:lla useampi. Veljiä tai velipuolia asui 221 vastaajan kotona, 210:llä oli yksi veli ja 21:llä useampi. Enemmistö vastaajan kotona asuvista sisaruksista on pikkusiskoja (62 prosenttia siskoista) ja pikkuveljiä (67 prosenttia veljistä), sillä vastaajaa vanhemmat sisarukset ovat ehtineet muuttaa pois lapsuudenkodistaan. Vastaajan kanssa samanikäisiä sisaruksia on 7 prosentilla.¹⁵

Lapsuudenkodista muuttaneilta kysyttiin myös perheenjäsenten lukumäärää. 40 prosenttia heistä asui yksin, 43 prosenttia kahden hengen perheessä, 10 prosenttia kolmen hengen perheessä ja 6 prosenttia tätä suuremmassa perheessä.

Lapsuudenkodin vauraus

Lapsuudenkodin taloudellista tilannetta selvitettiin pyytämällä vastaajia valitsemaan sopivin vaihtoehtoista varakas, hyvin toimeentuleva, keskituloinen, heikosti toimeentuleva, köyhä. Alle 15-vuotiaiden haastatteluissa nuorten vanhemmat vastasivat kysymykseen ja vähintään 15-vuotiaita pyydettiin arvioimaan tilannetta silloin, kun he itse olivat 12-vuotiaita.

15–19-vuotiaiden ikäryhmästä kaksi kertaa useampi kuin muista arvioi lapsuudenkodin olleen heikosti toimeentuleva tai köyhä. Tämä on oikeastaan varsin yllättävä iän mukainen yhteys. Taloudellinen tilannehan ei yleisesti ottaen 2000-luvun alkuvuosina ainakaan heikentynyt. Ne, jotka olivat 90-luvun alun laman aikana 12-vuotiaita, puolestaan ovat nyt otoksen vanhinta ikäryhmää. Sen, että juuri 15–19-vuotiaat arvioivat muita useammin lapsuudenkodin olleen heikosti toimeentuleva tai köyhä, täytyy johtua jostain muusta kuin absoluuttisesta köyhyydestä. Ehkä jo omilleen muuttaneet nuoret osaavat yhä vanhempien luona asuvia paremmin suhteuttaa lapsuudenkotinsa varallisuuden (15–19-vuotiaista kolme neljästä asuu vanhempien kanssa).

Vanhempien koulutus

Vanhempien koulutustasolla ei vapaa-aika-aineistossa juuri ole yhteyttä lasten ja nuorten koulutustasoon. Tilastokeskuksen koulutus-tilastojen mukaan kuitenkin lasten pitkälle kouluttautumisen todennäköisyys suurenee huomattavasti, mitä pidemmälle vanhemmat – etenkin äiti – ovat kouluttautuneet. (Myrskylä 2009). Se, että vastaava yhteys tässä aineistossa on heikko, johtuu etenkin kohderyhmän iästä. Oikeampi ikäryhmä koulutuksen periytymisen tutkimiseen olisi 30 ikävuodesta ylöspäin, jolloin suurin osa tutkinnoista on jo suoritettu. 10–29-vuotiaiden otoksen vanhimmassa päässä on yleensä liian vähän vastaajia tilastollisesti merkitsevien erojen havaitsemiseksi. Toisen asteen tutkintojen suorittamisikä on matalampi, ja niiden kohdalla erot ovat rässäkin ikäryhmässä näkyviä. Niistä vähintään 20 vuotta täyttäneistä vastaajista, joiden äidillä on korkeakoulututkinto, 62 prosenttia on ylioppilaita. Opisto- tai ylioppilastutkinnon suorittaneiden äitien lapsista ylioppilastutkinnon on suorittanut 56 prosenttia, ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden lapsista 53 prosenttia, kun taas ilman tutkintoa olevien äitien lapsista vain 41 prosenttia on ylioppilaita. Äidin korkea koulutus siis lisää todennäköisyyttä suorittaa ylioppilastutkinto. Ammatillisen tutkinnon suorittamiseen vaikutus sen sijaan on päinvastainen: korkeakoulututkinnon suorittaneiden jälkeläiset suorittavat muita vähemmän ammatillisia perustutkintoja.¹⁶

OSA I

VAPAA-AJAN MÄÄRITTELYÄ

VAPAA-AJAN MÄÄRÄ

Kyselyssä selvitettiin nuorten vapaa-ajan määrää kysymällä heidän kokemuksiaan sen riittävydestä.¹⁷ Vastausvaihtoehtojen toisessa ääripäässä nuorilla on vapaa-aikaa ”niin vähän, etteivät he usein ehdi tehdä mitä haluaisivat” ja toisessa ”niin paljon, etteivät tiedä, mitä tekisivät vapaa-ajallaan”.

Kysymyksen muotoilu ei sinänsä ole kovin arvottava. Jos vapaa-aikaa on niin paljon, ettei tiedä mitä sillä tekisi, se ei välttämättä tarkoita, että vapaa-aikaa olisi liikaa. Voi miettiä myös vaikkapa miten kysymykseen vastaisi se, joka ei työ- tai koulu-uupumukseltaan jaksaa miettiä itselleen mielekästä vapaa-ajan tekemistä. Toisaalta sen, ettei usein ehdi tehdä vapaa-ajalla mitä haluaa, voi nähdä myönteisesti mielekkään tekemisen runsautena. Ei ole selvää, mikä on vapaa-ajan optimaalinen määrä tai kuinka aktiivista sen pitäisi olla. Tuoreen helsinkiläisten 9–13-vuotiaiden arkea selvittäneen kyselytutkimuksen mukaan lasten hyvä arki kiteytyy aktiivisen tekemisen ja rauhallisen oloilun tasapainossa (Stenvall 2009, 87). Se, missä tekeminen ja oleminen ovat tasapainoisissa suhteissa vaihtelee varmasti henkilön ja elämäntilanteen mukaan.

Lähtökohtaisesti vapaa-aika kyllä on kulttuurissamme myönteinen asia, mutta tämäkään kuva ei ole ristiriidaton. Lienee selvää, että vapaa-aikaa useimmiten kaivataan lisää, mutta tätä toivetta ei voi viedä loppuun saakka: vapaa-aika määrittyy suhteessa johonkin muuhun aikaan, ja jos ei ole työtä, koulua, perhettä tai muuta, johon vapaa-aikaa rajata, voi kysyä onko silloin varsinaista vapaa-aikaakaan.

Kuviosta 4 nähdään, että asteikolla 1–5 vapaa-ajan riittävyttä arvioitaessa on yleisin arvo 3, jonka antaa 42 prosenttia vastaajista. Ääriarvot sen sijaan ovat harvinaisia. Kokonaisuutena nuorten kokemus vapaa-ajan määrästä painottuu enemmän sen runsauden kuin niukkuuden suuntaan. Erityisesti kaikkein nuorimmista vastaajista enemmistö kokee, että vapaa-aikaa on niin paljon, etteivät he tiedä mitä

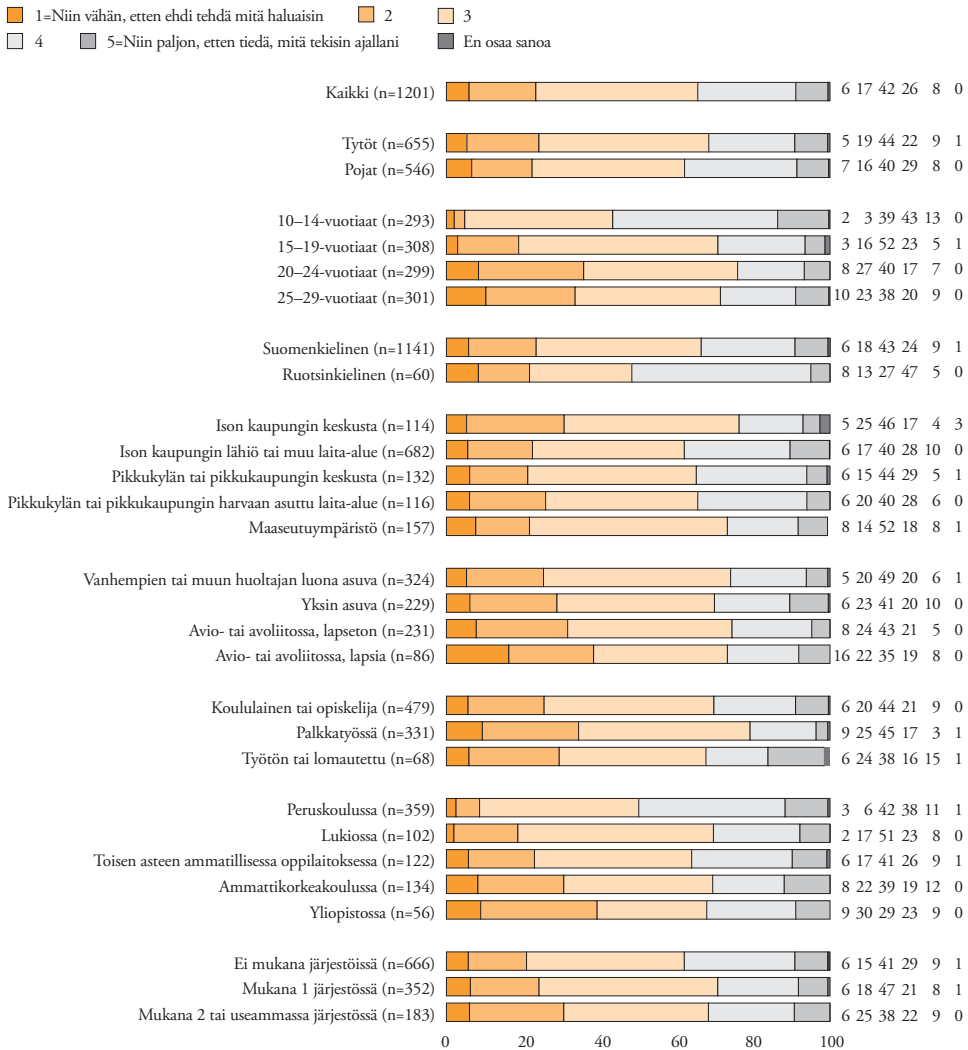
sillä tekisivät. Tulosta voi pitää yllättävänä. Esimerkiksi Vesa Keskinen (2001) 10–18-vuotiaita helsinkiläisnuoria koskevan kyselytutkimuksen mukaan yleisin harrastamisen este nuorten itsensä mielestä on ajanpuute.¹⁸ Samaan tapaan Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksissa havaittua nuorten vapaa-ajan harrastuneisuuden kasvun taittumista on tulkittu eräänlaiseksi kylläntymiseksi (Hanifi 2004, 132).

Kysymystä vapaa-ajan riittävydestä voi lähestyä myös vapaa-ajan palveluiden kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen näkökulmasta. Sen, että näin monilla nuorilla on niin paljon vapaa-aikaa, etteivät he tiedä mitä sillä tekisivät, voi nähdä haasteena palveluntarjoajille. Tilanne tässä mielessä on varmasti hyvin erilainen suurissa kaupungeissa ja maaseudulla.¹⁹ Toisaalta Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimus hieman nuorempien, 9–13-vuotiaiden arjen tutkimuksessa korostui nimenomaan organisoimattoman oleskelun tarve (Stenvall 2009). Myös DiaLogin selvityksessä lasten ja nuorten palvelujärjestelmästä suurimmaksi hyvinvointi-kuiluksi nousi nuorten omien vertaisryhmien toiminta, ei niinkään järjestetty harrastustoiminta (Vehviläinen 2009).

Varsinaisia konkreettisia ajankäyttöön liittyviä kysymyksiä tässä vapaa-aikakyselyssä on vähän, mutta suuntaa-antavaa tietoa voi saada kiertoteitse. Kun nuorilta kysyttiin, estävätkö läksyt vapaa-ajan toimintaan ehtimistä, vain noin joka kymmenes piti läksyjä vapaa-ajan esteenä, koululaisistakin vain hieman useampi (kuvio 40). Kotitöiden kohdalla tilanne oli samansuuntainen (kuvio 39). Koulu- tai kotityöt eivät siis näyttäisi kohtuuttomasti syövän nuorten vapaa-aikaa, mikä on tavallaan yllättävää.

Kun tarkastellaan kokemusta vapaa-ajan riittävydestä erilaisten aktiviteettien määrän mukaan, huomataan yhteyksiä ajan riittämättömyyden ja monipuolisen aktiivisuuden kanssa. Palkkatyössä olevat kokevat enemmän vapaa-ajan riittämättömyyttä kuin työttömät tai opiskelijat. Niillä nuorilla, jotka tekevät sekä palkkatyötä että opiskelevat, kokemus vapaa-ajan riittämättömyydestä on vielä yleisempää.

Kuvio 4. "Kuinka paljon vapaa-aikaa sinulla on?" (%)

Samaten järjestöelämässä mukana olevat kokevat vapaa-ajan vähäisemmäksi kuin muut, ja etenkin tämä koskee niitä järjestötoiminnassa mukana olevia, jotka osallistuvat toimintaan konkreettisesti. Myös edempänä kuvioissa 27 ja 28 esitettyjen eri vapaa-ajan toimintatyyppien kasautuminen samoille henkilöille on yhteydessä vapaa-ajan riittämättömyyden tunteen

kanssa. Vaikka vapaa-ajan määrää on vaikeaa tai mahdotonta mitata, tämä antaisi viitettä siitä, että sen riittämättömyys voi liittyä hyvinkin konkreettiseen ajan vähyyteen erilaisten aktiviteettien keskellä.

Kyselyaineistossa nuorten kokemus vapaa-ajan määrästä on myös yhteydessä siihen, kuinka tyytyväisiä he vapaa-aikaansa ovat. Kuvioista 5

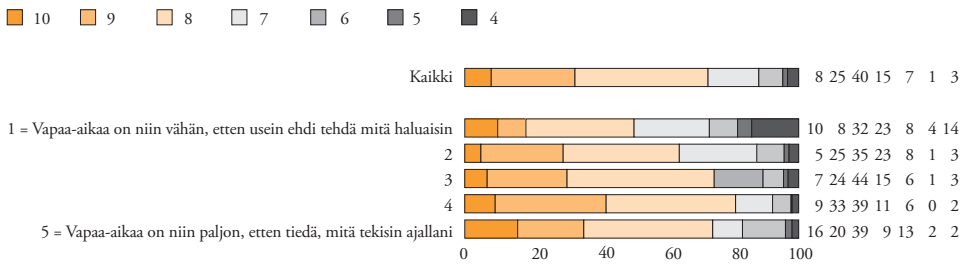
näkyv selvästi, että vapaa-aikaansa ovat tyytyväisempiä ne, joilla sitä on enemmän. Yhteys ei kuitenkaan ole lineaarinen; kaikkein tyytyväisimpiä vapaa-aikaansa ovat ne, jotka kokevat sitä olevan 5-portaisella asteikolla nelosen verran. Viitosen antaneet ovat jo hieman tyytymättömämpiä, mikä antaa tukea ajatukselle siitä, että vapaa-aikaa voi tosiaan olla liikaa. Yleisenä havaintona kuviosta 5 voi sanoa, että vapaa-aika voi olla epätydyttävää sekä niistä, joilla on sitä paljon että niistä, joilla sitä on riittämättömästi.

Niistä nuorista, jotka eivät tiedä mitä kaikella vapaa-ajallaan tekisivät, on sekä vapaa-aikaansa hyvin tyytyväisiä että hyvin tyytymättömiä suhteellisen paljon. Tämäkin kertoo ihmisten erilaisesta tasapainosta tekemisen ja olemisen välillä, sekä tietenkin siitä, että vapaa-ajan laatu on mää-

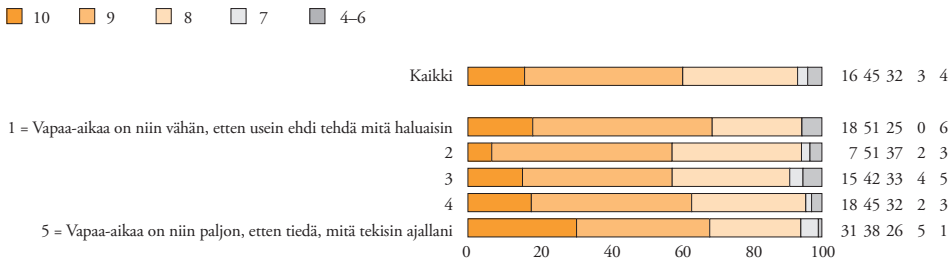
rää tärkeämpi. Se, kuinka vapaaehtoista runsas vapaa-aika on, lieene ratkaisevaa sen kokemiselle. Edempänä (kuvio 86) nähdään, että työttömät, joilla oletettavasti on vapaa-aikaa runsaammin kuin muilla, ovat siihen varsin tyytymättömiä. Samansuuntainen on Tilastokeskuksen vapaa-aikakyselyssä 2002 tehty havainto siitä, että työttömien arki on muita ikävystyttävämpää (Liikkanen 2004, 22).

Myös vapaa-ajan määrän yhteys elämään tyytyväisyyden kanssa on mielenkiintoisen epälineaarinen. Kaikkein tyytyväisimpiä elämäänsä ovat ne, joilla on vapaa-aikaa kaikkein eniten, sekä ne, joilla sitä on kaikkein vähiten (kuvio 6). On kiinnostavaa pohtia, keitä ovat nämä elämäänsä tyytyväiset nuoret, jotka eivät kärsi vapaa-aikansa vähyydestä. Kysymykseen sisäl-

Kuvio 5. Tyytyväisyys omaan vapaa-aikaan sen mukaan, kuinka paljon sitä kokee olevan. (Kouluarvosanat 4–10, %)

Kuvio 6. Tyytyväisyys nykyiseen elämään sen mukaan, kuinka paljon itsellä kokee olevan vapaa-aikaa. (Kouluarvosanat 4–10, %)

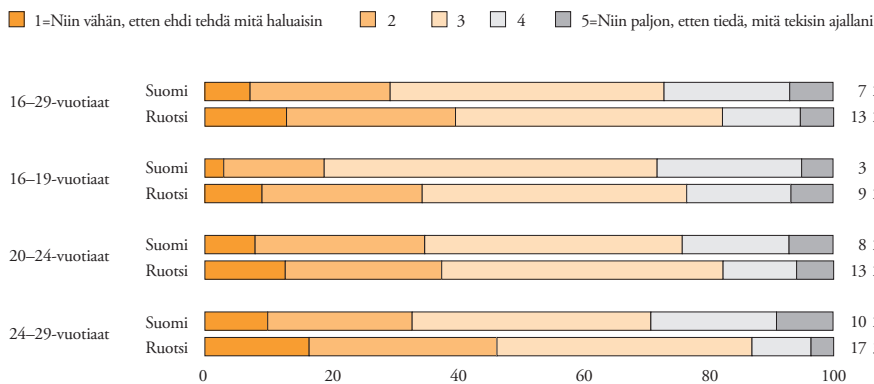

tyy epäilemättä myös erilaisia näkemyksiä siitä, mikä kaikki kuuluu vapaa-aikaan, eivätkä kaikki keskeiset syyt vapaa-ajan koettuun vähyyteen kyselyssä luonnollisestikaan selviä. Aineistossa järjestötoiminnan tai muiden harrastusten määrällä ei ole yhteyttä vapaa-ajan vähyyden kokemuksiin. Sen sijaan voidaan nähdä, että ne nuoret, joiden vapaa-aika ei riitä kaiken halutun tekemiseen, ovat hieman keskimääräistä vastaajaa vanhempia, ja heissä on selvä yliedustus työssäkäyviä, seurustelevia sekä avio- tai avoliitossa asuvia. Kiinnostava yksityiskohta on sekin, että vaikka lapsen saaneet ovat yleensäkin varsin tyytyväisiä elämäänsä, ovat erityisen onnellisia jostain syystä juuri ne lapsia saaneet, jotka kokevat, että heidän vapaa-aikansa ei riitä kaikkeen. Elämän ruuhkavuodet voivat siis

näyttäytyä onnellisena aikana.

Kysymyksen muoto on vertailutarkoituksessa lainattu ruotsalaisesta kyselytutkimuksesta vuodelta 2007, mikä mahdollistaa ainakin suuntaa-antavan vertailun suomalais- ja ruotsalaisnuorten vapaa-ajan määrän kokemisesta (ks. Ungdomsstyrelsen 2007).²⁰ Kuvion 7 mukaan keskimmäisen arvon antaneiden osuus on molemmissa maissa sama. Suomalaisnuorilla on kuitenkin selvästi ruotsalaisnuoria useammin niin paljon vapaa-aikaa, etteivät he tiedä mitä he sillä tekisivät. Ero on suurempi vanhemmissa ikäryhmissä. Ruotsalaisten vapaa-ajan riittävyys näyttäisi vähentyvän tasaisesti iän myötä, Suomessa kehitys on samansuuntainen vähän yli 20 ikävuoteen saakka, mutta ei jatku kolmenkymppin lähestyessä.

Kuvio 7. ”Kuinka paljon vapaa-aikaa sinulla on?”
Suomalaisten ja ruotsalaisten 16–29-vuotiaiden vertailu. (%)

Ruotsin lähde: Ungdomsstyrelsenin lomakekysely vuodelta 2007, n=2727.

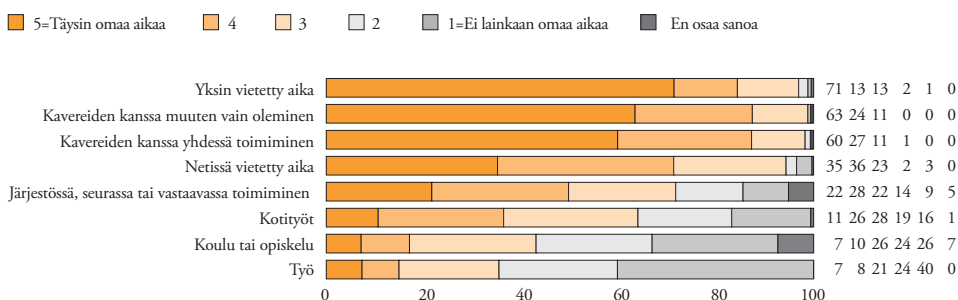
OMA AIKA

Erilaiset tavat viettää aikaa voivat tuntua enemmän tai vähemmän omalta ajalta. Kun kyselyssä selvitettiin nuorten kokemuksia siitä, kuinka omaksi he kokevat eri ajanviettotavat, korostui yksin vietetty aika ja kavereiden kanssa oleminen (kuvio 8). Kavereiden kanssa muuten vain oleminen koetaan vielä kavereiden kanssa yhdessä toimimista enemmän omana aikana. Erot ovat kuitenkin pieniä, eikä toimimista ja muuten vain olemista useinkaan liene helppo erottaa toisistaan, sillä kysymys ei koskenut suunnitelmallista tai päämääräsuuntautunutta tekemistä.

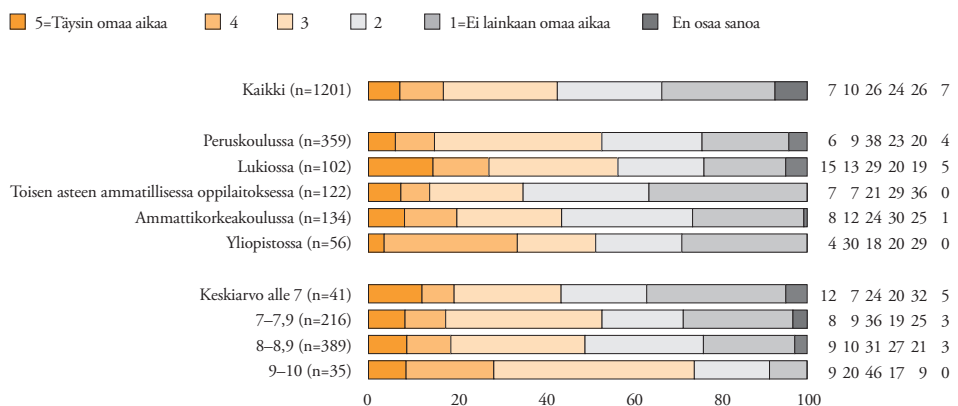
Ainahan kavereiden kohdatessa tapahtuu jotain, ja myös vaikkapa ostarilla hengailu voidaan hyvin kokea yhdessä tekemiseksi.

Kuvion 8 tiedoista voi epäsuorasti päätellä jotain vapaa-ajan kokemisesta, vaikkei tässä siitä suoranaisesti kysyttykään. Myös vapaa-aika lienee jatkumo, sillä sille ei voi yleensä vetää tarkkoja rajoja, vaan eri ajanviettotavat ovat enemmän tai vähemmän vapaa-aikaa. Yksi perinteinen tapa ymmärtää vapaa-aikaa on käsittää se ajaksi työn ja koulun ulkopuolella. Vastaavasti kyselyssä näkyy, että työssä ja koulussa vietetty aika tuntuu nuorista vähiten omalta. Tätä luku- tapaa jatkamalla voi kuviosta 8 nähdä sen, että aika tuntuu sitä omemmalla, mitä vapaampaa se

Kuvio 8. "Kuinka omaksi koet seuraavat tavat käyttää aikaa?" (%)

Kuvio 9. Kuinka omaksi ajaksi kokee koulun tai opiskelun. (%)

on, siis tavallaan kirjaimellisesti vapaa-aikaa.

Mitä organisoidummasta tai institutionaalisemmasta ajankäytöstä on kyse, sitä vähemmän se siis tuntuu omalta. Järjestötoiminnassa vietetty aika on nuorten mielestä jo huomattavasti vähemmän omaa kuin muu kavereiden kanssa oleminen tai tekeminen. Kaikkein vähiten omaksi ajaksi koetaan koulu tai opiskelu, ja varsinkin työ, josta peräti 40 prosenttia työssäkäyvistä on sitä mieltä, että se ei ole lainkaan omaa aikaa.

Kysymys työn kokemisesta omana aikana esitettiin vain haastatteluhetkellä työssäkäyville nuorille. Kyselyssä ei ollut ammattiin liittyviä taustamuuttujia, joilla voitaisiin päätellä kokemusta erityyppisistä töistä. Koulutustason tai yhteiskuntaluokan mukaisia eroja työn kokemisessa omaksi ajaksi ei kuitenkaan ole.

Toisin kuin työn kohdalla, kysymys koulusta esitettiin myös niille, jotka eivät parhaillaan opiskele missään. Vaikka kaikilla on kokemusta koulunkäynnistä, on ”en osaa sanoa”-vastausten osuus kuitenkin tässä kysymyksessä suhteellisen suuri (7 prosenttia). Kuviosta 9 nähdään kuinka omaksi ajaksi eri oppilaitoksissa opiskelevat kokevat opiskelunsa. Verraten suuri osa lukiossa ja yliopistossa opiskelevista kokee opiskeluajan enemmän tai vähemmän omakseen, mutta toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista valtaenemmistö on päinvastaista mieltä.

Kysymys järjestössä, seurassa tai vastaavassa toimimisesta esitettiin myös niille, jotka eivät

parhaillaan ole järjestötoiminnassa mukana. Näin tehtiin sillä tausta-ajatuksella, että saataisiin arvioita myös niiltä, joilla on aiempia kokemuksia asiasta. Vaikka ”en osaa sanoa”-vastausten osuus on tässä tavallista suurempi, on jopa 95 prosenttia ottanut kantaa siihen, kuinka omaksi ajaksi kokee järjestössä toimimisen, mistä voi päätellä, että kysymykseen on vastattu myös ilman että siitä juuri on omaa kokemusta.

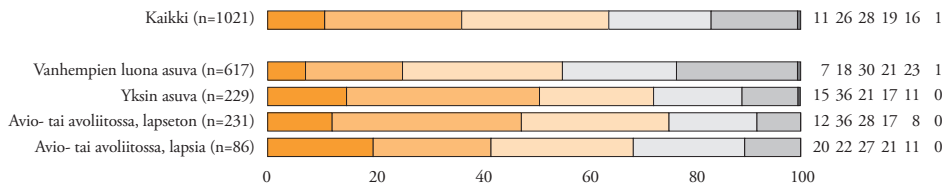
Järjestöissä mukana olevat kokevat ymmärrettävästi niissä vietetyn ajan omempaan kuin ne, jotka eivät ole järjestöissä. Erot ovat kuitenkin yllättävän pieniä. Myös erot järjestöjen konkreettiseen toimintaan, toiminnan suunnitteluun ja toimeenpäämiseen kuuluvien kokemuksissa siitä, kuinka omaa aikaa järjestöissä toimiminen on, ovat varsin vähäisiä verrattuna järjestöpassiivisempiin nuoriin. Asiaa käsitellään lisää järjestökiinnittymisestä käsittelevässä luvussa (ks. kuvio 25).

Kotitöiden omaksi ajaksi kokeminen vaihtelee perhetyyppittäin (kuvio 10). Omimmaksi kotityöt kokevat yksin asuvat, vähiten omaksi vanhempien luona asuvat. Sillä, asuuko molempien vanhempien vaiko vain toisen kanssa, ei ole vaikutusta asiaan. Sen sijaan hyvät välit vanhempiin, sekä isään että äitiin, ovat yhteydessä kotitöiden omaksi ajaksi kokemisen kanssa. Tyttöjen ja poikien välillä ei ole eroja kotitöiden kokemisessa omaksi ajaksi.

Ystävien määrällä tai tapaamistiheydellä ei juuri ole merkitystä sille, kuinka omalta yksin tai

Kuvio 10. Kuinka omaksi ajaksi kokee kotityöt. (%)

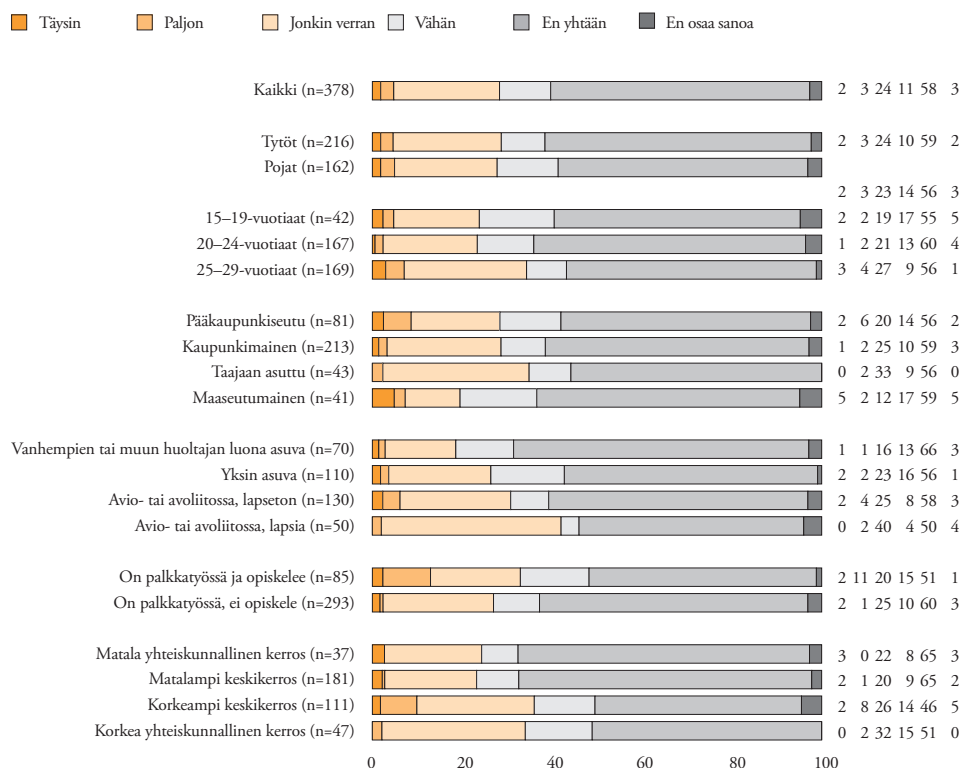
5=Täysin omaa aikaa 4 3 2 1=Ei lainkaan omaa aikaa En osaa sanoa

yhdessä kavereiden kanssa vietetty aika tuntuu. Sitä, ettei ystävyysverkostojen laajuus tai säännöllisyys vaikuta asiaan, voi pitää yllättävänä. Myöskään järjestötoimintaan osallistumisella ei ole vaikutusta. Sen sijaan ne nuoret, joilla joko ei ole mitään harrastuksia tai on sellainen harrastus, joka ei tapahdu ryhmässä vaan yksin,

pitävät yksinoloa muita useammin omana aikanaan. Tämä on tietysti myönteinen vihje siitä, että yksin harrastavat myös viihtyvät harrastuksessaan yksin. Yksinäisharrastusten pariin hakeutumisella ei juuri ole yhteyttä ystävien määrän kanssa, kuten ei myöskään harrastamisella ylipäätään.

Kuvio 11. ”Koetko omassa elämässäsi työn ja vapaa-ajan välisen rajan epäselväksi?” (%)
Kysytty vain työssäkäyviltä.

TYÖN JA VAPAA-AJAN RAJANKÄYNTIÄ

Kyselyssä haluttiin selvittää sitä, kuinka nuoret kokevat työn ja vapaa-ajan rajan. Modernissa teollisessa työssä, ideaalityypinään liukuhihnatyö, ero oli selvä: kun tehtaan pilli vihelsi, työt saattoi jättää taakse ja vaihtaa vapaalle. Sen sijaan nykyisen tietointensiivisen työn (ideaalityypinään mainos-, it-, ja media-alat) nähdään tarkoittavan työn muuttumista vapaa-aikamaiseksi, joskus myös viihteen- tai leikinomaiseksi, mikä sisältää kääntöpuolenaan sen, että vapaa-aika on vaarassa muuttua työksi. Tämän näkemyksen mukaan työstä ei ole entiseen tapaan helppo irrottautua vapaa-ajan viettoon, sillä erilaiset rinnakkaiset, peräkkäiset ja sisäkkäiset projektit seuraavat toisiaan niin, että työn ja vapaa-ajan raja käy yhä hämärämmäksi. (Vähämäki 2004, 13, 16–19; 106; 135; Holvas & Vähämäki 2005; Julkunen 2008.)

Vastaavasti kuin edellä käsitellyssä kysymyksessä vapaa-ajan määrästä, ei vapaa-ajan rajojen hämärtymistä sinänsä voi kuitenkaan pitää myönteisenä tai kielteisenä. Juha Antilan (2005) laajan kyselytutkimuksen mukaan työn ja vapaa-ajan rajojen venymistä tärkeämpiä työntekijän kokemukselle tilanteestaan ovat työpaikan käytännöt. Antilan mukaan työajan valuminen vapaa-ajan puolelle on yhteydessä korkeaan sosioekonomiseen asemaan, ja se on ominaista erityisesti menestyvillä työpaikoilla, joilla työtyytyväisyys on korkeammalla tasolla.²¹ Antila (2005, 36) muistuttaa myös siitä, että työ ei ole ainoa rajanylittäjä työn ja yksityiselämän välisessä suhteessa. Yksityisasioiden hoitaminen työajalla on tullut huomattavasti helpommaksi tietoyhteiskunnan aikakaudella.²²

Nuorten kokemusta työn ja vapaa-ajan rajasta selvitettiin kahdella ulottuvuudella. Ensimmäinen kysyttiin kuinka selvänä tai epäselvänä rajaa nuoret omassa elämässään pitivät. Tämä kysymys esitettiin vain työssäkäyville. Toinen, kaikille esitetty kysymys, liittyi siihen, pitävätkö

nuoret työn ja vapaa-ajan rajan epäselvyyttä hyvänä vai huonona asiana.

Ei kuitenkaan näytä siltä, että kovin suuri osa nuorista kokisi työn ja vapaa-ajan rajanvedossa vaikeuksia. Päinvastoin, työssä käyvistä nuorista enemmistö (58 prosenttia) ei koe minkäänlaista epäselvyyttä työn ja vapaa-ajan erottamisessa, ja reilu neljännes kokee sitä vähintään jonkin verran. Olisi tietysti kiinnostavaa tietää, onko vapaa-ajan rajojen hämärtyminen tyypillistä joillekin tietyille aloille, mutta tällä kertaa kyselyssä ei selvitetty vastaajien ammatteja, ja tieto jää siltä osin jatkotutkimuksia odottamaan.

Jotain voidaan kuitenkin päätellä muiden taustamuuttujien yhteyksistä. Sukupuolten välillä ei ole eroja, mutta iän myötä vapaa-ajan rajat käyvät hämärämmiksi. Ikä kuitenkin yksin tuskin vaikuttaa asiaan, vaan iän myötä muuttuvat elämäntilanteet. Avio- tai avoliitossa asuminen, varsinkin lasten saaminen, on yhteydessä vapaa-ajan rajojen hämärtyksen kanssa. Samanaikaisesti opiskelua ja työssäkäyntiä hoitaville työn ja vapaa-ajan erottaminen on vaikeampaa. Niistä sektoreista tai työkuvista, joihin rajanvedon vaikeudet liittyvät, ei ole tarkempaa tietoa, mutta jotain voinee päätellä siitä, että yhteiskunnallisen aseman korkeaksi kokeminen on yhteydessä työn ja vapaa-ajan rajan hämärtymiseen. Tämä havainto on yhdenmukainen edellä mainitun Antilan tutkimuksen tulosten kanssa, joiden mukaan työn ja vapaa-ajan sekoittuminen on yhteydessä korkeampaan sosioekonomiseen asemaan.

Työn ja vapaa-ajan rajan rajanvedon selvyydellä ei ole yhteyttä vapaa-aikaan tyytyväisyyden kanssa. Sen sijaan ne nuoret, jotka kokevat työn ja vapaa-ajan rajan hämäräksi, ovat muita tyytyväisempiä ihmissuhteisiinsa. Vaikutuksen suunta ja luonne jää tässä kohden arvailujen varaan. Kenties työssä, jota on vaikea erottaa muusta elämästä, myös työpaikan ihmissuhteet muuttuvat merkityksellisemmiksi.

Vaikka kyselytutkimuksen mukaan työn ja vapaa-ajan sekoittuminen on yhteydessä korkeampaan työtyytyväisyyteen (Antila 2005), on nuorten käsitys itse rajojen hämärtymisestä

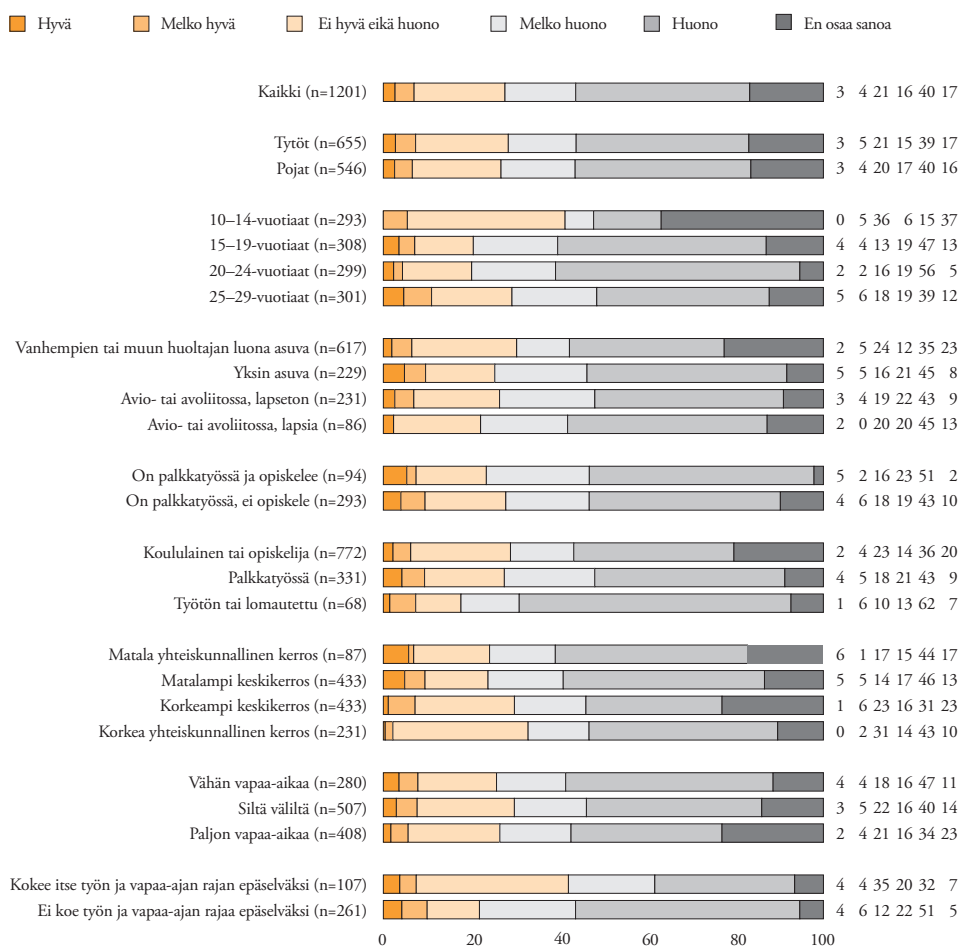
tä kuitenkin hyvinkin kriittinen (kuvio 12). Vain seitsemän prosenttia nuorista pitää työn ja vapaa-ajan rajojen hämärtymistä myönteisenä asiana selvän enemmistön ollessa päinvastaista mieltä. Huomattavan suuri osa – alle 15-vuotiaista useampi kuin kolmannes – ei ole osannut ottaa kantaa asiaan.

Kaikkein huonoimpana asiana työn ja vapaa-ajan toisiinsa sekoittumista pitävät ne avio- tai avoliitossa olevat, joilla on jo omia lapsia.

Myös työttömät näyttävät suhtautuvan ilmiöön poikkeuksellisen kriittisesti. Itsensä korkeaan yhteiskunnalliseen kerrokseen laskevat – joiden edellä nähtiin kokevan omassa elämässään työn ja vapaa-ajan rajan hämärämpänä – suhtautuvat asiaan vähemmän kielteisesti.

Mielenkiintoinen yhteys on siinä, että omassa elämässään työn ja vapaa-ajan rajat häilyviksi kokevat nuoret suhtautuvat siihen selvästi myönteisemmin kuin muut. Heistäkin puolet

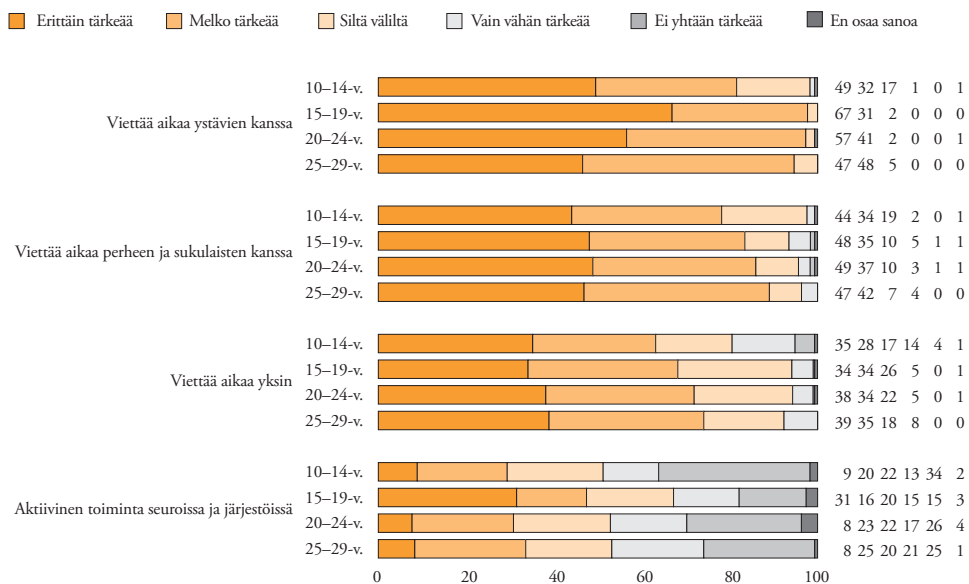
Kuvio 12. "Onko mielestäsi hyvä vai huono asia, jos työn ja vapaa-ajan välinen raja on epäselvä?" (%)

pitää kuitenkin rajan hämärtymistä enemmän tai vähemmän huonona asiana, mutta lähes yhtä moni suhtautuu siihen joko myönteisesti tai neutraalisti. Kenties havainto kertoo työn rajojen venymisen olevan osalle nuorista jollain

tapaa omaehtoista – tai vaihtoehtoisesti se kertoo hyvästä sopeutumiskyvystä. Asiaa omakohtaisesti kokemattomien kielteisen suhtautumisen voi toisaalta tulkita kertovan asiaa koskevista peloista ja ennakkoluuloista.

Kuvio 13. "Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat sinulle?" (%)

AJANKÄYTÖN TÄRKEYS

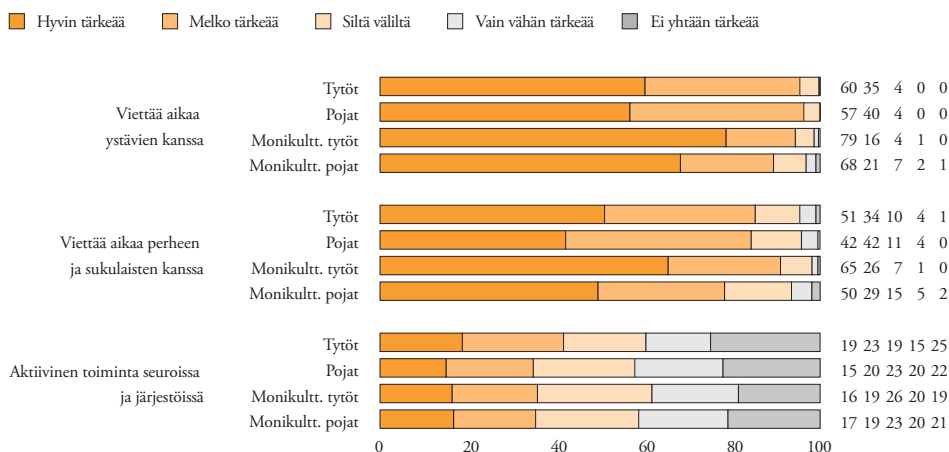
Kuvioon 13 on koottu nuorten kokemuksia joidenkin vapaa-ajan ihmissuhteiden ja aktiiviteettien tärkeydestä. Aikaa ystävien ja perheen kanssa pidetään erittäin tärkeänä, ja vain häviävän pieni vähemmistö ei ole tätä mieltä. Myös yksin vietetty aika arvostetaan korkealle, mutta aineistosta löytyy kuitenkin myös noin 10 prosentin joukko, jolle se on korkeintaan vain vähän tärkeää. Aktiivinen toiminta seuroissa ja järjestöissä onkin tärkeää jo selvästi harvemmille nuorille. Tulos tuskin yllättää, sillä vähemmistö (45 prosenttia) nuorista on nykyisin mukana järjestöissä (kuvio 16). Kuvion 13 tietoja onkin antoisaa peilata edempänä käsiteltäviin havaintoihin paitsi järjestöosallistumisesta myös nuorten sosiaalisista suhteista, kuten ystävien ja vanhempien tapaamisesta (kuviot 56 ja 68).

Iän mukaisessa tarkastelussa pitävät ajan

viettämistä ystävien kanssa kaikkein tärkeimpänä 15–19-vuotiaat. Tämä ei varmaankaan yllätä, sillä saman asian voi todeta katukuvassa. 15–19-vuotiaille myös toiminta seuroissa tai järjestöissä (mikä tässä ikäryhmässä useimmiten tarkoittaa urheiluseuraa) on muita tärkeämpää, joskaan varsinaisessa osallistumisessa ei vastaavaa ikähuippua näy. Kuvaan sopinee sekin, että johonkin nuorten tyyliin (kuten gootti, hoppari, hevari) kuuluvien osuus on selvästi suurimmillaan juuri 15–19-vuotiaana (kuvio 64). Tuonnempana (kuvio 56) kuitenkin nähdään, että ystävien tapaaminen on tiiveimmillään vielä nuoremmilla, 10–14-vuotiailla, mistä eteenpäin tapaamistahti harventuu tasaisesti iän lisääntyessä. Myös hyvien ystävien määrä on suurimmillaan 10–14-vuotiailla (kuvio 52). Olosuhteet ja elämäntilanteet antavat sosiaaliselle elämälle puitteet, ja alle 15-vuotiaana, jolloin ystäviä tavataan lähes päivittäin, käytännössä kaikki ovat vielä peruskoulussa, mikä tarjoaa päivittäisille kohtaamisille valmiin näyttämön.

Ikään liittyvä kiinnostava havainto kuviossa 13

Kuvio 14. "Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat sinulle?" 13–25-vuotiaiden monikulttuuristen ja muiden samanikäisten nuorten vertailu. (%)

Monikulttuuristen nuorten lähde: Lomakekysely 2005, n=1385. Perusjoukkona olivat 13–25-vuotiaat sellaiset Suomessa asuvat nuoret, jotka ovat itse tai joiden vanhemmista ainakin toinen on syntynyt ulkomailla.

on myös yksin vietetyn ajan arvostuksen kasvu iän mukana. Muutos ei ole nopeaa, mutta se on tasaista. Alle 15-vuotiaista 63 prosenttia pitää aikaa yksin vähintään melko tärkeänä, 25–29-vuotiaista jo 74 prosenttia. Huomion arvoista on myös se, että ainoastaan kaikkein nuorimmassa ikäryhmässä on kohtuullisen merkittävä osa (19 prosenttia) niitä, joille aika yksin ei ole tärkeää.

Ajan viettämisen tärkeys perheen ja muun suvun kanssa kasvaa hieman iän myötä. Tätä havaintoa on hyvä peilata tietoihin vanhempien tapaamisesta ja muusta yhteydenpidosta (kuviot 68 ja 69), joissa myöskään ei havaita suuria iän mukana tapahtuvia muutoksia. Tosin on muistettava, että toisin kuin kuviossa 13, ovat tiedoissa yhteydenpidosta vanhempiin mukana vain kotoa poismuuttaneet nuoret. Ajan viettämistä vanhempien kanssa voi toki pitää tärkeänä, vaikka heitä ei esimerkiksi välimatkan takia olisi useinkaan mahdollisuutta tavata. Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksen mukaan perhemyönteinen asenne ei tosiaan ole järkevä riippuvainen siitä, miten paljon perheenjäsenet todella viettävät aikaa yhdessä (Jallinoja 2009, 75).

On myös hyvä huomata, että kyselyn laajasta ikähaarukasta johtuen nuorimmat vastaajista tarkoittanevat perheellä lapsuudenperhettä, vanhemmat puolestaan itse perustamaansa perhettä. Kun kysymystä ajan viettämisen tärkeydestä tarkastellaan perhetyypin mukaan, havaitaan oman puolison kanssa perustetun perheen olevan tässä katsannossa lapsuudenperhettä tärkeämpi. Jos vastaajalla jo on omia lapsia, on aika perheen ja sukulaisten kanssa vähintään melko tärkeää 94 prosentille, ja erittäin tärkeää 63 prosentille.

Ystävien ja perheen kanssa vietetyn ajan tärkeyttä on selvitetty myös Nuorisobarometreissa. Kysymysten muotoilu on niissä hieman toinen,²³ joten suora vertailu vapaa-aikakyselyn tuloksiin ei ole mahdollista. Nuorisobarometreista kuitenkin nähdään, että vuodesta 2000 vuoteen 2008 sekä perheen että ystävien kanssa vietetyn ajan tärkeys on ollut kasvusuunnassa. Sama kasvava trendi on Tilastokeskuksen vapaa-

aikatutkimusten mukaan ollut havaittavissa kaiken ikäisen väestön suhteessa perheen kanssa vietettyyn aikaan (Jallinoja 2009, 50).

Kysymyksessä ajankäytön tärkeydestä ei suoraan puhuttu vapaa-ajasta. Siitä, samoin kuin eri ajankäyttötapojen kokemisesta omaksi ajaksi (kuvio 8), voi kuitenkin saada materiaalia pohdinnalle nuorten vapaa-ajan käsitteelle antamista merkityksistä. Havaintojen voi tulkita tukevan käsitystä merkityksellisestä vapaa-ajasta instituutioiden ulkopuolisena aikana. Tätä näkemystä tosin heikentää instituutioiden – ennen kaikkea kaupallisten ja muiden yksityisten palveluntarjoajien – tunkeutuminen nuorten vapaa-aikaa kanavoimaan ja organisoimaan. Toisaalta myös perhe on instituutio, ja perheessä vietetyn ajan soisi olevan myös omaa aikaa. Kun tutkimuksissa ihmisiltä kysytään eri elämänalueista, työtä, perhettä ja vapaa-aikaa käsitellään kyselyissä yleensä erillisinä vaihtoehtoina olettaen perheen ja vapaa-ajan olevan eri elämänpiirejä (Jallinoja 2009, 49). Kun Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa 2002 kysyttiin, kuinka tärkeitä eri asiat ovat omassa vapaa-ajassa, kolme vastaajaa neljästä piti perheen kanssa olemista hyvin tärkeänä. Vaikka halu viettää vapaa-aikaansa perheen kanssa on tyypillisempää vanhemmille ikäryhmille, enemmistö myös alle 20-vuotiaista piti sitä hyvin tärkeänä. Vapaa-aika ei siis ole nuorillekaan vain ”omaa aikaa”, vaan myös ”perheen aikaa” (mt. 50).

Ajankäytön tärkeys monikulttuurisilla ja muilla nuorilla

Kuviossa 14 verrataan monikulttuuristen ja muiden nuorten kokemuksia siitä, missä tai kenen kanssa ajankäyttö on tärkeää. Ajan viettäminen ystävien kanssa näyttäisi olevan monikulttuurisille nuorille hieman tärkeämpiä kuin muille, samoin aika perheen ja sukulaisten kanssa. Erot eivät kuitenkaan ole kovin suuria, ja järjestöissä toimimisen tärkeäksi kokemisessa eroja ei ole käytännössä lainkaan. Myös sukupuolten väliset erot ovat samansuuntaisia monikulttuurisilla nuorilla kuin muillakin. Sekä

ystävien että perheen tai muun suvun kanssa vietetty aika on tytöille tärkeämpää, monikulttuurisilla nuorilla sukupuolten väliset erot tosin ovat suurempia kuin muilla.

Monikulttuuriset nuoret siis näyttäisivät arvostavan ystävien seuran korkealle. Ystävien määrää monikulttuurisilla ja muilla nuorilla ei päästä suoraan vertailemaan, sillä kyselyissä asiaa selvitettiin eri tavoin.²⁴ Joka tapauksessa käytännössä kaikki kyselyyn vastanneet moni-

kulttuuriset nuoret ilmoittivat, että heillä on ystäviä, ja lisäksi he vaikuttivat aktiivisilta harrastajilta. Kyselyiden valossa monikulttuuriset nuoret siis vaikuttavat sosiaalisesti varsin aktiivisilta.²⁵ Se, että perheen kanssa vietetty aika on monikulttuurisille nuorille jonkin verran tärkeämpää, voi johtua paitsi kulttuurisista tekijöistä, joissain tapauksissa myös perheen merkityksen korostumisesta tilanteessa, jossa on hiljattain muutettu maahan.

OSA II

VAPAA-AJAN TEKEMINEN JA OLEMINEN

JÄRJESTÖ- KIINNITTYNEISYYS

Suomi on yhdistysten ja järjestöjen maa. Risto Alapuro (2005, sit. Julkunen 2007) on ehdottanut, että Suomi kärsii organisaatiosyndroomasta. Kollektiivista tai yhteisöllistä toimintaa on vaikeaa organisoida ilman muodollista rekisteröitymistä. Yhdistystoiminnan vilkkautta on pidetty myös osoituksena siitä, ettei sosiaalinen pääoma tai kansalaistoiminta ole rapautumassa. Toisaalta yhdistykset ovat paljolti elämäntyyli- ja harrastusyhdistyksiä, eivät sosiaaliseen auttamiseen suuntautuneita. Järjestökiinnittyneisyystutkimuksen mukaan useimmat nuoret ovat menneet mukaan järjestötoimintaan omaksi ilokseen tai saadakseen mielekkään harrastuksen. Yhteiskunnallisilla syillä on merkitystä harvemmillä (Nurmela 1998, 21–23).

Myös omaa jäsenistöä laajemman väestönsan hyvinvoinnin edistämiseen keskittyvien järjestöjen toiminnan painopiste on viime vuosikymmenten kuluessa siirtynyt aatteellisesta hyvinvoinnista kohti nykyistä profilia, jossa painottuvat enemmän oman intressiryhmän asianajo ja ammattityönä tuotetut palvelut. Järjestöjen roolin muutos liittyy luonnollisesti hyvinvointivaltion ja kansalaisyhteiskunnan suhteiden muuttumiseen (Julkunen 2007, 118–119).

Vaikka järjestöt kanavoivat toki edelleen vapaaehtoista auttamis- ja vaikuttamistoimintaa, niiden merkitys on nähtävä laajemmin. Myös esimerkiksi liikuntaseuroilla, vaikka kyse ei ole suoranaisestä sosiaalisesta työstä, on suuri merkitys terveydellisten ja sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyssä. Tämä ei luonnollisesti rajoitu järjestötoimintaan, vaan myös niiden ulkopuolella tapahtuvaan spontaaniin kansalaistoimintaan. Nuorten kansalaisaktiivisuuden painopisteen siirtymistä kohti yksilöllisempiä ja vapaamuotoisempia pieniä projekteja ja muuta organisoimatonta toimintaa voi pitää haasteena perinteisemmälle järjestötoiminnalle. Tästä ker-

too myös tämän kyselyn tulos siitä, että lähes puolet nuorista kokee vapaa-ajan toimintaan osallistumisen mukavana, kunhan ei tarvitse liittyä jäseneksi mihinkään (kuvio 31).

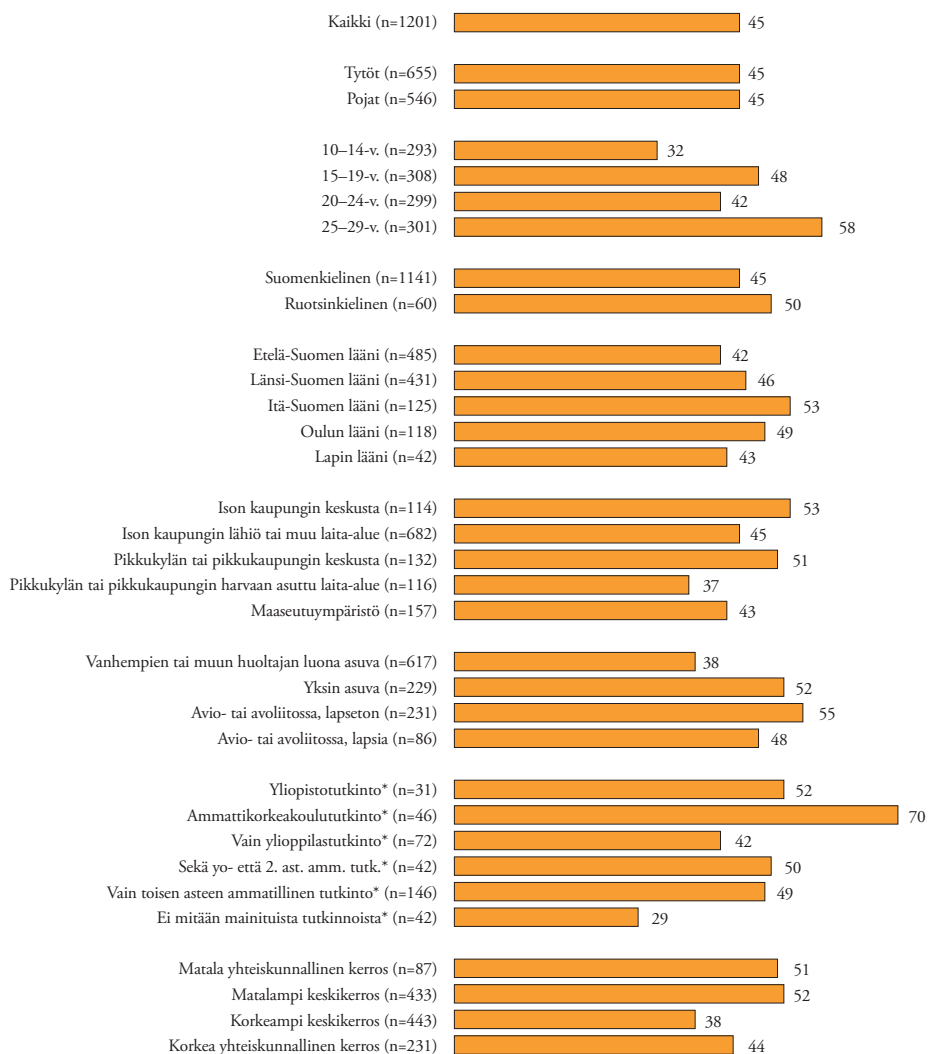
JÄRJESTÖISSÄ MUKANA OLEMINEN

Järjestökiinnittyneisyyttä selvitettiin kysymällä vastaajilta ”Oletko nykyisin mukana tai kuulutko jäsenenä johonkin, aivan mihin tahansa järjestöön, seuraan, kerhoon tai vastaavaan?” Tätä seuraavat kysymykset järjestötyypeistä ja mukanaolon muodoista esitettiin vain niille, jotka vastasivat kysymykseen ”kyllä”. Tutkimustapaan on hyvä kiinnittää huomiota, sillä se selittää eroja järjestöjen omiin jäsenrekistereihin. On oletettavaa, että tällä tavalla kysyttäessä osa esimerkiksi pelkkään jäsenmaksun maksamiseen rajoittuvista löyhistä jäsenyyksistä jää pois.

Kaikista 10–29-vuotiaista nuorista 45 prosenttia on mukana näin määritellyssä järjestötoiminnassa. Kuviossa 15 esitellään järjestökiinnittyneisyyttä joidenkin taustamuuttujien luokissa, mutta ne taustamuuttujat, joista on vertailutietoja aiemmista tutkimuksista (kuntatyyppi, opiskelupaikka, pääasiallinen toiminta), ovat vertailukuviossa 16. Kokonaiskuvan saamiseksi on tietoja järjestöissä tavalla tai toisella mukana olevien osuuksista hyvä myös verrata edempänä esiteltäviin lukuihin osallistumisen aktiivisuudesta (kuvio 22).

Tyttöjen ja poikien järjestökiinnittyneisyydessä ei ole eroja, mutta pojat ovat tyttöjä aktiivisemmin konkreettisessa toiminnassa mukana. Iän myötä järjestöissä mukanaolo yleistyy, mutta mukana olevien osallistumistiheys harvenee. Aluemuuttujien mukaan tarkasteltuna näyttäisi järjestöissä olo yleisimmältä Itä-Suomessa ja harvinaisimmalta etelässä ja pohjoisessa. Lääneittäiset erot eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä. Sen sijaan välittömämmän asuinympäristön luonne on merkitsevästi yhteydessä järjestökiinnittyneisyyden kanssa siten, että keskusta-alueilla asuvat nuoret ovat enemmän mukana järjestöissä kuin

Kuvio 15. "Oletko nykyisin mukana tai kuulutko jäsenenä johonkin, aivan mihin tahansa järjestöön, seuraan, kerhoon tai vastaavaan?" (Kyllä-vastausten %-osuudet.)

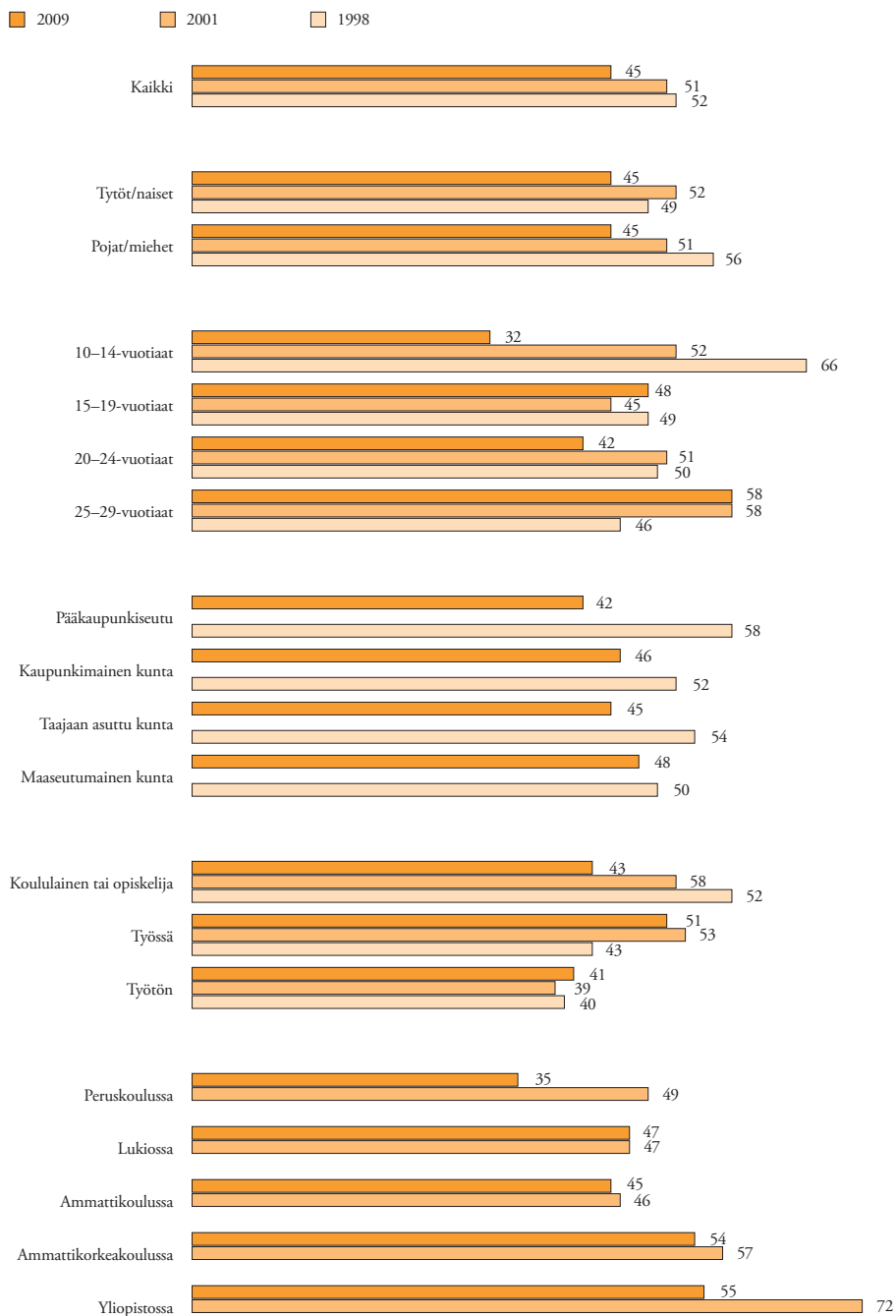
* Vain ei-opiskelijat lukuun ottamatta yliopistotutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

laita-alueilla tai maaseutumaisessa ympäristössä asuvat. Toimintaan osallistumisen tiheydessä ei eroja asuinalueiden välillä ole.

Ruotsinkieliset ovat enemmän mukana järjestöissä kuin suomenkieliset, ja mukanaolevat myös osallistuvat toimintaan aktiivisemmin.

Erityyppisissä perheissä asuvien vertailu näyttää siltä, että avio- tai avoliittoon ehtineet kyllä kuuluvat järjestöihin siinä missä muutkin, mutta varsinkaan lapsia jo saaneet eivät osallistu toimintaan säännöllisesti. Korkeakoulututkinnon suorittaneet ovat muita useammin mukana jär-

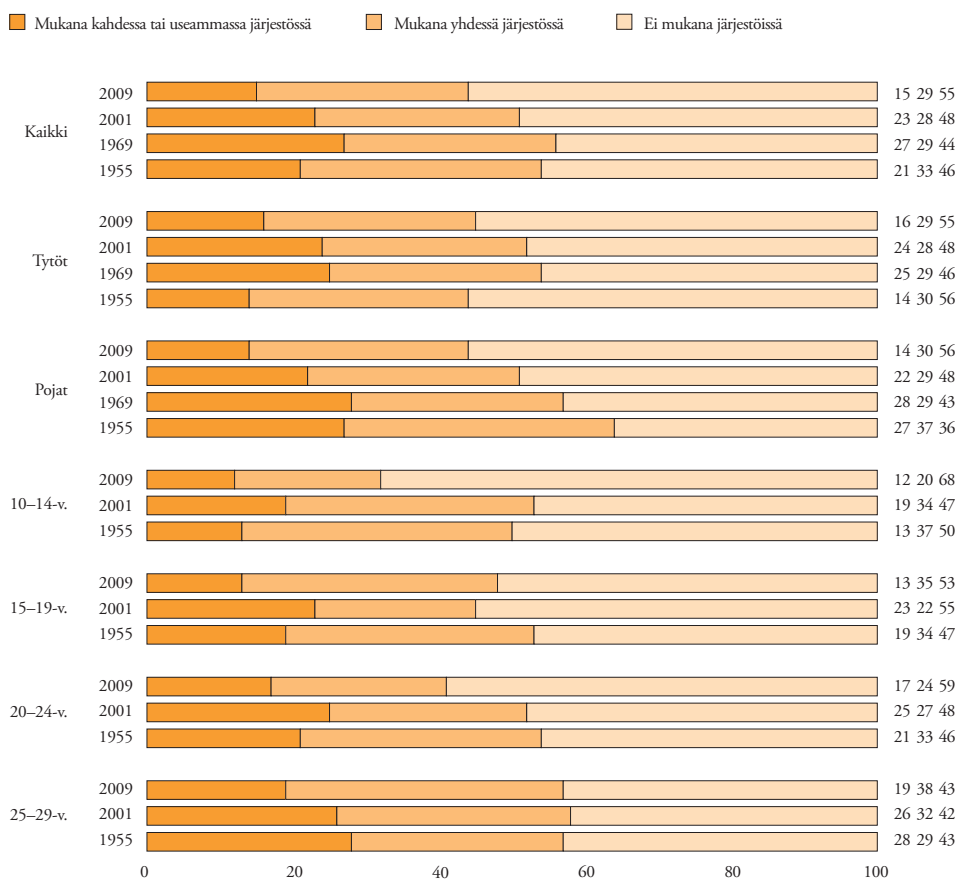
Kuvio 16. "Oletko nykyisin mukana tai kuulutko jäsenenä johonkin, aivan mihin tahansa järjestöön, seuraan, kerhoon tai vastaavaan?" Vertailu 1998, 2001 ja 2009. (Kyllä-vastausten %-osuudet.)

jestöissä, mutta mukanaolevien aktiivisuus ei ole sen suurempaa. Opiskelupaikan mukaiset erot ovat samansuuntaisia. Korkeakouluopiskelijat kyllä kuuluvat järjestöihin, mutta varsinainen osallistuminen on suhteellisen harvinaista. Yhteiskuntaluokkien vertailussa tilanne on ikään kuin päinvastainen. Ne nuoret, jotka sijoittavat itsensä korkeaan yhteiskunnalliseen luokka-asemaan, kuuluvat muita harvemmin järjestöihin, mutta ne jotka kuuluvat, ovat hyvin aktiivisia.

Nuorten poliittisilla näkemyksillä vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella mitattuna ei ole suoraviivaista yhteyttä järjestöihin kuulumisen kanssa. Sekä vasempaan että oikeaan ääripäähän samastuvat tosin ovat harvemmin mukana järjestöissä kuin poliittisilta näkemyksiltään keskivaiheilla olevat. Mihinkään yksittäiseen järjestötyyppiin kuulumisessa vasemmistoon tai oikeistoon samastuvat eivät merkitsevästi eroa toisistaan.

Kuvio 17. Järjestöihin kuuluminen 1955, 1969, 2001 ja 2009. (%)

Vuoden 1955 lähde: Allardt ym. Henkilöhaastattelut, n=1310.

Vuoden 1969 lähde: Valtakunnallinen nuorisotutkimus. 10-24-vuotiaat. Lomakekysely, n=1019.

Ei osaa sanoa -vastaukset poistettu.

Järjestökiinnittyneisyyden muutos

Kymmenessä vuodessa nuorten mukanaolo järjestöissä on jonkin verran laskenut. Kysely toistettiin nyt kolmatta kertaa samalla tutkimusmenetelmällä. Vuodesta 1998 vuoteen 2001 lasku oli vielä pientä tai olematonta, mutta 2009 laskeva trendi ei enää mahdu otantaan liittyvän tilastollisen virhemarginaalin sisälle (kuvio 16).

Järjestökiinnittyminen on laskenut varsinkin nuorimmassa, alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä. Muissa ikäryhmissä muutos on itse asiassa varsin olematonta. Myös vuoden 2007 eduskuntavaalien yhteydessä tehdyssä kyselytutkimuksessa selvitettiin nuorten järjestöosallistumista, mutta silloin tässä havaittua pudotusta osallistumisen määrässä ei havaittu (Paakkunainen & Myllyniemi 2007, 67). Tätä selittää se, että vaalitutkimuksen haastatellut olivat 18–29-vuotiaita, ja muutokset ovat tapahtuneet tätä nuoremmassa ikäryhmässä.²⁶

Järjestöosallistumisen nopea lasku kyselyn nuorimmassa 10–14-vuotiaiden ikäryhmässä herättää kysymyksiä. Toisaalta tiedetään Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksen perusteella, että 10–14-vuotiaat ovat etenkin joidenkin kulttuuriharrastusten suhteen erityisen aktiivisia. Esimerkiksi vuonna 2002 lähes 40 prosenttia sen ikäisistä soitti jotain instrumenttia, ja kuvataiteiden harrastaminen oli lisääntynyt erityisen paljon juuri 10–14-vuotiaiden ikäryhmässä (Hanifi 2004, 131). Alle 15-vuotiaat ovat myös aktiivisia liikkujia, useammalla kuin yhdeksällä kymmenestä on jokin liikuntaharrastus, ja osuus on ollut kasvusuunnassa (Nuori Suomi 2005–2006, 8). Samalla tiedetään, että 10–14-vuotiaat ovat pääosin liian nuoria kunnallisen nuorisotyön palveluiden käyttäjiksi. Joidenkin harrastusten kannalta taas jo 13-vuotias voi olla liian vanha aloittamaan – ainakin jos tarkoituksena on leipoa alansa huippuja. Onkin syytä kysyä, kohtaavatko palveluiden kysyntä ja tarjonta tässä ikäryhmässä, vai onko kyseessä välinputoajaryhmä.

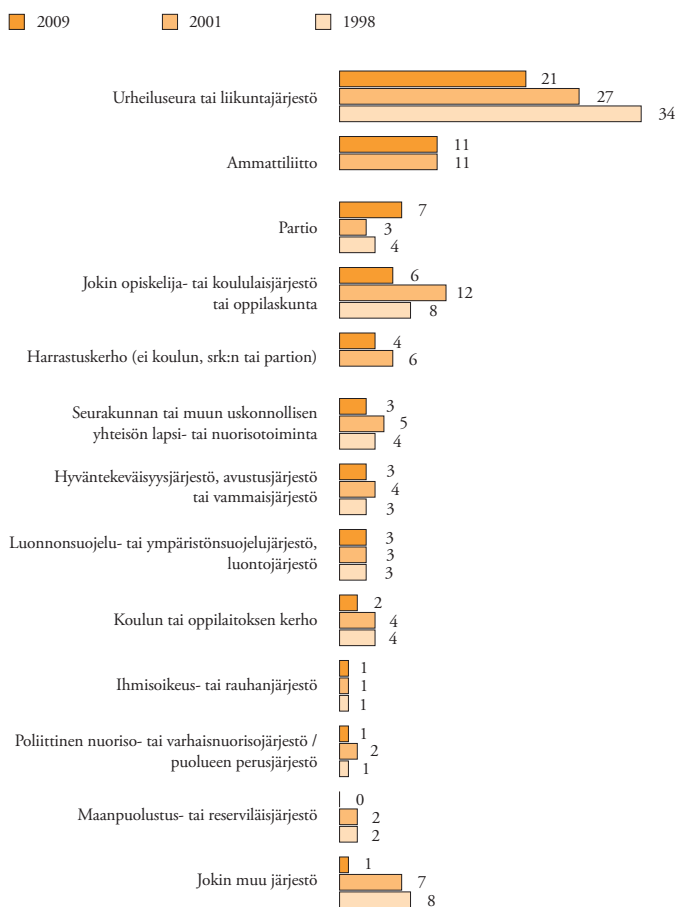
Kysely ei suoraan vastaa näihin vaikeisiin kysymyksiin, mutta epäsuorasti voidaan ehkä

sanoa jotain. Nuorimpien järjestöaktiivisuus painottuu voimakkaasti liikuntaseuroihin (kuvio 18). Kari Puronahon tutkimuksen mukaan kotitaloudet kokevat lasten ja nuorten liikuntaharrastamisen hinnan kasvaneen merkittävästi, jolloin perheiden taloudellinen liikkumavara on kasvavassa määrin määräämässä lasten ja nuorten liikuntaharrastuksista päätettäessä (Puronaho 2006). Nuorimpien saaminen mukaan toimintaan voi olla haasteellista myös muista syistä, joista tämäkin kyselytutkimus antaa osviittaa. Useampi kuin joka neljäs alle 15-vuotias on täysin samaa mieltä siitä, että vapaa-ajan toimintaan on mukava osallistua, kunhan ei tarvitse liittyä jäseneksi (kuvio 33). Alle 15-vuotiaat ovat myös muita ikäryhmiä useammin sitä mieltä, että järjestötoiminta on vanhanaikaista. Tämän ikäryhmän haasteellisuudesta palvelun tarjoajien kannalta kertoo sekin, että alle 15-vuotiaat ovat kriittisimpiä asuinpaikkansa nuorille järjestettyä toimintaa kohtaan. Yli puolet tämän ikäisistä on sitä mieltä, että se ei ole kiinnostavaa (kuvio 34).

Pitkän aikavälin muutokset järjestöosallistumisessa

1950- ja 1960-luvuilla toteutettujen nuorten harrastuksia ja ajankäyttöä koskevien valtakunnallisten kyselyiden avulla on mahdollista tehdä pitkän aikavälin vertailua järjestöihin kuulumisesta. Kuvioon 17 on koottu saatavissa oleva vertailutieto silloisissa tutkimusraporteissa esitetyllä tarkkuudella.²⁷ Sitten 1950-luvun ovat kokonaan uudentyypiset järjestöt vallanneet alaa, ja samaan aikaan toiset järjestötyypit (kuten nuorisoseurat, raittiusseurat) ovat menettäneet jäsenistöä tai kokonaan kadonneet. Yhdistyksiä ja järjestöjä on ehtinyt syntyä ja kuolla, kolmannen sektorin järjestöjen toiminta suhteessa kuntaan, yksilöön ja yritystoimintaan on jatkuvassa käymistilassa. Ottaen huomioon järjestökentän perinpohjaiset muutokset näyttää nuorten järjestöosallistumisen taso pysyneen yllättävänkin samalla tasolla. Yksittäisten järjestötyyppien kohdalla tilanne olisikin aivan toinen.

Kuvio 18. Kuuluminen erityyppisiin järjestöihin (jäsenenä tai toiminnassa mukana) 1998, 2001 ja 2009. (%)

Kokonaisuutena nuorten järjestöissä mukana oleminen on hieman laskusuunnassa, varsinkin poikien ja kaikkein nuorimpien alle 15-vuotiaiden osallistuminen on pudonnut. Aiemmin pojat ovat olleet aktiivisemmin mukana, mutta nyt tilanne on ensimmäistä kertaa se, että 10–29-vuotiaiden ikäryhmässä tyttöjen järjestökiinnittyneisyys on yhtä yleistä kuin pojilla.

Kuviosta 17 saa tietoa myös siitä, kuinka monen järjestön toimintaan nuoret osallistuvat.

45 prosentin osallistuminen sisältää kääntöpuolenaan sen, että 55 prosentin enemmistö ei osallistu mihinkään. Kuviosta 17 nähdään myös selvästi se, kuinka harvat osallistuvat monipuolisesti erityyppisiin järjestöihin. Kahdelle kolmesta johonkin järjestöön kuuluvasta nuoresta se ainoa on myös ainoa. Kaikista vastaajista vain noin joka kuudes osallistuu vähintään kahteen kysytyistä järjestötyypeistä, ja vähintään kolmeen erilaiseen järjestötyyppiin tavalla tai toisella osallistuvia on enää noin neljä prosenttia.

Järjestöosallistumisen kasautuminen on muutoksessa. Vertailu vuoden 2001 järjestökiinnittelytutkimukseen osoittaa myös sen, että nimenomaan moniin järjestöihin osallistuminen on viime vuosina laskenut. Yhteen tai kahteen eri järjestöön kuuluvien osuudet ovat pysyneet samana, mutta kolmen tai useamman järjestötyypin aktiivien joukko on pienentynyt. Osallistumisen kasautumis- tai polarisaatiokehitys on purkautumassa, mutta vain kaikkein monipuolisimmin aktiivisesta päästä.

JÄRJESTÖTYYPIT

Järjestöissä mukana olevilta tiedusteltiin myös, minkä tyyppisiin järjestöihin, seuroihin, kerhoihin tai vastaaviin he kuuluvat tai ovat niiden toiminnassa mukana. Haastateltaville luettiin 12 erityyppistä järjestöä, minkä lisäksi heidän oli mahdollista sanoa olevansa mukana jonkin

muun tyyppisessä järjestössä.

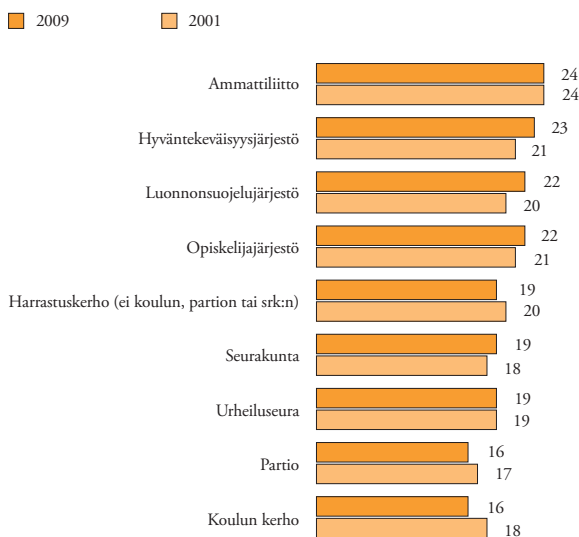
Nuorten järjestöissä oleminen keskittyy ennen kaikkea liikunta- tai urheiluseuroihin, joissa on mukana noin 21 prosenttia kaikista nuorista.²⁸ Seuraavaksi yleisimmät järjestötyypit ovat urheiluseuroista kaukana perässä: ammattiliitoissa on mukana 11 prosenttia, partiossa 7, opiskelijajärjestössä 6 ja harrastuskerhossa 4 prosenttia vastaajista (kuvio 18).

Eri järjestötyyppien kohdalla aktiivisuuden kehitys on ollut enimmäkseen laskevaa. Merkittävimmän poikkeuksen tähän tekee partio, jossa tavalla tai toisella mukana olevien osuus on ainoana selvästi kasvanut. Muutos ei mahdu virhemarginaaliin.²⁹ Partiot toiminnassa aloittavien nuorten määrä ei partion omien tilastojen mukaan ole kuitenkaan vastaavassa kasvussa. Paikallisyhdistykset tosin arvioivat jäsenmääränsä selkeästi korkeammaksi kuin vielä viime vuonna, mutta muutosta ei ainakaan vielä näy jäsenmaksun maksaneissa. Partion jäsentilastoja

tarkasteltaessa on myös huomioitava jäsenten nuori ikä: suuret muutokset tapahtuvat 9–11-vuotiaiden määrissä, jotka ovat kyselymme ikähaitarin alapäässä. Partion omista tilastoista nähdään myös partiossa oloajan kasvaneen selkeästi 2000-luvulla. Vaikka partioon liittyneiden määrässä ei kasvua vielä näkään, pysyvät mukaan tulleet toiminnassa pidempään. Kun aiempien järjestökiinnittelykyselyiden aikaan partioon on tullut enemmän sellaisia nuoria, jotka kokeiltuaan harrastusta ovat pian jääneet kuitenkin pois, näyttää ”pito” partiot toiminnassa nyt parantuneen.³⁰

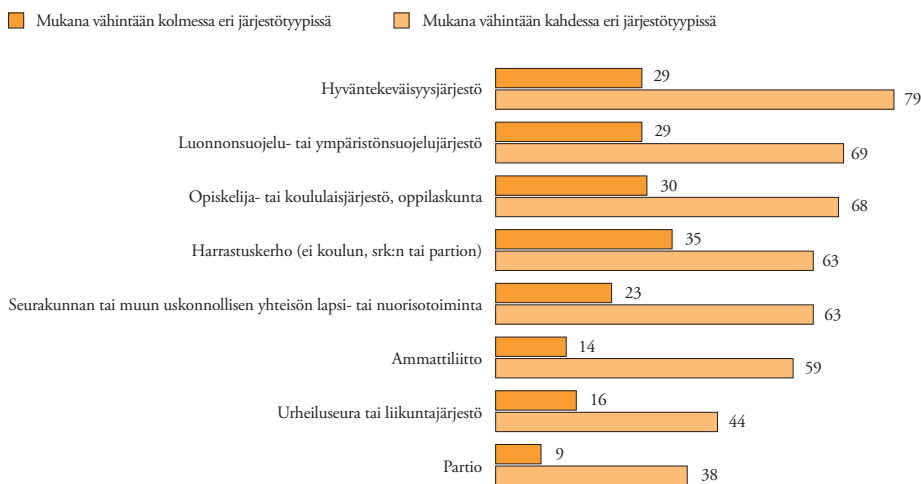
Tuloksia tulkitessa onkin syytä muistaa kysymyksen muotoilu. Siinä haluttiin tietää kuuluuko jäsenenä tai onko toiminnassa mukana – jäsenyys ei siis ole ainoa mukanaolon kri-

Kuvio 19. Erityyppisissä järjestöissä mukana olevien ikä vuosien 2001 ja 2009 kyselyissä. (Keskiarvo vuosina.)

Kuviosta on jätetty pois järjestötyypit, joihin on kaikkein vähiten osallistujia (<30).

Kuvio 20. Vähintään kahdessa tai kolmessa eri järjestössä mukana olevien osuudet eri järjestötyypeissä olevista. (%)

Kuviosta on jätetty pois järjestötyypit, joihin on kaikkein vähiten osallistujia (<30)

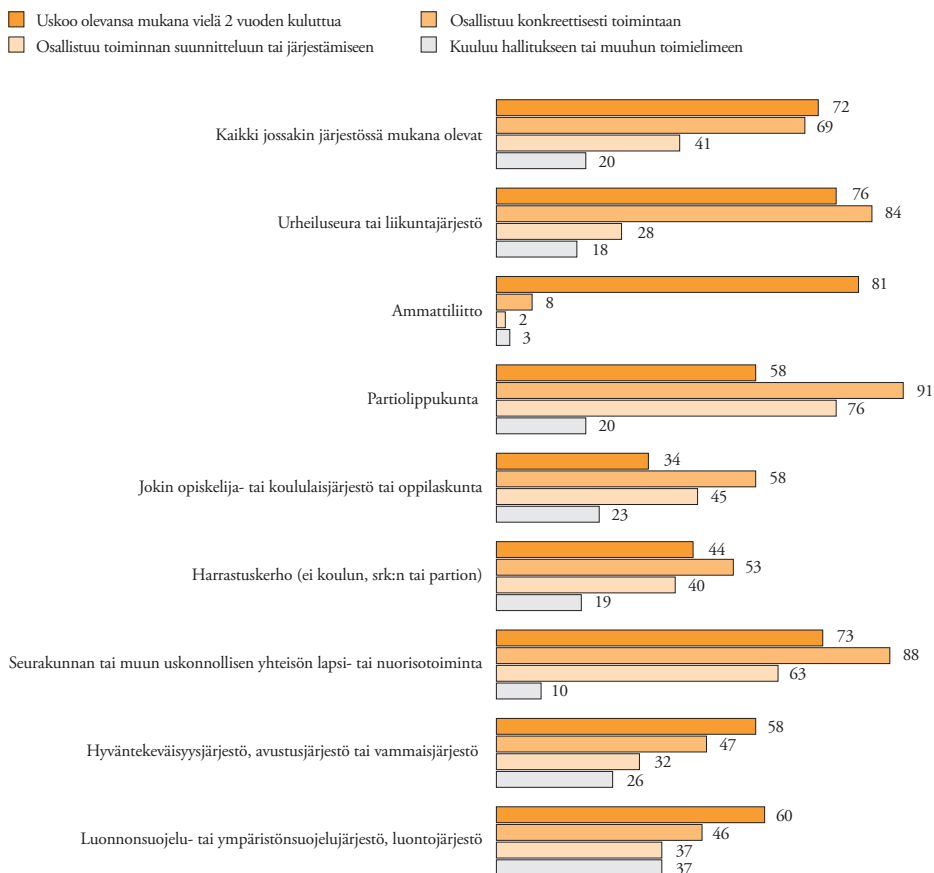
teeri. Jos käytetään edelleen esimerkkinä partiota, voi eroa eri osoittimien suunnassa yrittää ymmärtää partiotoininnan erityisestä luonteesta lähtien. Kuvioista 21 nähdään, että lähes kaikki partiossa mukana olevat osallistuvat myös konkreettiseen toimintaan, ja kolme neljästä osallistuu myös toiminnan suunnitteluun tai järjestämiseen. Nämä osuudet ovat partion kohdalla suurimmat kaikista järjestötyypeistä. Partiotoininnan kokonaisvaltaisuudella voi olla vaikutuksia järjestöön identifioitumiseen. Mahdollisesti partiolaisiksi itsensä kokevat myös ne, jotka ovat joskus olleet mukana, vaikka eivät enää haastatteluhetkellä olisikaan. Varmasti ne, jotka ovat toiminnassa pidempään, myös kokevat useammin kuuluvansa partiioon. Myös mielikuvilla on merkitystä, ja partion omien arvioiden mukaan tänä päivänä partiolaisiksi tunnustaudutaan useammin kuin 90-luvun lopulla.

Partion vastaesimerkiksi tässä käyvät poliittiset puoluejärjestöt, ja opiskelijajärjestöt, joiden omien tietojen mukaiset jäsenmäärät ovat kyselytuloksia suurempia. Järjestöjen ja kyselyn tulosten erot johtuvat ainakin osin edellä käsi-

tellyistä tutkimusteknisistä syistä, mutta on toki hyvä pohtia, voiko myöskään puolueiden itsensä ilmoittamiin virallisiin jäsenmääriin aina luottaa (Borg 1996, 8). Opiskelijajärjestöihin sanoo kuuluvansa vain 30 prosenttia yliopisto-opiskelijoista, vaikka maksaessaan lukukausimaksun kaikki tulevat Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) jäseniksi. Ilmeisesti kysymyksen muotoilu ”oletko mukana tai kuulutko jäsenenä” todella erottelee aktiivisemmin mukana olevat, mutta kyse voi toki olla myös viestintäpoliittisesta ongelmasta, siitä, etteivät opiskelijat tiedä olevansa SYL:n jäseniä (Nurmela 1998).

Kuviosta 19 nähdään, että erityyppisissä järjestöissä olevat poikkeavat toisistaan iän suhteen. Keskimäärin vanhimpia jäseniä on ammattiliitossa, mutta myös hyväntekeväisyysjärjestössä, luonnonsuojelujärjestössä ja opiskelijajärjestössä keski-ikä on yli 20 vuoden. Nuorimpia ovat puolestaan koulun kerhossa ja partiossa mukana olevat. Kuvion 19 tiedot eivät luonnollisesti vastaa järjestöjen jäsenten tietoja, sillä toisin kuin järjestöissä, kyselyssä ovat mukana vain 10–29-vuotiaat. Esimerkiksi partiossa on mu-

Kuvio 21. Erityyppisissä järjestöissä mukana olevien toiminnan muodot ja sitoutuminen. (%)

Kaikkein pienimmät järjestötyypit eivät ole kuviossa mukana.

kana paljon myös alle 10-vuotiaita.³¹

Järjestöissä toimivien ikä on keskimäärin hieman noussut edellisestä kyselystä, mikä on ymmärrettävää, sillä nimenomaan nuorimpien aktiivisuus on vähentynyt. Yksittäisiin järjestötyyppeihin osallistuvien iän muutoksista ei voi sanoa mitään varmaa, sillä kaikki muutokset mahtuvat virhemarginaalin sisään.³²

Järjestöissä mukanaolon kasautuminen eri järjestötyypeissä

Erityyppisten järjestöjen toimintaan osallistuvat nuoret eroavat selvästi toisistaan järjestökiinnittyneisyytensä kasautumisessa. Laskemalla vähintään kahdessa tai kolmessa eri järjestössä mukana olevien osuudet kaikista kyseisessä järjestössä mukana olevista saadaan järjestöille eräänlainen jäsenistön osallistumisindeksi, joka esitetään kuviossa 20. Toisin sanoen kuvio kertoo niiden osuudet, joilla on mainitun järjestön lisäksi myös muita järjestöosallistumisen kent-

tiä.³³ Kuviota tulkitessa on tosin hyvä muistaa, että tässä ei tarkastella osallistumisen laatua, vaan mukanaoloksi riittää jäsenmaksun maksaminen. Konkreettiseen toimintaan osallistumista ja osallistumisen aktiivisuutta käsitellään kuviossa 21–24.

Kaikkein kasautuvinta järjestöosallistuminen on hyväntekeväisyys- sekä luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöissä. Osallistuminen näihin instrumentaalsiin yleishyödyllisiin päämääriä tavoitteleviin järjestöihin on myös niiden välillä varsin kasautuvaa: esimerkiksi ihmisoikeusjärjestötoimintaan osallistuvista kolmannes on mukana hyväntekeväisyysjärjestössä, ja lähes puolet luonnonsuojelujärjestössä. Tulokset ovat hyvin samansuuntaisia kuin 2007 eduskuntavaalien yhteydessä tehdyssä tutkimuksessa (osallistumisen kasautumisesta ks. lisää Paakkunainen & Myllyniemi 2007, 72–73; Peltola 2007, 82–102).

Järjestökiinnittyneisyyden kasautumisessa matalampaa päätä puolestaan edustavat partio ja urheiluseurat, joiden jäsenistöstä enemmistölle ne ovat ainoita järjestöosallistumisen muotoja. Partion ja urheiluseurojen jäsenistöissä on myös paljon päällekkäisyyttä. Niistä partiossa mukana olevista nuorista, jotka osallistuvat myös johonkin muuhun järjestötyyppiin, selvä enemmistö on nimenomaan urheiluseuroissa toimivia.

JÄRJESTÖTOIMINNAN MUODOT

Edellä esitellyistä järjestöosallistumiseen liittyvistä luvuissa ei keskitytty siihen, minkälaisesta osallistumisesta on kyse. Osallistumisluvuissa kerrottiin niistä, jotka ”kuuluvat jäsenenä tai ovat toiminnassa mukana”, toisin sanoen mukanaoloa ei määritelty sillä tarkkuudella, että se erottaisi aktiivin paperijäsenestä. Tässä erilaisiin osallistumisen muotoihin katsotaan hieman syvemmälle. Kuviossa 21 esitetään erityyppisiin järjestöihin jäsenenä kuuluvien tai toimintaan osallistuvien ”osallistumisen portaat”, erilaiset mukanaolon muodot ja sitoutumisen asteet.

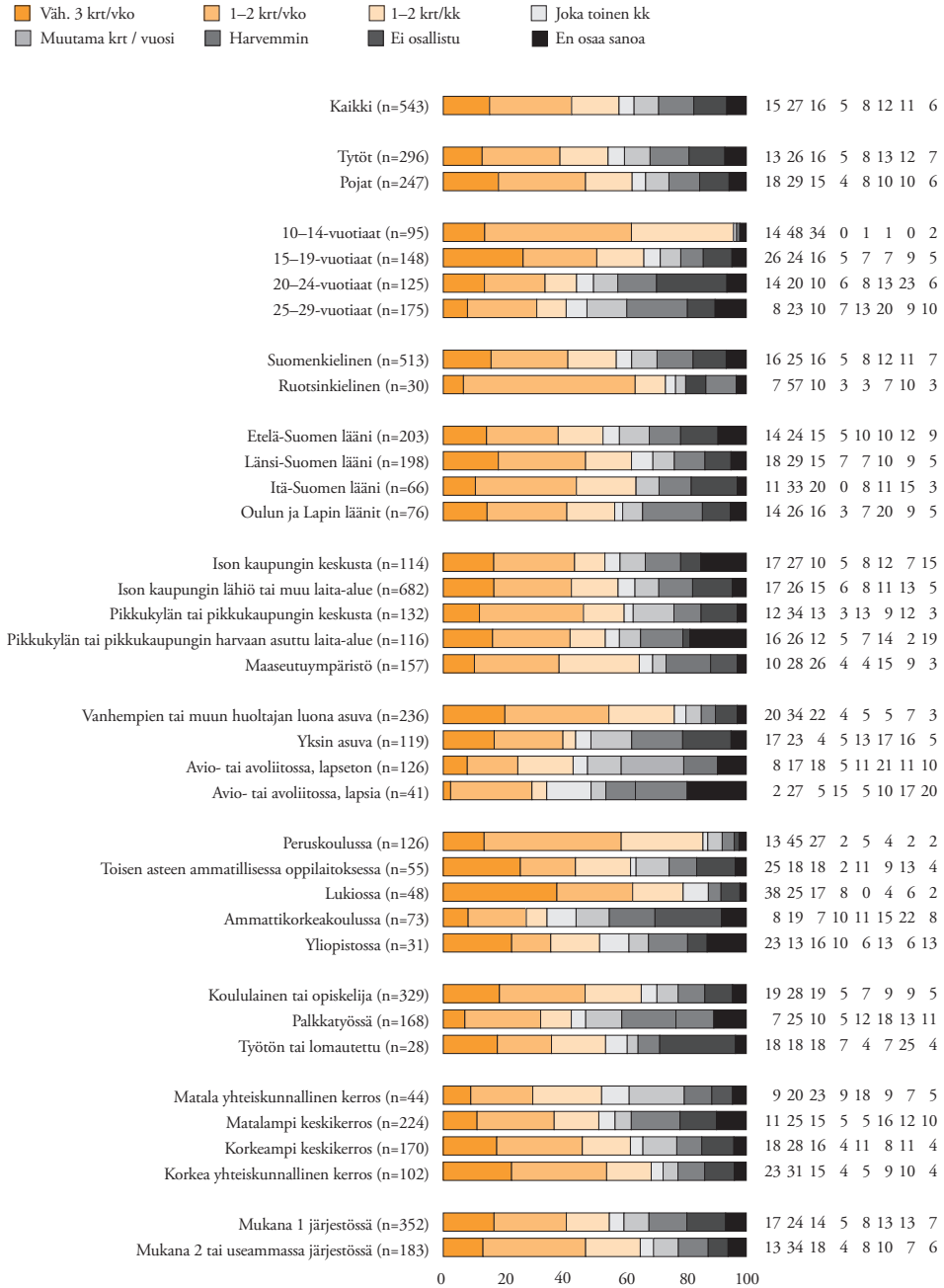
Kaikista jossakin järjestössä tavalla tai toisella mukana olevista selvä enemmistö, 72 prosenttia,

uskoo olevansa mukana vielä kahden vuoden kuluttua. Järjestön konkreettisessa toiminnassa on mukana 69 prosenttia mukanaolijoista. Vähentämällä tämän sadasta prosentista nähdään, että toimintaan osallistumattomia järjestössä olevia on vajaa kolmannes. Näistä lieene valtaosa siis maksavia jäseniä. Toiminnan suunnitteluun tai järjestämiseen osallistuu vähemmistö (41 prosenttia), hallitukseen tai muuhun toimielimeen kuuluu noin viidennes järjestöissä mukana olevista.

Kuten nähdään, erilaisilla järjestöillä on hyvin erityyppiset profiilit. Ammattiliitossa ollaan mukana ennen kaikkea maksavana jäsenenä, mutta toimintaan ei juuri osallistuta. Toisessa ääripäässä ovat partiossa, urheiluseurassa tai seurakunnassa mukana olevat nuoret, joista lähes kaikki osallistuvat myös konkreettiseen toimintaan. Kun edellä (kuvio 20) tarkasteltiin järjestöosallistumisen kasautumista, näytti siltä, että kaikkein aktiivisimpia oltaisiin juuri niissä järjestötyypeissä, joihin aktivismin käsite on yleensä tapana liittää, kuten luonnonsuojelu- ja hyväntekeväisyysjärjestöissä, kun taas urheiluseuroissa ja partiossa oltaisiin vähemmän aktiivisia. Järjestöissä olemisen muotojen tarkastelun mukaan aktiivisuus näyttäytyy kuitenkin hyvin erilaisena. Sama havainto tehtiin myös vuoden 1998 nuorten järjestökiinnittyneisyys-tutkimuksessa: suuri osa on mitä ilmeisimmin mukana kannattaakseen ja tukeakseen hyväksi katsomaansa asiaa, mutta jättää varsinaisten toimenpiteiden toteuttamisen ja aktiivisen järjestötoiminnan muiden huoleksi (Nurmela 1998, 16).

Myös osallistumisen kasautuminen on erilaista eri järjestötyypeissä, kun mittariksi otetaan konkreettiseen toimintaan osallistuminen. Suurelle enemmistölle urheiluseurojen ja partion toimintaan konkreettisesti osallistuvista se on ainoa konkreettinen järjestöaktiivisuuden muoto. Sen sijaan seurakunnan toiminnassa konkreettisesti mukana olevista enemmistö osallistuu myös johonkin muuhun konkreettiseen toimintaan, samoin opiskelijajärjestön tai oppilaskunnan toimintaan osallistuvista. Näihin

Kuvio 22. "Kuinka usein osallistut erityyppisten järjestöjen, seurojen, kerhojen tai vastaavien toimintaan?" (%)

Kysytty vain ainakin jossain järjestössä mukana olevilta.

järjestötyyppeihin konkreettisesti osallistumista voi siis pitää varsin vahvana järjestöaktiivisuuden osoittimena.³⁴

OSALLISTUMISAKTIIVISUUS

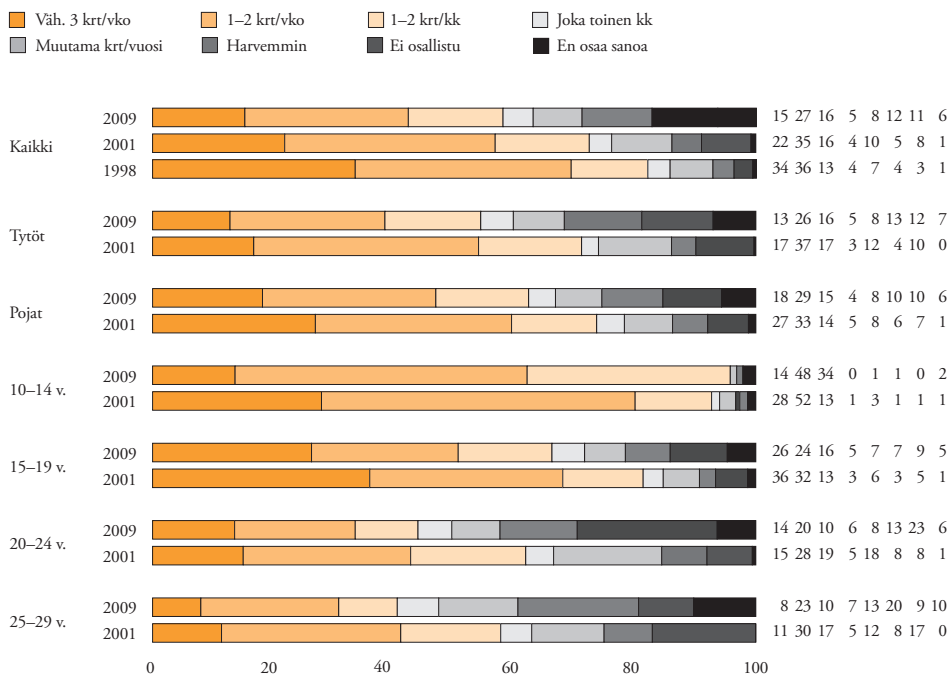
Kokonaiskuvan saamiseksi nuorten järjestökiinnittymisen luonteesta on tarkasteltava myös osallistumisen säännöllisyyttä. Sitä selvitettiin kysymällä ainakin jossakin järjestössä mukana olevilta kuinka usein he osallistuvat toimintaan. Lähes kaikille toimintaan osallistuville se tarkoittaa samaa kuin edellä käsitelty konkreettinen toiminta. Vastaukset on koottu kuvioon 22, jonka tietoja on hyvä peilata kuvioon 15, sillä kysymys osallistumisaktiivisuudesta esitettiin vain järjestöissä mukana oleville.

Osallistumistiheyden muutos

Paitsi järjestötoiminnassa ylipäätään mukana oleminen, myös mukana olevien osallistumisaktiivisuus on kyselyn mukaan laskusuunnassa. Kuviossa 23, jossa tuoreita tietoja verrataan vuosien 1998 ja 2001 järjestökiinnittyneisyystutkimuksen tuloksiin, havaitaan trendinomaista laskea. Vuonna 1998 useampi kuin kaksi kolmesta nuoresta osallistui järjestötoimintaan vähintään viikoittain, nyt osuus on painunut alle puolen. Vastaavasti passiivisten, korkeintaan muutaman kerran vuodessa mukana toiminnassa olevien osuus on samassa ajassa kaksinkertaistunut, ja on nyt noin kolmannes kaikista mukana olevista nuorista.

Vuoden 2008 Nuorisobarometrissa huomiota kiinnitti nuorten kokeman yhteenkuuluvuuden tunteen heikkeneminen suhteessa

Kuvio 23. "Kuinka usein osallistut erityyppisten järjestöjen, seurojen, kerhojen tai vastaavien toimintaan?" (%)

harrastusseuroihin ja muihin vapaa-ajan yhdistyksiin (Myllyniemi 2008, 105). Muutoksen nopeus herätti kysymyksiä siitä, missä määrin kyse on järjestöosallistumisen määrän muutoksista ja missä määrin koetun yhteenkuuluvuuden ohentumisesta. Nyt tehdyt havainnot nuorten järjestöosallistumisesta kertovat, että kyse on myös määrällisestä vähentymisestä – niin järjestöjen määrässä kuin osallistumisen aktiivisuudessaakin.

Osallistumisaktiivisuus eri järjestöissä

Kuviossa 24 hahmotellaan erityyppisissä järjestöissä olevien nuorten mukanaolon aktiivisuutta. Kysymys osallistumistiheydestä esitettiin liittyen yleensä kaikkeen järjestötoimintaan, joten kuviossa on kyse kokonaisaktiivisuudesta, jossa summautuu osallistuminen kaikkiin eri järjestötyyppeihin. Järjestöt on ryhmitelty sen mukaan, kuinka iso osa osallistuu vähintään viikoittain johonkin järjestötoimintaan.

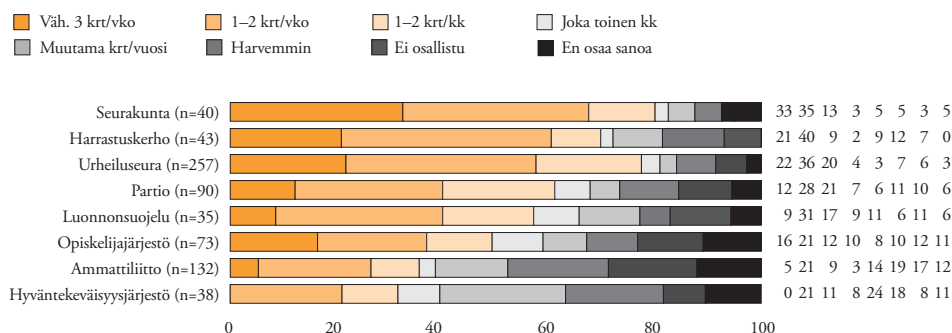
Näin mitattuna kaikkein aktiivisimpia ovat koulun kerhoon, seurakuntaan, harrastuskerhoon ja urheiluseuraan osallistuvat nuoret. Kaikissa näissä järjestötyypeissä mukana olevista enemmistö osallistuu järjestötoimintaan vähintään viikoittain. Myös partiossa, luonnonsuojelujärjestössä ja opiskelijajärjestössä olevat

ovat varsin aktiivisesti mukana toiminnassa. Muissa järjestötyypeissä on kuitenkin mukana varsin paljon sellaisia nuoria, jotka osallistuvat toimintaan vain muutaman kerran vuodessa tai vieläkin harvemmin.

Edellä oleva siis kertoo eri järjestöissä toimivien niin sanotusta yleisaktiivisuudesta, ei suoraan siitä, kuinka aktiivisesti osallistutaan nimenomaan oman järjestön toimintaan. Sen selvittämiseksi on tarkasteltava vain yhteen järjestötyyppiin osallistuvien aktiivisuutta. Näitä tapauksia on osallistumisen kasautumisesta johtuen kuitenkin niin vähän, ettei heidän todellisesta aktiivisuudestaan ole mahdollista saada kuin suuntaa-antavia tietoja.

Aktiivisimpia vain yhdessä järjestötyypissä olevista näyttäisivät olevan seurakuntaan osallistuvat, joista selvä enemmistö on mukana viikoittain, lähes puolet vähintään kolmesti viikossa. Myös urheiluseuroissa ollaan mukana enimmäkseen varsin säännöllisesti, enemmistö vähintään viikoittain. Toisessa ääripäässä puolestaan on ammattiliitto, jossa lähes kaikki ovat mukana vain jäsenenä. Myös pelkästään opiskelijajärjestössä mukana olevista enemmistö on mukana hyvin satunnaisesti. Aktiivisuuden määrässä tältä väliltä ovat partiolaiset ja luonnonsuojelujärjestössä toimivat, joista kuitenkin enemmistö

Kuvio 24. Osallistumisaktiivisuus järjestötoimintaan yleensä järjestötyypeittäin. (% kussakin järjestötyypissä mukana olevista.)

Kuviosta on jätetty pois järjestötyypit, joihin on kaikkein vähiten osallistujia (<30).

näyttäisi osallistuvan vähintään kuukausittain. (Tarkemmin yksilöidystä osallistumisaktiivisuudesta eri järjestötyypeissä ks. Nurmela 1998, 16; Pehkonen 2001; 8).

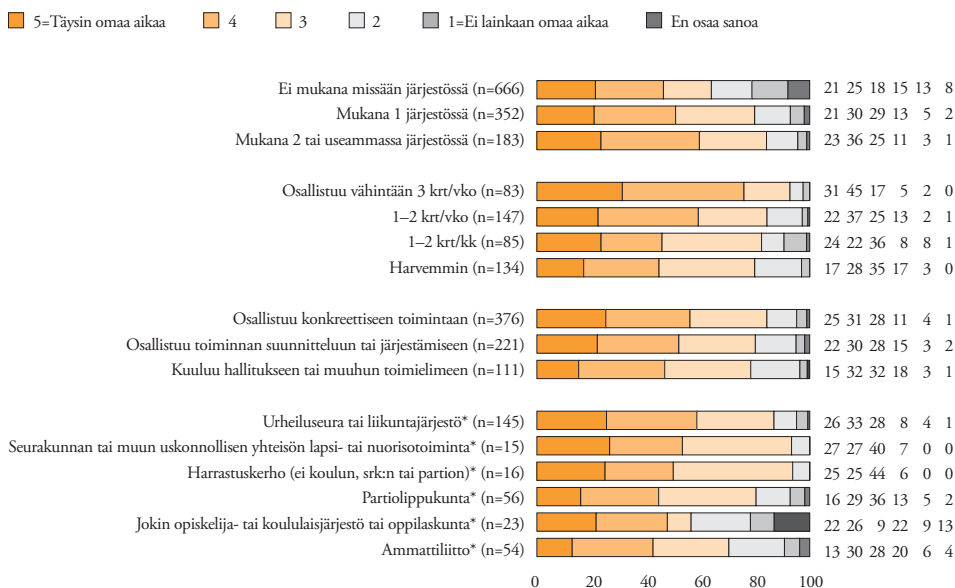
Kokemus järjestötoiminnassa vietetystä ajasta

Kyselyssä selvitettiin myös sitä, kuinka omalta erilaiset ajanviettotavat tuntuvat. Järjestössä, seurassa tai vastaavassa toimiminen on nuorten kokemuksissa selvästi vähemmän omaa aikaa kuin muu kavereiden kanssa oleminen tai tekeminen (ks. myös kuvio 8). Kysymys tosin esitettiin myös niille, jotka eivät haastatteluhetkellä olleet mukana missään järjestöissä, mutta erot säilyvät vaikka tarkasteltaisiin vain mukana olevia. Kuviosta 25 nähdäänkin, että kokemuserot järjestöaktiivien ja muiden välillä ovat yllättävän pieniä, joskin vähintään kahdessa erityyppisessä järjestössä mukana olevat sentään tuntevat järjestötoiminnan muita enemmän omakseen.

Järjestöosallistumisen useudella on kuitenkin paljon voimakkaampi yhteys kokemukseen kuin järjestöjen määrällä. Vähintään kolme kertaa viikossa toimintaan osallistuvista selvä enemmistö kokee käytetyn ajan omakseen.

Järjestötoiminnan kokeminen omaksi ajaksi ei ole muita voimakkaampaa toimintaan muodollisesti sitoutuneilla nuorilla. Tämä on oikeastaan varsin yllättävä havainto, varsinkin kun näyttää päinvastoin siltä, että jonkin järjestön hallitukseen tai muuhun toimielimeen kuuluvat kokevat ajankäytön vähemmän omaksi kuin muut järjestönuoret. Toimintaan konkreettisesti osallistuvat sentään tuntevat järjestötoiminnan muita useammin omaksi ajakseen, mutta osallistuminen toiminnan suunnitteluun tai järjestämiseen sen sijaan ei näy kasvavana kokemuksena siihen käytetyn ajan omuudesta. Eri osallistumisen tyyppien yhdisteleminenkään ei tuo esiin sellaisia kokemuseroja, jotka osoit-

Kuvio 25. Kuinka omaksi ajaksi kokee järjestössä vietetyn ajan. Eri tavoin järjestöissä mukana olevien vertailu. (%)

* Mukana vain ne, joilla ko. järjestö on ainoa järjestöosallistumisen muoto

taisivat aktiivisimpien kokemuksen poikkeavan ratkaisevasti muista.

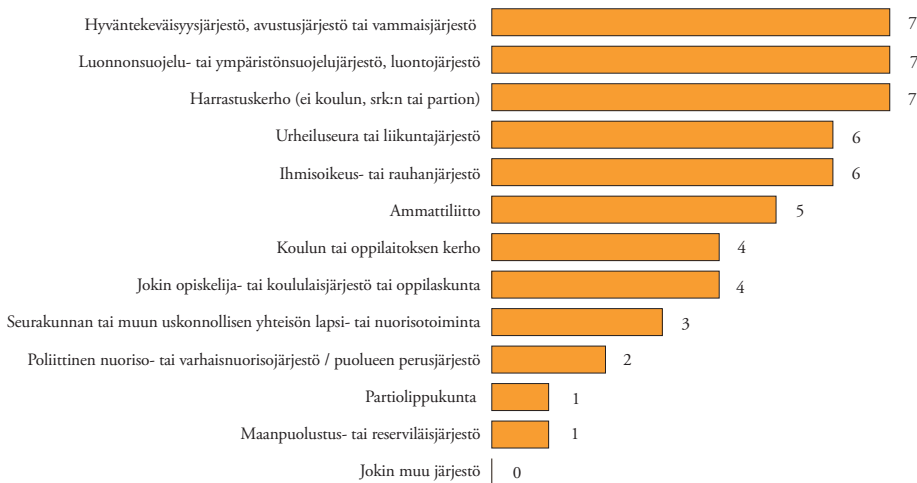
Kuviossa 25 esitetään myös erityyppisiin järjestöihin tavalla tai toisella osallistuvien kokemuksia toiminnan tunteisesta omalta ajalta. Mukaan on otettu vain ne, joille kyseinen järjestö on ainoa osallistumisen muoto. Näin on tehty siksi, että kokemus kertoisi nimenomaan mainitusta järjestötyypistä, mutta samalla analyysiin mukaan tulleiden tapausten määrä on niin pieni, että vaikka kuvioon on otettu vain suurimmat järjestötyypit, on tuloksiin syytä suhtautua varauksella. Urheiluseurojen toiminnassa oleminen näyttäisi kuitenkin tämän perusteella tuntevan nuorista enimmäkseen varsin omalta ajalta.

Kiinnostus osallistua

Kuviosta 26 saa suuntaa-antavaa kuvaa eri järjestötyyppien osallistumispotentiaalista, eli niiden osuuksista, jotka haluaisivat olla mukana vaikka eivät vielä ole. Asiaa kysyttiin siten, että kunkin sellaisen järjestötyypin kohdalla, johon vastaaja ei kuulunut, esitettiin jatkokysymys ”Kiinnostaisiko sinua olla mukana toiminnassa?”³⁵

Osallistumispotentiaalia on saman verran tytöissä ja pojissa. Ainoat erot ovat tyttöjen suurempi halukkuus olla mukana seurakunnan (tytöt 4, pojat 2 prosenttia) ja luonnonsuojelujärjestön (tytöt 8, pojat 6 prosenttia) toiminnassa.

Kuvio 26. Kiinnostus toimia järjestöissä, jossa ei nykyisin ole mukana.* (%)

* Kysyttiin vain ainakin jonkin järjestön toiminnassa mukana olevilta.

VAPAA-AIKA JÄRJESTÖJEN ULKOPUOLELLA

JÄRJESTÄYTYMISEN ASTEET

Seura-, kerho- ja muun vastaavan järjestötoiminnan ohella haluttiin kyselyssä selvittää myös muuhun järjestettyyn vapaa-ajan toimintaan osallistumista. Tämän lisäksi tiedusteltiin muuhun kuin järjestettyyn harrastukseen tai ryhmään osallistumisesta sekä ryhmien ulkopuolella tapahtuvista harrastuksista. Näin saatiin neljä vapaa-ajan harrastusten ja muun toiminnan järjestäytymisen astetta, jotka esitetään kuviossa 27 sukupuolten mukaan eroteltuna.

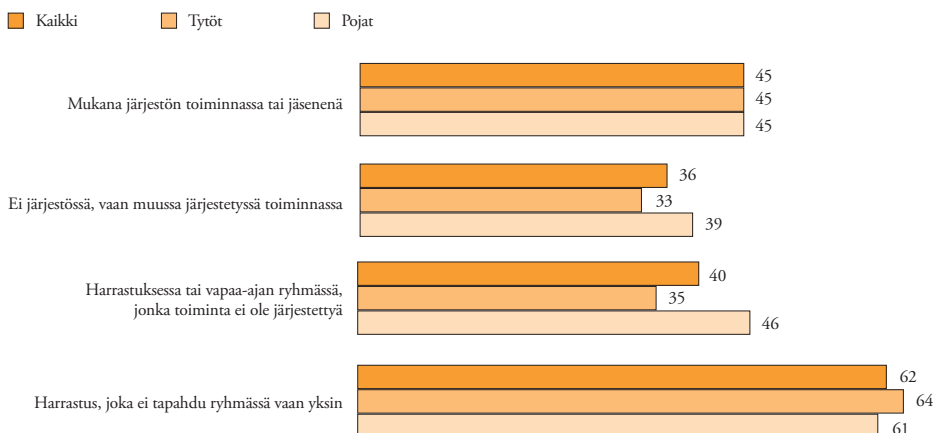
Järjestöihin ja vastaaviin osallistuminen on yleisempää (45 prosenttia) kuin muuhun järjestettyyn toimintaan osallistuminen (36 prosenttia). Sellaiseen harrastukseen tai vapaa-ajan ryhmään, jonka toimintaa ei koeta järjestetyksi, osallistuu 40 prosenttia nuorista. Harrastuksia,

jotka eivät tapahdu missään ryhmässä, vaan yleensä yksin, on peräti 62 prosentilla nuorista. Tähän laajan ryhmään kuuluu varmasti hyvin monenlaisia harrastuksia, joista osassa on todennäköisesti myös yhteisöllinen ulottuvuutensa. Emme esimerkiksi tiedä kokevatko vastaajat nettipelit tai -keskustelupalstat ennemmin yksin- vai yhdessäoloksi.

Kuviosta 27 nähdään myös tyttöjen ja poikien erilaiset vapaa-ajan osallistumisen profiilit. Järjestöosallistumisessa sukupuolten välillä ei ole eroja, mutta pojat osallistuvat enemmän järjestöjen ulkopuolisiin aktiviteetteihin, sekä järjestettyihin että järjestämättömiin. Tytöillä puolestaan on hieman enemmän yksinäisiä harrastuksia, jotka eivät tapahdu missään ryhmässä.

Eri-ikäisten nuorten vapaa-ajan toiminnan muodot kuviossa 28 tuovat lisävaloa edellä esitettyyn kysymykseen kaikkein nuorimman ikäryhmän vapaa-ajanviettotavoista. Kuten nähtiin (kuvio 16), alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä järjestöosallistuminen on vähentynyt, ja on nyt selvästi matalammalla tasolla kuin varttuneemmilla. Kuviosta 28 nähdään, että kaikkein

Kuvio 27. Vapaa-ajan harrastusten ja muun vapaa-ajan toiminnan järjestäytymisen asteet. Sukupuolten vertailu. (%)

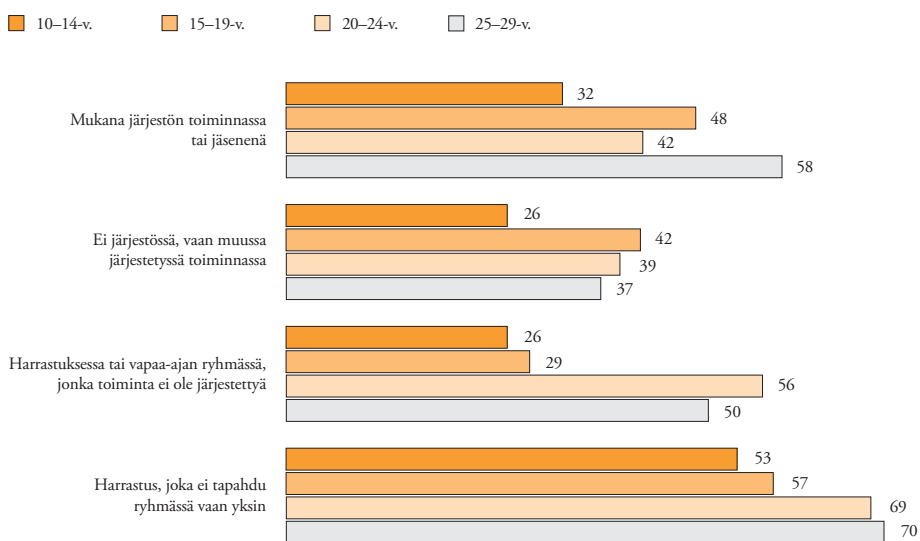
nuorimmat osallistuvat muita vähemmän myös järjestöjen ulkopuolisiin vapaa-ajan toimintoihin, niin järjestettyihin kuin järjestämättömiin. Ikäryhmien väliset erot ovat pienempiä niiden vapaa-ajan harrastusten kohdalla, jotka eivät tapahdu missään ryhmässä vaan yleensä yksin. Kuitenkin myös yksinäisharrastukset ovat sitä yleisempiä, mitä vanhemmasta nuoresta on kyse. Edellä (kuvio 4) havaittiin nuorimpien kokevan muita selvästi useammin oman vapaa-aikansa määrän niin suureksi, että he eivät tiedä mitä

sillä tekisivät. Kuvio 86 puolestaan kertoo, että kaikkein nuorimmat ovat kaikkein tyytyväisimpiä omaan vapaa-aikaansa. Johtopäätöksenä voi sanoa ainakin sen, että kaikkein nuorimpien kyselyyn vastanneiden vapaa-aika karttelee tehokkaasti tutkijoiden tilastohaavia.

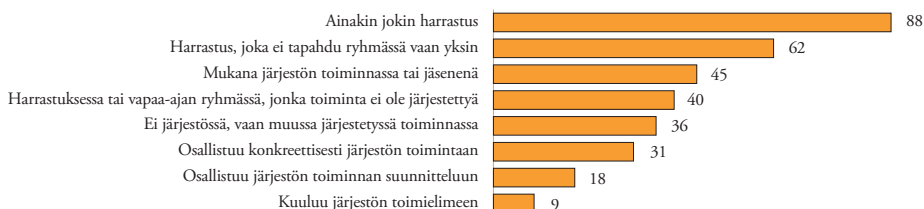
Osallistumisen portaat

Kuviossa 29 esitetään vielä edellä käsiteltyt eri vapaa-ajan harrastusten ja muun vapaa-ajan osallistumisen muodot kootusti. Kuviossa on yhdistetty

Kuvio 28. Vapaa-ajan harrastusten ja muun toiminnan järjestäytymisen asteet. Ikäryhmien vertailu. (%)

Kuvio 29. Vapaa-ajan osallistumisen portaat. (%)

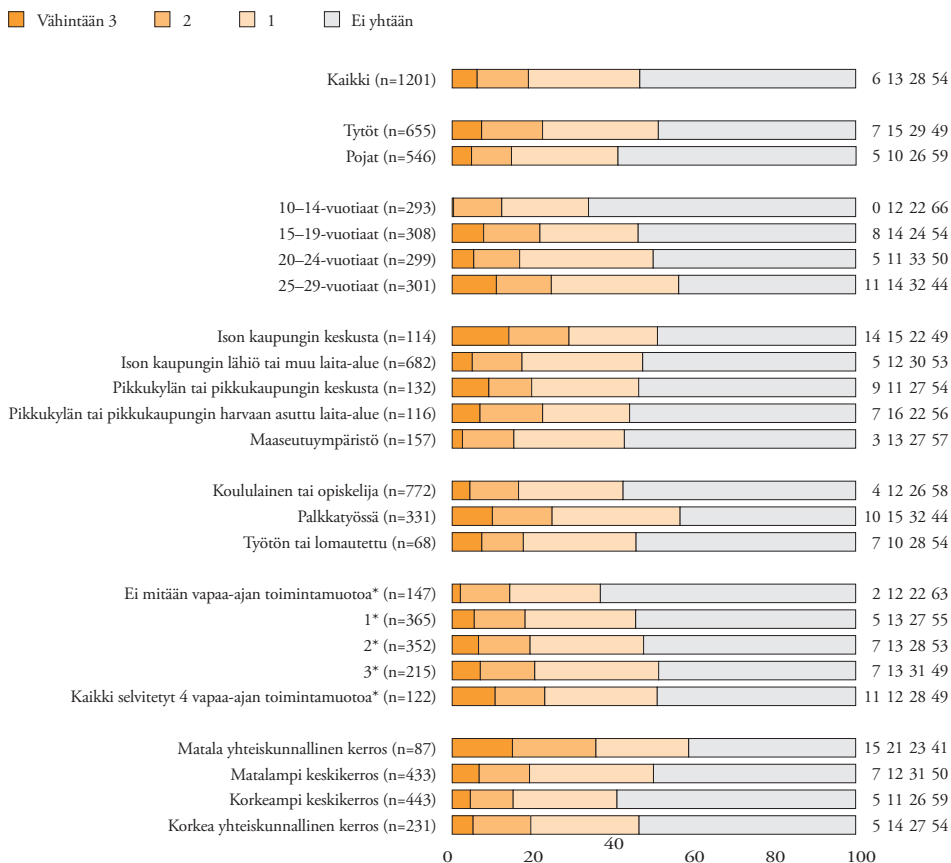

eri järjestösitoutumisen asteet ja muut vapaa-ajan toiminnan muodot eräänlaisiksi osallistumisen portaiksi. 88 prosentilla vastaajista on ainakin jokin kysytyistä vapaa-ajan harrastusten tai muun vapaa-ajan toiminnan muodoista. Aktiivista vähemmistöä edustavat ne 9 prosenttia nuorista, jotka kuuluvat jonkin järjestön hallitukseen tai muuhun toimielimeen, toisessa ääripäässä ovat ne 12 prosenttia, joilla ei ole mitään harrastusta tai vapaa-ajan toimintaa – ainakaan sellaista, jonka löytäisi tehdyn kyselyn avulla. Edellä nähdyn perusteella ei ole yllätys, että enemmistö aineiston

harrastuksettomista on alle 15-vuotiaita. Kun lasketaan prosentit toisinpäin, havaitaan peräti 28 prosentin 10–14-vuotiaista olevan ilman yhtään vapaa-ajan harrastusta.

Loppuluvussa tarkastellaan vielä tässä esitettyjen vapaa-ajan harrastusten ja toimintamuotojen yhteyttä nuorten vapaa-ajan tyytyväisyyteen. Järjestöihin kuulumisella ei ole yhteyttä tyytyväisyyteen, mutta muihin vapaa-ajan aktiviteetteihin – etenkin järjestämättömiin – osallistumisella on selvä yhteys nuorten suurempaan tyytyväisyyteen vapaa-aikaansa.

Kuvio 30. "Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana tehnyt vapaa-ajan matkan ulkomaille?" (%)

* Selvitetty 4 toimintamuotoa: järjestötoiminta, muu järjestetty toiminta, järjestämätön toiminta ryhmässä, yksinäisharrastus.

MATKAILU

Nuorten matkailua selvitettiin kysymyksellä ”Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana tehnyt vapaa-ajan matkan ulkomaille?” Myöntävästi vastanneille esitettiin vielä jatkokysymys ulkomaanmatkojen määrästä. Tulokset on koottu kuvioon 30.

Kaikista vastaajista hieman vajaa puolet (46 prosenttia) oli tehnyt ulkomaan lomamatkan, tytöistä useampi (51 prosenttia) kuin pojista (41 prosenttia). Iän myötä matkailu yleistyy selvästi. Alle 15-vuotiaista joka kolmas on käynyt ulkomaille vapaa-ajalla vuoden sisällä, yli 24-vuotiaista jo selvä enemmistö, ja joka neljäs useammin kuin kerran.

Eri lääneissä asuvat nuoret käyvät yhtä usein ulkomaan lomamatkoilla, samoin erityyppisissä kunnissa (maaseutumainen, kaupunkimainen jne.) asuvat. Asuinpaikan luonne sen sijaan on yhteydessä matkusteluun siten, että isojen kaupunkien keskustojen nuoret matkustavat eniten ja maaseutuympäristössä asuvat puolestaan vähiten. Ison osan näistä eroista tosin selittää ikä, sillä maaseutuympäristössä asuvat ovat keskimäärin nuorempia ja keskustoissa

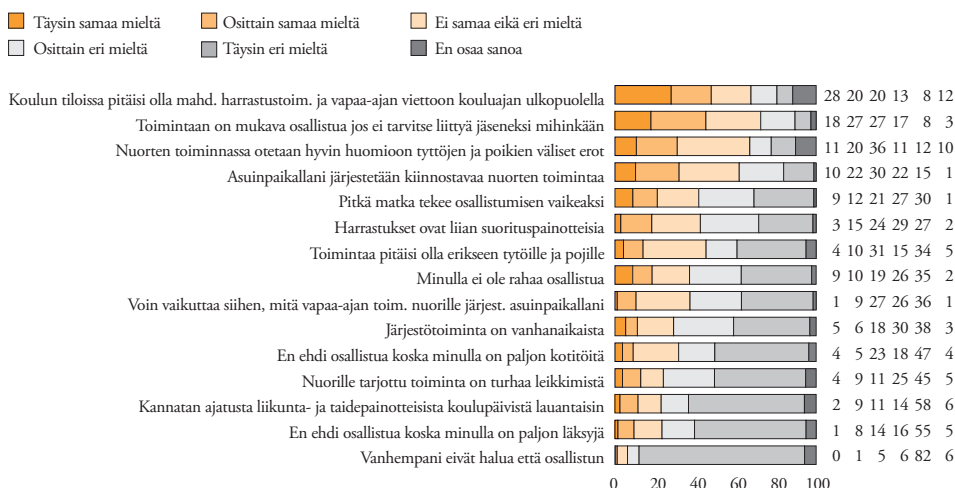
asuvat vanhempia.

Kuviossa 30 on käytetty edellä (kuviot 27 ja 28) esitettyä vapaa-ajan toimintatyyppien ryhmittelyä eräänlaisena vapaa-ajan aktiivisuuden monipuolisuuden mittarina. Tässä kysymyksessä aktiivisuus selvästi kasautuu: nuoret, jotka ovat muutenkin monipuolisimmin aktiivisia, myös matkailevat muita enemmän vapaa-ajallaan.

Eri koulutustason nuoret, suoritetuilla tutkinnoilla mitattuna, matkustavat vapaa-ajallaan yhtä usein ulkomaille. Koulutuspaikan mukaan sen sijaan havaitaan eroja peruskoulussa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien matkustaessa vähiten, lukiolaisten ja korkeakouluopiskelijoiden eniten.

Korkea itse koettu yhteiskunnallinen asema ei näy suurempana vapaa-ajanmatkailuna. Päinvastoin, matalaan yhteiskunnalliseen asemaan itsensä sijoittaneet käyvät kaikkein eniten ulkomaille vapaa-aikanaan. Vastaavasti ne, jotka ovat vähiten tyytyväisiä taloudelliseen tilanteeseensa matkailevat enemmän kuin talouteensa tyytyväisemmät. Tämä voi herättää ihmetystä matkailun rahoittamisesta, mutta kysymyksen muotoilu ei anna mahdollisuutta erottaa kuukauden Mauritiuksen-matkaa Tallinnan-risteilystä.

Kuvio 31. Nuorten näkemyksiä vapaa-ajan toimintaan liittyvistä väitteistä. (%)

NÄKEMYKSIÄ VAPAA-AJAN MAHDOLLISUUKSISTA

Kuviossa 31 esitetään tiivistetysti nuorten vastaukset vapaa-ajan tarjontaan ja mahdollisuuksiin liittyviin kysymyksiin. Seuraavassa käsitellään tarkemmin kuviossa 31 esitetystä järjestyksessä joitain sen yksittäisistä kysymyksistä, minkä jälkeen verrataan monikulttuuristen ja muiden nuorten näkemyksiä. Sellaisenaankin kuvio tarjoaa suuren määrän tiivistettyä tietoa alle kolmekymppisten näkemyksistä vapaa-ajan toimintakentistä.

Koulun tilojen käyttö vapaa-ajan toimintaan

Lähes puolet nuorista pitää ajatusta koulun tiloissa tarjottavasta harrastustoiminnasta kouluajan ulkopuolella kannatettavana (kuvio 32). Näin suurta kannatusta ei voi pitää itsestäänselvyytenä, sillä koulun vapaa-ajanviettopaikkana voisi ajatella latautuvan negatiivisemminkin. Kysymyksen muotoilu ”kouluajan ulkopuolella” yritettiin tehdä siinä mielessä yksiselitteiseksi, ettei harrastus- tai muun vapaa-ajan toiminnan tulkittaisi olevan pois varsinaisesta koulutyöstä. Nuorten vastauksista kysymykseen saadaan samalla suuntaa-antavaa tietoa niin sanotun

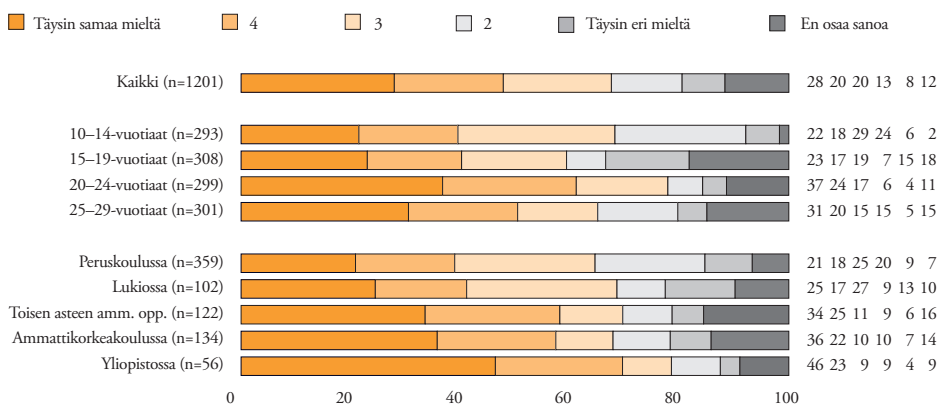
eheytytyn koulupäivän kannatuksesta. Eheytytyllä koulupäivällä tarkoitetaan oppilaiden koulupäivän rakenteen eheyttämistä siten, että opiskelu, lepo ja harrastuskokemukset vuorottelevat päivän aikana. Tälle tarkkuustasolle ei kyselyssä menty, mutta yleisesti ottaen nuoret näyttävät suhtautuvan suhteellisen myönteisesti ajatukseen koulun tilojen käytöstä muuhunkin kuin koulutyöhön.

Suurinta kannatus on kuitenkin niiden parissa, jotka eivät enää itse ole peruskoululaisia. Etenkin korkeakouluopiskelijat pitävät ajatusta hyvänä. Vähäisempää kannatus puolestaan on juuri niillä, joihin erityishuomio tässä kohdistuu, eli peruskoululaisilla. Koulun tilojen käyttöä vapaa-ajan toimintaan kun on kannatettu nimenomaan sillä perusteella, että se voisi vähentää lasten yksinoloa ennen ja jälkeen koulupäivän. Kuviossa 32 huomio kiinnittyy myös erityisen suureen osuuteen ”en osaa sanoa”-vastauksia (12 prosenttia).

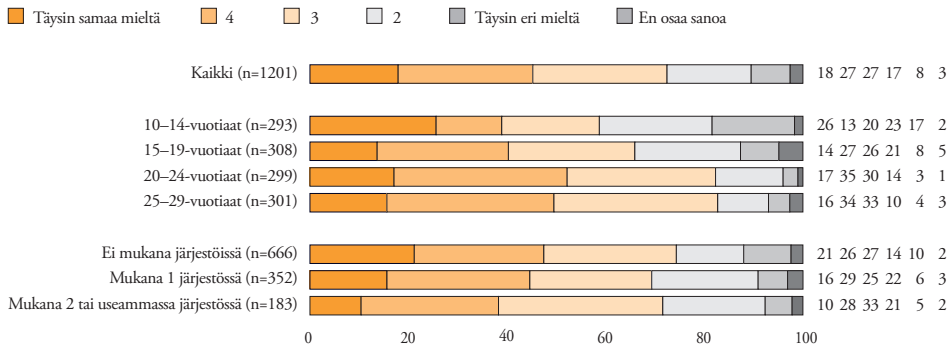
Toiminta ilman jäsenyyttä

Alle 30-vuotiaiden suhtautuminen jäsenyyksiin on varsin kielteistä (ks. kuvio 33). Lähes puolet (45 prosenttia) on sitä mieltä, että toimintaan on mukava osallistua, jos ei tarvitse liittyä jäseneksi

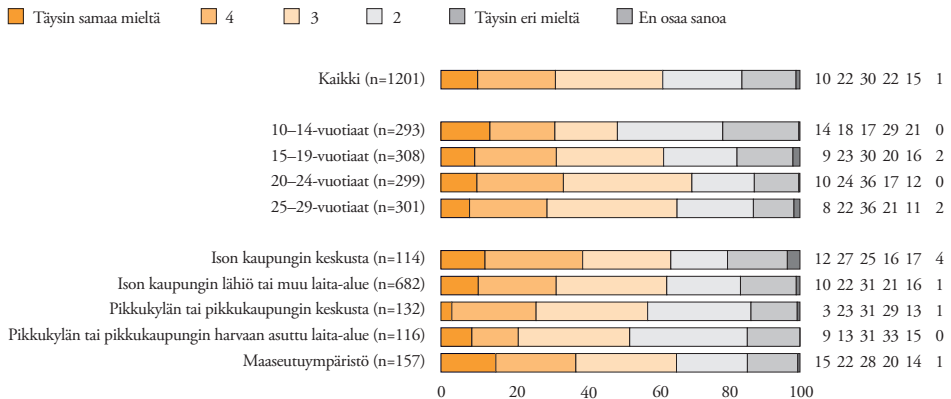
Kuvio 32. ”Koulun tiloissa pitäisi olla mahdollisuus harrastustoimintaan ja vapaa-ajan viettoon kouluajan ulkopuolella.” (%)

Kuvio 33. "Toimintaan on mukava osallistua, jos ei tarvitse liittyä jäseneksi mihinkään." (%)

Kuvio 34. "Asuinpaikallani järjestetään kiinnostavaa nuorten toimintaa." (%)

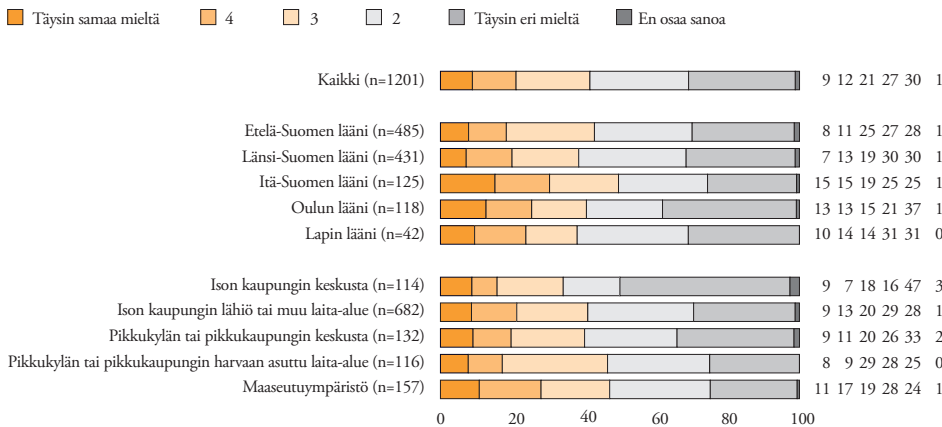

mihinkään vain 25 prosentin ollessa vastakkaista mieltä. Tulos on kiinnostava myös nuorisotyön ja järjestökentän toimijoiden kannalta. Suuri osa nuorista pitää toimintaa sinänsä mukavana, mutta heidän kiinnittymisensä toimintaan ei voi perustua ensisijaisesti jäsenyyksiin. Tästä asenteesta ei ole vielä olemassa ajallista vertailua, josta voisi päätellä mihin suuntaan ”hengailu-” tai projektiosallistumiskulttuurin yleisyys on menossa. Järjestöihin osallistumisen väheneminen, ja Nuorisobarometrissa 2008 tehty havainto yhteenkuuluvuuden tunteen heikkenemisestä

suhteessa vapaa-ajanyhteisöihin kuitenkin antavat viitettä sen yleistymisestä.

Ehkä yllättäen järjestötoimintaan osallistuvien ja muiden välillä ei keskimäärin ole merkitseviä eroja siinä, kuinka mukavaksi toiminta ilman velvoitetta liittyä jäseneksi koetaan. Järjestötyypeittäin eroja sen sijaan on. Luonnon-suojelujärjestöissä toimivat ovat muita selvästi kriittisempiä jäsenyyksiä kohtaan. Partiossa tai seurakunnassa mukana olevat nuoret puolestaan näyttäisivät suhtautuvan jäsenyyksiin selvästi muita myönteisemmin.

Kuvio 35. "Pitkä matka tekee osallistumisen vaikeaksi." (%)

Ikäryhmien erot ovat kiinnostavia, jos niitä vertaa järjestöosallistumisen määrään. Kaikkein kriittisimpiä jäseneksi liittymisen suhteen ovat 20–24-vuotiaat, ja tässä ikäryhmässä myös näkyy putoamista järjestöissä mukana olevien määrässä. Alle 15-vuotiaat sen sijaan suhtautuvat tässä asennekysymyksessä keskimäärin myönteisemmin jäsenyyksiin, mutta kuitenkin ikäryhmän varsinainen mukanaolo järjestöissä on hyvin alhaisella tasolla. Tässä ei kuitenkaan ole varsinaista ristiriitaa, sillä nuorimmassa ikäryhmässä mielipiteet jäsenyyksistä keskittyvät ääripäihin, ja myös jäsenyyttä vierastavien osuus on suurin.

Asuinpaikan toiminnan kiinnostavuus

Vajaa kolmannes kaikista 10–29-vuotiaista pitää asuinpaikkansa nuorille järjestettyä toimintaa kiinnostavana. Vastakkaista mieltä on hieman useampi. Kuviosta 34 nähdään, että erityisen tyytymättömiä ovat alle 15-vuotiaat, joista yli puolta ei järjestetty toimintaa kiinnosta.

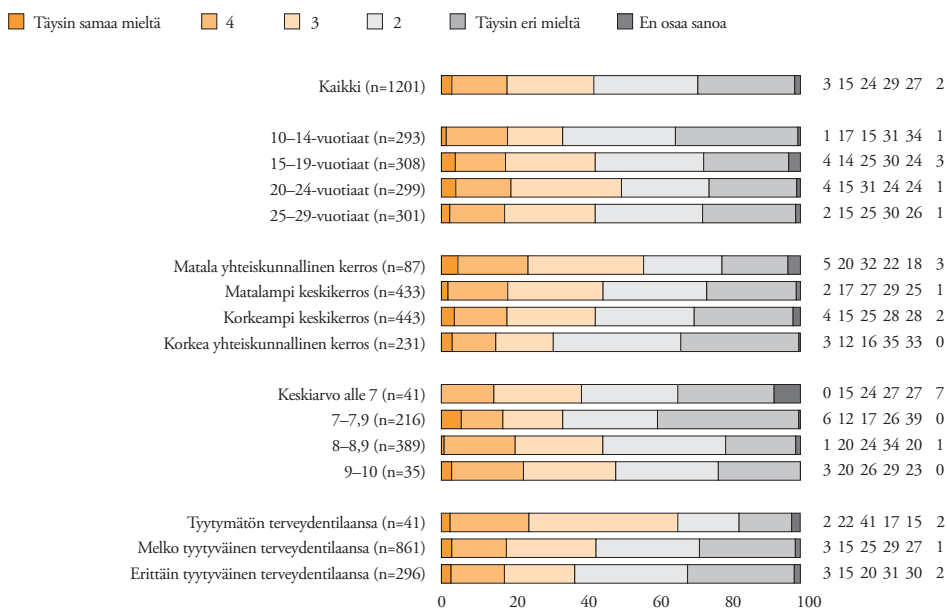
Etelä-Suomen läänin nuorten mielestä järjestetty toiminta näyttäisi olevan hieman keskimääräistä kiinnostavampaa, Itä-Suomen läänin nuorista puolestaan vähemmän kiinnostavaa. Kaupunkimaisissa kunnissa asuvat kokevat

alueensa toiminnan kiinnostavampana kuin maaseutumaisissa kunnissa. Selvemmin asuinpaikan erot tulevat kuitenkin esiin vertaamalla välitöntä asuin ympäristöä. Ison kaupungin keskustoiissa asuvien nuorten mielestä nuorten toiminta on nuorista mielekkäintä. Lähes samalla tasolla ovat maaseutumaisessa ympäristössä asuvien mielipiteet. Toista ääripäätä edustavat pikkukylän tai pikkukaupungin laidalla asuvat nuoret, joiden enemmistöä järjestetty toiminta ei kiinnosta.

Pitkä matka osallistumisen esteenä

Joka viides nuori kokee pitkien matkojen vaikeuttavan osallistumista (kuvio 35). Lääneittäin tarkasteltuna Itä-Suomen nuorille välimatka on suurin ongelma, ja maakuntatasolla tilanne on valtakunnallisesti heikoin Pohjois-Karjalassa. Kuntatyyppillä on vähemmän vaikutusta kuin välittömällä asuin ympäristöllä. Ison kaupungin keskustassa asuvista noin puolet ei koe pitkien matkojen aiheuttavan minkäänlaisia vaikeuksia osallistumiselle, maaseutuympäristössä asuvista tätä mieltä on vain neljännes nuorista. Kiinnostavasti edellä (kuvio 34) nähtiin maaseudun nuorten kuitenkin pitävän asuinseutunsa nuorille järjestettyä toimintaa suhteellisen kiinnostavana.

Kuvio 36. "Harrastukset ovat liian suorituspainotteisia." (%)

Harrastusten suorituspainotteisuus

Vajaa viidennes nuorista pitää harrastuksia liian suorituspainotteisina enemmistön ollessa päinvastaista mieltä. Kysymystä ei nimenomaisesti kohdistettu nuoren omista harrastuksistaan kokemuksiin suorituspainotteisiin. (Ks. kuvio 36.)

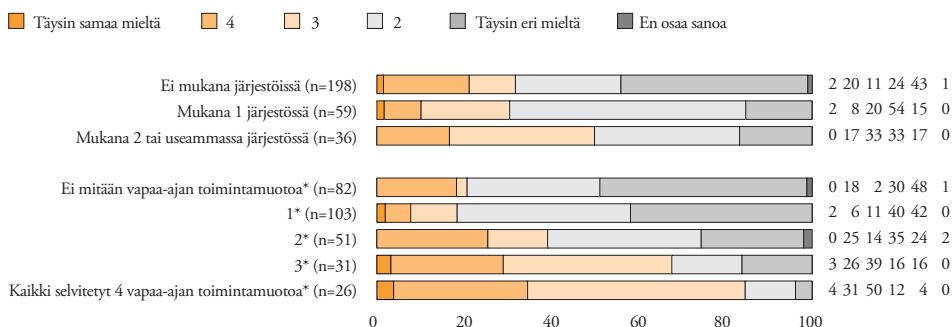
Etelä- ja Länsi-Suomen lääneissä on hieman yleisempää pitää harrastuksia liian suorituskeskeisinä, toisessa ääripäässä on Itä-Suomi, jossa näkemys on harvinaisempi. Kuntatyyppien vertailussa suorituskeskeisimmäksi harrastukset koetaan pääkaupunkiseudulla, vähiten suorituskeskeisinä puolestaan maaseutumaisissa kunnissa.

Harrastusten kokeminen liian suorituspainotteiseksi on yhteydessä vastaajan heikkoon terveydentilaan. Myös ne, jotka ovat tyytymättömiä ihmissuhteisiinsa, taloudelliseen tilanteeseensa tai kokevat kuuluvansa alempiin yhteiskuntaluokkiin, pitävät harrastuksia turhan suorituskeskeisinä. Mitään syy–seuraus-yhteyttä ei tilastollisista yhteyksistä luonnollisesti pysty

lukemaan, ei edes vaikutussuuntaa. On kuitenkin kiinnostavaa pohtia, mistä yleisen tyytymättömyyden ja suorituskeskeisyyden kritiikin yhteys kertoo.

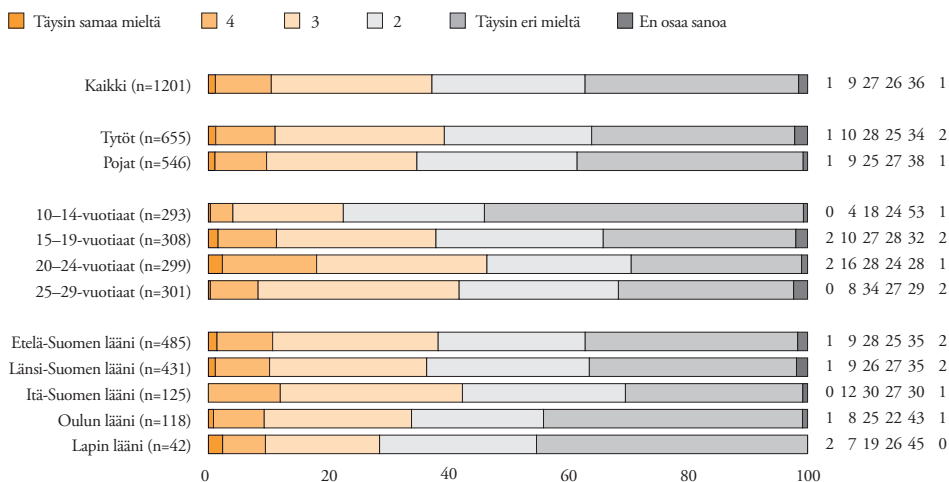
Harrastusten suorituspainotteiseksi kokemista voidaan tarkastella myös sen mukaan, kuinka aktiiviselta nuoren oma vapaa-ajan toiminta kyselyn valossa näyttää. Edellä käsitellyistä toimintamuodoista relevantteja tässä ovat paitsi järjestökiinnittyneisyys, myös vapaammat toimintamuodot (kuviossa 27 esitetyllä tavalla). Alle 15-vuotiaat osoittautuvat tässä omaksi erityistapaukseksi, sillä harrastustoiminnan aktiivisuus ja sen kokeminen suorituspainotteiseksi ovat tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä vain nuorimmassa ikäryhmässä. Kuviosta 37, jossa esitetään vain alle 15-vuotiaiden ikäryhmän vastaukset, havaitaan tämä yhteys selvästi. Niistä alle 15-vuotiaista, joilla on korkeintaan yksi eri vapaa-ajan toimintamuoto, useampi kuin kolme neljästä on eri mieltä suorituspainotteisuusväitteen kanssa, mutta mitä useampaan

Kuvio 37. "Harrastukset ovat liian suorituspainotteisia." 10–14-vuotiaat. (%)

* Selvitetty 4 toimintamuotoa: järjestötoiminta, muu järjestetty toiminta, järjestämätön toiminta ryhmässä, yksinäisharrastus.

Kuvio 38. "Voin vaikuttaa siihen, mitä vapaa-ajan toimintaa nuorille järjestetään asuinpaikallani." (%)

erilaiseen toimintamuotoon nuori osallistuu, sitä useammin hän väitteeseen allekirjoittaa. Vapaa-aikaan tyytyväisyyteen ei harrastusten suorituspainotteiseksi kokemisella tai eri vapaa-ajan aktiviteettien monimuotoisuudella kuitenkaan ole kielteistä vaikutusta.

Vaikuttamismahdollisuudet asuinalueen nuorten vapaa-ajantoimintaan

Vain joka kymmenes nuori kokee voivansa vaikuttaa siihen, mitä vapaa-ajan toimintaa nuorille heidän asuinpaikallaan järjestetään. Osuus on hämmästyttävän matala. Vielä hämmästyttävämmäksi tuloksen tekee sen peilaaminen kyselytutkimuksiin, joissa on selvitetty nuorten kokemuksia vaikutusmahdollisuuksista oman asuinkunnan asioihin ylipäätään. Kun kysymys

on esitetty yleisemmässä muodossa ”Koetko, että olet voinut aidosti vaikuttaa oman asuin-kuntasi asioihin?” on vaikutusmahdollisuudet koettu suuremmiksi kuin kysyttäessä vapaa-ajan toimintaan vaikuttamisesta (ks. Myllyniemi 2008, 64). Näyttää siis siltä, että nuoret kokevat vapaa-ajan tarjonnasta päättämisen aikuislähtöisemmäksi, mikä on paradoksaalista, sillä nimen- omaan vapaa-ajan pitäisi olla omaehtoista.

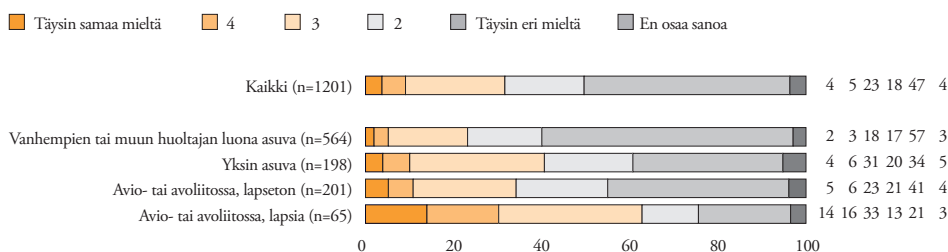
Kokemus vaikutusmahdollisuuksista vapaa-ajan tarjontaan on voimakkaasti sidoksissa vastaajan ikään (kuvio 38). Varsinkin alle 15-vuotiaat vastaajat kokevat mahdollisuutensa vaikuttaa hyvin vähäisiksi. Kokemus vaikuttamismahdol- lisuuksista nuorten vapaa-ajan toimintaan kasvaa 20–24-vuotiaiden ikäryhmään saakka, minkä jälkeen se kääntyy laskuun. Tämä saattaa liittyä siihen, että tätä vanhemmat eivät enää koe omaa vapaa-ajan toimintaansa leimallisesti nuorten toiminnaksi. Kuntatyyppien välillä ei ole eroja

vaikuttamiskokemuksiin, eikä myöskään sillä, asuuko vastaaja keskustassa, kaupungin tai ky- län laidalla vai maaseutuympäristössä. Lääneistä Itä-Suomi erottuu hieman muita valoisampana vaikutusmahdollisuuksien kannalta, synkintä puolestaan on Oulussa ja varsinkin Lapissa.

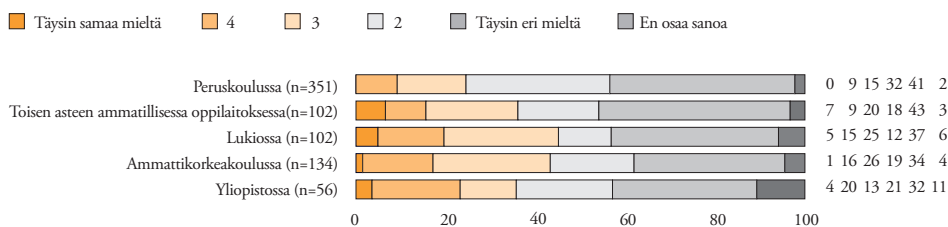
Kotityöt osallistumisen esteenä

Vain harvempi kuin yksi kymmenestä kokee, ettei ehdi osallistua kotitöiden paljouden ta- kia. Sukupuolella ei ole tässä vaikutusta, mikä on siinä mielessä yllättävää, että ajankäyttö- tutkimusten mukaan tytöt ja naiset käyttävät kotitöihin selvästi enemmän aikaa kuin po- jat ja miehet³⁶ (Pääkkönen 2008). Kuvioon 39 kootut eri perhetyypeissä asuvien nuorten vastaukset kertovat, että kotityöt rajoittavat erityisen vähän vanhempien luona yhä asuvia lapsia ja nuoria. Jopa yksin asuville kotityöt näyttää olevan suurempi osallistumisen este.

Kuvio 39. ”En ehdi osallistua, koska minulla on paljon kotitöitä.” (%)

Kuvio 40. ”En ehdi osallistua, koska minulla on paljon läksyjä.” (%)

Yhdessä avio- tai avoliitossa asuvien tilanne ei tässä katsannossa poikkea yksin asuvista. Sen sijaan lapsen saaneiden tilanne on jo varsin erilainen, heistä vajaa kolmannes kokee kotityöt vapaa-ajan osallistumisen esteenä.

Läksyt osallistumisen esteenä

Harva nuori, harvempi kuin yksi vastaaja kymmenestä, kokee läksyjen vaikeuttavan vapaa-ajan toimintaan ehtimistä. Kysymys koskee luonnollisesti vain koululaisia ja opiskelijoita, ja siksi kuviossa 40 esitetään heidän vastauksensa opiskelupaikan mukaan ryhmiteltynä. Sukupuolten välillä ei tässä ole eroja. Eniten koulu tai opiskelu estää lukiolaisten ja yliopistossa olevien vapaa-ajan osallistumista. Tämä ei ole kovin yllättävää, pikemminkin kuviossa 40 kummastuttaa koulutyön vapaa-aikaa rajoittavaksi kokevien osuuksien pienuus. Tiedetäänhan esimerkiksi Lukiolaisten hyvinvointitutkimusten perusteella, että noin puolet pitää lukion työmäärää liian suurena, ja lähes yhtä moni kokee kiireisyyden työskentelyä häiritsevänä (Merimaa 2008, 52–55). Suomen Akatemian tuoreen koulu-uupumusta eri koulu- ja opiskeluasteilla selvittäneen tutkimuksen mukaan erityisesti lukio on monelle nuorelle vaativa elämänvaihe: jopa 20 prosentilla lukiolaistytöistä on koulu-uupumusta, korkea-asteen opiskelijoista osuus on 10 prosenttia. (Salmela-Aro 2009.)

Vertailu monikulttuurisiin nuoriin

Kuviosta 41 nähdään, että monikulttuuristen ja muiden nuorten näkemyserot vapaa-ajan tarjonnasta ja toiminnasta ovat monissa asioissa varsin pieniä.³⁷ Asuinpaikalla järjestetty toiminta koetaan yhtä kiinnostavaksi, jäsenyyksiin suhtaudutaan osapuilleen yhtä kriittisesti ja kotityöt tai pitkät etäisyydet rajoittavat yhtä vähän vapaa-ajan osallistumista.

Jotkut osallistumisen esteet kuitenkin korostuvat monikulttuurisilla nuorilla muita enemmän. Käytännöllisistä esteistä läksyjen määrä ja rahan puute ovat yleisempiä. Monikulttuuristen nuorten vanhemmat ovat myös useammin lastensa osallistumista vastaan. Erojen ei pidä kuitenkaan

antaa hämärtää kokonaiskuvaa: myös monikulttuurisista nuorista kolme neljästä on täysin eri mieltä siitä, että heidän vanhemmillaan olisi jotain heidän osallistumistaan vastaan. Asennetasolla osallistumista rajoittavana tekijänä voi pitää myös kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuutta. Monikulttuuriset nuoret kokevat muita yleisemmin järjestötoiminnan vanhanaikaisena ja nuorille tarjotun toiminnan turhana leikkimisenä.

Mielenkiintoinen – ja ehkä ennakko-oletusten vastainenkin – on tulos, jonka mukaan monikulttuuriset nuoret haluavat muita harvemmin toimintaa erikseen tytöille ja pojille. Samoin monikulttuurisista nuorista muita harvemmat ovat tyytyväisiä siihen, kuinka hyvin tyttöjen ja poikien erot otetaan huomioon nuorten toiminnassa. Kaikista nuorista noin 40 prosenttia, monikulttuurisista vain 30 prosenttia katsoo sukupuolten välisten erojen tulevan hyvin huomioituksi. Tyttöjen ja poikien erojen huomioiminen nuorille tarjotussa toiminnassa on epäilemättä hyvin kontekstisidonnainen asia, mutta kyselyn perusteella voi sanoa, että enemmistölle se ei ainakaan tarkoita eriytettyä toimintaa.

VAIKEISTA ASIOISTA PUHUMINEN

Selvitettäessä sitä, kenen puoleen nuoret kääntyvät vaikeiden asioiden kanssa, mukaan kysymyksen listaan otettiin niin läheisiä ihmissuhteita (ystävät, vanhemmat) kuin ammatilliset auttajat (psykologi, koulukuraattori). Läheisten kanssa ollaan luonnollisesti enemmän tekemisissä, mutta läheisyys voi myös nostaa kynnystä huolista puhumiseen. Virassa toimivia sitoo vaitiolovelvollisuus, jolloin luottamukseen liittyviä kysymyksiä ei tarvitse pohtia samalla tavalla kuin ystäväpiirille avauduttaessa.

Vaikka esimerkiksi koulut tarjoavat mahdollisuuden keskustella terveydenhoitajan tai koulukuraattorin kanssa, hyvin harva (4 prosenttia) käyttää palvelua hyväkseen. Useimmin nuoret puhuvat vaikeista asioista ystävien (60 prosenttia) tai vanhempien (54 prosenttia) kanssa. Kysynnän lisäksi täytyy huomioida tar-

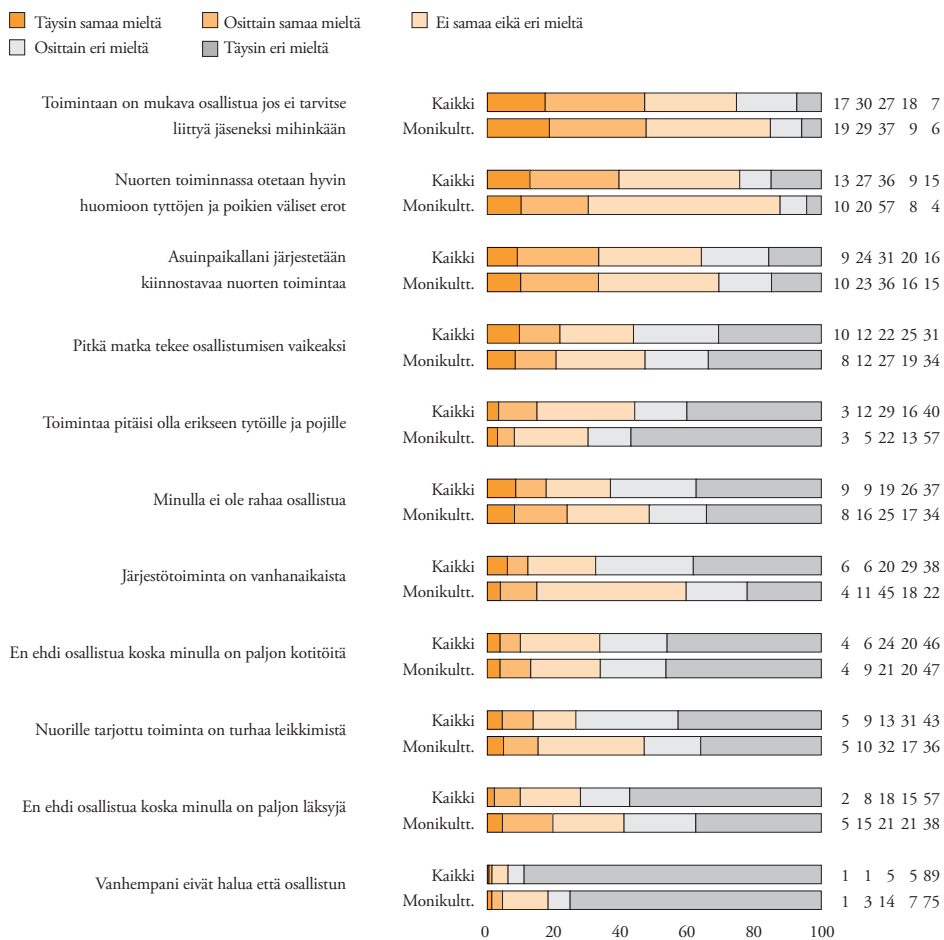
jonnan riittävyys, ja esimerkiksi se, ettei kuraattorin ja terveydenhoitajan palveluita ole tasaveroisesti kaikkien saatavilla. Sama pätee myös psykologeihin. Kynnystä palveluiden käyttöön voi lisätä myös joidenkin nuorten epätietoisuus esimerkiksi juuri koulukuraattorin tehtävästä.

Kysymyksessä ei täsmennetty mitä vaikeilla asioilla tarkoitettiin, ja on selvää, että ystävien

kanssa keskustellaan erilaisista asioista kuin esimerkiksi psykologin kanssa. Se, että vaikeissa asioissa käännytään ensisijassa ystävien puoleen, kertoo joka tapauksessa luottamuksesta. Jonkinasteisen luottamuksen voi toki ajatella kuuluvan jo ystävyysuhteen määritelmään.³⁸

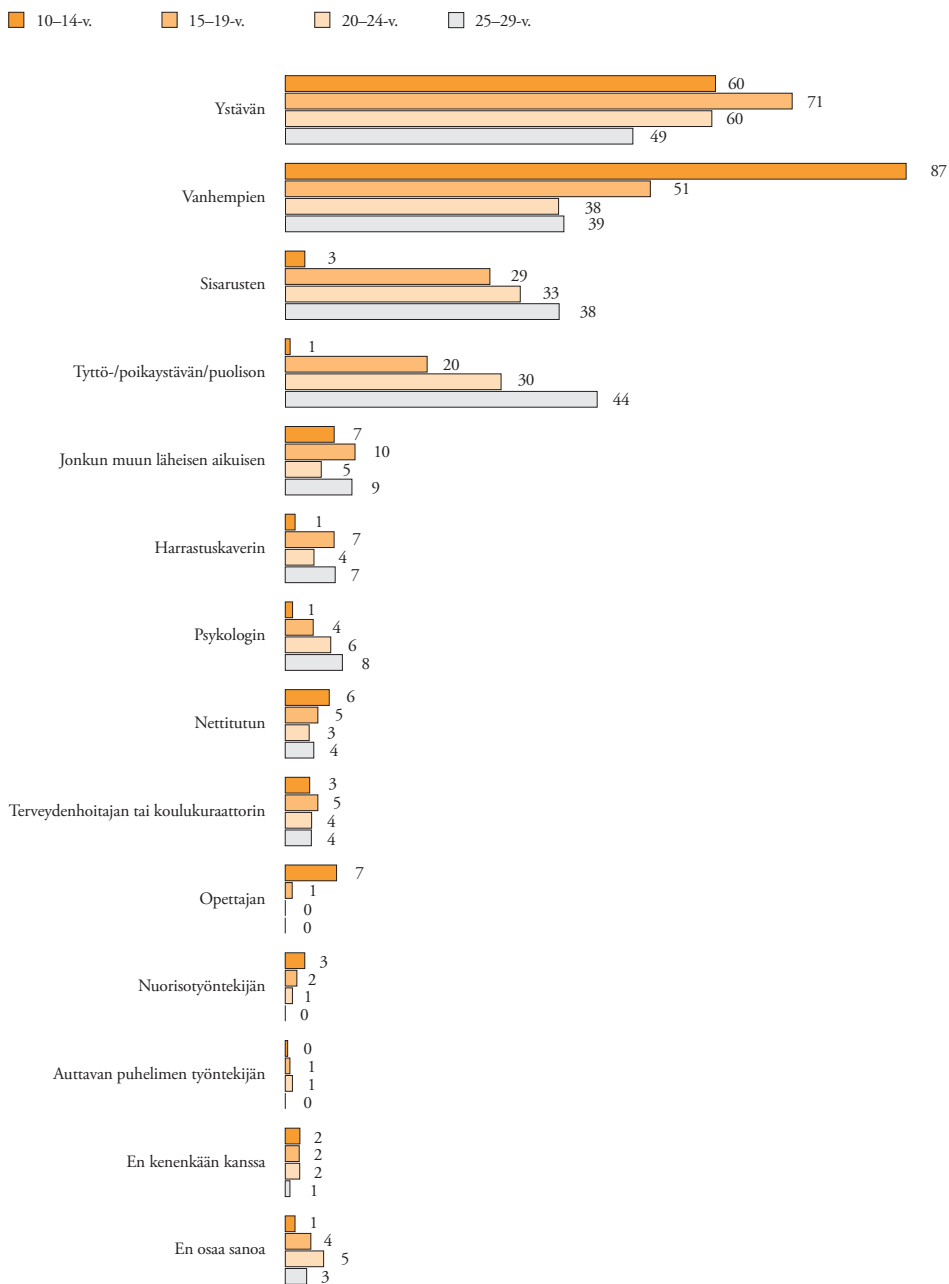
Vaikka havaintoa voi pitää itsestään selvänä, ei tilanne välttämättä ole niin yksinkertainen. Kult-

Kuvio 41. 13–25-vuotiaiden monikulttuuristen ja muiden samanikäisten nuorten näkemyksiä vapaa-ajan toiminnasta. (%)

Monikulttuuristen nuorten lähde: lomakekysely 2005, n=623 Perusjoukkona olivat 13–25-vuotiaat sellaiset Suomessa asuvat nuoret, jotka ovat itse tai joiden vanhemmista ainakin toinen on syntynyt ulkomailla.

Kuvio 42. "Keiden kanssa keskusteleet vaikeista asioista?"
(Kyllä-vastausten %-osuudet.)

tuuriimme on kuulunut vahva omillaan pärjäämisen mielenlaatu, eikä huolista puhuminen edes läheisten kanssa ole perinteisesti ollut suomalaiselle aina helppoa. Itsellisyyttä painottava katso- mustapa näkyy nuortenkin kohdalla esimerkiksi siinä, että työttömät nuoret hakevat taloudellista tukea mieluummin hyvinvointivaltion kasvotto- malta järjestelmältä kuin omilta vanhemmiltaan. Viranomaiskontaktien kautta tarjoutuva turva vähentää nuorten tarvetta tukeutua vanhempiin tai muihin epävirallisen verkoston toimijoihin. Ainakaan toimeentuloon liittyvissä kysymyksissä eivät nuorten institutionaalisissa suhteissa saadut kokemukset riippuvuudesta nakerra luottamusta tai aiheuta häpeää samalla tavalla kuin ystävyys- tai perhesuhteissa. (Suutari 2002, 155–185.)

Kuvion 42 tiedot esitetään ikäryhmittäin, sillä ikä on tässä keskeinen muuttuja. Kaikkein nuorimmassa ikäryhmässä selvästi tärkein kes- kustelukumppani ovat omat vanhemmat, joiden kanssa vaikeista asioista sanoo keskustelewansa 87 prosenttia alle 15-vuotiaista. Vasta hieman myöhemmällä iällä ystävien puoleen käänn- tään vanhempia useammin. Perheenjäsenistä varsinkin keskustelusuhde sisaruksiin näyt- tää muuttuvan ratkaisevasti iän mukana. Alle 15-vuotiaista hyvin harva sanoo keskustelleensa sisarusten kanssa vaikeista asioista, mutta sen jälkeen sisarusten puoleen vaikeissa asioissa kääntyy noin kolmannes nuorista (kysymys esitettiin vain niille, joilla on sisarusksia). Muita keskustelukumppaneita, joiden tärkeys kasvaa iän myötä ovat psykologi ja ennen kaikkea seurustelukumppani tai puoliso. Opettajan ja nuorisotyöntekijän tärkeys tässä katsannossa laskee nopeasti, ja on 20 ikävuoden jälkeen hyvin vähäistä. Nuorisotyöntekijöiden puo- leen ei edes nuorimmassa ikäryhmässä sano kääntyvänsä vaikeiden asioidensa kanssa kuin noin kolme prosenttia nuorista. Tämäkin osuus 10–14-vuotiaista tosin tarkoittaa väestötasolla noin 10 000 nuorisotyöntekijän kanssa vaikeista asioista keskustelewaa nuorta.

Tytöjen ja poikien välillä ei juuri ole eroja siinä, keiden kanssa he vaikeista asioista kes- kustelewat, ei myöskään niiden osuudessa, jotka

sanovat etteivät keskustele kenenkään kanssa. Tytöt (26 prosenttia) tosin sanovat puhuwansa hieman enemmän puolison tai seurustelukump- panin kanssa kuin pojat (23 prosenttia). Kysy- mys esitettiin vain niille, jotka joko ovat avio- tai avoliitossa tai joilla on tyttö- tai poikaystävä. Myös sisarusten kanssa vaikeista asioista pu- huminen on jonkin verran yleisempää tytöillä (28 prosenttia) kuin pojilla (23 prosenttia).

Kysymyksessä vaikeista asioista puhumi- sesta ei eroteltu siskoja ja veljiä, mutta kyselyn taustatiedoista saa selville kotitaloudessa asu- vien sisarusten sukupuolen. Pojat keskustelewat ongel- mista enemmän veljiensä kanssa, tytöt puolestaan siskoja. Sisarusten ikäeroihin pätee niin sisko- jen kuin veljen kohdalla se, että vanhempien sisa- rukset kanssa keskustellaan nuorempia sisarusksia enemmän. Kiinnostava tulos on myös se, että vastaajaa itseään selvästi (yli 5 vuotta) vanhem- pien sisarusten kanssa keskustellaan enemmän kuin niiden, joihin ikäero on pienempi. Voisi luulla, että suuri ikäero vaikeuttaisi ymmärryk- sen löytymistä, mutta kenties se myös vähentää sisarusten välistä kilpailuasetelmaa ja helpottaa vaikeista asioista puhumista.

Pojat puolestaan puhuvat vaikeista asioista enemmän nettituttujen (pojat 6 prosenttia, tytöt 4 prosenttia) ja harrastuskavereiden (pojat 6 prosenttia, tytöt 4 prosenttia) kanssa kuin ty- töt. Tämä tulos vaikuttaa luontevalta, sillä pojat käyttävät enemmän nettiä (Myllyniemi 2008, 91) ja myös osallistuvat aktiivisemmin ainakin järjestötoimintaan sekä järjestöjen ulkopuolisiin aktiviteetteihin, sekä järjestettyihin että järjes- tämättömiin, kun taas tytöillä on enemmän yksinäisiä harrastuksia (kuvio 27).

Vertailu IRC-Gallerian nettikyselyyn

Kysymykseen siitä, keiden kanssa nuoret pu- huvat vaikeista asioista, on myös vertailutietoa IRC-Gallerian kyselystä vuosilta 2008–2009. Ajallisesti kyselyt eivät ole kaukana toisistaan, mutta vertailu on kiinnostava nimenomaan menetelmällisestä näkökulmasta. Erot voivat antaa kuvaa siitä, kuinka internet-kysely ja pu- helinkysely poikkeawat toisistaan mahdollisesti

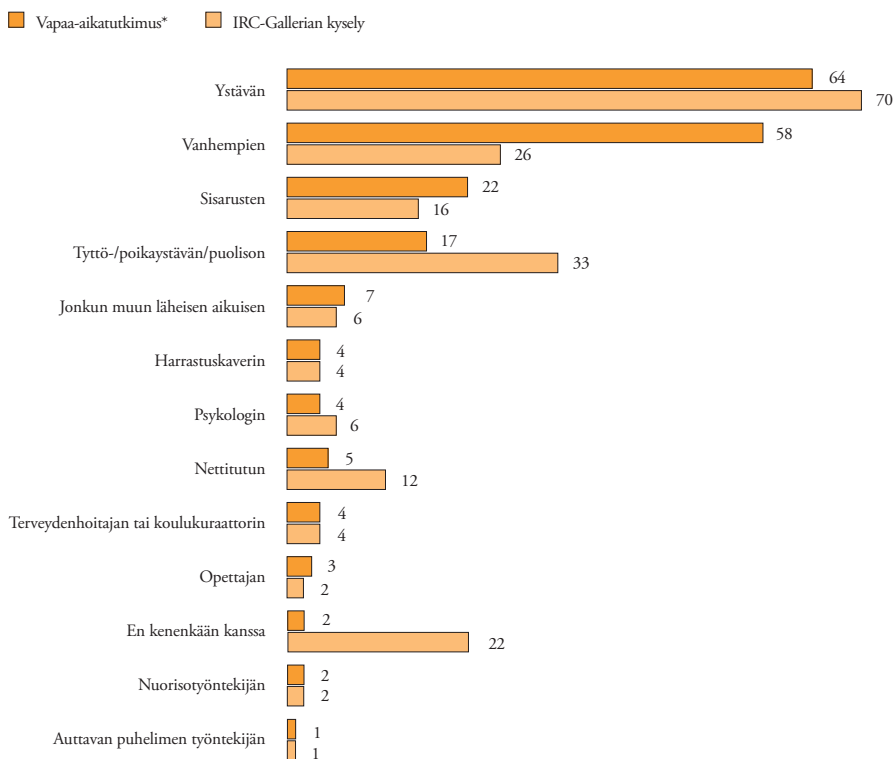
arkaluonteisena pidetyn asian kohdalla. Riippumatta kyselyn sisällöstä ei ole suinkaan selvää, että vastaukset olisivat samoja, kun ne kerätään puhelimitse, postikyselyllä tai web-lomakkeella (Dillman 2007; Järvensivu 2008).

IRC-gallerian käyttäjien keski-ikä oli kyselyä tehtäessä noin 20,5 vuotta. Suuri enemmistö käyttäjistä on kuitenkin alle 20-vuotiaita (eniten on 16-vuotiaita), mutta pieni selvästi iäkkäämpi joukko nostaa keskiarvoa. Vastaajien ikäjakauma on siis IRC-Gallerian kyselyssä vapaa-aikakyselystä poiketen erittäin vino.³⁹ IRC-Gallerian ikäjakaumassa osuudet putoavat nopeasti 20 ikävuoden jälkeen, mistä syystä kuviossa 43 on myös vapaa-aikakyselystä mukana ainoastaan

alle 25-vuotiaat vastaajat.

Suurimmassa osassa vastauksia ei eroja eri tiedonkeruutavoista huolimatta ole. Puhelinhaastattelussa korostuu nettikyselyyn verrattuna vanhempien ja sisarusten rooli, nettikyselyssä puolestaan tyttö- tai poikaystävänsä sekä nettitutun. Nettitutun roolin tärkeys nimenomaan nettikyselyssä ei vaadi selityksiä. Suuri ja erikoinen ero on niiden osuudessa, jotka sanovat etteivät keskustele kenenkään kanssa vaikeista asioista. Puhelinhaastattelussa heidän osuutensa on 2 prosenttia, IRC-Gallerian kyselyssä jopa 22 prosenttia. Johtuuko näin iso ero vastaajajoukon erilaisesta koostumuksesta vai eri tiedonkeruutavoista, jää avoimeksi kysymykseksi.

Kuvio 43. "Keiden kanssa keskusteleet vaikeista asioista?"
Vertailu IRC-Gallerian kyselyyn. (Kyllä-vastausten %-osuudet.)

* Vain alle 25-vuotiaat vastaajat.

POLITIikka

ÄÄNESTÄMINEN

Tarkkaa tietoa nuorten valtakunnallisesta äänestysaktiivisuudesta ei ole sitten vuoden 1999 eduskuntavaalien, mutta erilaisten kyselytutkimusten perusteella sen on päätelty laskeneen vähintään samaa vauhtia kuin koko väestössä. Kyselytutkimuksista ei voi suoraan päätellä todellista äänestysaktiivisuutta vaaleissa, vaan kyselyissä saadaan säännönmukaisesti korkeampia äänestyslukuja kuin todellisessa äänestystilanteessa. Osin tämä johtuu siitä, että kyselyissä vastataan totuuden vastaisesti. Osin tutkimusten kato vääristää kuvaa äänestystasosta, poliittisesti aktiiviset kun vastaavat todennäköisesti passiivisia aktiivisemmin myös kyselytutkimuksiin. (Peltola 2007, 83; Pesonen ym. 1993, 86–87.)

Kysymys äänestämisestä esitettiin vajaa puoli vuotta kuntavaalien jälkeen. Nuorten äänestysintoa 2008 kuntavaaleissa selvitettiin myös vaaleja edeltävänä keväänä, noin puoli vuotta ennen vaaleja toteutetussa Nuorisobarometrin kyselyssä. Erityiseksi tilanteen tekee se, että tämä mahdollistaa eri kysymysmuotoilujen antamien tulosten rinnastamisen nuorten ikäryhmässä. Ennen vaaleja äänestysaikeista kysyttiin neliporaisella muotoilulla (äänestän varmasti, äänestän todennäköisesti, todennäköisesti en äänestä, varmasti en äänestä). Tuolloin 50 prosenttia 18–29-vuotiaista sanoi äänestävänsä varmasti ja 30 prosenttia todennäköisesti. Aiempien vastaavalla kysymysmuotoilulla tehtyjen kyselyiden ja todellisten äänestysprosenttien perusteella Nuorisobarometrissa ennustettiin⁴⁰ todellisen äänestysaktiivisuuden nuorten ikäryhmässä olevan hieman yli 47 prosentin (Myllyniemi 2008, 44–48). Nyt, vaalien jälkeen saatu tulos, jonka mukaan 48 prosenttia olisi äänestänyt vaaleissa (kuvio 44), näyttäisi tukevan barometrin päätelmiä. Tämäkään tulos ei kuitenkaan kerro totuutta nuorten äänestysaktiivisuudesta edellisissä kuntavaaleissa, vaan sitä varten tar-

vittaisiin vaaliluettelopohjaisia ikäryhmittäisiä valtakunnallisia tietoja.

Sukupuolen mukaiset erot ovat samansuuntaiset sekä kysyttäessä äänestysaikeista että jälkikäteen toteutuneesta äänestämisestä. Tytöt ilmoittautuvat molemmissa kyselyissä hieman poikia aktiivisemmiksi äänestäjiksi. Myös ikäryhmittäiset erot ovat samanlaisia. Vasta äänioikeuden saaneet 18- ja 19-vuotiaat näyttävät olevan muita laiskempia uurnilla kävijöitä, mikä on yllättävää, sillä ensimmäisten vaalien on uskottu innostavan ensikertalaisia. Kaikkein nuorimpien äänioikeutettujen passiivisuutta osoittavan tuloksen toistuminen sekä ennen että jälkeen vaalien kuitenkin vahvistaa todisteita ilmiön todellisuudesta. Seuraavien vaalitutkimusten kohdalla onkin syytä kiinnittää erityistä huomiota tähän 1988–1990 ja sen jälkeen syntyneiden ikäryhmään sen selvittämiseksi, onko uusi vielä aiempaa laiskempi äänestäjäpolvi tekemässä tuloaan.

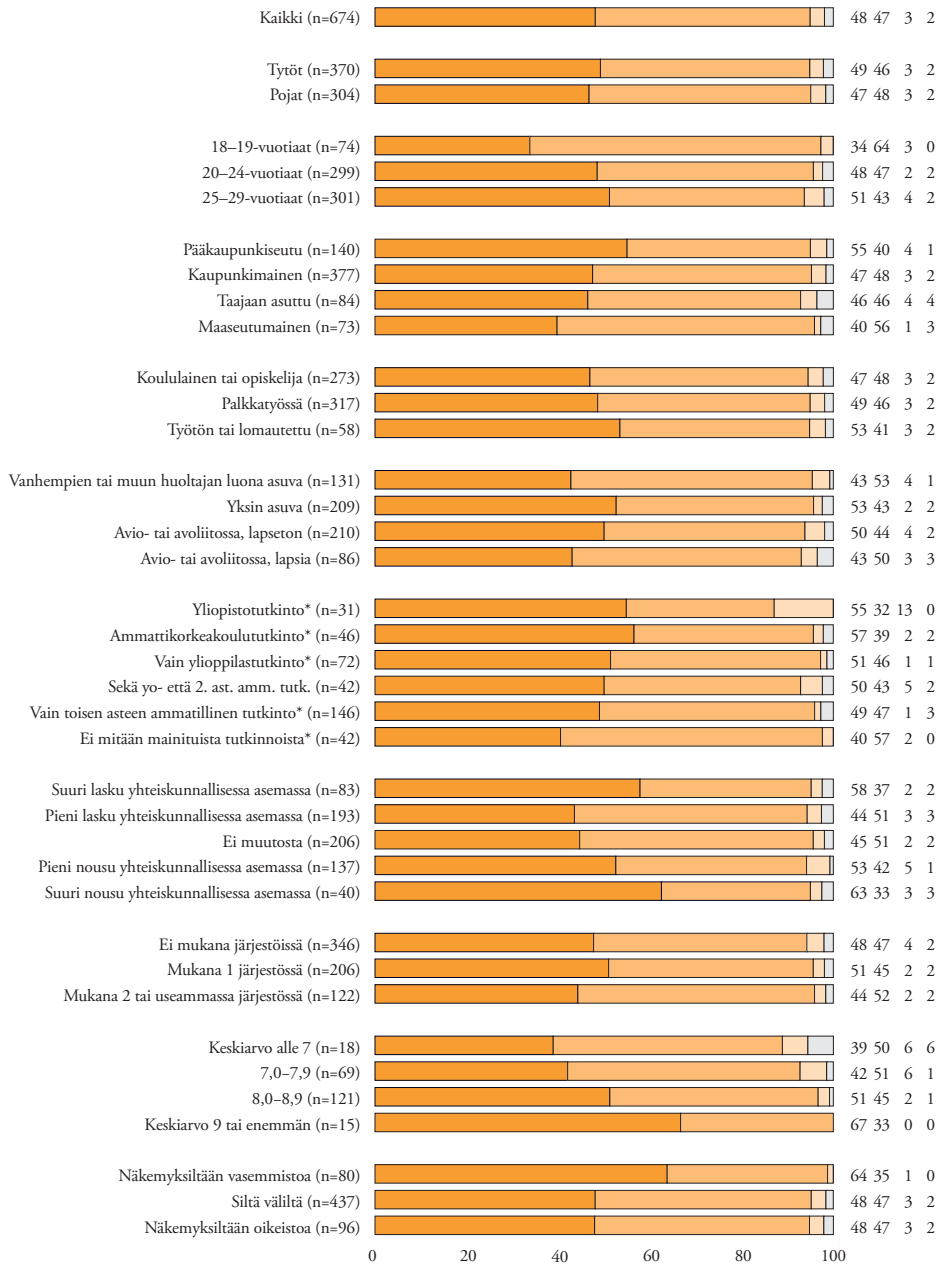
Ennallaan on myös korkeamman koulutuksen yhteys korkeampaan äänestysaktiivisuuteen. Suoritetun tutkintojen ohella nyt oli mahdollista tarkastella myös koulumenestyksen ja äänestämisestä yhteyksiä, jotka koulutodistuksen keskiarvon perusteella näyttävätkin vahvoilta. Alle 8 keskiarvon nuorista vain noin 40 prosenttia sanoo äänestäneensä. Yli 8 keskiarvon saaneista sentään enemmistö, ja niistä (harvoista) joiden keskiarvo oli yli 9, jo kaksi kolmasosaa kertoo äänestäneensä kuntavaaleissa.

Muita taustamuuttujien mukaisia yllätyksiä kuviossa 44 tarjoaa se, että aiemmissa kyselyissä järjestöissä aktiiviset nuoret ovat myös olleet muita aktiivisempia äänestäjiä, mutta nyt vastavaa osallisuuden kasautumista ei jostain syystä ole havaittavissa. Omana taustamuuttujanaan äänestyskuviossa on nuoren kokemus haastatteluhetken ja lapsuudenkodin yhteiskunnallisen aseman muutoksesta. Sen vaikutus äänestysaktiivisuuteen ei näytä olevan lineaarinen, vaan sekä suuren laskun että suuren nousun kokeneet ovat muita aktiivisempia äänestäjiä.

Ne vastaajat, jotka sijoittavat itsensä poliittisessa vasen–oikea-jatkumossa vasemmalle,

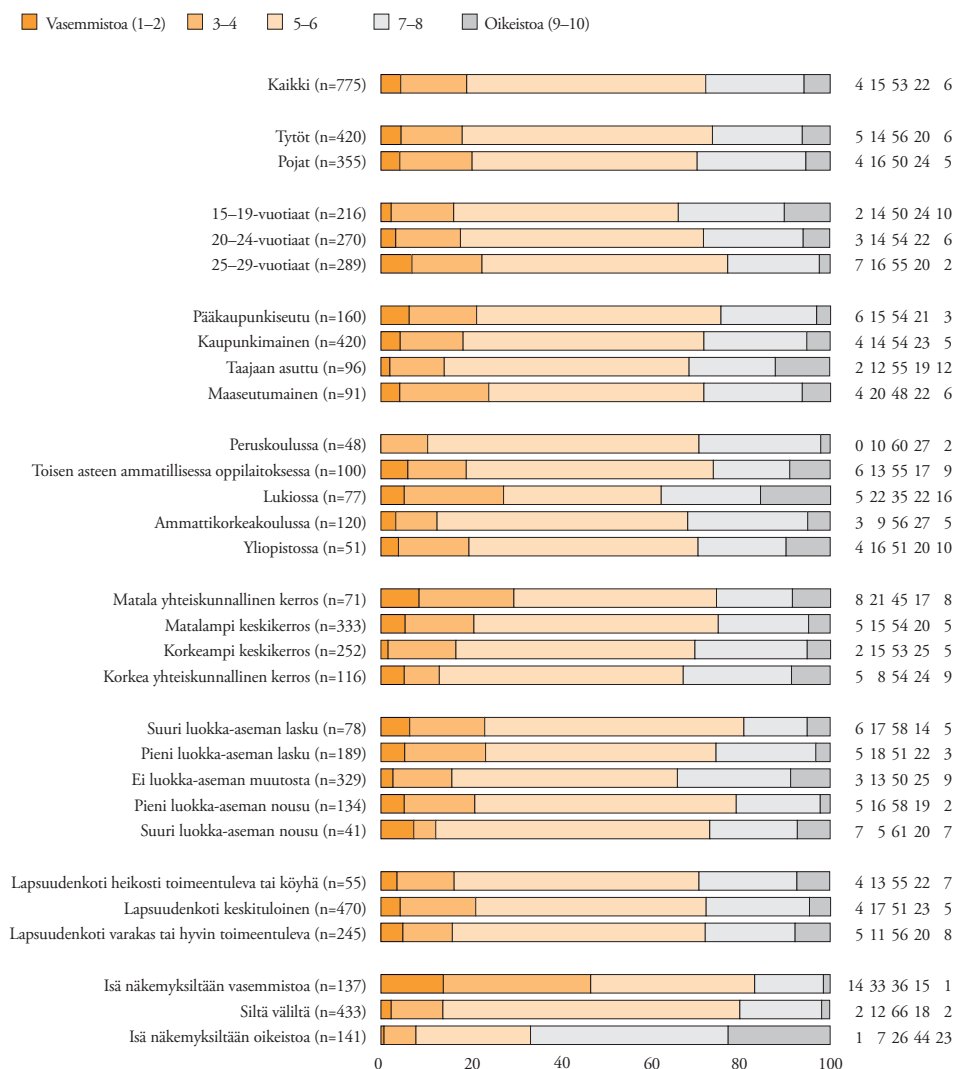
Kuvio 44. "Äänestitkö edellisissä kuntavaaleissa?" (%)

■ Kyllä ■ Ei ■ En halua sanoa ■ En osaa sanoa

* Vain ei-opiskelijat lukuun ottamatta yliopistotutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

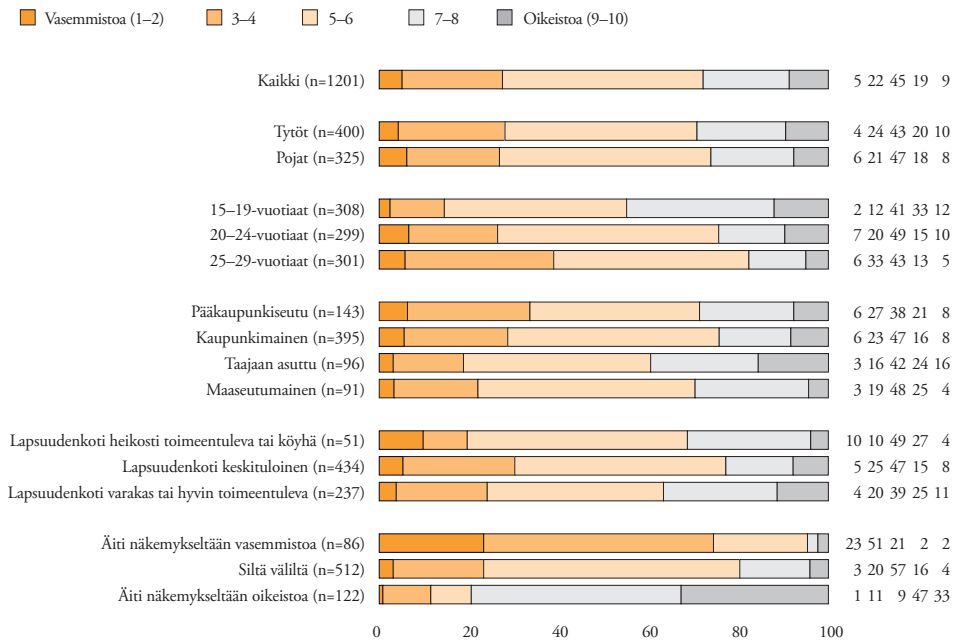
Kuvio 45. "Mihin kohtaan sijoittaisit oman poliittisen kantasi asteikolla yhdestä kymmeneen?" (%)

sanovat äänestäneensä kuntavaaleissa muita aktiivisemmin.⁴¹ Kiinnostavaa on sekin, että mitä vasemmistolaisemmiksi vastaajat omat vanhempansa arvioivat, sitä aktiivisemmin he ovat äänestäneet. Suuri osa nykyisten nuorten vanhemmista eli omaa nuoruuttaan 60- ja 70-luvuilla, jolloin poliittinen aktiivisuus oli nä-

kyvimmin juuri vasemmistolaisuutta, ja tämän tulkinnan mukaan silloin poliittisesti aktiivisten aktiivisuus periytyisi jälkeläisille ainakin vilkkaampana äänestämisenä. Kysymys vanhempien sijoittumisesta vasen–oikea-ulottuvuudelle esitettiin sekä isästä että äidistä, ja voidaan havaita, että aktiivisimpia äänestäjiä ovat ne nuoret,

Kuvio 46. "Mihin kohtaan sijoittaisit isäsi poliittisen kannan asteikolla yhdestä kymmeneen?" (%)

joiden vanhempien poliittisissa näkemyksissä on eroja, kumpaan tahansa suuntaan. Tätä voi tulkita siten, että poliittiset mielipide-erot lapsuudenkodissa jotenkin virittävät osallistumaan. Toinen mahdollinen tulkinta on se, että poliittisesti valppaat nuoret ovat olleet herkempiä havaitsemaan eroja vanhempien näkemyksissä.

VASEMMISTO JA OIKEISTO

Vasemmisto–oikeisto-jakauma muistuttaa muodoltaan hyvin paljon normaalijakaumaa. Asteikon ollessa 1=vasemmisto, 10=oikeisto, olisi täysin symmetrisen jakauman tapauksessa keskiarvo 5,5, ja tässä se on 5,6, eli hieman oikealle kallellaan. Vuoden 2008 Nuorisobarometrin vastaavaan kyselyyn nähden ei vasemmistoon tai oikeistoon samastumisissa ole tapahtunut muutoksia.⁴²

Tyttöjen ja poikien poliittisissa kannoissa ei

ole eroja. Iän myötä (kolmeenkymmeneen ikävuoteen saakka) vasemmalle kallellaan oleminen yleistyy. Aluevertailussa merkittävin ero on se, että pääkaupunkiseudulla asuvat nuoret ovat vasemmistolaisimmin ajattelevia. Koulu- tai opiskelupaikan mukaisessa vertailussa eniten vasemmalla ovat yliopistojen ja ammattioppilaitosten opiskelijat, eniten oikealla peruskoululaiset ja ammattikorkeakoulussa opiskelevat. Suoritetujen tutkintojen mukaisia eroja ei aineistossa ole. Sen sijaan kokemus yhteiskunnallisesta luokka-asemasta on vahvasti oletusten mukaisessa yhteydessä: alempiin luokka-asemiin samastuvat ovat enemmän vasemmalla, ylempiin luokkiin samastuvat oikealle. Lapsuudenkodin taloudellisella tilanteella ei ole vaikutusta, mutta vanhempien poliittiset näkemykset sen sijaan periytyvät hyvin vahvasti.

Vanhempien poliittiset kannat ja niiden periytyminen

Nuorilta siis pyydettiin oman vasemmisto–oikeisto-samastumisen lisäksi arvio isän ja äidin poliittisesta ajattelusta. Kuvioon 46 on koottu nuorten arviot isänsä poliittisesta sijoittumisesta vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle. Arviot isien poliittisista arvoista ovat niin samankaltaiset äitien poliittisten arvojen kanssa, että kahta erillistä kuviota ei ole tarpeen tehdä. Tosin vastaajat arvioivat isänsä poliittisen kannan hieman enemmän vasemmalle kuin äitiensä (keskiarvo isillä 5,5, äideillä 5,6). Tyttöjen ja poikien arvioissa ei ole eroja, kuten ei voisi olettaakaan, mutta iän mukaiset erot pistävät silmään. Mitä vanhemmilta nuorilta isien poliittista näkemystä tiedustellaan, sitä enemmän arviot painottuvat vasemmalle, mikä liittyy edellä mainittuun 1960- ja 70-lukujen vasemmistolaisuuteen. Tämä yhteys on isillä voimakkaampi kuin äideillä (mikä on myös syy esittää nimenomaan isien poliittiset näkemykset).

Sekä nuorten että heidän vanhempiansa vasemmisto–oikeisto-samastumisen kysyminen mahdollistaa sen tarkastelun, miltä nuorten omien arvioiden perusteella poliittisen kannan periytyminen vanhemmilta jälkeläisille näyttää. Vasemmisto–oikeisto-asteikon olles-

sa kymmenenportainen on luontevaa laskea vastaajan oman sekä isän ja äidin poliittisten kantojen väliset korrelaatiokertoimet.⁴³ Vastaajan ja tämän isän vasemmisto–oikeisto-arvojen välinen korrelaatiokerroin on 0,48, vastaajan ja tämän äidin kohdalla korrelaatio on täsmälleen sama.⁴⁴ Molemmat korrelaatiot ovat positiivisia ja voimakkaita, eikä isän tai äidin vaikutuksissa lasten vasemmisto- tai oikeistosuuntautuneisuuteen näyttäisi olevan eroja, mihin vaikuttaa epäilemättä myös se, että nuoret arvioivat vanhempansa hyvin lähelle toisiaan poliittiselta orientaatioltaan.⁴⁵ Enemmistö (53 prosenttia) sijoittaa isänsä ja äitinsä täsmälleen samaan kohtaan vasemmisto–oikeisto-akselilla, ja 71 prosentilla vanhempien ero on korkeintaan yksi yksikkö.

Laskemalla isän ja äidin vasemmisto–oikeisto-orientaation erotuksen saadaan muuttuja, joka kertoo nuoren käsityksistä vanhempien poliittisten näkemyserojen suuruudesta. Edellä todettiin, että vanhempien näkemyserot ovat yhteydessä korkeampaan äänestysaktiivisuuteen. Kiinnostavana yksityiskohtana voisi myös mainita sen, että isän ja äidin suureksi arvioidut poliittisten kantojen erot ovat yhteydessä huomommaksi arvioituihin vanhempien keskinäisiin väleihin lapsuudenkodissa (ks. kuvio 75).

PÄIHTEET

ALKOHOLI

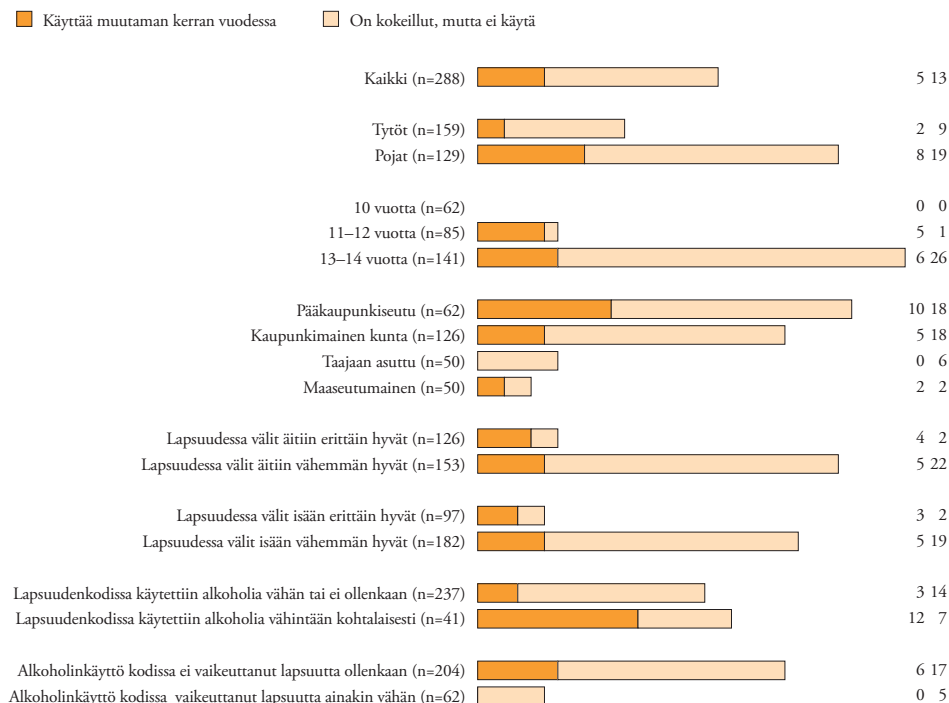
Nuorten juomista selvitettiin kysymällä miten usein he käyttävät alkoholia. Tässä ei niinkään keskitytä alkoholinkäyttöön ongelmanäkökulmasta, vaan käytön useus kertoo siitä, kuinka yleinen osa nuorten vapaa-aikaa alkoholi on.

Kysymyksessä ei tarkennettu sitä, mitä alkoholin käytöllä tarkoitetaan, vaan kukin vastaaja sai käsittää sen haluamallaan tavalla. On oletettavaa, että joillekin vastaajista pelkkä maistaminen on alkoholin käyttöä, kun taas toisille vasta jonkinasteinen humaltuminen täyttää käytön kriteerit. Ehkä jotain suuntaa siitä, mitä käytöllä tarkoitetaan, antaa vantaalaisten nuor-

ten päihteidenkäyttöä selvittänyt nettikysely.⁴⁶ Kyselyn mukaan vantaalaisista yläkoululaisista 70 prosenttia oli maistanut alkoholia, ja humalassa oli ollut noin 30 prosenttia. Humalassa olleista yli 40 prosenttia oli juomisen seurauksena sammunut, yli puolet oli tehnyt tai sanonut jotain, mitä oli katunut ja neljännes oli käyttäytynyt väkivaltaisesti. (Hörkkö & Lindqvist 2009; Saikkonen 2009.) Vaikka pääkaupunkiseutu saattaa hyvinkin olla erityistapaus, eikä tuloksia voi yleistää koko Suomea koskeviksi, vaikuttaa käyttö huomattavalle osalle nuoria tarkoittavan joitain muuta kuin varovaista maistelua.

Alle 15-vuotiaille esitettiin aluksi kysymys ”Oletko joskus kokeillut tai käyttänyt alkoholia?”, ja ainoastaan tähän myönteisesti vastanneille esitettiin jatkokysymys käytön useudesta. Yli ja alle 15-vuotiaiden juomisen yleisyys rapor-

Kuvio 47. 10–14-vuotiaiden alkoholin kokeilu ja käyttö. (%)

toidaan tässä erikseen, sillä alle 15-vuotiaiden kohdalla alkoholikokeilut ja varsinkin sen säännöllisempi käyttö on niin harvinaista, että heidän ottamisensa mukaan lukuihin kaunistelisi nuorten alkoholinkäyttöä melkoisesti.

10–14-vuotiaista joka viides sanoo kokeilleensa alkoholia (kuvio 47). Kokeilleista kolme neljästä sanoo, ettei käytä sitä koskaan. Niistä joka neljänestä alkoholia kokeilleesta alle 15-vuotiaista, jotka myös sanovat sitä käyttävänsä, kukaan ei käytä useammin kuin muutama kerran vuodessa. Kuvion 47 asteikko onkin erilainen kuin 15 vuotta täyttäneiden juomista esittelevässä kuviossa 48, sillä alle 15-vuotiaiden nuorten alkoholikokeilut ovat huomattavasti satunnaisempia vain viiden prosentin ikäryhmästä sanoessa käyttävänsä edes joskus.

Kuviosta 47 nähdään kuitenkin, että 10 ja 15 vuoden välillä alkoholikokeilut yleistyvät vauhdilla. 10-vuotiaista yksikään vastaaja ei sano edes kokeilleensa, mutta 13–14-vuotiaista jo kolmannes on vähintään maistellut alkoholia. Alle 15-vuotiaiden alkoholikokeilut ovat selvästi yleisempiä kaupungeissa kuin maaseutumaaisissa kunnissa asuvilla.

Lapsuudenkodista selvitetty taustatiedot antavat viitettä siihen suuntaan, että hyvät välit vanhempiin ovat yhteydessä alkoholittomaan lapsuuteen. Niistä, jotka arvioivat väliensä isään ja äitiin olleen lapsuudessa erittäin hyvät, muita harvempi on edes kokeillut alkoholia. Jos alkoholia on käytetty lapsuudenkodissa vähintään kohtalaisesti, on perheen lasten vähänkään jatkuvampi alkoholin kokeilu tai käyttö selvästi muita yleisempää. Sen sijaan niillä alle 15-vuotiailla, jotka kokevat perheen alkoholinkäytön vaikeuttaneen lapsuuttaan, on sekä kokeilu että käyttö hyvin harvinaista. On ehkä ylitulkintaa päätellä tämän kertovan varoittavan esimerkin voimasta, varsinkin kun 15 vuotta täyttäneillä tätä yhteyttä ei enää ole havaittavissa (kuvio 48). Kuitenkin tässä voi olla jotain viitettä siitä, miten juomisongelman sukupolvinen ketju voi katketa. Stakesin 2006 toteutetun suomalaisten lapsiperheiden hyvinvointia selvittävän postikyselyn mukaan vanhempien negatiiviset

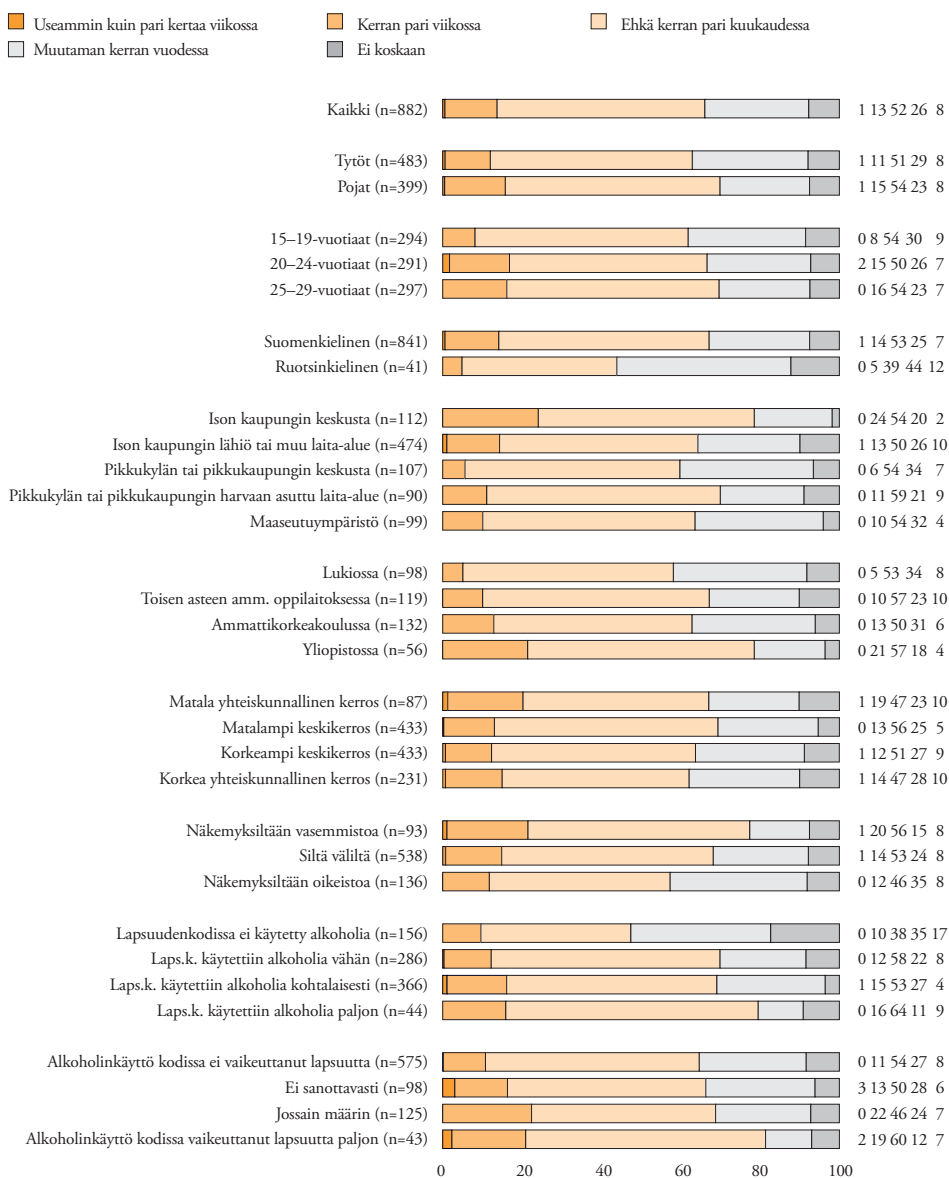
kokemukset omien vanhempiensa alkoholin käytöstä näyttävät tiukentavan kasvatusasenteita ja lisäävän kriittisyyttä nuorten alkoholinkäyttöä kohtaan (Holmila & Raitasalo 2008, 305).

Päihteiden väärinkäytön siirtymistä sukupolvelta toiselle on tutkittu pitkään niin lääketieteellisessä kuin yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Tulosten mukaan lapsuus päihdeongelman kanssa on yleensä monin tavoin lasta kuormittava kokemus, ja ongelmat myös jossain määrin siirtyvät eteenpäin. Esimerkiksi Stakesin edellä mainitun kyselytutkimuksen mukaan kokemus alkoholin liikkakäytöstä omassa lapsuudenkodissa on yhteydessä alle 18-vuotiaiden lasten vanhempien riittämättömyyden tunteisiin vanhempana, sekä myös omaan nykyiseen ongelmakäyttöön (emt.). Samansuuntaisia tuloksia on myös samaan aikaan vapaa-aikakyselyn kanssa toteutetussa nuorten päihteiden käyttöä selvittävässä nettikyselyssä, jonka mukaan nuorten itsensä mielestä alaikäisten alkoholinkäyttöä estävät parhaiten hyvät suhteet vanhempiin ja vanhempien antama päihteetön esimerkki (Saikkonen 2009). Puhuttaessa ongelmien sukupolvisuudesta on kuitenkin hyvä muistaa, että siinä ei ole mitään kohtalonomaista. Ongelmallisen lapsuuden kokenut ei mitenkään väistämättä itse jaa vanhempiensa ongelmia saati siirrä kohtaloaan omille lapsilleen.

Täysin raittiiden osuus kaikista 15–29-vuotiaista on kyselyssä vain 8 prosenttia (kuvio 48). Se on vähemmän kuin kouluterveyskyselyissä tai ESPADissa,⁴⁷ mutta tiedot eivät ole vertailukelpoisia,⁴⁸ eikä tästä voi päätellä raittiiden osuuden olevan laskussa.⁴⁹ Kyselyn valossa alkoholin käyttö on nuorten parissa joka tapauksessa erittäin yleistä. Vähintään 15-vuotiaista vastaajista useampi kuin yhdeksän kymmenestä käyttää alkoholia, kaksi kolmesta vähintään muutaman kerran kuukaudessa.

Terveys ry:n keväällä 2008 tekemän valtakunnallisen kyselyn⁵⁰ mukaan nuoret pitävät alkoholinkäyttöään normaalina osana nuoruutta ja nuorisokulttuuria eivätkä näe sitä terveyttään vaarantavana. Päihteiden käytön syistä nuorille

Kuvio 48. "Miten usein suunnilleen käytät alkoholia?" 15–29-vuotiaat. (%)

tärkein on hauskanpito. Muiksi syiksi nuoret nostivat ongelmien ja huoltien hallitsemisen sekä masennuksen ja pahan olon lievittämisen – kaikkein nuorimmat vastaajat myös ko-

keilunhalun. Yhteistä kaikille tutkimuksessa löytäneille nuorten käyttäjätyypeille oli se, että alkoholi kuuluu niiden normaaliin elämään. (Huttunen 2009.)

Kuviosta 48 nähdään, että pojista hieman useampi (15 prosenttia) kuin tytöistä (11 prosenttia) käyttää alkoholia viikoittain. Juomiskokeilut alkavat usein varsin nuorella iällä, eikä kyselyaineistossa näy erityistä juomisen yleistymistä 18 ikävuoden kohdalla, vaan kokeilut ja käyttö alkavat enimmäkseen jo ennen täysi-ikäisyyden saavuttamista.

Läänien tai kuntatyyppien väliset erot ovat pieniä, mutta asuinalueiden välillä erot alkoholinkäytön useudessa ovat merkitseviä. Ennen kaikkea isojen kaupunkien keskustoissa asuvat nuoret käyttävät alkoholia suhteellisen usein, noin neljännes heistä vähintään viikoittain.

Kiinnostava kysymys on nuorten juomisen ja yhteiskunnallisen luokka-aseman suhde. Lukuun ottamatta matalimpaan luokka-asemaan kuuluvien muita yleisempää viikoittaista juomista ei nuorten ikäryhmissä itse arvioidulla luokka-asemalla juuri ole yhteyttä juomistiheyden kanssa. On tosin muistutettava, että kyse oli nimenomaan juomistiheydestä eikä kulutetun alkoholin määrästä.

Alkoholin käytön useus on yhteydessä vasemmistolaisiin poliittisiin näkemyksiin. Viikoittainen käyttö on vasemmalle kallellaan olevilla selvästi yleisempää, ja siinä missä oikeaan kallistuvista reilu kolmannes juo vain muutaman kerran vuodessa, on osuus vasemmistolaisemmilla vain 15 prosenttia. Täysin raittiiden määrä on tosin sama riippumatta poliittisista näkemyksistä. Oma kiinnostava ryhmänsä ovat yliopisto-opiskelijat, joiden alkoholinkäyttö on muita yleisempää.

Lapsuudenkodin alkoholinkäyttö näkyy melko selvästi nuorten omassa käytössä. Mitä enemmän lapsuudenkodissa on käytetty alkoholia, ja mitä enemmän se on lapsuutta vaikeuttanut, sitä useammin perheiden lapset ja nuoret itse juovat. Vastaavasti raittiiden osuus on selvästi suurin (17 prosenttia) niistä nuorista, joiden lapsuudenkodissa on niin ikään oltu raittiita.

Taulukko 1. 10–29-vuotiaiden alkoholinkäytön tiheys 1955 ja 2009. (%)

	1955	2009
Käyttää joskus alkoholia	28	71
Käyttää ainakin kerran pari kuukaudessa	6	49

Vuoden 1955 lähde: Allardt ym. Henkilöhaastattelut, n=1310.

Juomakulttuurin muutos

Vuoden 1955 nuorisotutkimuksessa selvitetiin nuorten alkoholinkäytön useutta samoin kysymyksiin ja vastausvaihtoehtoin kuin nyt. Vaikka tiedot eivät niiden keruutapoihin liittyvien erojen takia ole kuin suuntaa-antavasti vertailukelpoisia, poikkeavat puolen vuosisadan takaiset tiedot alkoholinkäytöstä hämmästyttävästi nykyisistä. Silloisista 10–29-vuotiaista 28 prosenttia sanoi käyttävänsä alkoholia joskus (vähintään muutaman kerran vuodessa). Vuonna 2009 osuus samanikäisistä on 71 prosenttia. Vähintään yhtä häkellyttävä ero on vähänkään säännöllisemmin käyttävien osuuksissa. Vuonna 1955 ainakin kerran pari kuussa alkoholia sanoi käyttävänsä 6 prosenttia nuorista, vuonna 2009 noin puolet, 49 prosenttia. Juomatavat ovat todellakin muuttuneet 50 vuodessa.

Nämä tulokset osaltaan vahvistavat Tigerstedtin ja Salasuon (2007) nuorten juomakulttuurin pitkän aikavälin muutoksista tekemiä tulintoja. Ennen vuotta 1969 ei ole olemassa koko maata kattavaa aineistoa nuorten juomatavoista, ja pisimmät tähän päivään saakka vertailukelpoiset kvantitatiiviset tiedot suomalaisnuorten juomatavoista ulottuvat vuoteen 1973. Paikallisista tutkimuksista voidaan kuitenkin tehdä päätelmiä siitä, että nuorten alkoholinkäyttö yleistyi jo 1950-luvulla.⁵¹ Kesti kuitenkin vielä runsaan vuosikymmenen ennen kuin alkoholinkäyttö levisi oikeasti kiinteäksi osaksi nuorten valtaosan vapaa-ajan viettoa. Mikään tutkimus ei kykene täsmällisesti ajoittamaan, milloin alkoholinkulutus valtasi nuoret. (Tigerstedt & Salasuo 2007.)

KANNABIS

Alkoholin ohella myös laittomat huumeet kuuluvat nuorten vapaa-ajan ja elämäntyylien kirjoon. Näyttää siltä, että varsinkin kannabis on tullut jäädäkseen suomalaiseen päihdekulttuuriin. Suomen huumeetilanne muuttui huomattavasti 1990-luvun jälkipuoliskolla, kun huumeiden käyttö lähti jyrkkään kasvuun. Vastaavankaltainen muutos koettiin edellisen kerran 1960- ja 1970-lukujen taitteessa. 1970-luvun alun jälkeen käyttö väheni ja huumeetilanne pysytteli pitkään jokseenkin muuttumattomana. 1990-luvun niin kutsutun toisen huumeaallon myötä huumeiden käyttö ja siihen liittyvät haitat kohosivat taas aivan uudelle ja Suomessa ennen kokemattomalle tasolle. Kannabiksen käyttö kaksinkertaistui, teknomusiikin siivittämään nuorten juhlimiskulttuuriin levisi ekstaasin ja gamman kaltaisia uusia aineita, ja amfetamiinin ja opiaattien ongelmakäyttäjien lukumäärä moninkertaistui aiemmasta. Kasvaneet huumehaitat näkyivät muun muassa rikollisuuden ja sairastuvuuden kasvuna, tartuntatautilähteen vaikeutumisena ja huumekuolemien lisääntymisenä. (Hakkarainen & Metso 2006.)

Tässä kyselyssä huumeiden käyttöä kartoitettiin kansainvälisesti vakiintuneella tavalla tiedustelemalla haastateltavalta, a) onko hän joskus elämässään kokeillut tai käyttänyt huumeaineita (ns. elinikäisprevalenssi), ja b) onko hän kokeillut tai käyttänyt huumeaineita viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana (ns. vuosiprevalenssi). Vaikka kysymykset ovat

samoja kuin vertailutietoina käytetyissä Stakesin päihdetutkimuksissa, saattavat erilaiset tiedonkeruutavat toimia virhetekijänä: puhelinhaastatteluisia vastaajien voi olla vaikeampi kertoa huumeaineiden käytön kaltaisista arkaluontoisista asioista kuin lomakekyselyissä. Todennäköisesti molempiin tiedonkeruutapoihin liittyvä ongelma on huumeiden käyttäjien jääminen aliedustetuiksi.⁵² Todellinen käyttö on siis varsin todennäköisesti yleisempää kuin kyselytutkimuksen tulokset kertovat.

Edellä mainitut varaukset mielessä voi taulukosta 2 lukea nuorten kannabiskokeilujen vähentyneen. Tämä näyttäisi vahvistavan aiemmissa kyselytutkimuksissa havaitun kasvutrendin taittumisen⁵³ ja osoittavan jopa melko selvää laskusuuntaa (Kouluterveystutkimus 2007; Hakkarainen & Metso 2007). Havainnolle antaa lisäpainoa se, että kannabis on huumeaineista yleisin, ja siksi sen suosion kehitys antaa hyvän yleiskuvan koko huumeilähteen kehityksestä. Tosin myös nuorten bailaushuumeina suosimien amfetamiinin ja ekstaasin käytön vähenemisestä on todistusaineistoa (Hakkarainen & Salasuo 2008). Käytön ja kokeilun vähenemisen lisäksi ovat myös nuorten asenteet kannabista kohtaan kiristymässä. Aiempaa useampi pitää kokeilemistakin vaarallisena terveydelle (Repo 2009b). Huumeitrendin laskevan suunnan ohella on hyvä kuitenkin muistaa, että huumeiden kokeilu ja käyttö ovat edelleen vähintään yhtä yleisiä kuin 1990-luvun alussa, eikä laskevan trendin jatkumisesta ole takeita.

Huumeiden käytön muutokset ovat erilaisia

Taulukko 2. 15–24-vuotiaiden kannabista käyttäneiden elinikäis- ja vuosiprevalenssit 1992–2009. (%)

	1992	1996	1998	2002	2004	2006	2009
Elinikäisprevalenssi*	12	14	19	25	18	19	14
Vuosiprevalenssi**	6	9	10	11	8	9	5

* ”Oletko joskus kokeillut tai käyttänyt kannabista eli hasista tai marijuanaa?”

** ”Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana kokeillut tai käyttänyt kannabista eli hasista tai marijuanaa?”

Lähteet 1992–2006: Kontula & Koskela 1992, Kontula 1997, Partanen & Metso 1999, Stakesin päihdetutkimussarja 2002–2006.

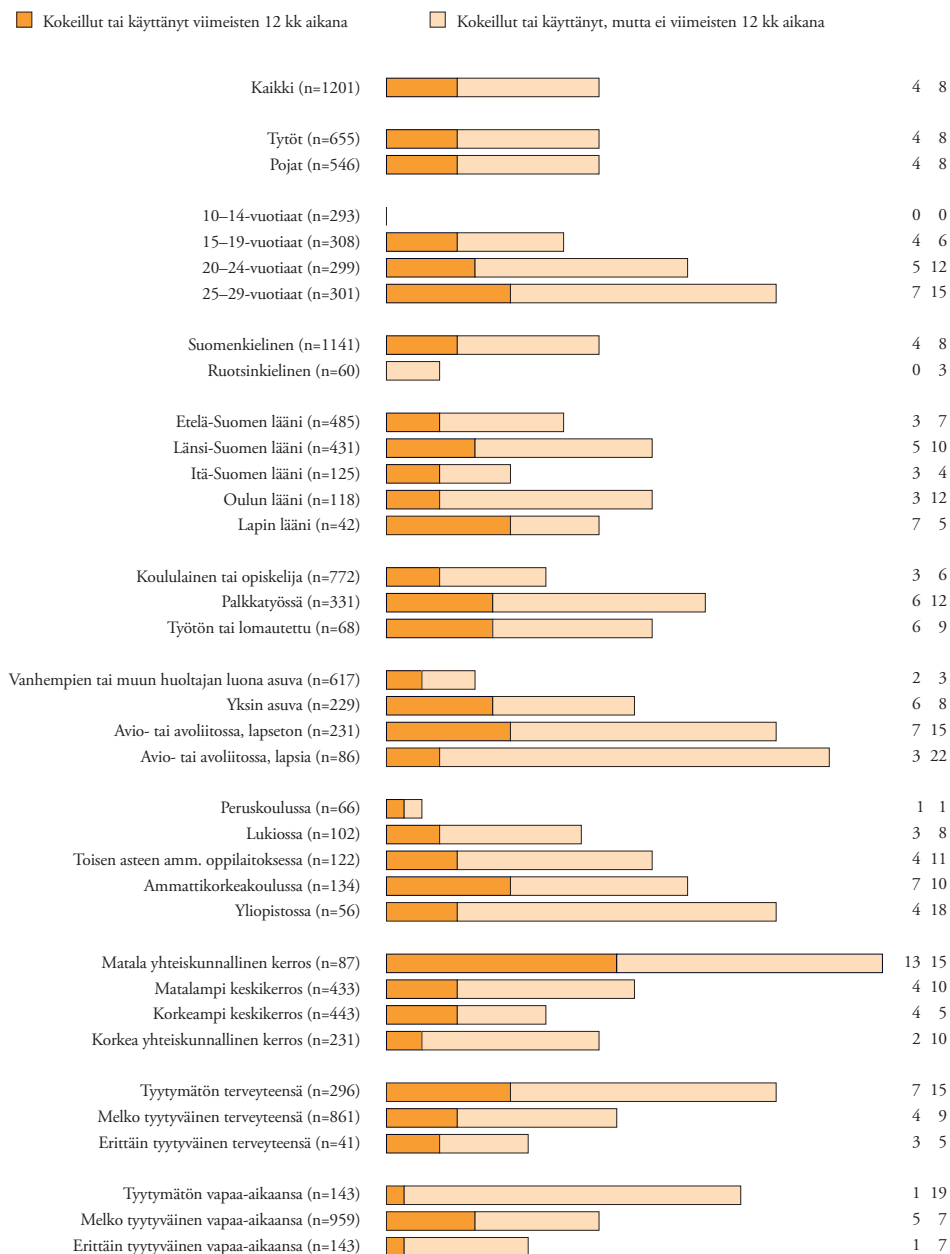
eri nuorten ryhmissä. ESPAD-aineiston mukaan käyttö vähenee ennen kaikkea kaupungeissa. Maaseutumaaisissa kunnissa kasvu ei ole vielä taitunut, eikä kannabiskokeilujen määrissä maalla tai kaupungissa ole enää juuri eroja.⁵⁴ Erityisen nopeasti näyttää laskevan kannabiksen viimeaikainen käyttö. Saattaisi vaikuttaa luonnolliselta, että joskus käyttäneiden osuus muuttuu hitaammin kuin käyttö edellisen vuoden aikana. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole. Väestötasolla tilanne on itse asiassa päinvastainen: vuosi- ja kuukausiprevalenssit ovat pysyneet muuttumattomina, mutta elinikäisprevalenssit ovat kasvaneet tasaisesti vuodesta 1992 lähtien. Tämä johtuu siitä, että vanhin ikäryhmä, joiden huume-kokeilut ovat erittäin harvinaisia, korvautuu jatkuvasti nuorilla, joista osa on käyttänyt huumeita. (Hakkarainen & Metso 2007, 543.)

Saman logiikan mukaan joskus elämässään kannabista käyttäneiden alle 25-vuotiaiden osuuden väheneminen kertoo siitä, että kaikkein nuorimpien kannabiskokeilut ovat harvinaistumassa. Kun osa nuorista ylittää 25 vuoden iän ja poistuu tutkimuksen kohdejoukosta, tilalle

tulee kohdejoukon alaikärajan ylittäneitä nuoria, joiden käyttö on vähäisempää. Tätä tulokintaa tukee kuvion 49 havainto siitä, että sekä kannabiskokeilut elinaikana että viimeaikainen käyttö ovat sitä vähäisempiä, mitä nuoremmasta vastaajasta on kyse. Alle 15-vuotiailla ei kyselyaineiston mukaan ole lainkaan kokemuksia kannabiksen käytöstä.⁵⁵ Luultavasti kaikkein eniten kannabista kokeilleita löytyy päälle kolmekymppisten parista, siis hieman tämän kyselyn yläikärajaa vanhempien parista.

Kuvion 49 muista taustamuuttujista kiinnittää huomiota kokeilujen suhteellinen yleisyys korkeakouluopiskelijoiden parissa. Myös tässä ryhmässä tosin valtaosalla huumeita käyttäneistä kysymys on vähintään vuoden takaisista kokemuksista. Viimeisten 12 kuukauden aikana käyttäneiden – mikä saattaa viitata säännöllisempään käyttöön – osuus on suhteellisen suuri (13 prosenttia) yhteiskunnallisen asemansa matalaksi kokevien nuorten parissa. Viimeaikaiset käyttökokemukset ovat keskimääräistä yleisempiä (7 prosenttia) niiden parissa, jotka ovat tyytymättömiä terveydentilaansa.

Kuvio 49. Kannabiksen käyttö. (%)

OSA III

NUORTEN VAPAA-AJAN YHTEISÖLLISYYDET

YSTÄVÄT

YSTÄVIEN MÄÄRÄ

Nuorten yhteisöllisyyttä käsitellään aluksi tutkailamalla ystävien määrää ja yhteydenpitoa ystäviin. Vastaajan kanssa samaa ja eri sukupuolta olevien ystävien määrää käsitellään ensin erikseen ja sitten yhdistettynä. Ystävien lukumäärää selvitettiin kysymällä ”todella hyvistä ystäväistä”. Kysymyksen muotoilu on sama kuin valtakunnallisissa nuorisokyselytutkimuksessa vuosilta 1955 ja 1969, joten ainakin suuntaa-antava vertailu ystävyys-suhteiden määrän kehityksestä on mahdollinen. Lopuksi tarkastellaan vielä muille kuin avio- tai avoliitossa oleville esitettyä kysymystä tyttö- tai poikaystävästä, minkä jälkeen siirrytään käsittelemään yhteydenpitoa ystäviin.

Samaa sukupuolta olevat ystävät

Kuviossa 50 vastaajan kanssa samaa sukupuolta olevien ystävien määrät on ryhmitelty viiteen luokkaan. Käytännössä kaikilla on ainakin yksi hyvä omaa sukupuolta oleva ystävä. Yleisimmin hyviä ystäviä on sekä tytöillä että pojilla kaksi (23 prosenttia vastauksista), ja kaikkien vastausten⁵⁶ keskiarvo on 4,2. Lähes puolella nuorista on ainakin neljä todella hyväksi koettua ystävää.

Tytöillä ja pojilla on näin mitattuna saman verran hyviä omaa sukupuolta olevia ystäviä. Iän mukaisista eroista kiinnittää erityisesti huomiota kaikkein nuorimpien, alle 15-vuotiaiden hyvien omaa sukupuolta olevien ystävien suuri määrä. Kahdella kolmesta tämän ikäisestä on hyviä ystäviä vähintään neljä, lähes puolella yli viisi.

Alle 15-vuotiaiden hyvien ystävien suuri määrä ei tule esille esimerkiksi Nuorisobarometreissa tai THL:n kouluterveyskyselyissä, sillä niissä tutkittavien ikäryhmä on vanhempi. Tilastokeskuksen 2002 vapaa-aikatutkimuksen kohderyhmä alkaa 10-vuotiaasta, mutta siinä alle 15-vuotiaat eivät erotu muista. Tätä selittää Tilastokeskuksen erilainen tapa selvittää ystävyys-suhteita kysymällä ”Kuinka moneen

(toiseen kotitalouteen kuuluvaan) ystävään tai tuttavaan pidätte yhteyttä suhteellisen säännöllisesti?” On selvästi eri asia tiedustella ”ystävistä tai tuttavista” kuin ”todella hyvistä ystäväistä”. Myös Tilastokeskuksen kyselyssä alle 15-vuotiaat erosivat vanhemmista siinä, että heillä ystävien tapaaminen on tiiviimpää kuin muilla.

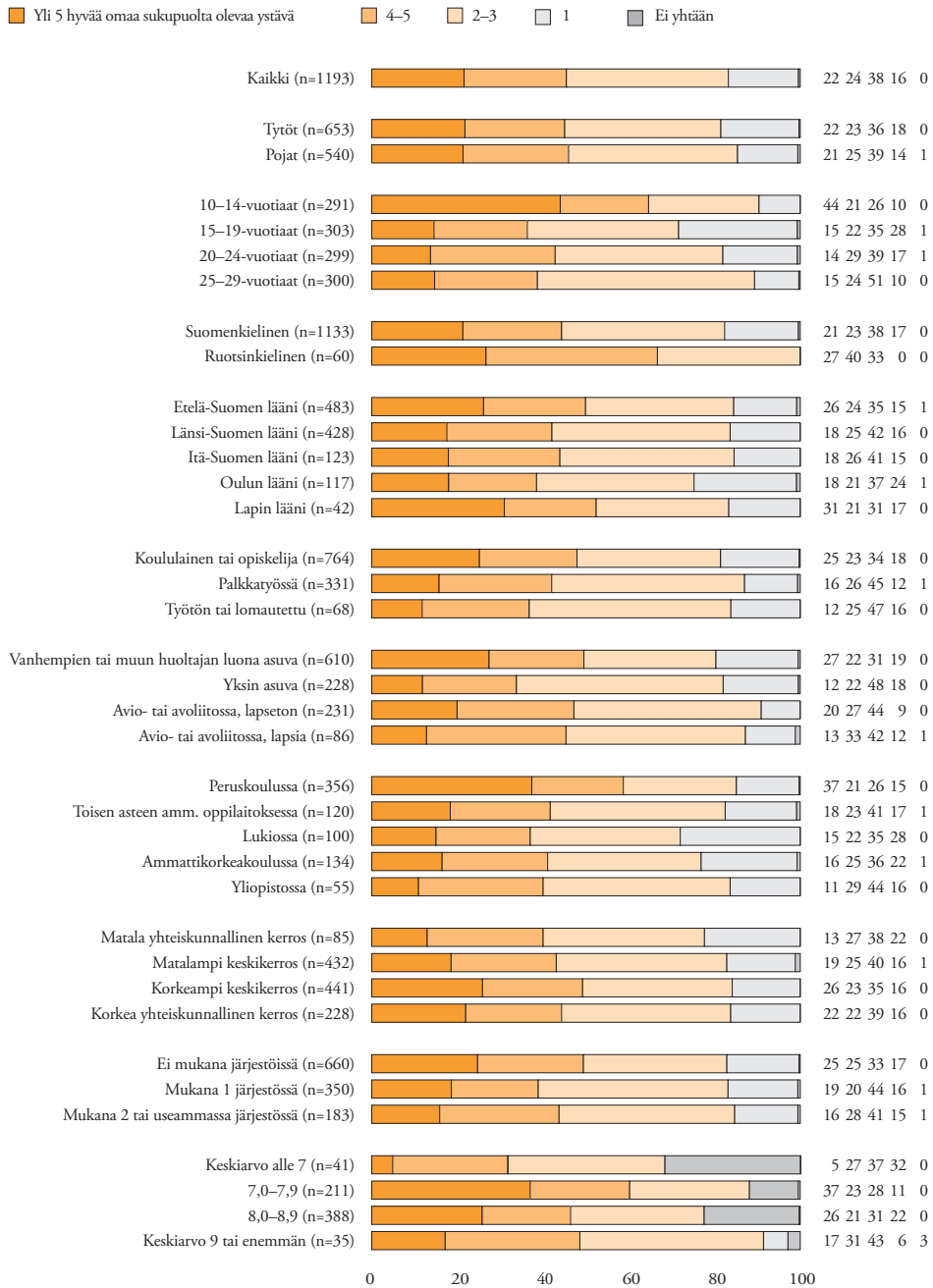
Eri sukupuolta olevat ystävät

Vastaajan kanssa eri sukupuolta olevia hyviä ystäviä on selvästi samaa sukupuolta olevia vähemmän (vrt. kuviot 50 ja 51). Omaa sukupuolta olevia hyviä ystäviä on käytännössä kaikilla, mutta joka kymmenennellä nuorella ei ole yhtään hyvää toista sukupuolta olevaa ystävää. Tämä on yleisempää pojilla (14 prosenttia) kuin tytöillä (7 prosenttia). Yleisin toista sukupuolta olevien hyvien ystävien määrä on yksi, ja kaikkien vastausten⁵⁷ keskiarvo on 2,6.

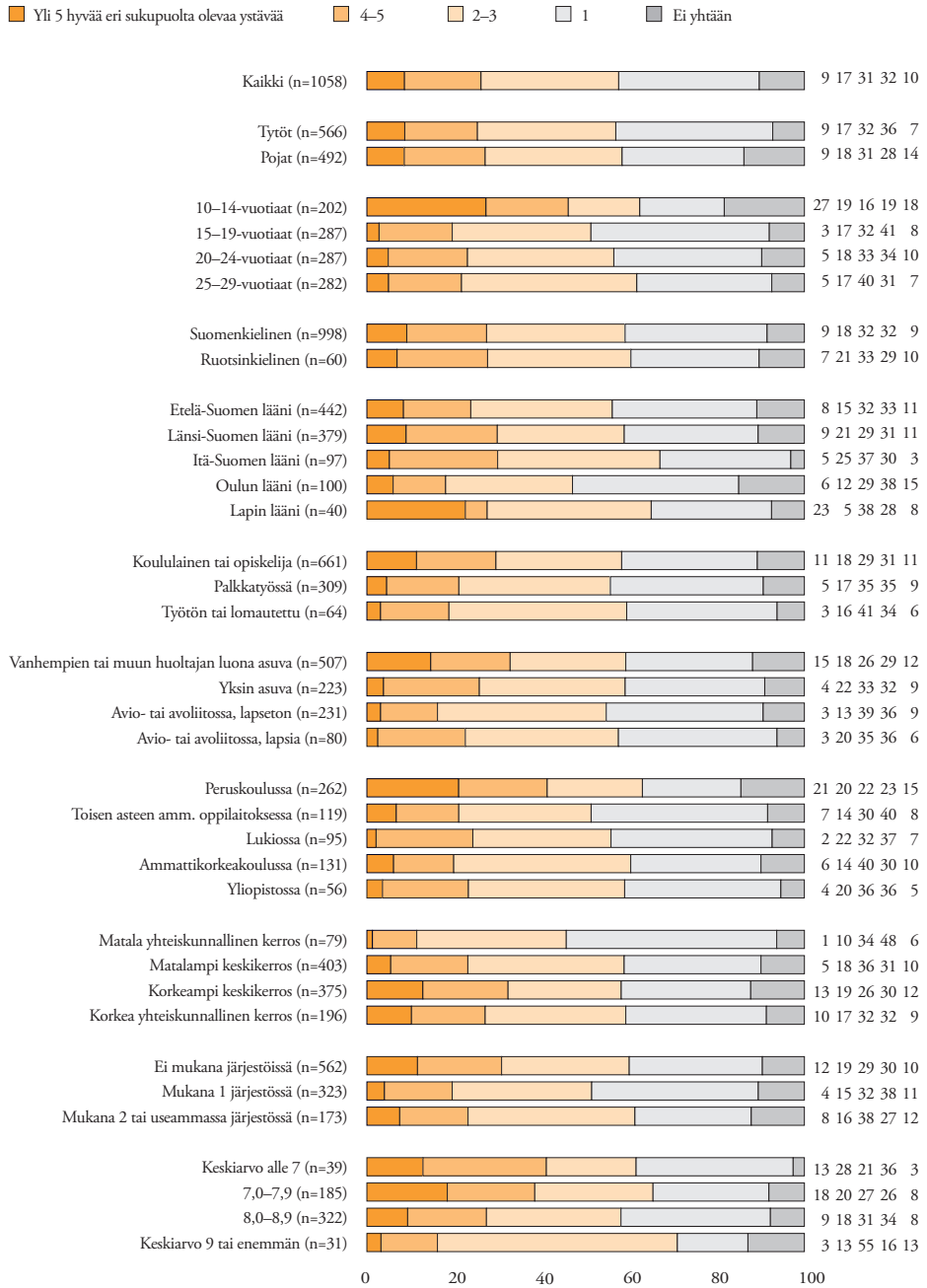
Jakamalla omaa sukupuolta olevien ystävien määrän toista sukupuolta olevien ystävien määrällä saadaan suhdeluku ystävien sukupuolijakaumasta. Kaikilla vastaajilla se on 2,0, omaa sukupuolta olevia hyviä ystäviä on siis kaksi kertaa enemmän. Tyttöjen ja poikien suhdeluku on sama, iän myötä se laskee hieman. Alue- ja muuttujien välillä ei ole eroja, eli eri puolilla Suomea asuvilla nuorilla on samassa suhteessa omaa ja toista sukupuolta olevia hyviä ystäviä. Suhdeluku kasvaa seurustelukumppanin löytyessä, ja vielä sitäkin suurempi se on avio- tai avoliittoon ehtineillä. Hyvien toista sukupuolta olevien ystävien osuus suhteessa omaa sukupuolta oleviin siis vähenee nuorten löytäessä puolison itselleen.

Tyttöjen ja poikien toista sukupuolta olevien ystävien määrissä ei ole eroja. Ikäryhmien vertailussa nähdään, että alle 15-vuotiailla on vanhempia enemmän myös niitä ystäviä, jotka ovat eri sukupuolta kuin vastaaja. Voi vaikuttaa erikoiselta, ettei teini-ikäen tultaessa kasvava kiinnostus toista sukupuolta kohtaan näy kasvavana ystävien määränä, vaan päinvastoin. Selitys löytynee kuitenkin nimenomaan samasta asiasta: kun seurustelukumppani löytyy, muut eri sukupuolta olevat ystävät jäävät vähemmälle.

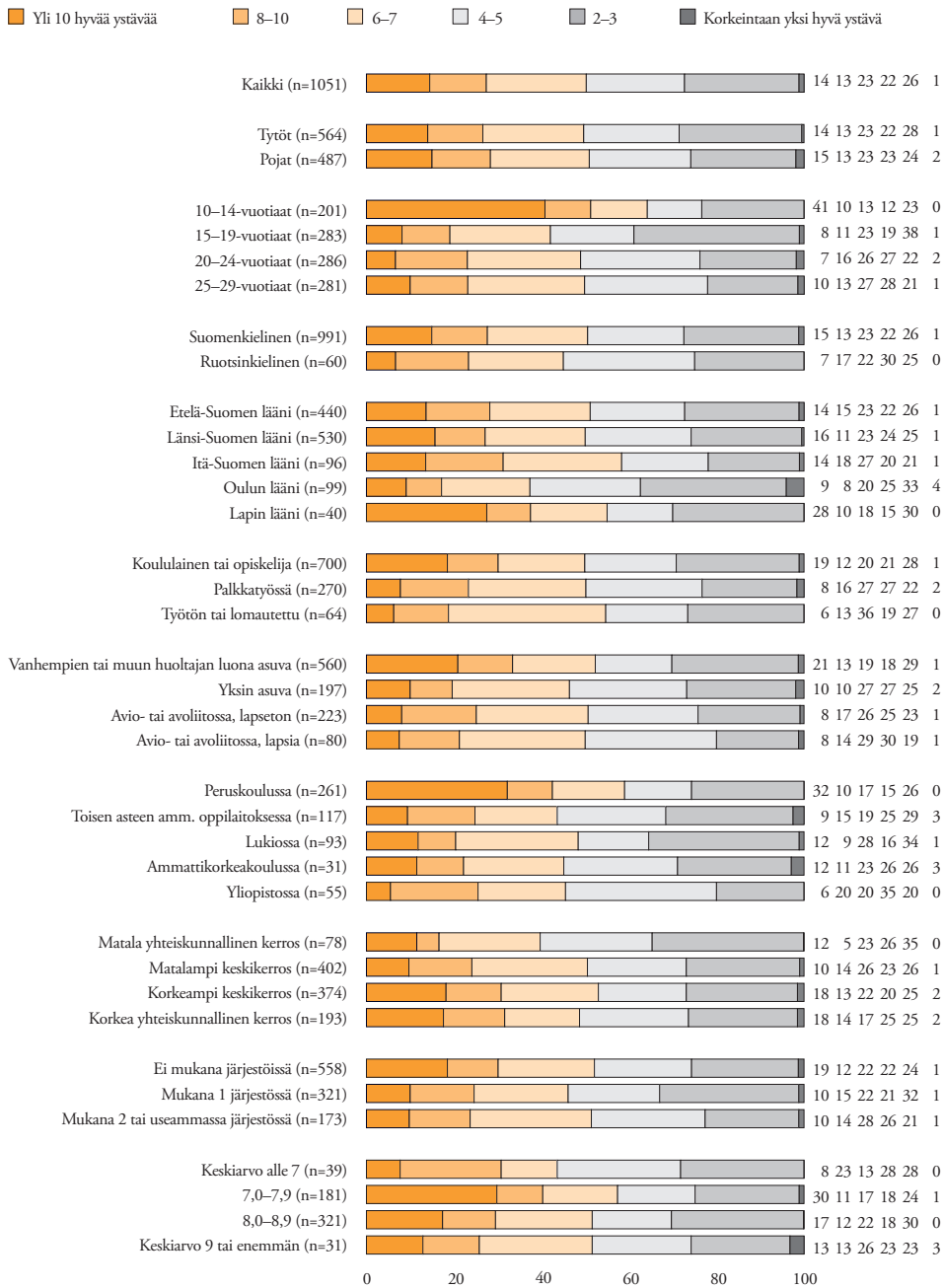
Kuvio 50. "Kuinka monta sellaista todella hyvää ystävää sinulla on, jotka ovat samaa sukupuolta kuin sinä itse?" (%)

Kuvio 51. "Kuinka monta sellaista todella hyvää ystävää sinulla on, jotka ovat eri sukupuolta kuin sinä itse?" (%)

Kuvio 52. Todella hyvien ystävien määrä. Samaa ja eri sukupuolta olevat ystävät yhteensä. (%)

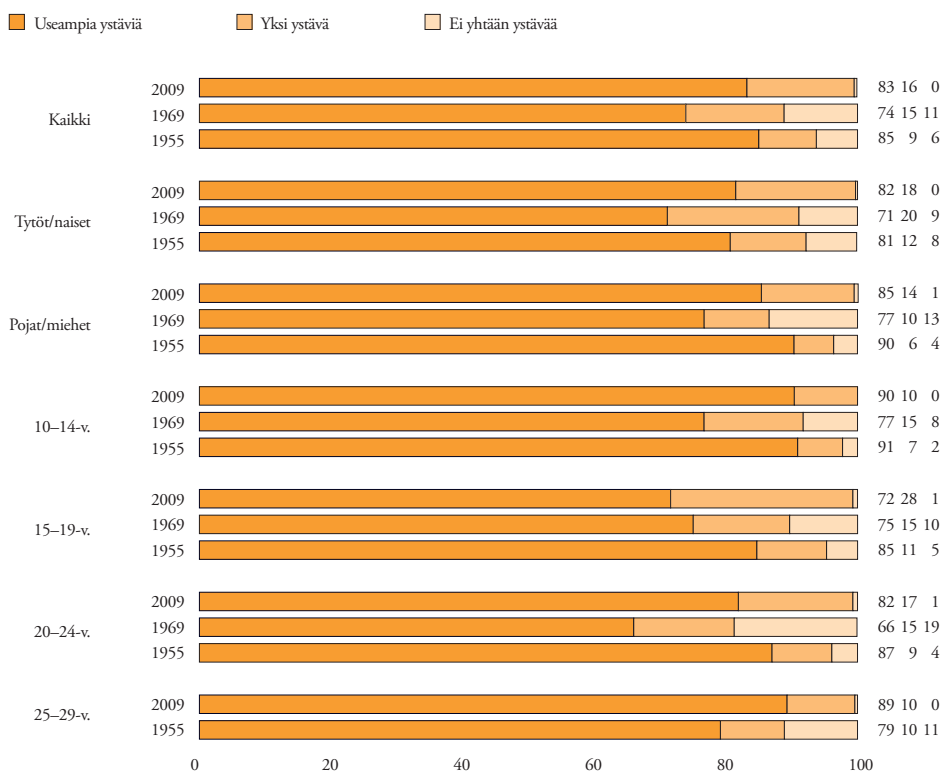
Tämä tulkinta saa tukea siitä, että seurustelevilla nuorilla on muita useammin vain yksi todella hyvä toista sukupuolta oleva ystävä. Puolella niistä 15–19-vuotiaista, joilla on tyttö- tai poikaystävä, on vain yksi hyvä toista sukupuolta oleva ystävä. Mutta miten pitäisi tulkita se, että viidellä prosentilla seurustelevista nuorista ei ole mielestään yhtään hyvää toista sukupuolta olevaa ystävää? Luontevinta lienee päätellä, että seurustelukumppania ei mielletä niinkään ystäväksi, vaan tästä käytetään muita nimityksiä.

Ystävät yhteensä

Kuvioon 52 on yhdistetty kuvioiden 50 ja 51 tiedot. Yhteensä molempia sukupuolia olevien ystävien määrä on sen verran suurempi kuin nais- ja miespuolisten ystävien erikseen, että kuviossa 52 luokittelu on erilainen. Lähestulkoon kaikilla nuorilla on ainakin yksi todella hyvä ystävä, ja puolella on vähintään viisi hyvää ystävää. Yleisin arvo on kolme, ja kaikkien vastausten keskiarvo on 6,7.

Tyttöjen ja poikien vastauksissa todella hyvien ystävien määristä ei ole eroja. Alle 15-vuotiaat erottuvat selvästi muista ystävyysuhteiden mää-

Kuvio 53. Samaa sukupuolta olevien hyvien ystävien määrä. Vertailu 1955, 1969 ja 2009. (%)

Vuoden 1955 lähde: Allardt ym. Henkilöhaastattelut, n=1310.

Vuoden 1969 lähde: Valtakunnallinen nuorisotutkimus. 10–24-vuotiaat. Lomakekysely, n=1019.

Ei osaa sanoa -vastaukset poistettu. Kysytty vain naimattomilta.

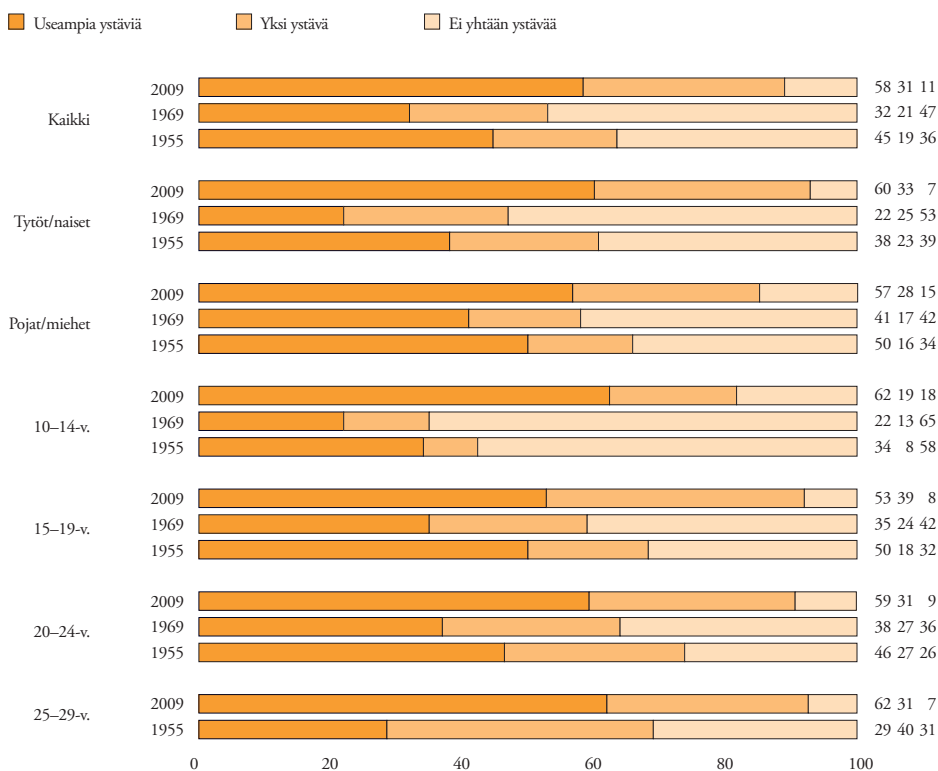
rässä, mutta muiden ikäryhmien väliset erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Myöskään suomen- ja ruotsinkielisten nuorten ystävien kokonaismäärissä ei ole merkitseviä eroja.

Eniten hyviä ystäviä on Lapin läänissä asuvilla nuorilla, vähiten Oulun läänissä asuvilla. Kuntatyyppillä ei ole vaikutusta, vaan sekä kaupunkimaisissa että maaseutumaisissa kunnissa asuvilla on yhtä paljon hyviä ystäviä. Myöskään sillä, asuuko keskustassa, kylän tai kaupungin laidalla vai maaseutuympäristössä, ei ole yhteyttä ystävien määrään.

Koululaisilla ja opiskelijoilla on enemmän

hyviä ystäviä kuin työssä käyvillä nuorilla. Työtömillä puolestaan on ystäviä vähemmän kuin työelämässä olevilla. Yhteiskunnallisen asemansa ylipäätään matalaksi arvioivilla on vähemmän ystäviä kuin muilla. Myös korkea koulutustaso näyttäisi olevan yhteydessä suurempaan ystävien määrään, mutta erot eivät ole merkitseviä. Ystävien määrän yhteys koulumenestykseen keskiarvolla mitattuna on mielenkiintoisen epälineaarinen. Hyviä ystäviä on vähemmän alle seitsemän keskiarvon saaneilla, mutta myös kaikkein parhaiten koulussa menestyneillä. Edellä (kuviot 50 ja 51) nähtiin, että heikomman keskiarvon

Kuvio 54. Eri sukupuolta olevien hyvien ystävien määrä. Vertailu 1955, 1969 ja 2009. (%)

Vuoden 1955 lähde: Allardt ym. Henkilöhaastattelut, n=1310.

Vuoden 1969 lähde: Valtakunnallinen nuorisotutkimus. 10-24-vuotiaat. Lomakekysely, n=1019.

Ei osaa sanoa -vastaukset poistettu. Kysytty vain naimattomilta.

saaneilla nuorilla oli muita vähemmän nimenomaan omaa sukupuolta olevia ystäviä, ja paremman keskiarvon nuorilla puolestaan toista sukupuolta olevia ystäviä. Kysely ei kerro miksi näin on, eikä myöskään vastaa siihen, miksi juuri keskimääräisen hyvä koulumenestys on yhteydessä suurempaan ystävien määrään. Tässä kunkin oma elämäkokemus toiminee parhaana tulkinta-avaimena.

Johonkin nuorisokulttuuriseen tyyliin (kuten gootti, hoppari tai punkkari) kuuluvilla nuorilla näyttäisi olevan muita vähemmän ystäviä (ks. kuviot 66 ja 67). Niillä nuorilla puolestaan, jotka ovat mukana jossain usein toisiaan tapaavassa jengissä tai muussa ryhmässä, on taas selvästi keskimääräistä enemmän varsinkin omaa sukupuolta olevia ystäviä.

Hyvien ystävien määrä 1955, 1969 ja 2009

Ystävien määrää selvitettiin kyselyssä samalla tavalla kuin vuoden 1955 ja 1969 valtakunnallisissa nuorisotutkimuksissa. Vertailu on tietyn varauksin mahdollista, mutta 50-luvun Suomi oli niin toisenlainen kulttuuri, ettei ole edes selvää, kuinka samalla tavalla kysymyksen ”hyvä ystävä” ymmärrettiin, tai mikä vaikutus on sillä, etteivät nuoret tuolloin luultavasti olleet yhtä tottuneita vastailemaan kyselyihin kuin nykyisin. Yhteydenpitotavat ovat muuttuneet nopeasti, liikkuminen on helpottunut ja uusi viestintäteknikka (internet, kännykät) vaikuttavat paitsi tapoihin pitää yhteyttä ystäviin, myös sosiaaliseen elämään ja kulttuuriin laajemmin. Myös mediatarjonnan moninkertaistumisella, erityisesti sillä, että televisio ottaa yhä suuremman osan ajalla mitatusta vapaa-ajasta, on vaikutusta ystävyys-suhteisiin.⁵⁸ Ensimmäinen tv-lähetykset tapahtui Suomessa 1955, ja säännölliset näköradiolähetykset alkoivat vasta vanhimman vertailutiedon pohjana olevan kyselyn jälkeen vuonna 1958. Yhteiskunnan radikaali muuttuminen toisaalta vaikeuttaa vertailun tulosten tulkintaa, toisaalta tekee siitä entistäkin mielenkiintoisempaa.

Kysymys siis koski ”todella hyvien ystävien” määrää, ja se jaettiin kahteen osaan: samaa ja eri

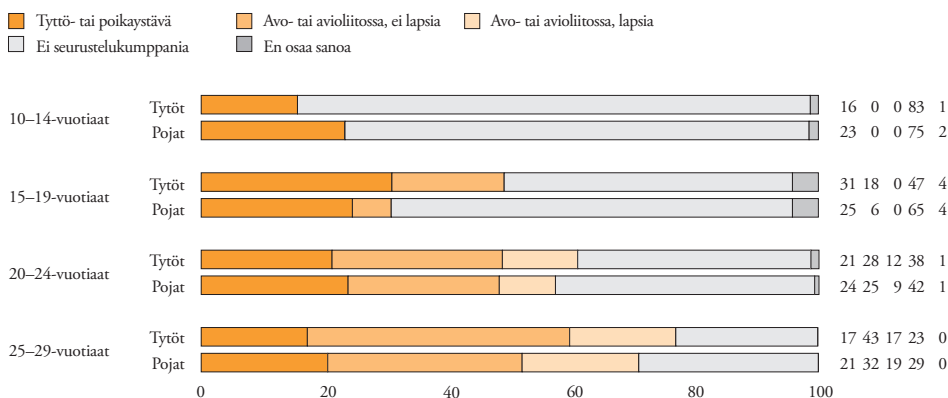
sukupuolta oleviin ystäviin. Kysymys eri sukupuolta olevien hyvien ystävien määrästä esitettiin vanhoissa kyselyissä ainoastaan niille, jotka eivät olleet naimisissa, joten vertailukelpoisuuden vuoksi on vuoden 2009 tiedoista kuviossa 54 poistettu avio- ja avoliitossa olevat vastaajat. Tulokset vuoden 1955 kyselystä esitettiin kolmeen luokkaan ryhmiteltynä, joten vertailussa täytyy tyytyä samaan tarkkuustasoon.⁵⁹

Kuviosta 53 voidaan havaita, että omaa sukupuolta olevien hyvien ystävien määrässä ei ole havaittavissa suuria muutoksia. Näkyvin ero kokonaiskuvassa on kokonaan vailla ystäviä olevien osuuden pienentyminen. 1955 kyselyssä 6 prosenttia ja vuonna 1969 peräti 11 prosenttia oli vailla omaa sukupuolta olevia hyviä ystäviä, kun osuus nyt on alle prosentin. 50- ja 60-luvuilla varsinkin kyselyn vanhemmissa ikäryhmissä oli suhteellisen paljon niitä, joilla ei ollut yhtään ystävää.

Iän myötä tapahtuvat muutokset ystävien määrässä näyttävät yleisemminkin olevan erilaisia eri vuosikymmeninä. Siinä missä ennen hyvien samaa sukupuolta olevien ystävien määrä näytti vähenevän iän myötä, ei nykyisin vastaavaa trendiä ole. Sen sijaan 2009 aineistossa noin 20 ikävuoden molemmin puolin tapahtuu notkahdus niiden osuudessa, joilla on useampia hyviä ystäviä. Sukupuolten väliset erot omaa sukupuolta olevien ystävien määrässä ovat tasoittuneet. 50- ja 60-luvuilla pojilla oli tyttöjä enemmän omaa sukupuolta olevia hyviä ystäviä, mutta nyt eroja ei ole käytännössä lainkaan.

Nuorten omaa sukupuolta olevien ystävien määrässä ei siis näy suuria muutoksia, mutta eri sukupuolta olevien ystävien määrässä sen sijaan on tapahtunut selvää kasvua 1960-luvun jälkeen (kuvio 54). Yhä vieläkin on tavallista, että nuorilla on enemmän useita sellaisia hyviä ystäviä, jotka ovat omaa (83 prosenttia) kuin toista (58 prosenttia) sukupuolta, mutta aiemmin ero oli selvästi suurempi. Tämä muutos tuntuu luonnolliselta seuraukselta sukupuoliroolien vapautumisesta. Kuviosta 54 nähdään lisäksi, että muutos on erityisen suuri tytöillä. Kun 1955 yli kolmanneksella, ja 1969 peräti puolella tytöistä

Kuvio 55. Seurustelukumppanit sekä avo- ja aviopuolisot ikäryhmittäin. (%)

ei ollut yhtään toista sukupuolta olevaa hyvää ystävää (kysymyshän esitettiin vain naimattomille), on osuus nyt vain 7 prosenttia.

Varhaisempien aineistojen erot tyttöjen ja poikien eri sukupuolta olevien ystävien määrissä ovat siinäkin mielessä kiinnostavia, että oletusarvoisesti tytöillä pitäisi olla osapuilleen yhtä paljon poikakavereita kuin pojilla tyttökavereita. Aiemmat tutkimusraportit eivät tätä eroa käsittele, mutta koska kysymys esitettiin vain naimattomille, on yksi luonteva selitys eroille naisten nuorempi avioitumisikä. Eri sukupuolta olevien ystävien määrän tasoittuminen 50 vuodessa selittyisi myös luontevasti avioitumisiän nousulla: alle 30-vuotiaiden itse vanhemman miehen kanssa naimisissa olevien tyttöjen ja naisten osuus kun on pienentynyt. Vastauksiin on voinut vaikuttaa myös tyttöjen ja poikien erilainen tapa ymmärtää kysymyksen ”todella hyvä ystävä”. Samoin eri sukupuolta olevien ystävien määrän erilainen jakautuminen tytöillä ja pojilla saattaa selittää havaittuja eroja.

Toinen huomion arvoinen muutos näkyy kaikkein nuorimmassa ikäryhmässä. Siinä missä nyt harvemmalla kuin joka viidennellä 10–14-vuotiaista ei ole lainkaan hyviä toista sukupuolta olevia ystäviä, oli osuus 1950- ja 1960-luvuilla yli puolet. Ylipäätään iän myötä tapahtuvat muu-

tokset eri sukupuolta olevien ystävien määrässä olivat vanhoissa kyselyissä erilaisia kuin nyt. Silloin toista sukupuolta olevien hyvien ystävien määrä kasvoi 20 ikävuoden paikkeille saakka. Nyt tällaista kehitystä ei näy, vaan jo kaikkein nuorimmilla vastaajilla on paljon toista sukupuolta olevia hyviä ystäviä, eikä ystävien määrä näytä laskevan 30 ikävuoden lähestyessä. Tämä kehitys, samoin kuin iän mukana tapahtuvat muutokset omaa sukupuolta olevien ystävien määrässä, liittynevät pidentyvän nuoruuden tematiikkaan. Toisaalta halutaan yhä nuoremmalla iällä olla kulttuurisesti nuoria. Toisaalta aikuistuminen, koulutuksen päättäminen, työelämään siirtyminen ja perheen perustaminen tapahtuvat nykyisin selvästi vanhempana kuin 1950-luvulla.

Nuorten ystävien määrää on seurattu myös muun muassa Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksissa, Nuorisosiain neuvottelukunnan ja Nuorisotutkimusverkoston Nuorisobarometreissa ja THL:n (entisen Stakesin) koulu-terveyskyselyissä. Niiden mukaan viimeisten kymmenen vuoden aikana ystävien määrät ovat hieman kasvaneet, mutta suuria muutoksia ei tällä aikavälillä ole havaittavissa.⁶⁰

TYTTÖ- JA POIKAYSTÄVÄT

Seurustelu on oma erityinen ystävyys-suhteen muotonsa, jota selvitettiin yksinkertaisesti kysymällä onko vastaajalla tyttö- tai poikaystävää. Kysymystä ei esitetty avo- tai avioliitossa oleville. Kuvioon 55 on yhdistetty tiedot seurustelukumppaneista, avo- tai aviopuolisista sekä lapsista.⁶¹

10–14-vuotiaista noin joka viides seurustelee. Tyttö- tai poikaystäviä on enimmillään 15–19-vuotiaiden ikäryhmässä vajaalla kolmanneksella, sitä vanhemmilla avo- tai aviopuolisoiden osuus kasvaa ja tyttö- tai poikaystävien osuus pienenee. Lapsia on vanhimmassa 25–29-vuotiaiden ikäryhmässä vajaalla viidenneksellä. Kokonaan ilman seurustelukumppania tai puolisoa olevien osuus pienenee tasaisesti iän myötä.

Tyttöjen ja poikien eroja on sikäli kiinnostavaa pohtia, että jos seurustelukumppanit ovat eri sukupuolta, pitäisi seurustelevien tyttöjen ja poikien osuuksien olla keskimäärin samat. 10–14-vuotiaiden ikäryhmässä pojat kuitenkin raportoivat enemmän seurustelukumppaneita kuin tytöt. 15–19-vuotiailla tilanne on päinvastainen teini-ikäisten tyttöjen seurustellessa poikia useammin. Näihin eroihin voi vaikuttaa monikin eri asia. Jos tyttöjen ja poikien seurustelukumppanit ovat eri-ikäisiä, ei seurustelevien osuuksien tarvitse yhden ikäryhmän sisällä olla samoja. Näin ei myöskään tarvitse olla, jos tyttöjen ja poikien omaa sukupuolta olevien seurustelukumppanien määrät ovat erilaiset, tai heillä on sellaisia tyttö- tai poikaystäviä, jotka eivät ole vastanneet kyselyyn (kuten esimerkiksi jos äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi). Myös tyttöjen ja poikien erilaiset tavat määritellä toinen tyttöystäväksi tai poikaystäväksi voivat vaikuttaa vastausten epäsymmetriaan.

Sukupuolten väliset erot ovat erityisen suuret avo- tai avioliitossa, jossa 15–19-vuotiaista tytöistä on 18 prosenttia, samanikäisistä pojista vain 6 prosenttia. Avo- tai varsinkaan avioliiton kohdalla tyttöjen ja poikien erot eivät selity erilaisilla määrittelytavoilla kuten tyttö- tai poikaystävän kohdalla on mahdollista. Sen sijaan luonnollinen selitys on tyttöjen puolisoitten keskimäärin kor-

keampi ikä. Avo- tai avioliitossa olevien tyttöjen poikia suurempi osuus aineistossa selittyy sillä, että isompi osa tyttöjen kuin poikien puolisoista on vanhempia kuin otoksen yläikärajaa 29 vuotta.

Aluemuuttujilla ei juuri ole yhteyttä seurusteluun, vaan erityyppisissä kunnissa eri puolella Suomea se näyttäisi olevan suunnilleen yhtä yleistä. Välittömällä asuinympäristöllä tosin on vaikutusta niin, että keskustoissa asuvien seurustelu on jonkin verran yleisempää kuin lähiöissä tai muuten laidempana asuvilla, joilla seurustelu puolestaan on yleisempää kuin maaseutumaaisessa ympäristössä asuvilla nuorilla.

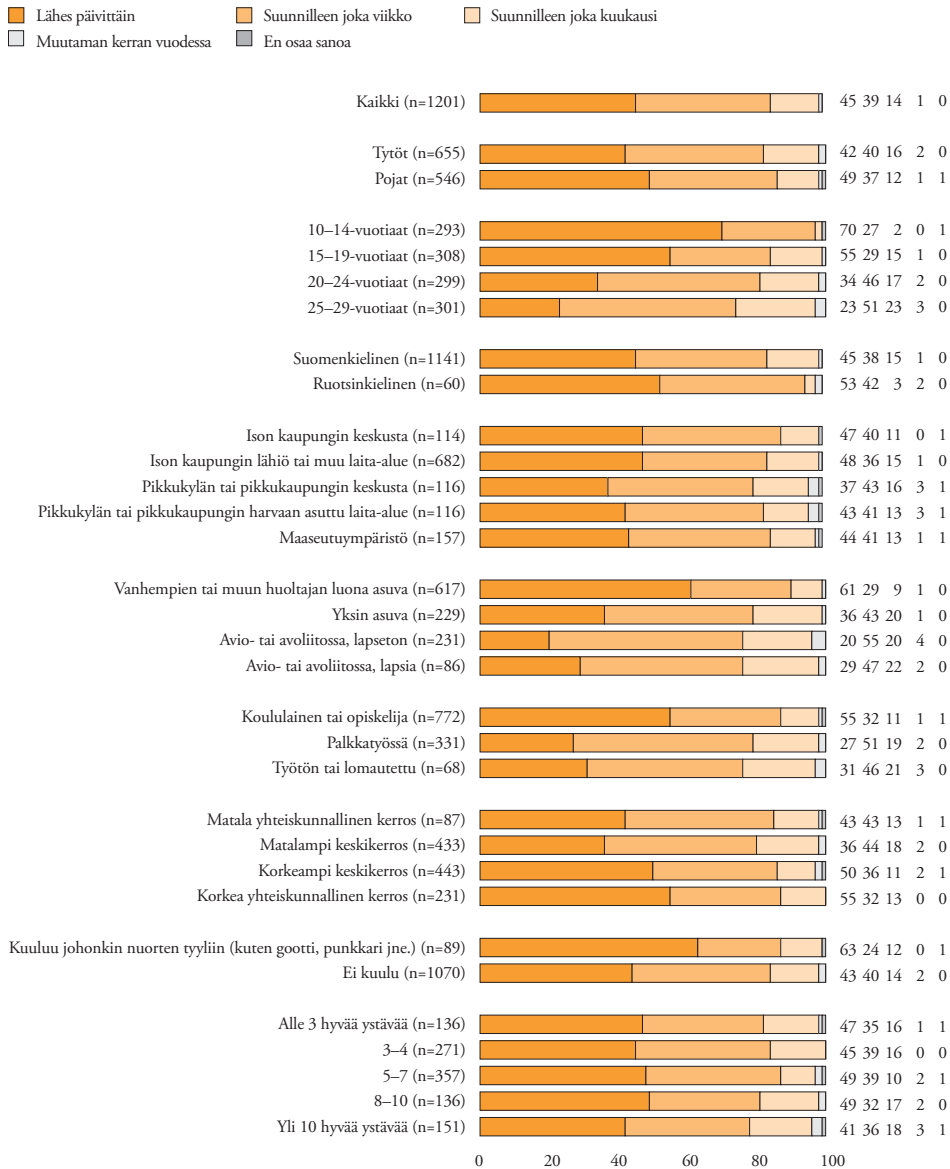
Seurustelulla ei ole merkittävää yhteyttä siihen, kuinka tyytyväisiä nuoret ovat ihmissuhteisiinsa. Sen sijaan ne nuoret, joilla ei ole seurustelukumppania, ovat kaikkein tyytyväisimpiä vapaa-aikaansa. He ovat myös avo- tai avioliitossa olevia tyytyväisempiä vapaa-aikaansa, ja yhteys säilyy vaikka ikä vakioidaan. Tämä tulos voi vaikuttaa yllättävältä, ja se pistää miettimään syitä. Mahdollisesti vapaa-aikaa on kumppanitomilla yksinkertaisesti enemmän, mikä näkyy suurempana tyytyväisyytenä. Vapaa-ajan määrää tunteina mitattuna ei tässä selvitetty, mutta nuorten vastaukset kysymykseen vapaa-ajan riittävydestä (ks. kuvio 4) tukevat tätä päätelmää. Niillä, joilla ei ole puolisoa eikä tyttö- tai poikaystävää, on muita harvemmin niin vähän vapaa-aikaa, etteivät he ehdi tehdä mitä haluaisivat. Ero on erityisen suuri niihin avo- tai aviopuolisoihin, joilla on jo lapsia.

Jostain syystä seurustelevien nuorten koulumenestys on aineistossa muita heikompaa. Näin on kaikenikäisillä vastaajilla, mutta koska seurustelusta kysyttiin haastatteluhetken tilanteesta, mutta vanhemmat vastaajat kertoivat peruskoulun päätötodistuksen keskiarvon, josta voi olla jo aikaa, tarkasteltiin erikseen vain lukiossa tai peruskoulussa opiskelevia. Niistä peruskoululaisista, joilla on tyttö- tai poikaystävä, enemmistöllä edellinen keskiarvo oli alle kahdeksan, eikä kenelläkään yli yhdeksän. Seurustelemattomista vajaalla kolmanneksella keskiarvo oli alle kahdeksan ja viidellä prosentilla yli yhdeksän. Mistä seurustelun yhteys koulumenestykseen sitten johtuu – se ei selviä

kyselyn avulla. Aineistosta nähdään, että vain joka viidennellä kyselyyn vastanneella peruskoululaisella on tyttö- tai poikaystävä. Ehkä tämä joukko on valmiiksi vähemmän kouluorientoitunutta tai

vaihtoehtoisesti seurustelu vaikuttaa kielteisesti koulumenestykseen. Toki on myös mahdollista leikitellä ajatuksella, että koulumenestys vaikuttaa tyttö- tai poikakaverin saamiseen.

Kuvio 56. "Kuinka usein tapaat ystäviäsi?" (%)

YSTÄVIEN TAPAAMINEN

Lähes puolet 10–29-vuotiaista tapaa ystäviään päivittäin, useampi kuin neljä viidestä vähintään viikoittain. Kuviosta 56 nähdään, että ystävien tapaamistiheys liittyy kiinteästi ikään, ja se laskee tasaisesti iän myötä. Alle 15-vuotiaista 70 prosenttia tapaa ystäviään lähes päivittäin, 25–29-vuotiaista enää neljännes. Pojat tapaavat ystäviään jonkin verran säännöllisemmin kuin tytöt, ja ruotsinkieliset useammin kuin suomenkieliset.

Aluetaustamuuttujien mukaiset erot ovat varsin pieniä, ja vaikuttaisi siltä, että eri puolilla Suomea, eri tyyppisissä kunnissa nuoret tapaavat ystäviään yhtä tiheästi. Pikkukylän tai pikkukaupungin keskustassa asuvat näyttäisivät tosin olevan hieman harvemmin kasvokkain tekemisissä ystäviensä kanssa. Edellä (kuvio 52) havaittiin korkeamman yhteiskunnallisen luokan olevan yhteydessä hyvien ystävien määrään, ja kuviosta 56 voi havaita korkean luokka-aseman yhteyden tapaamistiheyteen olevan vähintään yhtä selvän.

Järjestötoiminnassa olemisella ei ole yhteyttä ystävien tapaamistahtiin, mutta johonkin nuorisotyyliin kuuluvat näyttäisivät tapaavan ystäviään muita useammin. Tämä ero tosin selittyy paljolti sillä, että nuorisotyyliin kuulumisen liittyy nuoreen ikään, jolloin tapaileminen

on aktiivisempaa (kuvio 56). Hyvien ystävien määrän yhteys ystävien tapaamistiheyteen on vähäinen. Tiheimmillään tapaaminen on niillä nuorilla, joilla hyviä ystäviä on keskimääräisesti, hieman yli viisi. Sen sijaan ne, jotka ovat ilmoittaneet hyvien ystävien määräksi yli 10 tapaavat ystäviään hieman muita harvemmin.

Taulukkoon 3 on vielä yhdistetty edellä käsitellyt tiedot hyvien ystävien määrästä ja tapaamistiheydestä. Taulukossa laaja (yli 5 hyvää ystävää) ja suppea (korkeintaan 5 hyvää ystävää) ystäväverkosto, sekä säännöllinen (lähes päivittäin) ja epäsäännöllinen (harvemmin) ystävien tapaamistiheys on ristiintaulukoitu. Näin on saatu nuorten ystävyysverkostoa tiivistetysti kuvaava nelikenttä.

Näillä kriteereillä nelikentän kuhunkin soluun osuvien nuorten määrä on karkeasti ottaen samaa suuruusluokkaa. Noin neljänneksellä (24 prosenttia) on laajat ja säännölliset, noin neljänneksellä (26 prosenttia) laajat ja vähemmän säännölliset ystäväverkostot. Vastaavasti suppea mutta säännöllinen ystäväverkosto on vajaalla neljänneksellä (22 prosenttia), suppea ja epäsäännöllinen reilulla neljänneksellä (28 prosenttia) nuorista.

Kuviossa 85 nelikentän luokkia käytetään taustamuuttujana sen tarkastelussa, kuinka tyytyväisiä nuoret ovat ihmissuhteisiinsa. Kaikkein tyytyväisimpiä ovat luokan 1 nuoret, joiden

Taulukko 3. Nuorten ystävyysverkostot. Ryhmitelty hyvien ystävien määrän ja tapaamistiheyden mukaan. (%)

		YSTÄVIEN MÄÄRÄ		
		Yli 5	0–5	
YHTEYDENPIDON TIHEYS	Lähes päivittäin	1. Laajat & säännölliset verkostot 24 % (253)	2. Suppeat & säännölliset verkostot 22 % (234)	46 % (n=487)
	Harvemmin	3. Laajat & epäsäännölliset verkostot 26 % (274)	4. Suppeat & epäsäännölliset verkostot 28% (290)	54 % (n=564)
		50 % (n=527)	50 % (n=524)	100% (n=1051)

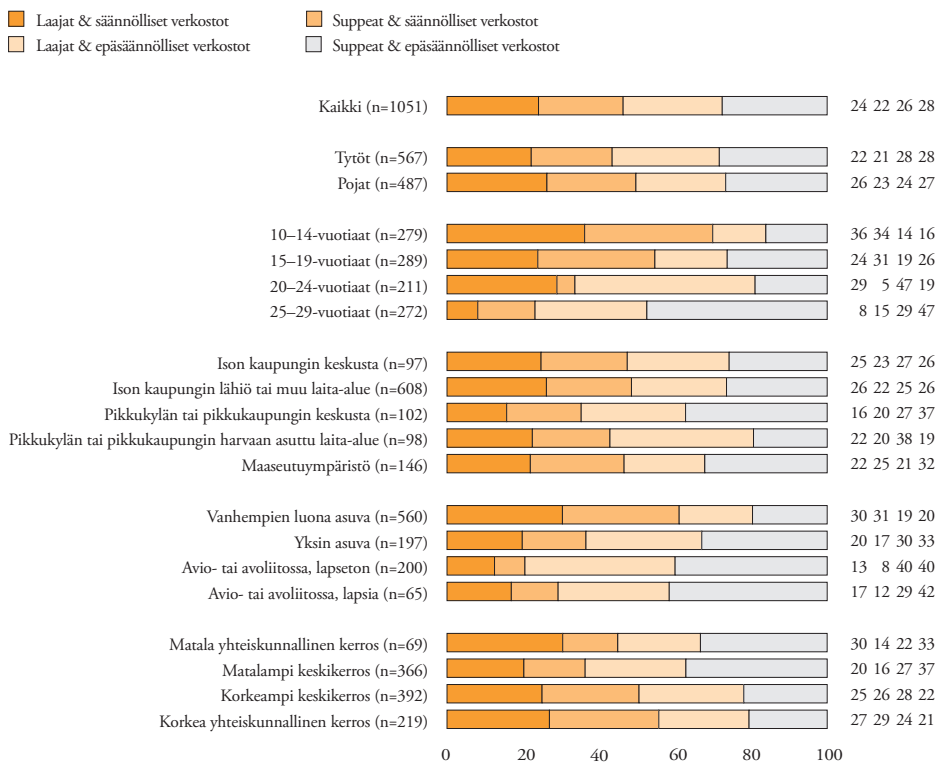
ystävyy verkostot ovat laajoja ja säännöllisiä, tyytymättömämpiä puolestaan luokan 4 nuoret, joiden verkostot ovat suppeita ja epäsäännöllisiä. Tapaamistiheydellä on vahvempi yhteys ihmissuhteisiin tyytyväisyyteen kuin ystävien määrällä.

Tytöt ja pojat jakautuvat suunnilleen samalla tavalla nelikentän luokkiin. Nuorimmat, alle 15-vuotiaat vastaajat ovat selvästi yliedustettuina luokissa 1 ja 2, eli molemmissa säännöllisten ystävyysverkostojen luokissa. 20–24-vuotiaista lähes puolet kuuluu nelikentän luokkaan 3, eli tämän ikäryhmän sosiaalisille verkostoille on tyypillistä laajuus ja epäsäännöllisyys.

Vanhimmasta ikäryhmästä puolestaan lähes puolet kuuluu suppeiden ja epäsäännöllisten verkostojen luokkaan. Vain 8 prosentilla vähintään 25-vuotiaista on laajat ja säännölliset ystäväverkostot.

Eri lääneissä ja kuntatyypeissä asuvien nuorten ystävyysverkostoilla ei juuri ole eroa. Välittömällä asuinpaikalla sen sijaan on jonkin verran vaikutusta: pikkukylän tai -kaupungin keskustassa sekä maaseutuympäristössä asuvien nuorten ystävyysverkostot ovat muualla asuvia useammin suppeita ja epäsäännöllisiä. Tämän yhteyden merkittävyyttä lisää se, että maaseutuympäristössä asuvat ovat keskimäärin muita

Kuvio 57. Nuorten ystävyysverkostot. Ryhmittely hyvien ystävien määrän ja tapaamistiheyden mukaan. (%)

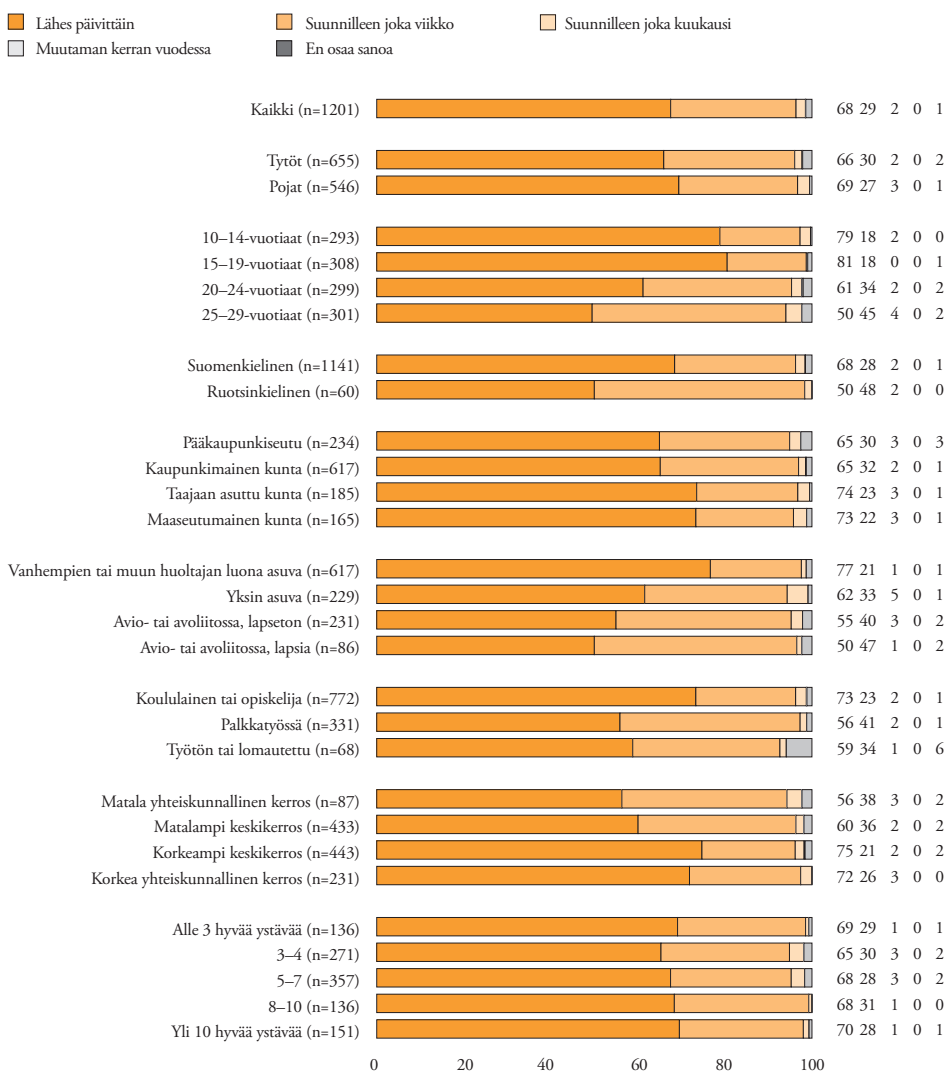
Laaja = yli 5 hyvää ystävää; suppea = 0–5 hyvää ystävää; säännöllinen = tapaa lähes päivittäin; epäsäännöllinen = tapaa harvemmin kuin päivittäin.

nuorempia, joilla kokonaisuutena ottaen on kaikkein laajimmat ja säännöllisimmät ystäväverkostot.

Myös perhesuhteet näyttäytyvät ystäväverkostojen kannalta merkityksellisinä: avio- tai avoliitossa olevien ystäväverkot ovat muita selvästi epäsäännöllisempiä. Yhteiskunnallisen

luokan yhteys ystäväverkostoihin ei ole yksioikoinen. Sekä itsensä korkeaan että matalaan kerrostumaan sijoittaneilla on yliedustus laajoissa ja säännöllisissä ystäväpiireissä. Korkeammissa kerroksissa on kylläkin harvinaisempaa, että ystäväverkostot olisivat suppeita ja epäsäännöllisiä.

Kuvio 58. "Kuinka usein olet puhelin- tai nettiyhteydessä ystäviisi?" (%)

MUU YHTEYDENPITO YSTÄVIIN

Nuoret ovat puhelin- ja nettiyhteydessä ystäviinsä selvästi tapaamisia useammin (kuvio 58). Useampi kuin kolme neljästä on puhelin- tai nettiyhteydessä lähes päivittäin, viikoittain käytännössä kaikki. Myös välillinen yhteydenpito harventuu iän myötä, ei tosin aivan niin jyrkästi kuin tapaamiset. Tytöillä ja pojilla ei juuri ole eroja puhelin- ja nettiyhteyksien tiiviydessä.

Pääkaupunkiseudulla ja muissa kaupunkimaisissa kunnissa puhelin- ja nettiyhteydenpito ystäviin on hieman harvinaisempaa kuin harvempaan asutuissa kunnissa. Tämä liittyy suurempiin välimatkoihin ystävien välillä. Muista kuvion 58 taustamuuttujista voi panna merkille ainakin sen, ettei ystävien määrällä ole yhteyttä puhelin- ja nettiyhteyksien tiheyteen – ei ainakaan tällä suhteellisen karkealla mitaustavalla.

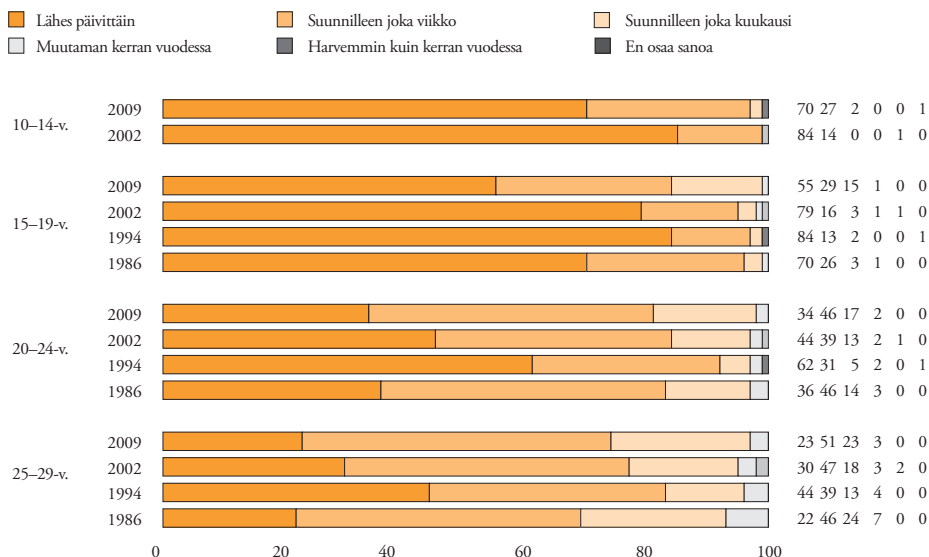
YHTEYDENPIDON MUUTOKSET YSTÄVIIN

Ystävien tapaamisen muutokset

Mitä nuorten ystävyysverkostoista ja niiden säännöllisyydestä sitten voidaan sanoa? Kysymykseen siitä, onko ystäviä paljon, tai onko heitä säännöllisesti tapaavien tai muuten yhteydessä olevien osuus suuri vai pieni, ei ole vastausta, mutta sen sijaan on mahdollista tutkia, mihin suuntaan tapaamistiheys on kehittymässä.

Edellä (kuviot 53 ja 54) havaittiin hyvien ystävien määrän kasvaneen 50- ja 60-luvuilta, mutta tämä aikaväli on liian pitkä tuoreiden trendien tulkinnan kannalta. Ystävien viimeaikaisista määristä saatu kuva puolestaan vaihtelee riippuen kysymyksen muotoilusta.⁶² Kysymys ystävien tapaamisesta on kuitenkin toistettu samanlaisena vuodesta 1986, ja kysymys muusta yhteydenpidosta vuodesta 1994 lähtien. Ystä-

Kuvio 59. "Kuinka usein tapaavat ystäviäsi?" Vertailu ikäryhmittäin 1986, 1994, 2002 ja 2009. (%)

Lähde 1986 ja 1994: Pohjoismainen elinolututkimus. 15–29-vuotiaiden n=1764 (v. 1986) ja n=1397 (v. 1994).
Lähde 2002: Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimus. 15–29-vuotiaiden n=582.

vien määrän rinnalla kysymys yhteydenpidon muodoista ja useudesta tarkentaa kuvaa ystävyysverkostojen luonteesta ja muutoksesta.

Kuviossa 59 esitellään nuorten ystävien tapaamistiheyden muutokset vuodesta 1986 vuoteen 2009. Tapaamistahti on viime vuosina selvästi harventunut. Muutos näyttää tasaiselta ja trendinomaiselta, ja sitä on tapahtunut kaikissa ikäryhmissä ainakin vuoden 1994 kyselystä lähtien.

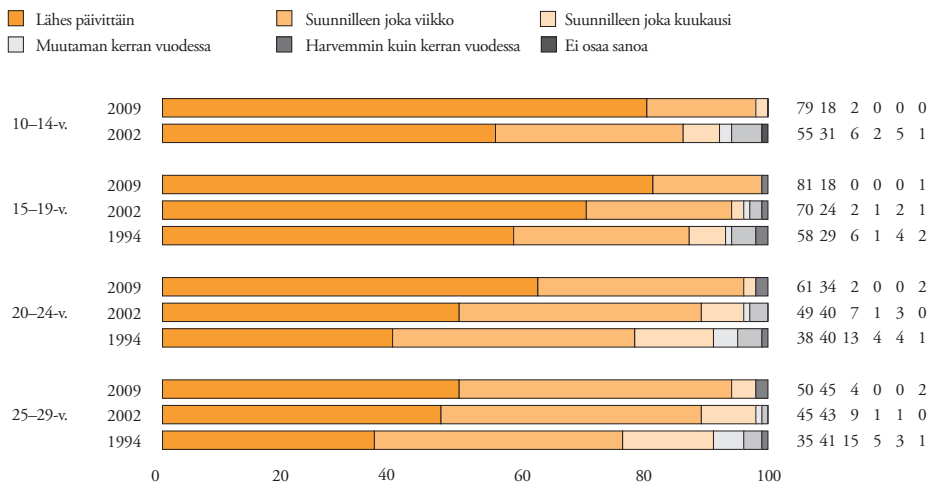
Muutos vuoden 2008 Nuorisobarometrissa havaittiin nuorten yhteisöllisyyden olevan löyhetyssä, ei ystävien määrän tai tapaamistahdin vähenemisenä, vaan yhteenkuuluvuuden tunteen heikentymisenä suhteessa ystäväpiiriin. Muutos on ollut vieläpä varsin nopeaa: vuodesta 2004 vuoteen 2008 erittäin kiinteästi ystäväpiiriin kuuluvien osuus väheni 59 prosentista 48 prosenttiin (Myllyniemi 2008, 105). Havaintoa voi halutessaan tulkita postmodernin yhteiskunnan ja nuorisokulttuurisen muutoksen kautta siten, että vaikka sosiaaliset tarpeet

sinänsä eivät ole muuttuneet – ajan viettäminen ystävien ja kavereiden kanssa on nuorten mielestä jopa entistä tärkeämpää⁶³ – ovat syntyvät yhteisöt muuttumassa sosiaaliselta sitovuudeltaan löyhemmiksi (ks. Salasuo 2007). Ylitulkinnan vaara pohdinnoissa on ilmeinen, mutta joka tapauksessa yhteenkuuluvuuden tunteen heikentyminen ystäväpiiriin kanssa sopii yhteen tapaamistiheyden laskevan trendin kanssa.

Muutokset puhelin- ja nettiyhteydenpidossa ystäviin

Selvitettäessä nuorten yhteydenpitotapoja ollaan kyselytutkimuksiin perustuvan seurannan perusongelman äärellä: miten yhdistää kysymysten ajantasaisuus ja vertailtavuus keskellä yhteydenpitotapojen ja -tekniikan nopeaa muutosta? Kasvokkain tapaamisen ohelle puhelimitse tapahtuva yhteydenpito liitettiin mukaan vuoden 1994 tutkimukseen, ja sähköpostiyhteydet vuoden 2002 tutkimukseen. Näidenkin viestimien merkitykset ovat nopeasti muuttuneet viime vuosina.

Kuvio 60. "Kuinka usein olet puhelin- tai nettiyhteydessä ystäviisi?"
Vertailu ikäryhmittäin 1994, 2002 ja 2009. (%)

Lähde 1994: Pohjoismainen elinolututkimus. 15–29-vuotiaiden n=1397.
Lähde 2002: Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimus. 15–29-vuotiaiden n=582

Lankapuhelimet ovat lähes kadonneet kännyköiden tieltä, ja nuoret ovat olleet muutoksen eturintamassa. Kun vuonna 1998 muusta väestöstä matkapuhelin oli noin 60 prosentilla, alle 25-vuotiaista matkapuhelimen omisti nuorista jo yli 90 prosenttia (Kuluttajabarometri 2000, viit. Wilska & Eresmaa 2003). Ja siinä missä aiemmin nettiyhteyksillä tarkoitettiin sähköpostia, on nyt muu sosiaalinen media ajamassa siitä ohi – luonnollisesti jälleen ensin nuorten ikäryhmässä.

Muutokset näkyvät myös nyt toteutetun kyselyn kysymysmuotoiluissa, sillä aiemmin selvitetty sähköpostiyhteydet on siinä laajennettu nettiyhteydeksi yleensä. Toisaalta voidaan ajatella, että oleellinen ero on sama kuin ennenkin, eli henkilökohtaisen tapaamisen ja muun yhteydenpidon välillä. Mitattava asia on yhteydenpito ystäviin, olipa käytetty väline mikä hyvänsä. Kommunikaatiotekniikan vaikutusta havaittuihin muutoksiin on syytä pohtia, mutta kyselytutkimukset itsessään eivät ole sopivin menetelmä sen selvittämiseen.

Kuvio 60 osoittaa selvästi, kuinka muu yhteydenpito kuin tapaaminen on tiivistynyt. Kasvu on suurinta nuorimmissa ikäryhmissä. Niiden alle 15-vuotiaiden osuus, jotka ovat päivittäin yhteydessä ystäviinsä puhelimen tai netin kautta, on jo lähes 80 prosenttia, kun osuus vielä 2002 oli 55 prosenttia. Yli 20-vuotiaiden ikäryhmissä yhteydenpidon tiivistyminen on jonkin verran hitaampaa, mutta kuitenkin selvää ja jatkuvaa.

Netti- ja kännykkäyhteydenpidon nopea kasvu on epäilemättä pitkälti teknologiavetoista. Yhteydenpitomahdollisuudet ovat kasvaneet, kun netti ja kännykät ovat arkipäiväistyneet vauhdikkaasti. Eri viestintävälineet sulautuvat huomattomaksi ja kiinteäksi osaksi yhä useampia elämäntilanteita, ja eri laitteet integroituvat myös jatkuvasti toisiinsa. Nuorison entistä tiiviimpi yhteydenpito ei siis sinänsä ole yllättävää.

Kuvioiden 59 ja 60 tietoja on kuitenkin myös syytä peilata toisiinsa, tapaamisten ja muun yhteydenpidon muutokset kun tuskin tapahtuvat toisistaan riippumatta. Se, että tapaamiset harvenevat samalla kun välineellinen yhteydenpito tiivistyy, ei niinkään tue käsitystä erilaisten sosiaa-

lisuuden muotojen toisiaan tukevasta vaikutuksesta. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, etteivätkö nettiyhteydet myös voisi edistää ja täydentää kasvokkain tapaamisia. Näin epäilemättä usein onkin: tutkimukset osoittavat, että jos tavataan usein kasvokkain, myös soitellaan tai ollaan nettiyhteyksissä usein, ja päinvastoin (Melkas 2009, 28). Myös tässä aineistossa tapaamiset ja välilliset yhteydenpitomuodot ovat positiivisessa yhteydessä: ne, jotka ovat enemmän yhteydessä ystäviinsä puhelimen ja netin kautta myös tapaavat ystäviään tiuhemmin. Vanhimmassa, yli 24-vuotiaiden ikäryhmässä tätä kasvokkain ja välillisesti tapaamisen yhteyttä tosin ei ole. Seurantatiedot kertovat myös siitä, että kokonaisuutena nuorten ystäväverkostojen painopiste on vauhdilla siirtymässä kasvokkain tapaamisista välillisen yhteydenpidon suuntaan.

Mitä muutoksesta sitten olisi ajateltava? Tutkimuskirjallisuudessa on käyty laajaa keskustelua internetin välityksellä tapahtuvasta yhteydenpidosta verrattuna tapaamiin kasvokkain. Internet on tehokas väline asiatietojen vaihtamiseen, mutta kasvokkain tapaamisissa välittyy myös muuta informaatiota, joka on tärkeää tunteiden ja keskinäisen luottamuksen kannalta. Puhelinyhteyksien ja tapaamisten yhteyksiä sosiaaliseen tukeen tutkineiden Wellmanin ja Wortleyn mukaan tiheät tapaamiset lisäävät sosiaalisen tuen todennäköisyyttä. Puhelinkeskustelujen tiheydellä sen sijaan ei ollut itsenäistä vaikutusta tuen määrään. Tämä pätee niin käytännölliseen kuin emotionaaliseen tukeen, kuten tukeen vastoinikäymisissä tai yksinäisyydentunteen lieventämiseen. Toisaalta ”todellisiin” ystäviin verrattuna virtuaalimaailmassa hylätyksi tulemisen ja sydänsurujen riski on pienempi – on-line-ystävien seurassa ollaan vähemmän haavoittuvia. Netin sosiaalinen media voi tässä rajatussa mielessä olla luotettavampaa, mutta avoimeksi kysymykseksi jää, kuinka inhimillisesti tyydyttäviä siellä solmitut suhteet voivat olla. (Rosen 2007; Wellman & Wortley 1990, 570, viit. Melkas 2009, 27–28.)

Netin ja muun tietotekniikan sosiaaliset seuraukset riippuvat toki paljon tekniikan kehityksestä ja sen mukanaan tuomista sovelluksista.

On ajateltavissa, että olemme kulttuurina uuden edessä. Analogiana voisi ajatella tilannetta sata vuotta sitten, jolloin Fordin T-mallin tullessa kukaan ei voinut kuvitella kuinka auto mullistaisi yhteiskunnan ja elämäntavan. Olisi ehkä umpimielistä olettaa, ettei viestintä- ja tietotekniikka voisi muuttaa elämää ja sosiaalisia suhteitamme perusteellisesti. 2000-luvun alun sosiaalinen media netissä kuten MySpace, Facebook, Twitter tai IRC-Galleria, voivat pian vaikuttaa yhtä toimivilta yhteydenpitotavoilta kuin sähkötyt.

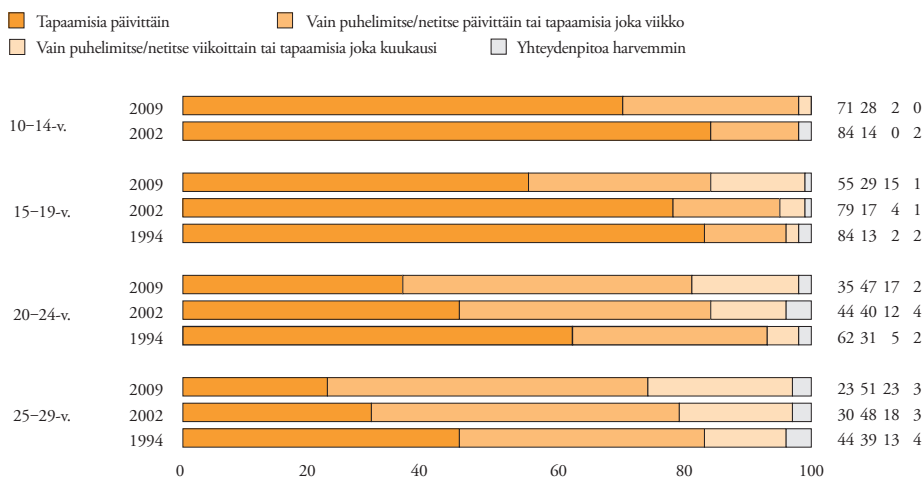
Vielä ei kuitenkaan olla tulevaisuudessa. Edellä nähtiin (kuvio 42), että nettikaverit eivät ole verrattavissa ”todellisiin” silloin, kun elämässä on jotain vaikeita asioita käsiteltävinä. Tuonnempana kuviossa 85 nähdään, että toisin kuin kasvokkain tapaamisilla, ei puhelin- tai nettitapaamisten tiheydellä ole yhteyttä siihen, miten tyytyväisiä nuoret ihmissuhteisiinsa ovat. Verkko-yhteydenpito on virtuaalisuudestaan ja globaalisuudestaan huolimatta myös hyvin ”lokaalia”. Sosiaalista mediaa käytetään tietyssä fyysisessä paikassa, jonka sosiaaliset verkostot ovat merkityksellisiä sen käytölle. Teknologia ei ole korvannut kasvokkain

tapaamista, vaan täydentänyt sitä välittömimmän sosiaalisen verkoston ulkopuolelle. (Lehtinen 2007, 89; Tuomi 2009.)

Vaikkei nettiä tosiaan kannata syyttää nuorisoon pahoinvoinnista, on kuitenkin syytä pohtia, mitä seurauksia sosiaalisen ympäristön muutoksella, jossa tapaamiset korvautuvat muilla yhteyksillä voi olla tunnesiteiden löyhtymisen ja yksinäisyyden kokemusten kannalta. Edellä mainittiin Nuorisobarometrissa 2000-luvun alussa havaittu yhteenkuuluvuuden tunteen heikentyminen suhteessa ystäviin. Vielä tätäkin enemmän oli löyhtynyt nuorten yhteenkuuluvuuden tunne harrasteseuroihin ja muihin vapaa-ajan yhdistyksiin. Tilastolliset yhteydet eivät kerro syy-seuraus-suhteista, mutta ajallinen yhteys yhteydenpitotapojen nopean muutoksen ja järjestöosallistumisen vähenemisen kanssa antaa aiheutta kysyä, onko havaituilla trendeillä jotain tekemistä keskenään.

Toisaalta Nuorisobarometreissa on havaittu myös ajan viettämisen ystävien ja kavereiden kanssa olevan nuorten mielestä entistä tärkeämpää. (Myllyniemi 2008, 105, 107.) Erilaiset

Kuvio 61. Yhteydenpito ystäviin iän mukaan 1994, 2002 ja 2009. (%)

Lähde 1994: Pohjoismainen elinolututkimus. 15–29-vuotiaiden n=1397.

Lähde 2002: Tilastokeskuksen vapaa-aikatuutkimus. 15–29-vuotiaiden n=582.

trendit antavat mahdollisuuksia erilaisille tulkinnoille. Yleisellä tasolla voisi arvella ystävyys-suhteiden tärkeyden säilyneen, mutta syntyvistä yhteisöistä irtautumisen ja niiden vaihtamisen tulleen helpommaksi. Erityisesti tämä koskee erilaisia nettiyhteisöjä.

Yhteydenpidon kokonaismuutos

Kasvokkain tapaamiset ja puhelin- tai nettiyhteydet ystäviin ovat siis kehittymässä eri suuntiin. Paremman kokonaiskuvan saamiseksi nuorten sosiaalisesta elämästä on eri yhteydenpitotavat yhdistetty kuvioon 61. Lähes päivittäiset tapaamiset on säilytetty omana luokkana ja tiheämmin toistuvat netti- ja puhelinkontaktit on rinnastettu vähän harvemmin toistuviin tapaamisiin.⁶⁴ Näin on menetelty nimenomaan siksi, että välillisiä yhteydenpitomuotoja ei voi täysin rinnastaa tapaamisiin. Vuodelta 1986 ei ole tietoa puhelinkeskusteluista, joten tässä pystytään vertailemaan

vain 1994 ja 2002 tietoihin. Alle 15-vuotiaista ei ole tietoja ennen vuotta 2002.

Ystävien lähes päivittäiset tapaamiset ovat siis vähentyneet kaikissa ikäryhmissä, mutta osan vähenemisestä korvaavat lähes päivittäiset puhelut tai nettiyhteydet, jotka ovat lisääntyneet kaikissa ikäryhmissä. Molemmat muutokset ovat suurimpia alle 20-vuotiailla. Vertailutietona käytetyissä kyselyaineistoissa nuorten ikäryhmä kokonaisuudessaan eroaa yli 30-vuotiaista siinä, että ainakaan vuoteen 2002 ulottuvassa vertailussa ystävien päivittäisten tapaamisten väheneminen ei vanhemmissa ikäryhmissä ollut lainkaan korvautunut päivittäisillä puheluilla tai viikoittaisilla tapaamisilla (Melkas 2009, 38). Keskeinen kysymys kuvion 61 ja koko nuorten vapaa-ajan yhteisöllisyyksien tulkinnassa on juuri se, missä määrin tiivistyvä netti- ja puhelinyhteydenpito voivat korvata päivittäisten tapaamisten vähenemistä.

RYHMIIN KUULUMINEN

KIINTEÄT YSTÄVÄPIIRIT JA JENGIT

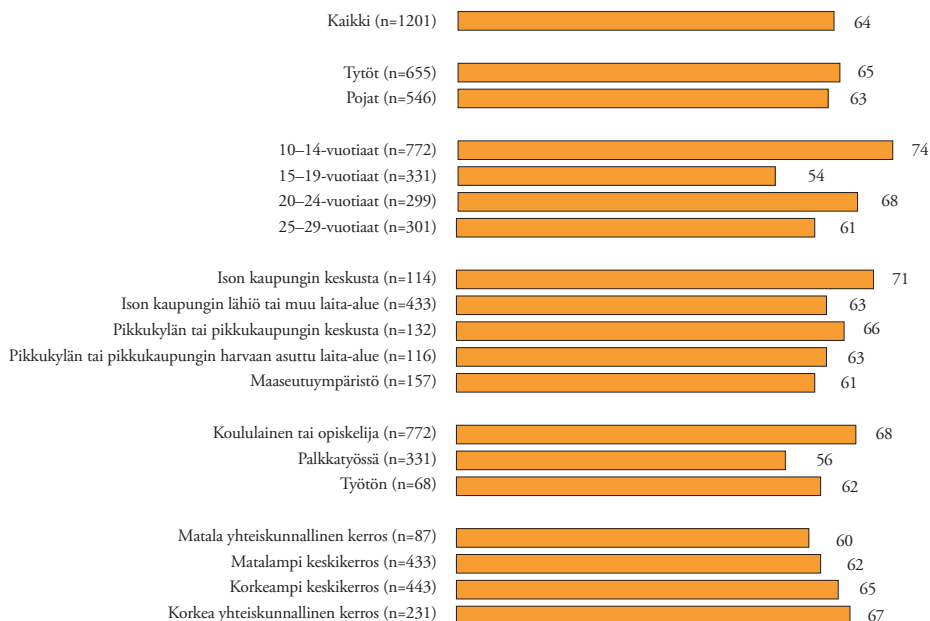
Kiinteisiin ystäväpiireihin kuulumista selvitettiin esittämällä haastatelluille vuoden 1955 ja 1969 nuorisokyselyistä lainattu kysymys ”Nuorten keskuudessa hyvät ystävät tapaavat usein toisiaan monta kertaa viikossa niin, että muodostuu melkein kiinteitä ryhmiä, jengejä, ystäväpiirejä tms. Oletko sinä mukana tällaisessa?”⁶⁵ Kyllä-vastausten prosenttiosuudet on koottu kuvioon 62 eräiden taustamuuttujien luokissa, ja kuviossa 63 tarkastellaan muutosta 1950- ja 1960-lukujen tilanteeseen.

Kaikista 10–29-vuotiaista noin kaksi kolmesta kokee kuuluvansa näin määriteltyihin

kiinteisiin ystäväpiireihin. Tyttöjen ja poikien välillä ei ole mainittavia eroja, mutta iän myötä ryhmiin kuuluminen hieman vähenee. Eri puolilla Suomea nuoret kuuluvat yhtä usein kiinteisiin ryhmiin tai jengeihin, mutta välittömällä asuinpaikalla on jonkin verran vaikutusta siten, että isojen kaupunkien keskustoissa asuvien parissa ryhmiin kuuluminen on tavallisempaa kuin maaseutuympäristössä.

Kiinteisiin ystäväpiireihin kuuluvat tapaavat ystäviään muita useammin, puolet heistä lähes päivittäin. Tämä tuntuu varsin selvältä tulokselta, jopa hieman tautologiselta, sillä määriteltiin kysymyksen muotoilussa kiinteät ystäväpiirit siten, että ne koostuvat toisiaan monta kertaa viikossa tapaavista ystävästä. Myös hyvien ystävien määrä on kiinteisiin ystäväpiireihin, jengeihin ja vastaaviin kuuluvilla muita suurempi. Tämä pätee niin omaa sukupuolta oleviin ystäviin (lukumäärän keskiarvo 4,8, muilla 3,3) kuin toista sukupuolta oleviin ystäviin (keski-

Kuvio 62. Kiinteisiin ryhmiin, jengeihin, ystäväpiireihin tms. kuuluminen. (Kyllä-vastausten %-osuus.)

arvo 2,9, muilla 2,0). Kiinteisiin ystäväpiireihin kuulumisella ei ole vaikutusta siihen, kuinka tyytyväisiä nuoret ovat ihmissuhteisiinsa. Sen sijaan kiinteisiin ystäväpiireihin, jengeihin ja muihin vastaaviin kuuluvat ovat niihin kuulumattomia tyytyväisempiä vapaa-aikaansa (ks. kuvio 87).

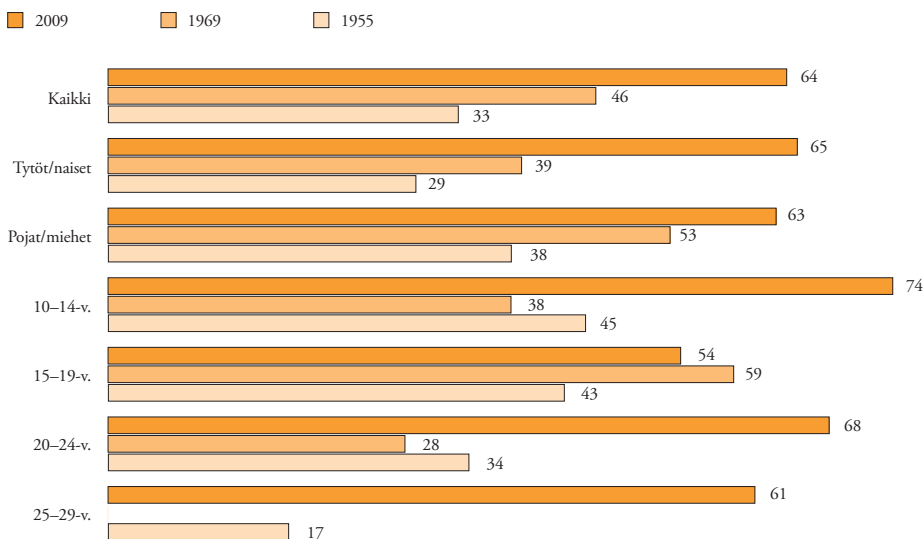
Kiinteisiin ystäväpiireihin kuulumisen muutokset

Kuviossa 63 verrataan tiiviisiin ystäväpiireihin kuuluneiden osuuksia vuosina 1955, 1969 ja 2009. Sanasto on muuttunut vuosikymmenten varrella, sillä 50- ja 60-lukujen kyselyissä puhuttiin ”sakeista”. Näidenkin kyselyiden välillä ”sakki” oli ehtinyt saada uusia sävyjä, sillä tulkitessaan vuoden 1969 tuloksia Lea Vuori toteaa, että ”aikaisempaa kirjallisuutta sävyttää käsitys, että sakkiin liittyminen on poikkeavaa käyttäytymistä. Niinpä pidettiin huonoja kotioiloja tai yksilön omia persoonallisia vaikeuksia sakkeihin

liittymisen syynä. Tälle varhaiselle sävytykselle oli ehkä jonkin verran katettakin, koska tuolloin sakit olivat jengejä, jotka olivat enemmän tai vähemmän selvästi liitettävissä nuorisorikollisuuteen. Nykyisin sakkiin liittymistä ei ole tarkoituksenmukaista tarkastella poikkeavana käyttäytymisenä, ei ainakaan nuorten omasta näkökulmasta. Sakkiutumisella tai sakilla ei useinkaan ole tavoitetta, yhdessäololla ei ole muuta päämäärää kuin vapaa-ajanvietto.” (Vuori 1971, 93–94.)

Myöhemmin ”jengiin” on liitetty samankaltaisia kielteisiä merkityksiä kuin ”sakkiin” aiemmin, mutta 2000-luvulla jengiäkin voi pitää suhteellisen neutraalina käsite. Ainakaan siihen ei liity Vuoren edellä kuvailemaa vahvaa kytköstä varsinaiseen nuorisorikollisuuteen. Kyselyissä ryhmiin kuulumista selvitettiin mainittua käsittemuutosta lukuun ottamatta identtisellä muotoilulla. Ajan myötä tapahtuvat merkitysmuutokset ovat vaikeita tutkittavia, ja vaikeivat ne suoranaisesti estä vertailun teke-

Kuvio 63. Jengeihin, ystäväpiireihin tms. kuuluvien %-osuudet 1955, 1969 ja 2009.*

* Vuoden 1955 ja 1969 kyselyissä puhuttiin ”sakeista”.

Vuoden 1955 lähde: Allardt ym. Henkilöhaastattelut, n=1310.

Vuoden 1969 lähde: Valtakunnallinen nuorisotutkimus. 10–24-vuotiaat. Lomakekysely, n=1019.

mistä, on ne hyvä pitää mielessä, etenkin kun aikajänne on puolen vuosisadan mittainen.

Kuvion 63 tulokset eri vuosikymmeniltä kertovat kiinteisiin ryhmiin kuulumisen selvästi yleistyneen. Erityisen nopeasti sakkinuorisoon kuuluneiden osuudet kasvoivat 50- ja 60-lukujen kyselyiden välisenä ajankohtana: vain noin 10 vuodessa osuus nousi kolmanneksesta liki puoleen. Vauhdikas muutos on ajankohdan huomioiden ymmärrettävä, sillä samalle aikavälille sijoittuu myös varsinaisten nuorisokulttuurien nousu, nuorten radikalisoituminen ja politisoituminen. Vaikka esimerkiksi rock rantautui Suomeen jo 50-luvulla, vasta 60-luvulla nuorista tuli sen suurkuluttajia, ja syntyi erilaisia rockin ja popin ympärille rakentuneita kulttuureita. Varsinkin poikien kuuluminen tiiviisiin porukoihin kasvoi 60-luvulla nopeasti.⁶⁶

Tiiviisiin ystäväporukoihin kuuluvien ikäryhmä on muuttunut selvästi. 50-luvun lopun kyselyssä se oli yleisintä alle 15-vuotiailla ja väheni tasaisesti sitä vanhemmissa ikäryhmissä. 60-luvun lopulla ystäväpiireihin kuulumisen huippu ajoittui myöhempään, 15–17 vuoden ikään, mutta osallistuminen väheni sen jälkeen jyrkästi, ennen kaikkea tytöillä (Aalto 1971, 8). 2000-luvulla tiiviisiin jengeihin ja muihin vastaaviin kuuluminen jatkuu lähes tasaisena ainakin kolmekymppiseksi saakka. Toinen suuri muutos on kaikkein nuorimmissa ikäryhmässä, jossa tiiviisiin ystäväporukoihin kuuluvien osuus on nyt selvästi suurempi kuin 50- ja 60-luvuilla. Jengeihin tai vastaaviin kuulutaan siis yhä nuorempina ja yhä vanhempina. Jos kiinteisiin ja usein kokoontuviin porukoihin kuuluminen kuuluu nuoruuteen, kehityskulku tukee käsitystä nuoruuden pidentymisestä – molempiin suuntiin.

NUORTEN TYYLIT

Nuorten kuulumista johonkin tyyliin selvitetiin kysymällä ”Kuulutko itse johonkin nuorten tyyliin (kuten gootti, hoppari, punkkari, hevari, skeittari tms.)?” Kysymyksen yksiselitteinen

muotoilu on aina haastavaa, ja niin tässäkin. Puhuminen ”tyyleistä” voi herättää väärää mielle-yhtymiä, ikään kuin kyse olisi ”vain tyylistä”, muodista tai jostain pinnallisesta. Toisaalta ”kulttuurit” on turhan laaja muotoilu, mutta tässä yhteydessä haetussa merkityksessä kyse ei ole myöskään vain ”nuorisokulttuureista”. Ehkä liittyen tähän rajanvetoon ”en osaa sanoa”-vastausten osuus oli kohtuullisen suuri, neljä prosenttia.

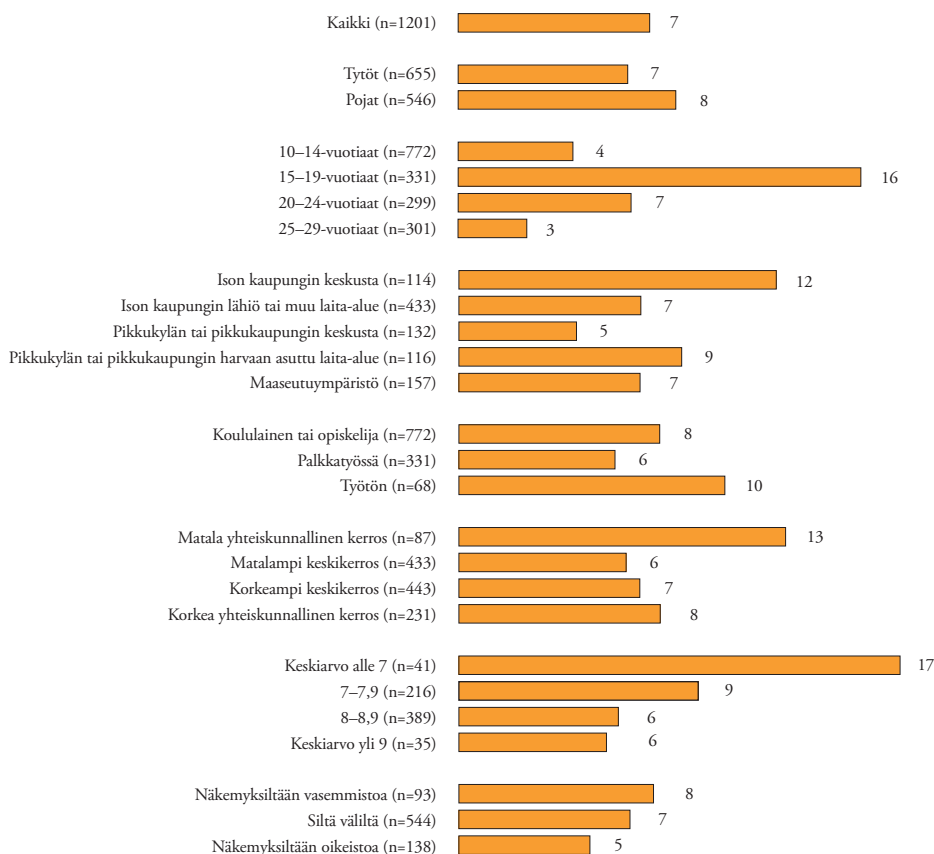
Kuvioon 64 on koottu nuorten tyyliin kuuluvien osuuksia eräiden taustamuuttujien luokissa. Kaikista nuorista 7 prosenttia kuuluu mielestään johonkin tyyliin, pojista hieman useampi kuin tytöistä. Kuulumisen huippukausi osuu 15–19-vuotiaiden ryhmään, jossa peräti 16 prosenttia on mukana jossain tyyliin. Sen jälkeen osuus putoaa nopeasti (mihin voi vaikuttaa se, että kysymyksessä puhutaan ”nuorten tyylistä”, kolmekymmentä lähestyvä punkkari ei välttämättä koe kuuluvansa nuorten tyyliin).

Eri puolilla Suomea ja erityyppisissä kunnissa asuvat kuuluvat nuorten tyyliin suunnilleen yhtä usein. Kuvioon 64 on aluemuuttujista valittu välittömämpää asuinympäristöä kuvaava muuttuja, jonka mukaan yleisintä tyyliin kuulumisen näyttäisi olevan isojen kaupunkien keskustassa, harvinaisinta pikkukylien tai pikkukaupunkien keskustoissa.

Nuorten tyyliin kuulumisen yhteys jonkinlaiseen sivullisuuteen tai ehkä kapinallisuuteenkin saattaa näkyä siinä, että tyyliin kuuluvia on enemmän työttömissä, matalaan yhteiskunnalliseen kerrostumaan kuuluvissa, sekä niissä, joiden koulumenestys on ollut vaatimattomampaa. Poliittisilta kannoiltaan tyyliin kuuluvat saattavat olla hieman taipuvaisempia kallistumaan vasempaan. Äänestysaktiivisuuden kanssa nuorten tyyliin kuulumisella ei kuitenkaan ole mitään yhteyttä.

Nuorten tyyliin kuulumisen suhde sosiaalisuuteen on kiinnostava kysymys. Siinä voisi ajatella toimivan samankaltaisen yhtäaikaisen erottautumisen ja yhteenkuuluvuuden logiikan kuin muodissa. Kyselyn mukaan nuorisokulttuuriin tyyliin kuuluvilla on vähemmän

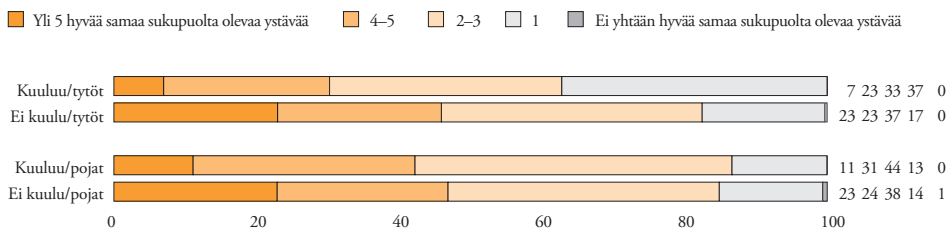
Kuvio 64. "Kuulutko itse johonkin nuorten tyyliin (kuten gootti, hoppari, punkkari, hevari, skeittari tms.)?" (Kyllä-vastausten osuus prosentteina.)

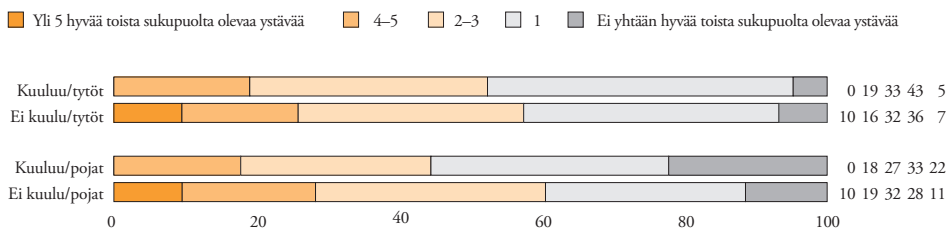
hyviä ystäviä kuin muilla nuorilla. Erot ovat merkitseviä, ja ne ovat hieman erilaisia tyttöillä ja pojilla. Johonkin tyyliin kuuluvilla tytöillä on muita vähemmän erityisesti samaa sukupuolta olevia hyviä ystäviä – siis muita tyttöjä. Johonkin nuorisotyyliin kuuluvilla pojilla puolestaan on muita selvästi vähemmän eri sukupuolta olevia ystäviä – siis niin ikään tyttöjä. Jos oletettaisiin johonkin nuorten tyyliin kuuluvien löytävän hyviä ystäviä nimenomaan muiden kaltaistensa seurasta, voisi tyttöjen vähäisempi osallistuminen nuorten tyyliin selittää tätä havaintoa. Tytöt kuuluvatkin poikia vähemmän tyyliin

(ks. kuvio 64), mutta erot eivät ole niin suuria, että ne selittäisivät pois tyttöjen vähäisemmän osuuden nuorten tyyliin kuuluvien hyvien ystävien joukossa. Selitystä voisi hakea myös joidenkin nuorisokulttuurien maskuliinisesta ulossulkevuudesta. Tämänkaltaiset pohdinnat jäävät kuitenkin enemmän tai vähemmän arvailuksi, sillä nuorisotyyliä eivät ole mitään ryhmiä, eivätkä varsinkaan yhtenäisiä sellaisia.

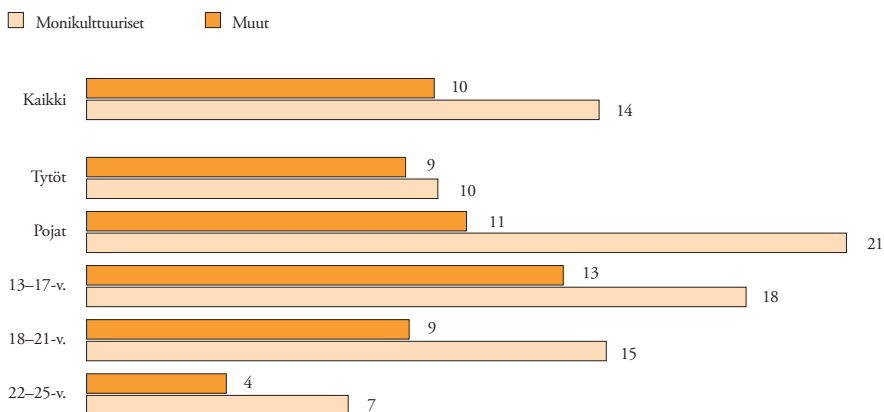
Kuvio 65. Samaa sukupuolta olevien ystävien määrä sen mukaan kuuluuko johonkin nuorisokulttuuriseen tyyliin (kuten gootti, punkkari, hevari, skeittari tms.). (%)

Kuvio 66. Eri sukupuolta olevien ystävien määrä sen mukaan kuuluuko johonkin nuorisokulttuuriseen tyyliin (kuten gootti, punkkari, hevari, skeittari tms.). (%)

Kuvio 67. "Kuulutko itse johonkin nuorten tyyliin (kuten gootti, hoppers, punkkari, hevari, skeittari tms.)?" Monikulttuuristen ja muiden nuorten vertailu. (Kyllä-vastausten %-osuudet.)

Monikulttuuristen nuorten lähde: Lomakekysely 2005, n=1385. Perusjoukkona olivat 13-25-vuotiaat sellaiset Suomessa asuvat nuoret, jotka ovat itse tai joiden vanhemmista ainakin toinen on syntynyt ulkomailla.

Monikulttuuristen ja muiden nuorisotyyleihin kuuluminen

Kysymys tyyleihin kuulumisesta esitettiin samalla tavalla monikulttuurisille nuorille vuonna 2005 tehdyssä kyselyssä. Kuviosta 67 nähdään monikulttuuristen nuorten kuuluvan tyyleihin muita enemmän. Erityisesti kiinnittää huomiota monikulttuuristen poikien nuorisokulttuurinen identiteetti. Kun kaikista 13–25-vuotiaista noin joka kymmenes tunnistaa kuuluvansa johonkin nuorisotyyliin, on osuus monikulttuurisilla pojilla peräti kaksinkertainen. Mahdollisesti erilaiset ryhmät ja alakulttuurit tukevat identiteettineuvotteluita, jotka voivat olla vaikeampia tai herkempiä maahanmuuttajataustaisille ja muille monikulttuurisille nuorille.

Edellä (kuvio 14) havaittiin myös, että ajan viettäminen ystävien kanssa on erityisen tärkeää monikulttuurisille nuorille. Aika ystävien kanssa tosin on tärkeämpää monikulttuurisille tytöille kuin pojille. Sillä, että nimenomaan monikulttuuriset pojat kuuluvat nuorisokulttuuriin tyyleihin, on mahdollisesti yhteyttä nuorisokulttuurien maskuliinisuuden kanssa (esimerkkinä hip hop -kulttuuri). Nuorisotyyleihin liittymisen tärkeys sosiaalisen hyväksynnän kannalta nimenomaan monikulttuurisilla nuorilla voi liittyä myös muodollisten jäsenyyksien avautumisen vaikeuteen. Jos työn ja koulutuksen kaltaiset kansalliset kentät ovat Suomessa ulosulkevampia monikulttuurisille nuorille, ovat kansainvälisemmät ja vapaamuotoisemmat vapaa-ajan kentät heille sitäkin tärkeämpiä.

KOTI JA PERHE

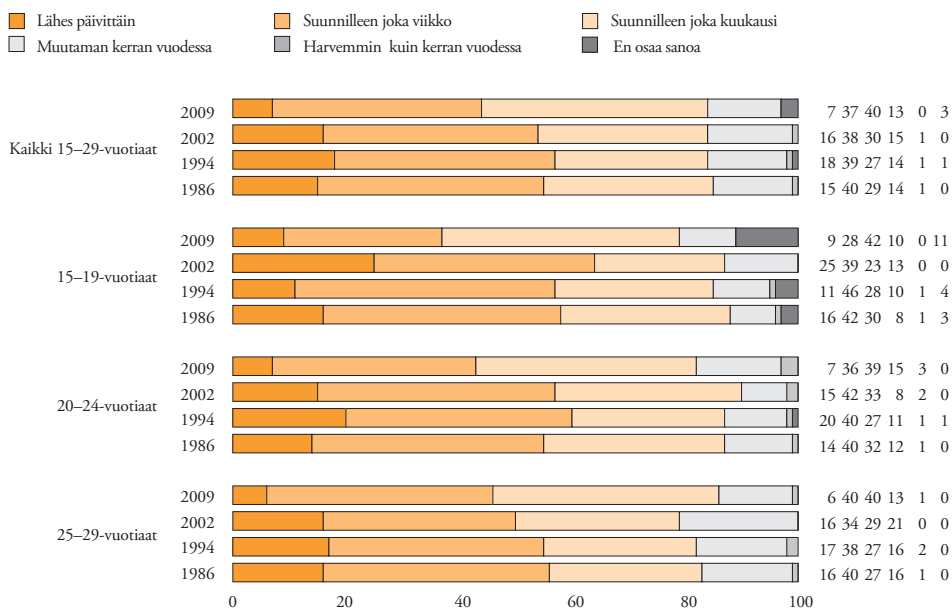
Se, mitä perheellä suomalaisessa kulttuurissa tarkoitetaan, on vähitellen muuttumassa. Perhe on entistä parisuhdekeskeisempi, avioerojen määrä on lisääntymässä ja erilaisten uusperheiden määrä lisääntymässä. Perheen paikkaa ja merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa käsittelevässä väitöstutkimuksessaan Katja Yesilova (2009) toteaa, että vasta kun avioliiton merkitys perheen perustana on murtunut, on ydinperhettä alettu pitää lapsen kehityksen kannalta olennaisena. Samaan aikaan kun perheet 2000-luvulla moninaistuvat ja hajoavat muodostaen uudenlaisia perheenä elämisen tapoja, pidetään ydinperhettä ihmisenä olemisen ehtona ja ainoana oikeana perhemallina.

Vaikka perheen käsite on muutoksessa, ja kulttuuri individualisoitumassa, ei itse perheen

asema kuitenkaan vaikuta uhatulta. Suomalaisen perhemyönteisyys näyttää kyselytutkimusten valossa olevan pikemminkin kasvussa, samoin halu olla yhdessä perheen kanssa. Perhemyönteisyys ei kumpua perinteisyydestä tai konservatiivisuudesta, eikä se ole riippuvainen ihmisten uskonnollisista tai individualistisista asenteista. Perhemyönteisyys näyttäisi siis tutkimusten perusteella olevan melko itsenäinen orientaatio. (Jallinoja 2000; Jallinoja 2009.)

Myöskään nuorten ikäryhmässä perhe ei ole menettänyt tärkeyttään. Itse asiassa perhe on merkittävin poikkeus Nuorisobarometreissa viime vuosina havaitussa yhteisöllisyyden siteiden löyhetymsessä. Yhteenkuuluvuuden tunne perheeseen on vahvempaa kuin mihinkään muuhun kysyttyyn sosiaaliseen yksikköön, ja se myös näyttää pysyvän vahvana. Useampi kuin yhdeksän nuorta kymmenestä tuntee edelleen kuuluvansa kiinteästi

Kuvio 68. "Kuinka usein tapaavat vanhempiasi?" Vertailu ikäryhmittäin 1986, 1994, 2002 ja 2009. (%)

Lähde 1986 ja 1994: Pohjoismainen elinolo tutkimus. 15-29-vuotiaiden n=1764 (v. 1986) ja n=1397 (v. 1994).

Lähde 2002: Tilastokeskuksen vapaa-aikaturkimus. 15-29-vuotiaiden n=582.

Vain lapsuudenkodista pois muuttaneet.

perheeseen (Myllyniemi 2008, 105).

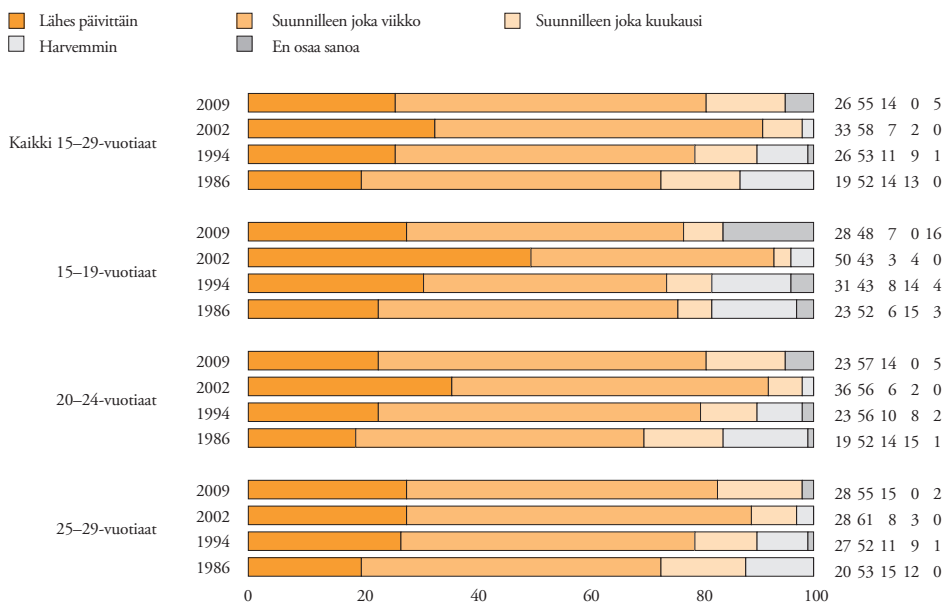
Perheen tärkeyttä nuorille on seurattu myös monin muin osoittimin, joista kaikissa perhe näyttää säilyttäneen asemansa. Tulevaisuuden tavoitteita kysyttäessä lähes 90 prosenttia nuorista pitää oman perheen ja lasten saamista tärkeänä ennen 35 ikävuotta (Myllyniemi 2007, 86). Nuorisobarometreista nähdään myös, että vuodesta 2000 vuoteen 2008 perheen kanssa vietetyn ajan tärkeys on kasvusuunnassa. Myös käsillä olevassa vapaa-aikakyselyssä selvitettiin perheen tärkeyttä nuorille ajankäytön tärkeyden näkökulmasta, mitä voi pitää vahvempaa tärkeyden indikaattorina kuin abstraktimpaa kysymystä perheen tärkeydestä ylipäätään. Myös näin mitattuna lähes yhdeksän kymmenestä pitää perhettä tärkeänä (kuvio 13). Kun Ti-

lastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa 2002 kysyttiin nimenomaan sitä, kuinka tärkeitä eri asiat ovat omassa vapaa-ajassa, enemmistö myös alle 20-vuotiaista piti aikaa perheen kanssa tärkeänä. Vapaa-aika ei siis ole nuorillekaan vain ”omaa aikaa”, vaan myös ”perheen aikaa” (Jalilinoja 2009, 50).

VANHEMPIEN TAPAAMINEN

Yhteydenpito vanhempiin näyttää vähentyneen viime vuosina. Kuviosta 68 nähdään, että tapaamistiheys on harventunut kaikissa ikäryhmissä, vieläpä varsin paljon. Kaikista lapsuudenkodista muuttaneista nyt seitsemän prosenttia sanoo tapaavansa vanhempiaan lähes päivittäin, kun

Kuvio 69. "Kuinka usein olet puhelin- tai nettiyhteydessä vanhempiisi?"
Vertailu ikäryhmittäin 1986, 1994, 2002 ja 2009*. (%)

Lähde 1986 ja 1994: Pohjoismainen elinolututkimus. 15–29-vuotiaiden n=1764 (vuonna 1986) ja n=1397 (vuonna 1994).

Lähde 2002: Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimus. 15–29-vuotiaiden n=582.

* Vuonna 1986 selvitettiin vain puhelin yhteydenpitoa. Vuosina 1994 ja 2002 kyselyyn lisättiin sähköpostiyhteydet ja 2009 puhutaan yleisemmin nettiyhteydenpidosta. Kaikkien vuosien tiedoissa ovat mukana ainoastaan lapsuudenkodista pois muuttaneet.

aiempina vuosina osuus on ollut kaksinkertainen. Viikoittain vanhempiaan tapaavien osuus ei ole muuttunut, mutta suunnilleen kuukausittain tapaavien osuus on kasvussa. Tätä harvemmin vanhempiaan tapaa noin joka seitsemäs, eikä tässä osuudessa ole juuri muutoksia

Kysymykset yhteydenpidosta vanhempiin siis esitettiin ainoastaan niille nuorille, jotka eivät enää asu vanhempiensa kanssa.⁶⁷ Vertailtavuuden vuoksi myös vuosien 1986, 1994 ja 2002 tiedoissa kuvioissa 68 ja 69 ovat mukana ainoastaan lapsuudenkodista pois muuttaneet. Suurin vaikutus tällä rajauksella on alle 20-vuotiaiden ikäryhmään, jossa vastaajia on verraten vähän, ja luvut siten vähemmän luotettavia. Niinpä nuorimmassa ikäryhmässä virhemarginaalit ovat niin suuria, että suurelta näyttävä muutos päivittäin vanhempiaan tapaavien osuudessa vuodesta 2002 vuoteen 2009 mahtuu virhemarginaalin⁶⁸ sisään. Yhtenä vertailtavuuteen mahdollisesti vaikuttavana tekijänä on huomioitava myös lapsuudenkodista muuttamisen jatkuva varhentuminen 1980-luvulta lähtien. Kun 21-vuotiaista vuonna 1985 asui vanhempien kanssa 64 prosenttia, oli osuus 1995 vajaa puolet⁶⁹ ja 2007 enää alle kolmannes (Nikander 2009). Tämä tekee varhaisempien kyselyiden lapsuudenkodista muuttaneista vastaajista jonkin verran valikoituneemman joukon.

Se, mitä vanhempien tapaamisella tarkoitetaan, jäi kyselyyn vastanneiden itse harkittavaksi. Kuvion 68 luvuissa ovat siis mukana vain lapsuudenkodista poismuuttaneet, mutta vertailuna toimivissa vanhemmissa kyselyissä tiedot on olemassa myös vanhempien luona yhä asuvista. Mielenkiintoista sinänsä, ettei enemmistö vanhempien luona asuvistakaan kokenut tapaavansa heitä päivittäin tai edes viikoittain. Kyse vaikuttaisi siis olevan aktiivisista tapauksista, ei satunnaisemmista kohtaamisista tai esimerkiksi television yhdessä katsomisesta. Tosin myöskään televisio, jota aiemmin pidettiin vahvasti perhettä yhteen kokoavana välineenä, ei välttämättä ole sitä enää. Televisioiden määrän lisääntymisen⁷⁰ on arveltu eriyttäneen katsomis- tapoja ja vähentäneen perheyhteisyyttä, etenkin

kun useita televisioita on yleisimmin nimenomaan lapsiperheissä. (Liikkanen 2004b, 88.)

Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksessa on selvitetty myös lasten aktiivista perheen parissa vietettyä vapaa-aikaa. Se on osoittautunut melko vähäiseksi ja on vähentynyt entisestään vuoden 1987/88 kyselyn noin 10 minuuttista lähelle viittä minuuttia päivässä vuonna 1999 (Anttila & Rensujeff 2009, 23). Perheen kanssa vietetyn ajan määrä oli siis lapsilla kääntynyt laskuun jo ennen tässä havaittua vanhempiin yhteydenpidon harventumista.

MUU YHTEYDENPITO VANHEMPIIN

Tapaamisten lisäksi selvitettiin lapsuudenkodista muuttaneiden puhelin- ja nettiyhteydenpitoa vanhempiinsa. Kuviosta 70 nähdään, että neljännes on yhteyksissä lähes päivittäin, vähintään viikoittain vanhempiinsa pitää yhteyttä neljä nuorta viidestä. Ikäryhmien erot ovat hyvin pieniä.

Yleinen trendi muun kuin kasvoittain tapaamisen suhteen näyttää olevan harvoin yhteyttä vanhempiinsa pitävien määrän tasainen väheneminen. Kaikissa nuorten ikäryhmissä niiden osuus, jotka ovat yhteydessä harvemmin kuin kuukausittain, on kysely kyselyltä pienentynyt, ja 2009 heitä ei ole käytännössä lainkaan.

Verrattuna viimeisimpään tietoon vuodelta 2002 on myös kaikkein tiiveimmin yhteyttä pitävien osuus vähentynyt. Muutos on tapahtunut vain nuoremmassa ikäryhmässä, joissa se on palannut samalle tasolle, jolla se oli vuoden 1994 kyselyssä. Yhteydenpidossa vanhempiin ei kännyköiden ja netin yleistymisen lisäksi näytä saaneen aikaan samanlaista kasvua kuin yhteyksissä ystäviin.

LAPSUUDENKODIN OLOSUHTEET

Kyselyyn vastanneita nuoria pyydettiin arvioimaan myös lapsuutensa tärkeitä ihmissuhteita. Kuvioon 70 on koottu kaikki vastaukset, ja

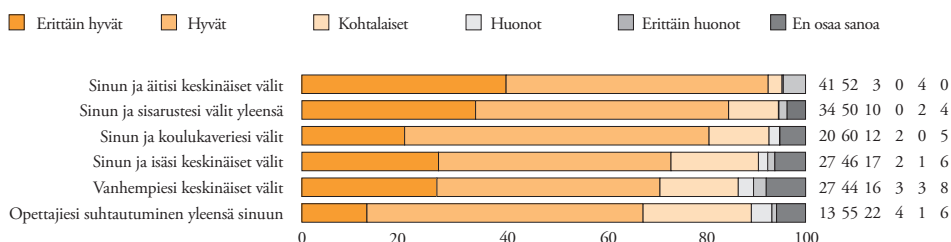
kuvioon 71 kokemukset väleistä vanhempiin iän ja sukupuolen mukaan ryhmiteltynä.

Välit vanhempiin

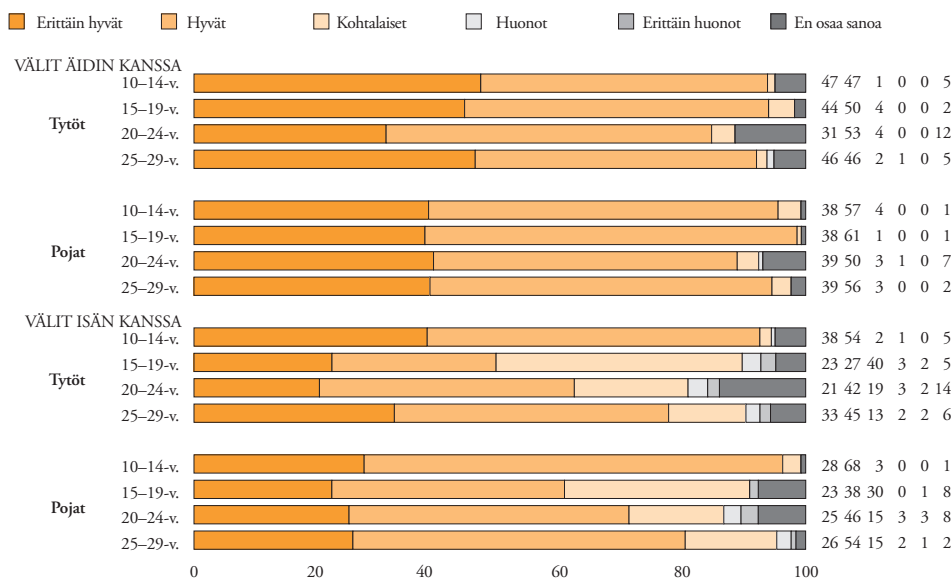
Yleisellä tasolla tulosten voi sanoa olevan varsin myönteisiä, ainakin siinä mielessä, että huonoista tai erittäin huonoista väleistä vanhempiinsa raportoi hyvin pieni vähemmistö (isien kohdalla osuus on noin kolme prosenttia, äitien käytännössä nolla).

Yleisesti ottaen suhteen äitiin arvioidaan olleen parempi kuin suhteen isään. Välit äitiin näyttävät olevan hyvät tai erittäin hyvät suurella enemmistöllä ja riippumatta iästä. Koko 10–29-vuotiaiden ikäryhmää tarkastellen ei tyttöjen ja poikien arvioissa lapsuuden väleistään vanhempiinsa ole eroja, ei suhteessa äitiin eikä isään. Ikäryhmittäiset arviot sen sijaan poikkeavat toisistaan – tytöillä ja pojilla toisistaan poikkeavin tavoin.

Kuvio 70. "Yritä arvioida, millaiset olisivat olosuhteet lapsuudessasi seuraavien asioiden kohdalla." (%)

Kuvio 71. Välit vanhempiin vastaajien lapsuudessa. Vertailu ikäryhmittäin. (%)

Kuvio 72. Lapsuuden välit äitiin. (%)

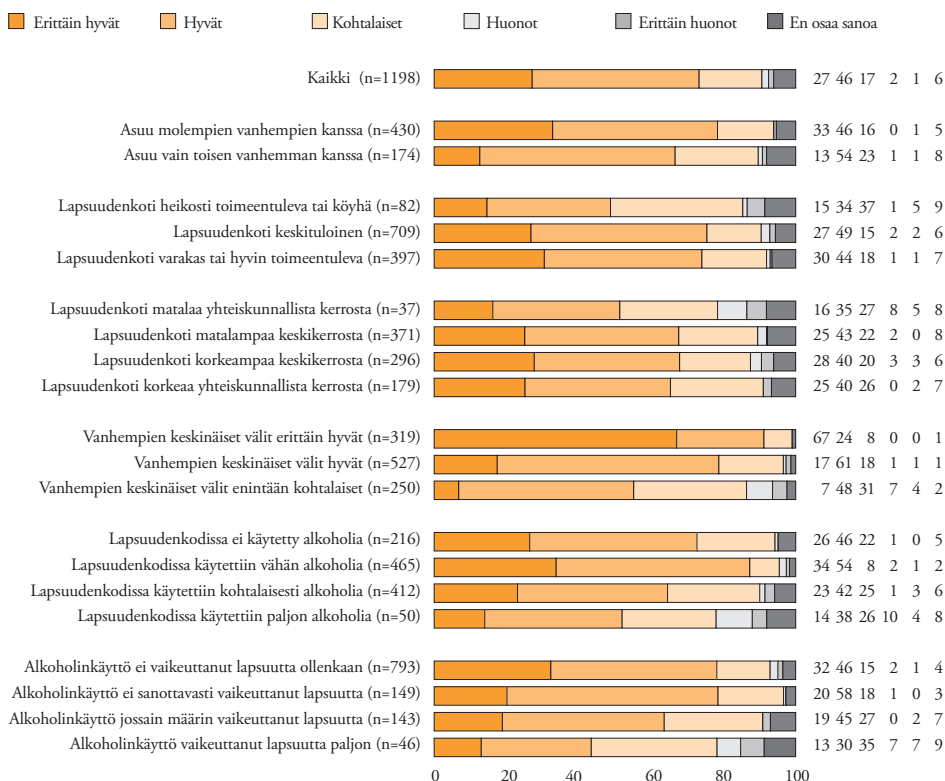
Vaikka kysymyksen aikahorisontti oli asetettu nimenomaan lapsuuteen, on vastaajan iällä haastatteluhetkellä varsin suuri merkitys muistikuville väleistä vanhempiin. Kyselytutkimuksille on tyypillistä, että vaikka kysymyksenasettelu olisi kuinka yleinen, vaikuttaa vastaajan oma senhetkinen tilanne tuloksiin. Poikien arviot väleistä äitiinsä eivät ole riippuvaisia iästä, mutta hieman yli 20-vuotiaat tytöt ovat taipuvaisia pitämään lapsuuden suhdetta äitiinsä huonompana kuin tätä nuoremmat tai vanhemmat. Ikäryhmien väliset erot ovat vielä suurempia arvioissa suhteesta isään. Alle 15-vuotiaat näkevät välinsä isään valoisina, mutta sen jälkeen kuva muuttuu. Varsinkin 15–19-vuotiaiden ikäryhmä on taipuvainen arvioimaan suhteen

isään huonommaksi. Erityisen kriittisiä ovat tämän ikäiset tytöt. Huomiota kiinnittää myös se, että kolmasosa murrosikäisistä pojista näkee välien isään olleen korkeintaan kohtalaiset.

Vaikka murrosiän vaikutus tässä ehkä ilmeneekin, ei kokonaiskuva kuitenkaan ole aivan mahdollottoman tuomitseva: myös 15–19-vuotiaista yli puolet arvioi lapsuuden suhteensa isään vähintään hyväksi. Toki voi spekuloida kuinka toisen näköisiä tulokset olisivat, jos kysymys olisi koskenut nykyisiä eikä lapsuuden-aikaisia välejä vanhempiin.

Tutkimuksista tiedetään, että yleensä nuoret tulevat vanhempiensa kanssa toimeen ja nämä tulokset sopivat yhteen kirjallisuuden kanssa. Myytti siitä, että nuoruuteen kuuluisi sellainen

Kuvio 73. Lapsuuden välit isään. (%)

kuohunta ja rajojen kokeilu, että välit aikuisiin muuttuvat kokonaisuudessaan huonoiksi, ei pidä paikkaansa ja tämä on hyvin linjassa sen kanssa. Nuoret, jotka kokevat suhteet vanhempiin tai vanhempaan selvästi huonoksi ovat riskiryhmässä muun muassa psyykkisen oireilun suhteen.⁷¹

Kuvioissa 72 ja 73 esitetään nuorten arviot väleistään äitiinsä ja isäänsä lapsuudenkotiin liittyvien taustamuuttujien luokissa. Molempien vanhempien tapauksessa pätee se, että heikko taloudellinen tilanne ja matala yhteiskuntaluokka on yhteydessä heikompiin väleihin vanhempiin. Myös vanhempien keskinäiset välit vaikuttavat ratkaisevasti siihen, minkälaiseksi omat välit vanhempiin on koettu. Tähän liittyyne myös

se, että molempien vanhempien luona asuvat kokevat välit sekä äitiin että isään parempina kuin vain toisen vanhemman luona asuvat.

Lapsuudenkodin alkoholinkäyttö sen sijaan näkyy väleissä äitiin ja isään hyvin eri tavoin. Isien kohdalla yhteys on hyvin selvä: heikot välit liittyvät runsaaseen alkoholinkäyttöön. Äitien kohdalla vastaavaa yhteyttä ei näy. Jos yhteyttä kuitenkin tarkastellaan toisin päin, eli alkoholinkäyttöä sen mukaan millaiset välit vanhempiin olivat, huomataan lapsuusajan huonojen välien äitiin olevan selvässä yhteydessä lapsuudenkodin runsaan alkoholinkäytön kanssa. Se, ettei tätä yhteyttä näy kuviossa 72 johtuu siitä, että niin harvat välit äitiin ovat olleet vähemmän hyviä (korkeintaan kohtalaiset välit

äitiin oli vain 36:lla kaikista vastaajista, isien kohdalla vastaava luku on 247). Kuvioissa 72 ja 73 näkyy myös se, että kodeissa, joissa alkoholia ei käytetty ollenkaan, ovat välit sekä äiteihin että isiin hieman huonommat, kuin vähän alkoholia käyttäneissä kodeissa.

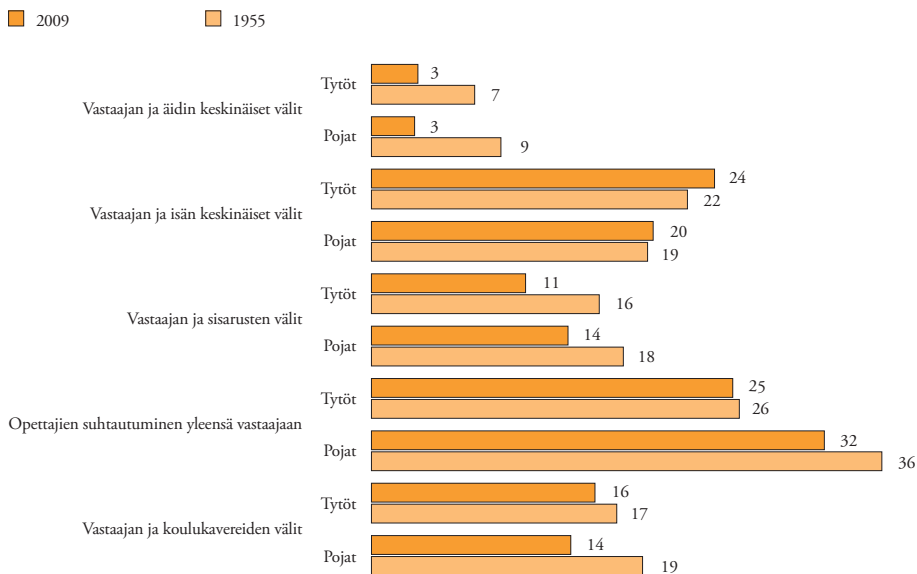
Välit vanhempiin 1950- ja 2000-luvulla

Kysymykset lapsuuden olosuhteista olivat samoja kuin vuoden 1955 nuorisokyselyssä. Se, millaisiksi nuoret kokevat lapsuuden tärkeät ihmissuhteet, näyttää pysyneen hyvinkin samanlaisena verrattuna 1950-luvun kyselyyn. Kuviossa 74 esitetään niiden osuudet, jotka arvioivat välit vanhempiinsa, sisaruksiinsa, opettajiin sekä koulukavereihin korkeintaan kohtalaisiksi (eli kohtalaisiksi, huonoiksi tai erittäin huonoiksi).⁷² Muutokset ovat pääosin pieniä: aivan kuten 50-luvulla ovat välit äitiin nytkin yleisesti ottaen paremmat kuin välit isään, tytöt pitävät lapsuuden välejään isäänsä

ongelmallisempina kuin pojat, ja isompi osa pojista kuin tytöistä kokee edelleen huonona opettajien suhtautumisen heihin. Sama pysyvyys näkyy myös kuviossa 76 esitetyssä vertailussa vanhempien keskinäisistä väleistä vastaajien lapsuudessa. Tulokset kertovat siitä, että huolimatta yhteiskunnan ja kulttuurin radikaalista muutoksesta on lapsuuden avainihmissuhteiden kokemisessa myös paljon pysyvyyttä.

Huomattavin muutos on siinä, että nyt hyvin harva (3 prosenttia) kokee välien äitiin olleen huonot tai korkeintaan kohtalaiset, 1950-luvun nuorista selvästi suurempi osuus, 8 prosenttia, koki niin. Muutos väleissä nimenomaan äitiin on niin suuri, että se herättää kysymyksiä. Kehityksen syitä lienee pitkän aikavälin takia tarpeen miettiä yhteiskunnan ja kulttuurin muutoksesta käsin. 1950-luvulla äidit olivat usein kotiäitejä. Välien laatu voi liittyä myös kasvatustyyliin. Liian rajoittava tai autoritaarinen kasvatustapa liittyy huonompiin nuoren ja vanhemman

Kuvio 74. Välit lähipiiriin lapsuudessa huonot tai korkeintaan kohtalaiset. %-osuudet 1955 ja 2009.

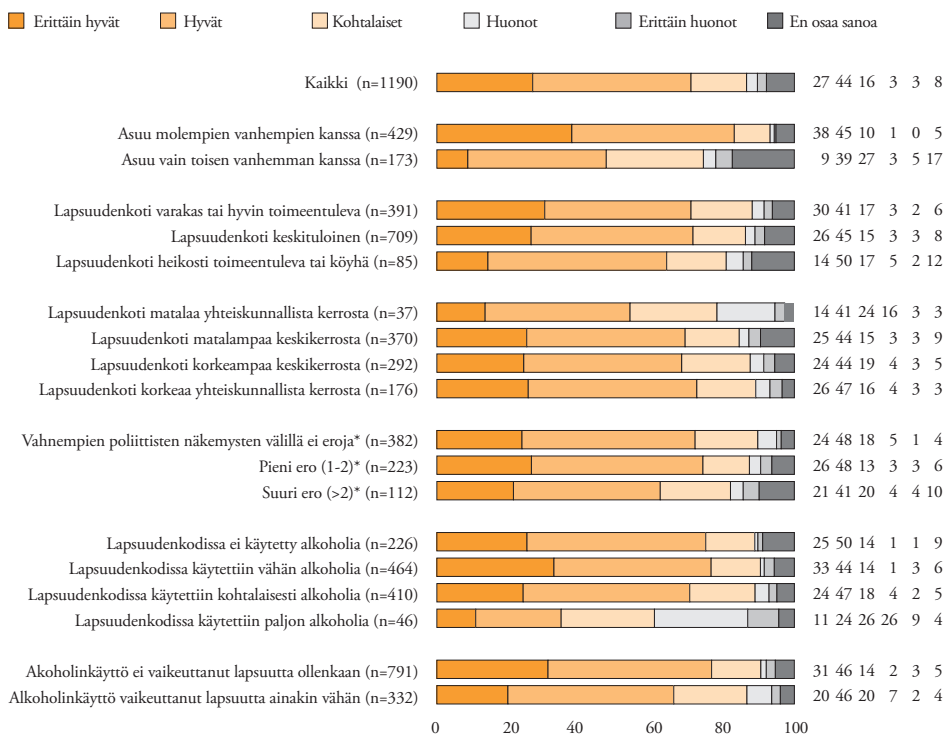
Vuoden 1955 lähde: Allardt ym. Henkilöhaastattelut, n=1310.

välisiin suhteisiin. 1950-luvun äidit vahtivat lapsiaan ja näiden tekemisiä paljon enemmän kuin nykyään, esimerkiksi sitä, etteivät nuoret ryhdy liian aikaisin seksiin tai muihin sopimattomuuksiin, mistä syntyi riitoja äitien ja tyttärien mutta myös poikien välille. Kyselyissä havaittua muutosta selittäisi siis ajan suhteellisen tiukka moraali-ilmasto ja alkava nuorten vapautuminen ja äidit tuon moraalien päävartijoina.⁷³ Toisaalta myös liian väljä ja välinpitämätön kasvatustapa voivat liittyä huonompiin nuoren ja vanhemman väleihin. Muutenkin tulkinnassa on oltava varovainen, sillä se perustuu spekulatioon ja aiemman kirjallisuuden perusteella tehtävään pohdintaan, ei tämän kyselyn tuloksiin.⁷⁴

VANHEMPIEN KESKINÄISET VÄLIT

Kuviossa 75 esitetään nuorten käsitykset vanhempien keskinäisistä väleistä lapsuudessa. Runsaan neljänneksen mielestä ne olivat erinomaiset, lähes kolmen neljästä mielestä vähintään hyvät. Kun tarkastellaan vain niitä, jotka eivät vielä ole muuttaneet omilleen, ja taustamuuttujana käytetään sitä, asuuko molempien vai vain toisen vanhemman kanssa, ovat erot varsin suuret. Yhden vanhemman kanssa asuvista vähemmistö on kokenut vanhempiensa välit lapsuudessa hyviksi. Tulos on ymmärrettävä, sillä todennäköisesti näistä liitoista suuri osa on päätenyt eroon.

Kuvio 75. Vanhempien keskinäiset välit vastaajan lapsuudessa. (%)

* Luvut viittaavat arvioihin isän ja äidin poliittisesta kannasta kun 1=vasemmisto ja 10=oikeisto.

Lapsuudenkodin varakkuus näkyy vain siinä, että heikosti toimeentulevien tai köyhien perheiden lapset ovat kokeneet vanhempiansa välit muita huonommiksi. Samansuuntainen havainto liittyy lapsuudenkodin yhteiskunnalliseen luokkaan, jossa ainoastaan matalaan luokkaan kuuluneet antavat huonompia arvioita vanhempien keskinäisistä väleistä lapsuudessa.

Arvioissa vanhempien väleistä havaitaan pieni mutta kiintoisa ero, kun niitä tarkastellaan sen mukaan, kuinka paljon käsitykset isän ja äidin poliittisista kannoista vasen–oikea-ulottuvuudella mitattuna eroavat toisistaan. Jos vanhempien näkemykset poikkeavat 10-portaisella asteikolla enemmän kuin kahden luokan verran toisistaan, lapset ja nuoret arvioivat heidän keskinäisten väliensä olleen huonompia lapsuuden aikana. Näkemyserojen suunnalla ei tässä ole merkitystä.

Lapsuudenkodin alkoholinkäytöllä on yhteys siihen, millaisiksi vanhempien välit arvioidaan, mutta ainoastaan niillä, joiden mielestä alkoholia käytettiin paljon. Enemmistö tästä joukosta arvioi välien olleen korkeintaan kohtalaiset, kolmanneksen mielestä peräti huonot. Jos vastaaja on kokenut alkoholinkäytön kodissa vaikeuttaneen lapsuuttaan edes vähän, tämä näkyy selvästi huonompina arvioina vanhempien väleistä.

Vanhempien keskinäiset välit 50-luvulla ja 2000-luvulla

Kuviossa 76 verrataan vuosien 1955 ja 2009 lasten ja nuorten kokemuksia vanhempien keskinäisistä väleistä lapsuudessa. Sillä tarkkuudella kuin vertailu on mahdollista, ei muutosta juuri näy tapahtuneen: edelleen kolme neljästä näkee

välit vähintään hyvinä ja yksi neljästä korkeintaan kohtalaisina.

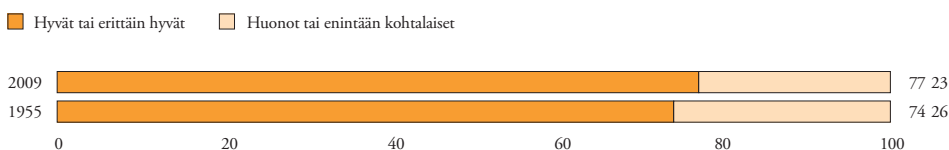
Tämä herättää kysymään, miksi samaan aikaan avioerojen määrät ovat kuitenkin kasvaneet erittäin paljon. Yksi selitys on avioeron saamisen helpottuminen, mutta tutkimusten mukaan lainsäädäntö ei ainakaan ratkaisevasti vaikuta avioerojen määrään. Tutkijat näkevät erojen yleistymisen syynä ennemminkin yhteiskunnallisten olosuhteiden muutoksen ja individualistisen elämäntavotuksen, elämänmallin ja arvomaailman murroksen. Väestöliiton perhebarometrissa 2003 keskeiseksi syyksi eroon nousi myös parisuhteen hoitamattomuus, se, ettei arjen töiden ja paineiden puristuksessa ole onnistuttu löytämään riittävästi yhteistä aikaa.⁷⁵ (Paajanen 2003.)

Vanhempien osallistuminen vapaa-ajan toimintaan

Kaikista 10–29-vuotiaista vastaajista vajaan kolmasosan vanhemmat ottavat tavalla tai toisella osaa johonkin lastensa vapaa-ajantoimintaan (kuvio 77). Pojista hieman suurempi osuus (31 prosenttia) kuin tytöistä (28 prosenttia) sanoo vanhempiensa olevan mukana. Ero on pieni, ja se saattaa liittyä erilaisiin harrastusprofileihin: tyttöillähän on enemmän yksinäisiä ja pojilla ryhmässä tapahtuvia harrastuksia.

Vanhempien rooli on luonnollisesti suurempi yhä lapsuudenkodissa asuvien lasten ja nuorten elämässä. Alle 15-vuotiaitten vanhemmista enemmistö, 25–29-vuotiaiden vanhemmista enää 7 prosenttia on mukana lastensa vapaaajassa. Kun tarkastellaan vain niitä, jotka eivät

Kuvio 76. Vanhempien keskinäiset välit. Vertailu 1955 ja 2009. (%)

vielä ole muuttaneet omilleen, on molempien vanhempien kanssa asuvien vanhempi tai vanhemmat useammin mukana kuin vain toisen vanhemman luona asuvilla. Tilastokeskuksen vapaa-aikakyselyn tulokset ovat samansuuntaisia: etävanhemmat eroavat lähivanhemmista siten, että he harrastavat näitä harvemmin kulttuuria ja liikuntaa lastensa kanssa (Jallinoja 2009, 60).

Kysymyksessä ei täsmennetty kumpi vanhemmista (vai molemmat) on mukana vapaa-ajan toiminnassa. Tilastokeskuksen vapaa-aikaineiston mukaan äidit harrastavat enemmän yhdessä lastensa kanssa (emt., 59). Nuorten vapaa-aikakyselyssä vanhempien mukanaolo on yhteydessä lapsuudenajan väleihin vanhempien kanssa, mutta yhteyden suunta on isällä ja äidillä erilainen. Lapsuuden hyvät välit isään ovat yhteydessä vanhempien aktiiviseen mukanaoloon vapaa-ajassa. Äidin kohdalla puolestaan yhteys

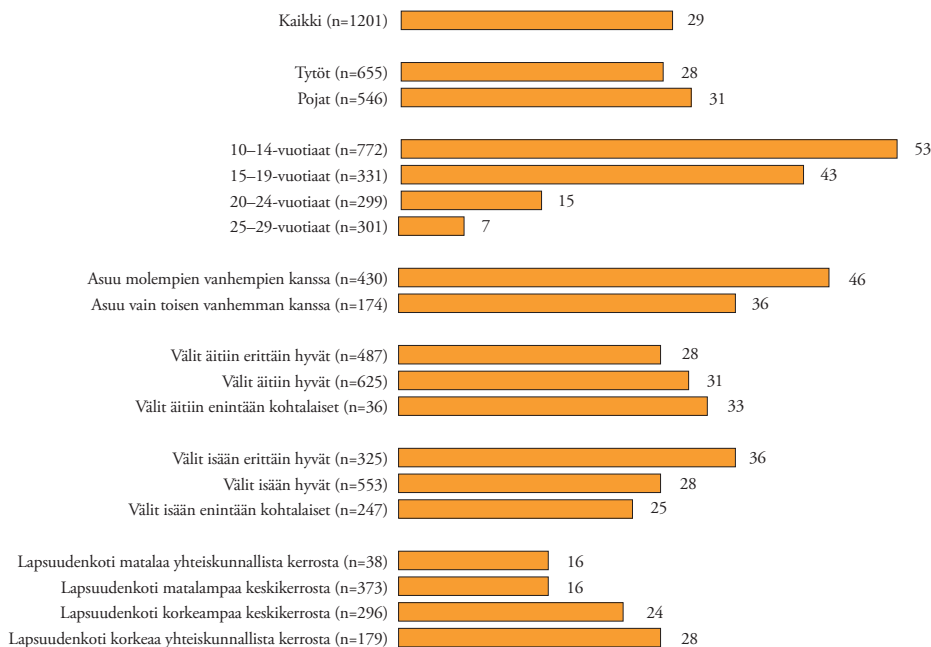
näyttää päinvastaiselta, mutta se ei ole tilastollisesti merkitsevä.

Tilastokeskuksen vapaa-aikakyselyssä vanhempien ja lasten ilmoitukset yhteisten kulttuuri- tai liikuntaharrastusten määrästä poikkeavat toisistaan siten, että nuoret sanovat harrastavansa yhdessä vanhempien kanssa selvästi vähemmän kuin vanhemmat sanovat harrastavansa lastensa kanssa. Ainoaksi tulkinnaksi jää se, että vanhemmat ja lapset muistavat harrastustahtumat eri tavalla. Riitta Jallinoja (2009, 60) pohtii tämän tarkoittavan sitä, että nuoret ovat jo irtaantumassa perheestä mutta vanhemmat pitävät heistä vielä kiinni.

Alkoholi lapsuudenkodissa

Lapsuudenkodin alkoholinkäyttöä pyydettiin arvioimaan neliportaisella asteikolla (ei käytetty / vähän / kohtalaisesti / paljon). Joka viidennen

Kuvio 77. "Ottavatko vanhempsi tavalla tai toisella osaa johonkin vapaa-ajan toimintaasi?". (Kyllä-vastausten %-osuus.)

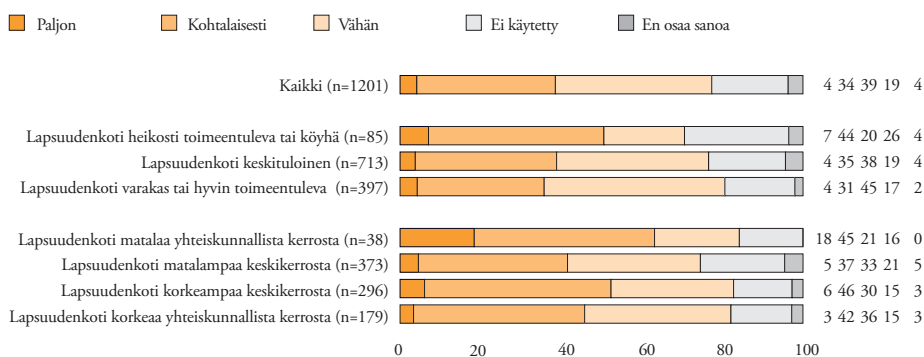

vastaajan lapsuudenkodissa ei käytetty alkoholia, useampi kuin joka kolmas arvioi käytön olleen vähintään kohtalaista (kuvio 78). Yhteys lapsuudenkodin taloudelliseen tilanteeseen on kaksijakoinen: heikosti toimeentulevissa perheissä on sekä runsaasti käyttävien että raittiiden osuus ollut suurempi kuin varakkaissa perheissä. Lapsuudenkodin yhteiskuntaluokan kohdalla erot näkyvät oikeastaan vain kaikkein matalimpien luokkien perheiden suurempana käyt-

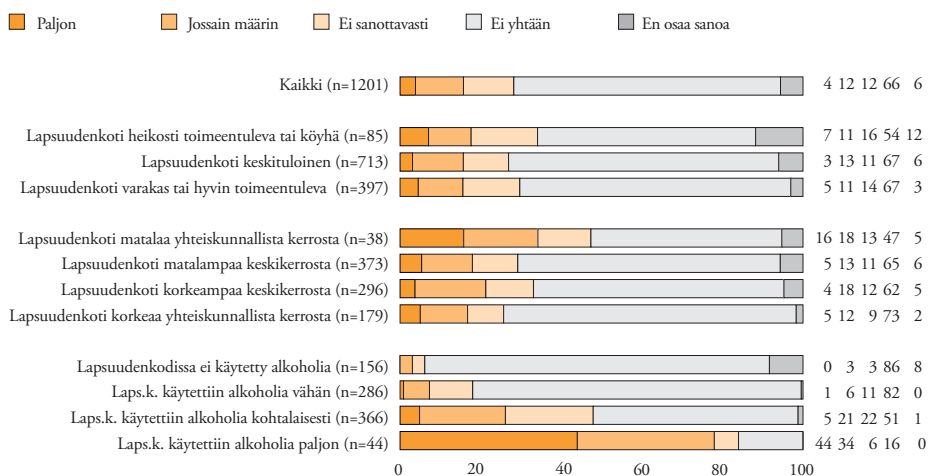
tönä. Edellä kuvioissa 72 ja 73 havaittiin, että alkoholinkäyttö lapsuuskodissa on yhteydessä heikompisiin väleihin vanhempien kanssa.

Alkoholin käytön lisäksi kyselyssä selvitettiin sitä, ovatko nuoret kokeneet sen vaikeuttaneen lapsuuttaan. Kaksi kolmesta ei ole kokenut sitä ongelmaksi, vajaa kolmannes on kokenut sen ainakin vähän ongelmalliseksi (kuvio 80). Yhteydet lapsuudenperheen taloudelliseen tilanteeseen ja yhteiskunnalliseen asemaan ovat luon-

Kuvio 78. "Kuinka lapsuudenkodissasi käytettiin alkoholia?" (%)

Kuvio 79. "Onko alkoholinkäyttö vaikeuttanut lapsuuttasi?" (%)

nollisesti samansuuntaiset kuin käytön määrän kanssa: heikommassa asemassa olevilla perheillä paitsi alkoholin käyttö, myös sen lapsille aiheuttamat vaikeudet ovat suurempia.

Perheiden alkoholinkäytön muutos 1950-luvulta

Kuvion 80 vertailussa lapsuudenkodin alkoholinkäytöstä vuosien 1955 ja 2009 kyselyissä on nähtävissä kulutuksen selvä yleistyminen. Kun 50-luvun nuorista yli puolet (52 prosenttia) sanoi, ettei heidän lapsuudenkodissaan käytetty ollenkaan alkoholia, on osuus nyt vain 20 prosenttia.⁷⁶ Ero on todella suuri ja kertoo juomiskulttuurin valtavasta muutoksesta. On myös hyvä muistaa kyselyiden historiallinen konteksti, kuten se, että 50-luvun kyselyyn vastanneista huomattava osa eli lapsuuttaan sota-aikana. Kyselyiden välissä on tapahtunut myös kontrollipolitiikan vapautuminen, rajapyykinään keskioluen vapauttanut vuoden 1969 alkoholiuudistus, joka lisäsi nopeasti (tilastoitua) alkoholinkulutusta lähes 50 prosentilla (Lund ym. 2008, 6).

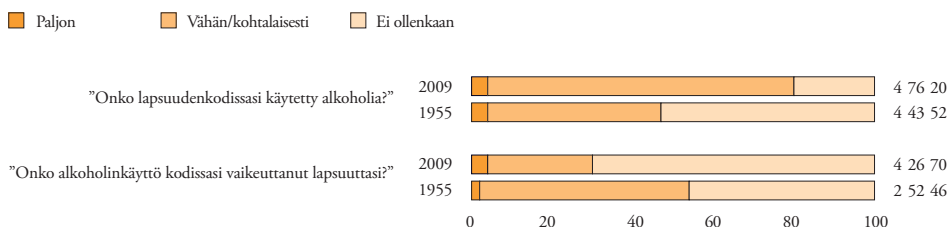
Toisaalta niiden osuus, jotka olivat kokeneet lapsuudenkodissa käytetyn alkoholin määrän paljon, ei ole muuttunut 1950-luvun neljästä prosentista. Neljä viidestä nykyisestä nuoresta on kasvanut kodissa, jossa alkoholia on käytetty, mutta sen käyttö on pääosin koettu jokseenkin kohtuulliseksi. Samaa kieltä alkoholin valumisesta osaksi arkista elämäntapaa ja kulttuuria

kertoo nuorten itsensä juomisen yleistyminen 50-luvulta tähän päivään (ks. taulukko 1).

Vaikka alkoholinkäyttö on selvästi yleistynyt 1950-luvusta, on niiden nuorten osuus, joiden lapsuutta alkoholi ei ole vaikeuttanut lainkaan, kasvanut vajaasta puolesta noin kahteen kolmesta. Tämäkin omalla tavallaan kertoo alkoholinkäytön arkipäiväistymisestä. Tilanteessa näyttäisi tapahtuneen polarisaatiota, sillä samalla kun ongelmattomien määrä on lisääntynyt, on kasvanut myös ongelmien määrä. Nuoria, jotka kokevat perheen alkoholinkäytön vaikeuttaneen paljon heidän lapsuuttaan, oli 1950-luvun kyselyssä kaksi prosenttia, mutta nyt osuus on kaksinkertaistunut neljään prosenttiin. Lukumääräestimaatiksi muutettuna prosenttiosuus tarkoittaa sitä, että noin 50 000 nuorta 10–29-vuotiaista suomalaista sanoo kasvaneensa perheessä, jossa alkoholi on ollut ongelma.

Tarkkoja lukuja lapsiperheiden alkoholin ongelmakäytön yleisyydestä on vaikea esittää, ja arviot vaihtelevat sen mukaan, miten asiaa on kysytty tai miten ongelma on määritelty. Esimerkiksi Stakesin vuoden 2006 lapsiperheille suunnatun kyselytutkimuksen pohjalta arvioidaan, että Suomessa elää vähintään 33 000 lasta (alle 18-vuotiaista), joiden kodissa on liiallista alkoholinkäyttöä. Luku on todennäköisesti paljon suurempi, sillä kysymyksiin, joissa tiedustellaan omaan alkoholinkäyttöön liittyviä ongelmia, vastataan tyypillisesti kaunistellen (Holmila & Raitasalo 2008, 304).

Kuvio 80. Lapsuudenkoti ja alkoholi. Vertailu 1955 ja 2009. (%)

Vuoden 1955 lähde: Allardt ym. Henkilöhaastattelut, n=1310.

VAIKUTUSMAHDOLLISUUDET KOTONA

Vanhempien luona asuvilta lapsilta ja nuorilta tiedusteltiin heidän kokemuksiinsa mahdollisuuksista vaikuttaa erilaisiin asioihin omassa elämässä ja välittömässä elinpiirissä. Tässä ei siis haluttu ulottaa vaikuttamisteemaa välitöntä elämänpiiriä laajemmalle. Erottelua arkisen vaikuttamisen ja laajemman, esimerkiksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen välillä ei kuitenkaan yksinkertaistamatta voi tehdä. Esimerkiksi ruoka- ja muilla osto- valinnoilla on laajoja yhteiskunnallisia ja ekologisia vaikutuksia, ja suomalaisnuorten tiedetään myös olevan suhteellisen aktiivisia kaupan tiskillä politikojia, myös kansainvälisesti vertaillen (Paakkunainen & Hoikkala 2007, 138).

Kuviossa 81 näkyy, että mitä henkilökoh- taisempi asia (kuten harrastukset tai kavereiden kanssa olo), sitä suuremmiksi vaikutusmah- dollisuudet koetaan. Ja kääntäen: vaikutus- mahdollisuudet ovat sitä vähäisempiä, mitä yhteisemmistä perheen päätöksistä on kyse (kuten asuinpaikasta tai yhteisistä hankinnois- ta). Näiden kahden ääripään välillä ovat sellai- set periaatteessa henkilökohtaiset asiat, joihin vaikuttamismahdollisuudet kuitenkin koetaan heikommiksi. Tällaisia ovat nukkumaanmeno-

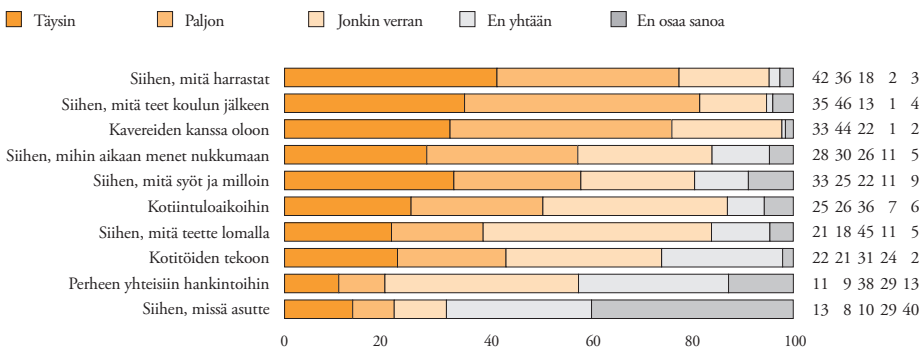
ajat, kotiintuloajat sekä se, mitä ja milloin syö. Kuvion 81 lukujen takaa voi yrittää nähdä niitä valtaneuvotteluja, joita lasten ja vanhempien välillä eri asioista käydään.

Haastatelluilta lapsilta ja nuorilta kysyttiin heidän lapsuudenaikaisista väleistään vanhem- piinsa (ks. kuviot 70–74), mikä mahdollistaa välien ja vaikuttamiskokemusten yhteyksien tar- kastelun. Yleisesti ottaen välit on koettu sitä pa- remmiksi, mitä enemmän vaikutusmahdollisuut- ta perheen yhteisiin asioihin koetaan annetun. Positiiviset korrelaatiot välien laadun ja koettujen vaikutusmahdollisuuksien välillä ovat, merkittäviä kyllä, merkitseviä ainoastaan isän kohdalla.

Erilaisissa perheissä asuvien lasten vaiku- tusmahdollisuudet poikkeavat muutamassa kysytyssä asiassa toisistaan merkitsevästi. Vain toisen vanhemman kanssa asuvilla on enemmän sanansijaa kavereiden kanssa oloon, kotitöi- den tekoon ja perheen yhteisiin hankintoihin. Isän kanssa asuvat kokevat voivansa vaikuttaa enemmän kavereiden kanssa oloon ja kotitöiden tekoon, äidin kanssa asuvat puolestaan perheen yhteisiin hankintoihin.

Sellaisia vastaajia, jotka asuvat toisinaan isän ja toisinaan äidin kanssa oli kyselyssä vain kahdeksan. Tilastollisesti päteviä yleistyskiä tuosta pienestä joukosta ei voi tehdä, mutta

Kuvio 81. "Miten paljon voit itse vaikuttaa seuraaviin asioihin?"

Kysyttiin ainoastaan vanhempien luona asuvilta.

huomiota kiinnittää heidän kautta linjan muita heikommalla kokemuksella vaikuttamismahdollisuuksistaan. Erityisesti vuoroin molempien vanhempien luona asuvat nuoret tuntevat voimattomuutta sen suhteen, missä he asuvat. Kahdeksasta vastaajasta kolme kokee voivansa vaikuttaa siihen vain vähän, viisi ei lainkaan.

Lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuudet perheen yhteisiin hankintoihin on oma tärkeä vaikutusmahdollisuuksien muotonsa – myös markkinoijien näkökulmasta. Vanhempiensa kanssa elävien lasten ja nuorten todellisesta rahankäytöstä ja kulutuspotentiaalista on vaikea saada kokonaiskuvaa. Mitä nuorempi lapsi, sitä useammin vanhemmat suorittavat ostamisen, eikä lapsen omasta roolista ostopäätöksessä yleensä ole tietoa. Lasten ja nuorten vaikutusvallan ostopäätöksissä on yleisesti ottaen kuitenkin havaittu kasvaneen. Tämän nähdään johtuvan muun muassa perheiden hierarkiasuhteiden ja vanhemmuuden muutoksista sekä lasten määrän vähenemisestä. Epäilemättä myös se, että nuoret hallitsevat uuden teknologian vanhempia paremmin, antaa heille valtaa ostopäätöksissä. (Raijas & Wilska 2008.)

Vapaa-aikakyselyn mukaan lasten ja nuorten käsitykset vaikutusmahdollisuuksistaan perheen yhteisiin hankintoihin eivät ole kovin korkealla. Kyselyssä ei täsmennetty eri kulutuskohteita, mutta näin yleisessä kysymyksenasettelussa vain joka viides koki voivansa vaikuttaa niihin paljon, reilu kolmannes jonkin verran ja vielä useampi joko vähän tai ei ollenkaan. Omana yhteisten hankintojen muotonaan voi pitää myös päätöksiä perheen lomaviettotavoista, joissa perheen lapset ja nuoret kokivat vaikutusmahdollisuutensa jo suhteellisen suuriksi. Yli 40 prosenttia arveli voivansa vaikuttaa lomaviettoon vähintään paljon, ja vain yksi kuudesta korkeintaan vähän. Siihen, missä perhe asuu, vaikutusmahdollisuudet puolestaan koettiin varsin vähäisiksi.

Tässä nuorten vapaa-aikakyselyssä ei perheen yhteisiin hankintoihin pureuduttu tämän yksityiskohtaisemmin. Anu Raijaksen ja Terhi-Anna Wilskan tutkimuksesta (2007) saadaan

kuitenkin tarkempaa tietoa siitä, mihin kulu- tuskohhteisiin lapset ja nuoret voivat vaikuttaa. Tutkimusta varten kysyttiin perheenjäsenten erilaisiin ostopäätöksiin vaikuttamista noin 500 suomalaiselta kahden huoltajan lapsiperheeltä – vanhemmilta ja 10–17-vuotiailta lapsilta erikseen.⁷⁷ Eniten lasten mielipide painoi vapaa-aikaan liittyvissä päätöksissä, kuten huvituksissa ja lomamatkoissa. Lapset vaikuttivat myös ruokaostoksiin ja ravintolassa syömiseen, mutta kestokulutushyödykkeiden kohdalla lasten mielipiteitä kuunneltiin lähinnä elektronisia tai digitaalisia laitteita hankittaessa. Lasten vaikutusvalta on tutkimuksen mukaan myös varsin sukupuolittunutta: poikien vaikutusvalta perheen kulutukseen on suhteellisesti suurempaa, ja tytöt vaikuttavat ”naisellisiin” ja pojat ”miehisiin” kulutuskohteisiin. Lasten arviot omasta vaikutusvallastaan olivat samansuuntaisia kuin heidän vanhempiensa, joskin lapset mielsivät vaikutusvaltansa suuremmaksi kuin heidän vanhempansa arvioivat sen olevan.

Kavereiden tuominen kotiin

Yksi arkinen lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien muoto on mahdollisuus tuoda kavereita kotiin. Sitä selvitettiin kysymällä vanhempien kanssa yhä asuvilta ”Voitko tuoda kotiisi kavereita?” Koko aineistossa oli vain kolme vastaajaa, jotka vastasivat kysymykseen kielteisesti. Tulokset on siis tiivistettävissä lyhyesti: käytännössä kaikki voivat kutsua kavereita kotinsa käymään.

Myös kun asiaa vuonna 1955 tiedusteltiin samalta ikäryhmältä samoin sanankäantein, miltei kaikki nuoret voivat tuoda kavereitaan kotiin. Silloisessa kyselyssä oli kuitenkin 4 prosentin joukko, joka ei tätä voinut tehdä. (Allard ym. 1957, 129.)

OSA IV

TYYYTYVÄISYYS

Yhteenvetomaisesti tässä luvussa käsitellään vielä nuorten tyytyväisyyttä elämän eri osa-alueisiin. Tyytyväisyyttä selvitettiin pyytämällä vastaajia arvioimaan kouluarvosanalla 4–10, kuinka tyytyväisiä he haastatteluhetkellä olivat terveyteensä, ihmissuhteisiinsa, taloudelliseen tilanteeseensa ja vapaa-aikaansa. Lopuksi nuoria pyydettiin vielä arvioimaan tyytyväisyytään nykyiseen elämäänsä kaiken kaikkiaan. Vastausten keskiarvot on koottu kuvioon 82. Kussakin taustamuuttujien mukaisessa kuviossa tyytyväisyydestä eri elämänaalueisiin käytetään samaa arvosanojen ryhmittelyä silmämääräisen vertailun mahdollistamiseksi (kuviot 83–89).

Valtaosa nuorista vaikuttaa pääosin tyytyväiseltä elämäänsä. Yleisimmät arvosanat ovat kahdeksan ja yhdeksän, ja varsin harva antaa välittäviä tai heikkoja arvosanoja millekään elämän alueelle. Kaikkein tyytyväisimpiä nuoret ovat terveydentilaansa, jossa kaikkien vastausten keskiarvo on 8,7, eli lähellä kiitettävää arvosanaa. Myös ihmissuhteisiin ollaan hyvin tyytyväisiä (8,6). Vapaa-aikaan tyytyväisyys on jo matalampaa (7,9) ja kaikkein tyytymättömiä nuoret ovat taloudelliseen tilanteeseensa (7,4).

Nuorisobarometreissa on 90-luvulta alkaen selvitetty vastaavalla tavalla tyytyväisyyttä elämän osa-alueisiin, mikä mahdollistaa ajallisen vertailun. Nuorten tyytyväisyys elämään kokonaisuutena on lievässä kasvusuunnassa, ja tässä vertailu ulottuu vuoteen 1997 saakka. Myös taloudellisen tilanteen suhteen vertailu ulottuu yli 10 vuoden päähän, ja sen mukaan 1990-luvun jälkipuoliskolla nuorten tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseensa kasvoi, mutta 2000-luvulla

on tultu kiihtyvällä vauhdilla alaspäin. Muilla elämänaalueilla vertailu on mahdollista vain kahden vuoden päähän. Suhteessa terveyteen ja ihmissuhteisiin muutosta nuorten tyytyväisyydessä ei ole. Sen sijaan nuorten tyytyväisyys vapaa-aikaansa on nopeassa laskussa.

Seuraavassa tyytyväisyyttä eri osa-alueisiin käydään läpi yksittäin kuvion 82 osoittamassa tyytyväisyysjärjestyksessä alkaen terveydentilasta ja päättyen taloudelliseen tilanteeseen. Lopuksi käsitellään vielä tyytyväisyyttä elämään kokonaisuutena ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä.

TERVEYDENTILA

Kaikista selvitetystä elämänaalueista nuoret siis ovat tyytyväisimpiä terveydentilaansa. Kaikkien arvioiden keskiarvo kouluarvosana-asteikolla on 8,7, toisin sanoen lähellä kiitettävää. Yleisin arvosana on 9, joka neljännes vastaajan antaessa terveydelleen täyden kympin.

Puhelinhaastattelut eivät luonnollisesti ole oikea – tai ainakaan riittävä – tapa selvittää kenenkään terveydentilaa. Nuorten vapaa-aikatutkimuksen tarpeisiin tällainen yksinkertainen kysymys terveydestä kuitenkin riittää hyvin. Yksityiskohtaista terveystietoa nuorista tuotetaan runsaasti esimerkiksi Nuorten terveystapatutkimuksessa, THL:n kouluterveyskyselyissä, WHO:n koululaistutkimuksissa ja muissa pitkäkestoisissa tutkimuksissa.

Kuviosta 83 nähdään, että pojat antavat hieman parempia arvosanoja terveydelleen kuin tytöt, mutta erot eivät ole aivan merkitseviä.

Kuvio 82. Nuorten tyytyväisyys eri elämänaalueisiin. (Kouluarvosanat 4–10, keskiarvot.)

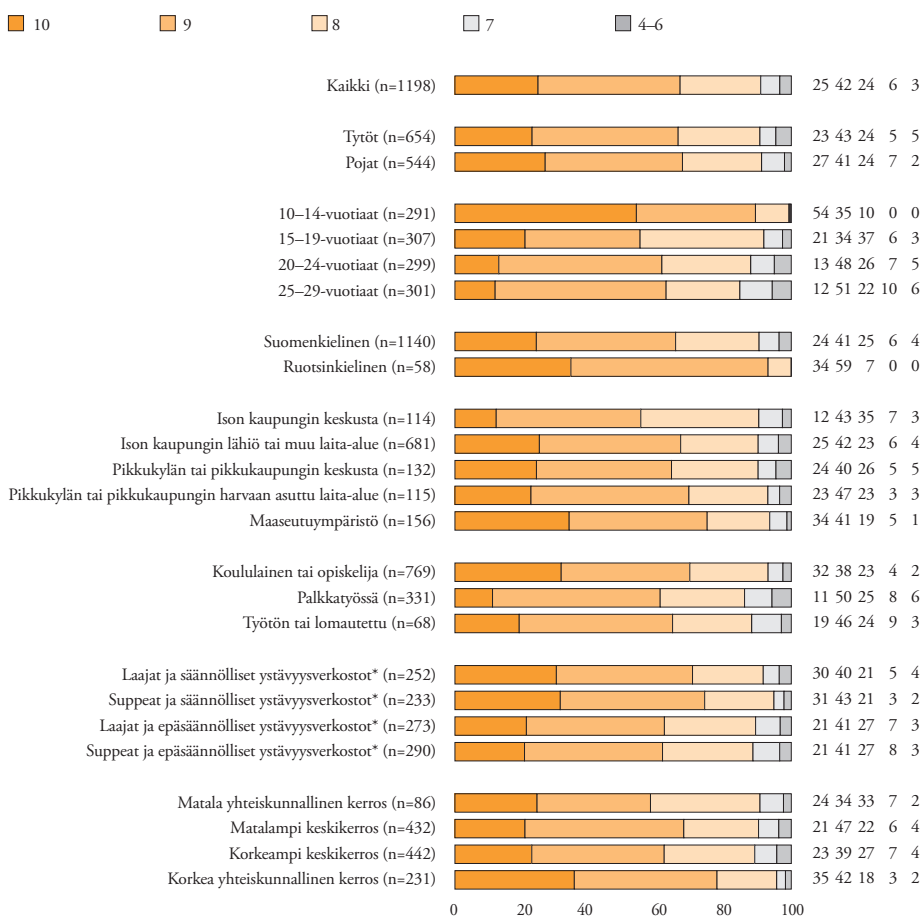

Terveyserot poikien hyväksi on havaittu useissa aiemmissa tutkimuksissa. Tytöt ja naiset raportoivat enemmän sairauksia ja oireita kuin pojat, sekä kokevat terveydentilansa heikommaksi. Tilanne tasoittuu viimeistään siinä, että miehet kuitenkin kuolevat nuorempina.

Ikäryhmien mukaisissa eroissa kiinnittää huomion koetun terveyden jyrkkä heikkeneminen teini-ikään tultaessa. Sitä nuoremmat ovat erittäin terveitä, 10-vuotiaista jopa 69 prosenttia antaa kympin terveydelleen. 15 ikävuoden

jälkeen koetun terveyden lasku on hitaampaa. Muista taustamuuttujista huomionarvoinen on ruotsinkielisten korkeampi koettu terveys. Alue-
muuttujista lääni ei toimi erottavana tekijänä, vaan eri puolilla maata elää kutakuinkin yhtä terveeksi itsensä kokevia nuoria. Kuntatyyppi näyttäisi olevan yhteydessä terveyteen siten, että maaseutumaaisissa kunnissa asuvat kokevat itsensä kaupunkilaisia terveemmiksi, ja muual-
la kuin pääkaupunkiseudulla kaupunkilaiset vastaavasti kokevat itsensä keskimäärin terveem-

Kuvio 83. "Kuinka tyytyväinen olet terveydentilaasi kouluarvosana-asteikolla 4–10?" (%)

*Laaja = yli 5 hyvää ystävää; suppea = 0–5 hyvää ystävää; säännöllinen = tapaa lähes päivittäin; epäsäännöllinen = tapaa harvemmin kuin päivittäin.

Taulukko 4. 15–29-vuotiaiden tyytyväisyys terveydentilaansa kouluarvosana-asteikolla 4–10 vuosina 2007 ja 2009. (%)

	Kaikki		15–19-v.		20–24-v.		25–29-v.		Tyttöt		Pojat	
Arvosana	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009
4	0	3	0	1	1	2	0	5	0	3	0	2
5	1	1	0	1	1	1	1	0	0	1	1	0
6	2	1	2	1	2	2	3	1	2	1	3	1
7	8	7	9	6	9	7	7	10	8	6	9	9
8	25	28	26	37	26	26	23	22	25	30	26	26
9	44	44	42	34	45	48	46	51	48	45	40	44
10	19	15	21	21	17	13	21	12	17	13	21	18
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Keskiarvo	8,7	8,5	8,7	8,6	8,6	8,5	8,7	8,4	8,7	8,4	8,7	8,6

Lähde 2007: Nuorisobarometri, puhelinhaastattelut (n=1900).

miksi kuin pääkaupunkiseudun nuoret. Nämä erot eivät kuitenkaan ole aivan merkitseviä. Sen sijaan kuviossa 83 esitetty asuinympäristön yhteys koettuun terveyteen on myös tilastollisesti merkitsevä. Terveimmiksi itsensä kokevat maaseutuympäristössä asuvat, vähiten terveeksi ison kaupungin keskustassa asuvat nuoret.

Ystävien määrä ei ole yhteydessä terveydentilaan. Sen sijaan ystävien tapaamistiheyden yhteys on selvä, ja varsinkin se näkyy niiden muita heikompana terveytenä, jotka tapaavat ystäviään harvemmin kuin kuukausittain. Tässä heikko terveys lienee luontevampi selitys vähäiselle ystävien tapaamiselle kuin toisin päin.

Päihteettömyys näyttäisi olevan yhteydessä paremman terveyden kanssa, sillä sekä kannabiksen käyttäjien että alkoholia usein juovien terveys on kyselyssä muita matalammalla tasolla. Vakioimalla iän yhteys päihteidenkäytön ja koetun terveyden välillä yhteys kuitenkin katoaa, ja erot selittyvät lähes pelkästään sillä, että kaikkein nuorimmat vastaajat, joiden terveys on muita parempi, eivät myöskään käytä päihteitä.

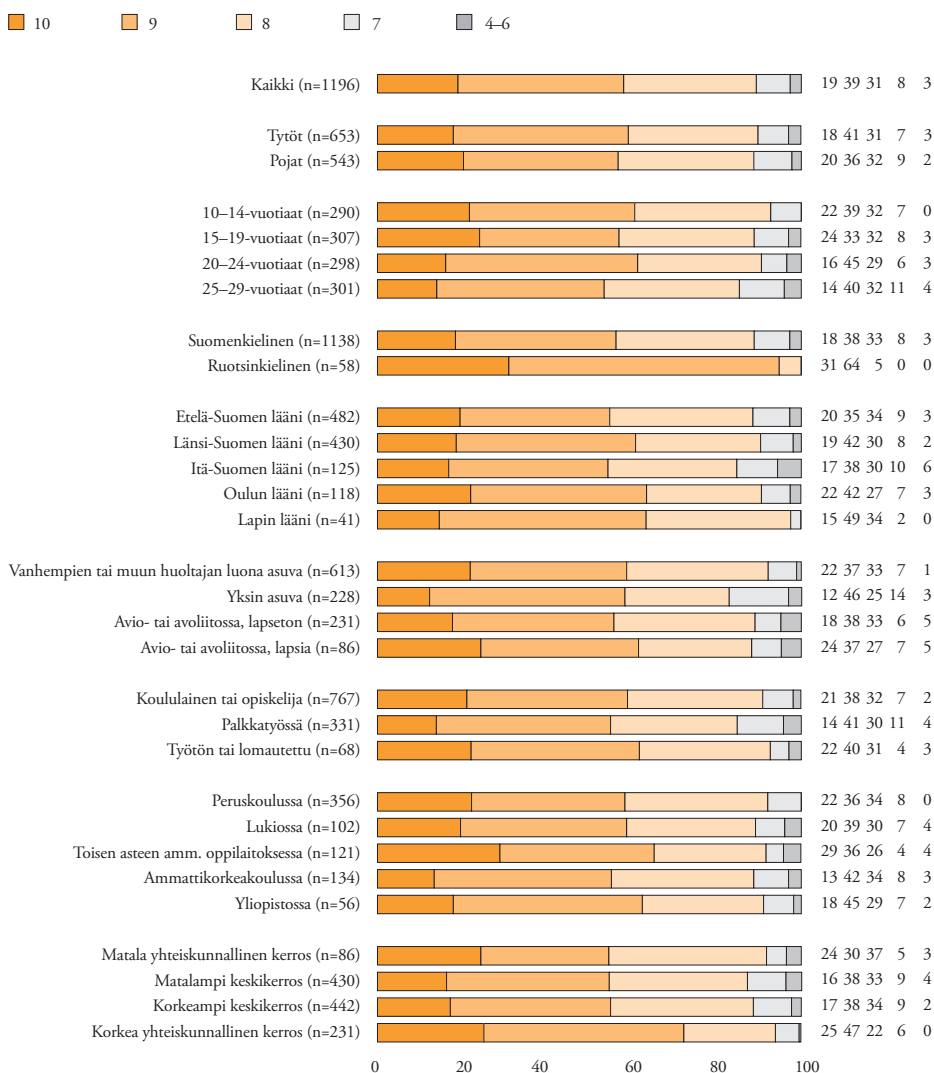
Terveydentilan muutos

Edellisen kerran nuorten terveydentilaa selvitettiin vastaavalla tavalla vuoden 2007 Nuorisobarometrissa. Silloin kyselyn kohderyhmän ala-

ikärajana oli 15 vuotta, mistä syystä taulukosta 4 on jätetty pois tätä nuoremmat vastaajat myös vapaa-aikakyselyn kohdalla. 15–29-vuotiaiden itse koetun terveydentilan keskiarvo on pudonnut kahdessa vuodessa 8,7:stä 8,5:een. Muutos on juuri ja juuri merkitsevä.⁷⁸

Taulukosta 4 voidaan paikantaa, että muutos on tapahtunut nimenomaan kaikkein vanhimmassa ikäryhmässä sekä naispuolisilla vastaajilla, missä pudotus on ollut suhteellisen suurta. Kaksi vuotta sitten 25–29-vuotiaiden keskiarvo oli 8,7, nyt vain 8,4. Myös naispuolisten vastaajien tyytyväisyys terveyteensä on laskenut kahdessa vuodessa 8,7:stä 8,4:ään. 25–29-vuotiaitten naisten tyytyväisyys on pudonnut 8,8:sta 8,4:ään, mikä on tilastollisesti merkitsevä ja varsin suuren tuntuinen pudotus. Aiemmin on tilastoissa havaittu esimerkiksi lukioikäisten tyttöjen fyysisen oireilun lisääntymistä. Myös nuorten naisten masennuslääkkeiden käyttö ja psykiatrisessa sairaalahoidossa olleiden nuorten naisten määrä on kasvanut selvästi, mutta terveydenhuollon palveluiden käyttö, sairausoireet ja itse arvioitu terveydentila eivät yksioikoisesti mittaa samoja asioita. Itse koetussa terveydessä ei ainakaan hieman tätä nuoremmassa ikäluokissa ole aiemmin näkynyt vastaavaa notkahdusta.

Kuvio 84. "Kuinka tyytyväinen olet ihmissuhteisiisi kouluarvosana-asteikolla 4–10?" (%)

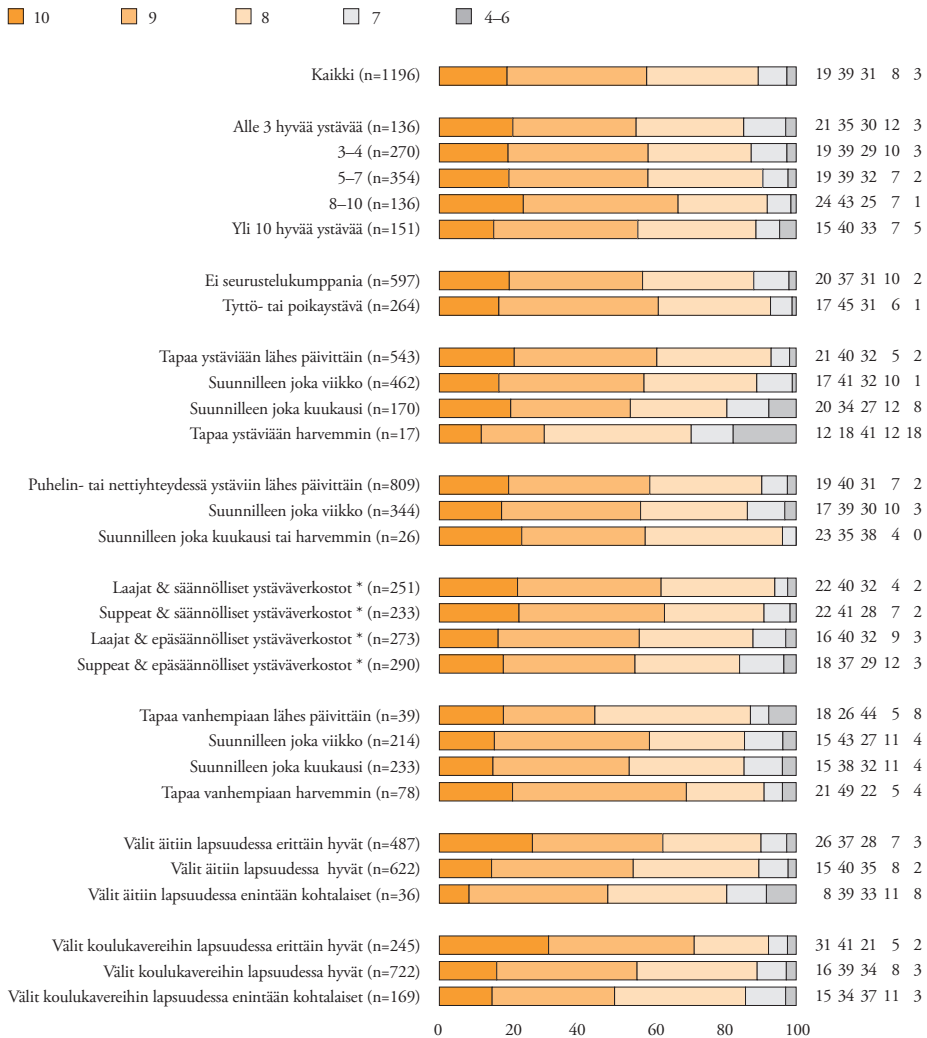
IHMISSUHTEET

Kuviossa 84 kiinnittää huomiota se, miten pieniä nuorten erot ihmissuhteisiinsa tyytyväisyydessä yleensä eri taustamuuttujien luokassa ovat. Tyttöjen ja poikien välillä ei ole eroa juuri ollenkaan, eikä myöskään eri aluemuuttujien

välillä, vaan erityyppisissä kunnissa, erilaisissa asuinympäristöissä asuvat nuoret eri puolilla Suomea ovat osapuilleen yhtä tyytyväisiä ihmissuhteisiinsa.

Ikä on tässä selvästi erottava tekijä, sillä sen karttuessa tyytyväisyys ihmissuhteisiin laskee melko tasaisesti. Äidinkieli on varsin merkittävä

Kuvio 85. "Kuinka tyytyväinen olet ihmissuhteisiisi kouluarvosana-asteikolla 4-10." (%)
Vertailu sosiaalisten suhteiden mukaan.

Laaaja = yli 5 hyvää ystävää; suppea = 0-5 hyvää ystävää; säännöllinen = tapaa lähes päivittäin; epäsäännöllinen = tapaa harvemmin kuin päivittäin.

taustamuuttuja, sillä ruotsinkieliset nuoret on selvästi suomenkielisiä tyytyväisempiä ihmissuhteisiinsa lähes kaikkien antaessa kiitettävän arvosanan.

Järjestöissä mukanaololla ei ole yhteyttä ihmissuhteisiin tyytyväisyyteen, kuten ei silläkään,

osallistuuko järjestötoimintaan konkreettisesti, toiminnan suunnitteluun tai toimielimiin. Myöskään muulla vapaa-ajan aktiivisuudella tai järjestöjen ulkopuolisilla vapaa-ajan toimintamuodoilla (kuviossa 27 ja 28 esitetyillä toimintamuodoilla) ei ole yhteyttä ihmissuhteisiin tyytyväisyyteen, kuten

ei kuulumisella johonkin nuorisotyyliin (kuten gootti, punkkari jne.), tai sillä, kuuluuko nuori johonkin tiiviisti toisiaan tapaavaan ystäväpiiriin, jengiin tai muuhun vastaavaan.

Kuviossa 85 eritellään vielä tyytyväisyyttä ihmissuhteisiin nuorten sosiaalisiin verkostoihin liittyvien taustakysymysten luokissa. Hyvien ystävien määrällä ei yllättäen ole merkitsevää yhteyttä tyytyväisyyteen. Tämä pätee niin omaa kuin toista sukupuolta oleviin ystäviin. Ainoa poikkeus ovat vailla ainuttakaan hyvää toista sukupuolta olevaa ystävää olevat nuoret, jotka ovat keskimäärin muita tyytymättömiä ihmissuhteisiinsa. Sen sijaan kun verrataan niitä, joilla on tai ei ole tyttö-/poikaystävää, ei merkitseviä eroja ole. Eroja ei synny myöskään avio- tai avoliitossa asuviin tai niihin, joilla on jo omia lapsia.

Ystävien tapaamistiheydellä sen sijaan on selvä yhteys siihen, miten tyytyväisiä nuoret ihmissuhteisiinsa ovat. Kaikkein tyytyväisimpiä ovat ystäviään lähes päivittäin tapaavat, tyytymättömiä puolestaan harvemmin kuin kuukausittain tapaavat. Puhelin- tai nettiyhteydenpidon tiheydellä sen sijaan ei ole vaikutusta ihmissuhteisiin tyytyväisyyteen. Ehkä tämä tulos antaa myös lisävaloa edellä pohdittuun kysymykseen siitä, ovatko virtuaaliset ystävät yhtä hyviä kuin oikeat.

Erikoinen havainto kuviossa 85 on se, että mitä harvemmin nuoret tapaavat vanhempiaan, sitä tyytyväisempiä he ovat ihmissuhteisiinsa. Kysymys esitettiin vain lapsuudenkodista jo muuttaneille, joista monilla etäisyys saattaa olla vanhempien tapaamista rajoittava käytännöllinen syy. Mutta miksi juuri he olisivat muita tyytyväisempiä ihmissuhteisiinsa, jää avoimeksi kysymykseksi. Välit vanhempiin lapsuudessa ovat kuitenkin hyvin vahvasti yhteydessä siihen, miten tyytyväisiä vastaajat ovat nykyisiin ihmissuhteisiinsa. Kuviossa 85 esitetään luvut vain äidin osalta, mutta suhteessa isään ne ovat samansuuntaisia. Nuorten tyytyväisyys ihmissuhteisiinsa on positiivisessa yhteydessä myös siihen, millaisiksi vanhempien välit lapsuudessa koettiin, samoin lapsuuden väleihin koulukavereiden kanssa sekä siihen, miten opettajat

suhtautuivat vastaajaan tämän lapsuudessa. Eri-tyisesti lapsuudenajan välit koulukavereihin korreloivat voimakkaasti nykyisen ihmissuhteisiin tyytyväisyyden kanssa.

Yksin kyselyn tuloksista ei voi päätellä, mistä nämä vahvat yhteydet lapsuudenajan olosuhteista nykyiseen tyytyväisyyteen ihmissuhteisiin johtuvat. Epäilemättä kyse on syy- ja seuraussuhteiltaan hyvin monimutkaisesta ilmiöstä. Esimerkiksi koulukiusaamisen tiedetään olevan yhteydessä niin kotiin ja ystäviin, kouluoloihin kuin terveyteenkin. (Luopa ym. 2008.) Kiusatuksi joutumisella puolestaan on osoitettu olevan vakavia ja pitkäkestoisia seurauksia lasten kehitykseen. (Ks. Ellonen ym. 2007, 58.)

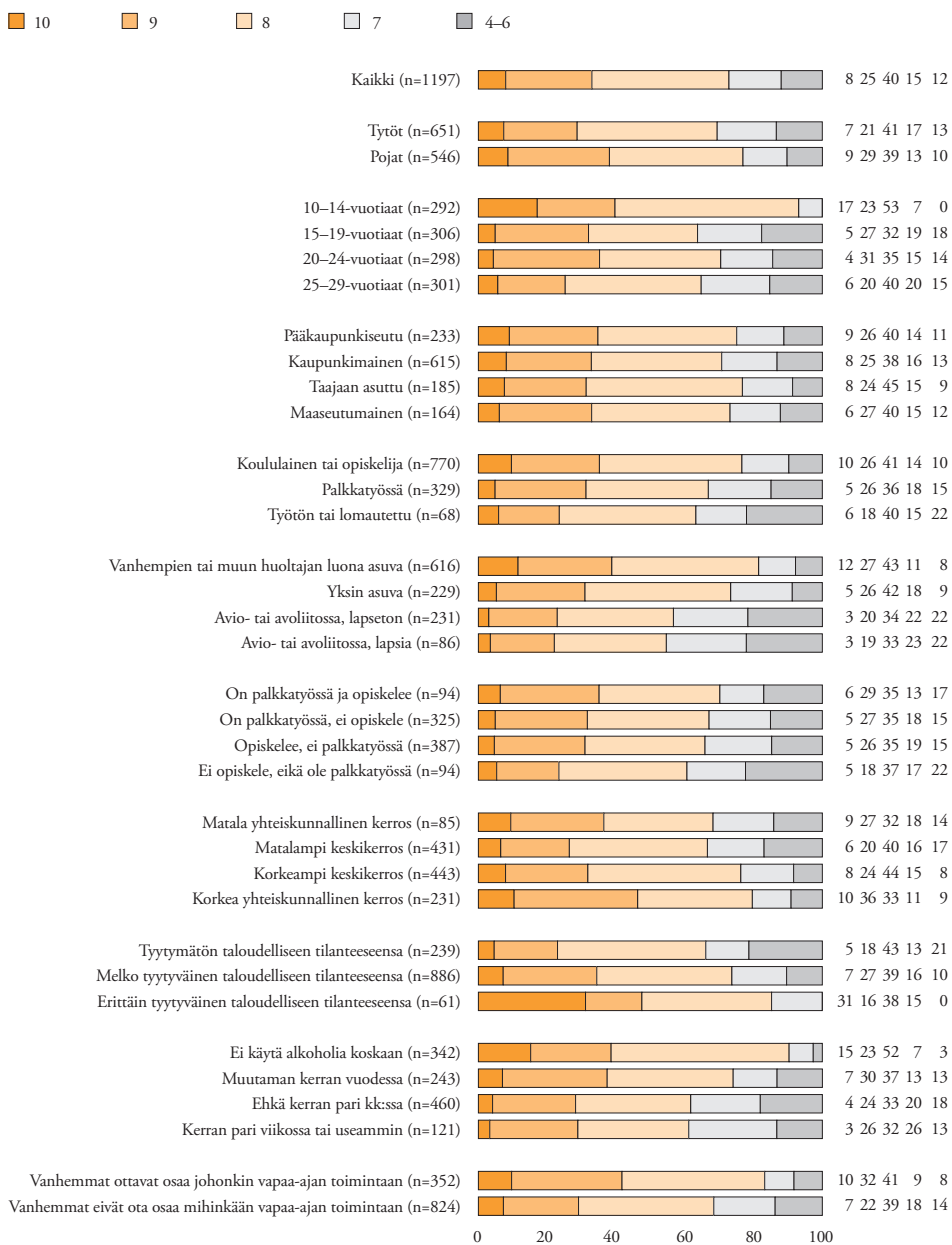
Edellisen kerran nuorten tyytyväisyyttä ihmissuhteisiin selvitettiin samalla tavalla vuoden 2007 Nuorisobarometrissa. 15–29-vuotiaiden ikäryhmässä kokonaisuutena ei ole tapahtunut muutoksia kahdessa vuodessa. Tyttöjen tyytyväisyys ihmissuhteisiin on keskiarvoisesti mitattuna laskenut 8,7:stä 8,6:een, poikien puolestaan kasvanut 8,4:stä 8,6:een. Kehityssuunnat ovat siis eri sukupuolilla vastakkaiset, joskin vain poikien muutos on tilastollisesti merkitsevä. Ikäryhmien vertailussa ei merkitseviä eroja kahden vuoden takaiseen tilanteeseen ole.

VAPAA-AIKA

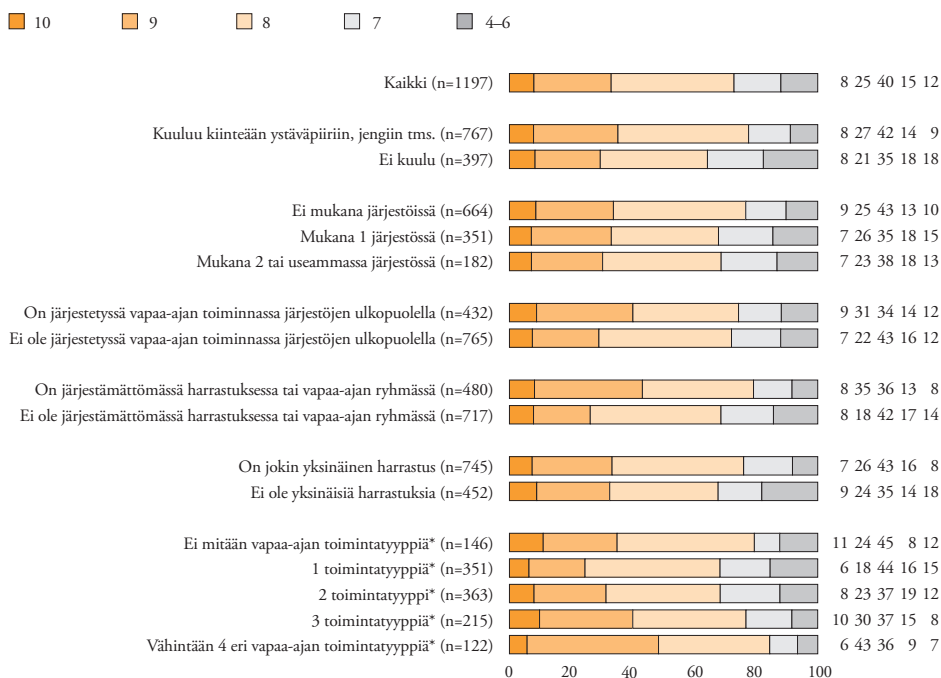
Nuoret ovat selvästi vähemmän tyytyväisiä vapaa-aikaansa kuin terveyteensä tai ihmissuhteisiinsa. Kaikkien vapaa-ajalle annettujen kouluarvosanojen keskiarvo on 7,9 ja yleisin arvosana on 8. Lähes neljännes antaa korkeintaan arvosanan seitsemän ja useampi kuin yksi kymmenestä antaa korkeintaan arvosanan kuusi. Vapaa-aikaansa suhteellisen tyytymättömiäkin on siis huomattava osuus.

Pojat ovat vapaa-aikaansa yleisesti hieman tyytyväisempiä (keskiarvo 8,1) kuin tytöt (keskiarvo 7,8). Iän myötä tyytyväisyys vapaa-aikaan vähenee, etenkin teini-ikäen tultaessa. Kaikkein tyytymättömiä ovat 15–19-vuotiaat. Osan näistä eroista selittää edellä tarkasteltu vapaa-

Kuvio 86. "Kuinka tyytyväinen olet vapaa-aikaasi kouluarvosana-asteikolla 4–10" (%)

Kuvio 87. "Kuinka tyytyväinen olet vapaa-aikaasi kouluarvosana-asteikolla 4-10"
Vertailu eri vapaa-ajan toimintamuotojen luokissa. (%)

Toimintatypit viittaavat kuviossa 29 esitettyihin vapaa-ajan toimintamuotoihin.

ajan riittävyys (kuvio 4), joka on suurinta alle 15-vuotiailla. Tämä ei kuitenkaan kerro, miksi juuri 15–19-vuotiaat ovat kaikkein kriittisimpiä vapaa-aikaansa kohtaan. Tämä ikäryhmä on myös kaikkein tyytymättömintä taloudelliseen tilanteeseensa, jonka vahva tilastollinen yhteys vapaa-aikaan tyytyväisyyden kanssa näkyy taulukossa 9. 15–19-vuotiaista kuitenkin kolme neljästä asuu yhä vanhempiensa luona. Kenties tyytymättömyyttä vapaa-aikaan selittää tuossa iässä tapahtuvat kasvavien vaatimusten törmämiset sekä taloudellisen että muun vapauden rajoituksiin. Tätä tulkintaa puoltaa ainakin se, että yksin asuvat 15–19-vuotiaat ovat tyytyväisempiä vapaa-aikaansa (7,9) kuin samanikäiset vanhempien luona asuvat (7,7). Tosin vielä tyytymättömämpiä ovat 15–19-vuotiaat avio- tai

avoliitossa asuvat (7,3), mutta tämän ryhmän taloudellinen ja muu liikkumavapaus on vielä heikompaa (ja taloudelliseen tilanteeseen tyytyväisyyden keskiarvo on heillä vain 6,6).

Ne nuoret, jotka eivät käytä lainkaan alkoholia, ovat muita tyytyväisempiä vapaa-aikaansa. Ikä selittää osan tästä yhteydestä, mutta myös täysi-ikäisten ikäryhmässä raittiit ovat muita tyytyväisempiä vapaa-aikaansa. Edellä (kuvio 49) havaittiin myös kannabista kokeilleiden tai sitä käyttävien olevan muita tyytymättömämpiä vapaa-aikaansa.

Kuviossa 87 esitellään eri vapaa-ajan toimintamuotojen yhteyksiä vapaa-ajan tyytyväisyyteen. Huomiota kiinnittää se, että järjestöissä mukana olevat eivät ole muita tyytyväisempiä vapaa-aikaansa, pikemminkin päinvastoin. Myöskään

järjestötoimintaan eri tavoilla osallistuvien joukosta ei löydy vapaa-aikaansa tyytyväisempiä nuoria. Toisin sanoen konkreettiseen toimintaan osallistumisella, toiminnan suunnitteluun osallistumisella tai toimielimiin kuulumisella ei ole yhteyttä vapaa-aikaan tyytyväisyyteen.

Sen sijaan ne nuoret, jotka ovat mukana jossain järjestöjen ulkopuolella tapahtuvassa vapaa-ajan toiminnassa, ovat muita tyytyväisempiä vapaa-aikaansa. Myös yksinäiset harrastukset ovat yhteydessä suurempaan tyytyväisyyteen. Erityisen suuri ero vapaa-aikaan tyytyväisyydessä on kuitenkin järjestämättömissä harrastuksissa tai vapaa-ajan ryhmissä mukana olevien ja niiden ulkopuolella olevien välillä. Kuviossa 87 näkyy myös kiinteään ystäväpiiriin, jengiin tai muuhun vastaavaan kuuluvien suurempi tyytyväisyys vapaa-aikaansa. Havainto nimenomaan vapaamuotoisen toiminnan merkityksellisyydestä nuorten vapaa-ajan kannalta toistuu eri muodoissaan kautta tämän kyselytutkimuksen.

Laskemalla yhteen kaikki erilaiset vapaa-ajan toimintamuodot, järjestetyt ja järjestämättömät, yksinäiset ja ryhmässä tapahtuvat, huomataan erityisesti monipuolisen aktiivisuuden olevan yhteydessä vapaa-ajan tyytyväisyyden kanssa. Kaikkein tyytyväisimpiä ovat ne, jotka ovat mukana

kaikissa (kuvioissa 27 ja 28 esitetyissä) erilaisissa vapaa-ajan osallistumismuodoissa. Yhteys osallistumismuotojen moninaisuuden ja tyytyväisyyden välillä on varsin lineaarinen: mitä useampia vapaa-ajan toimintamuotoja vastaajilla on, sitä tyytyväisempiä he keskimäärin vapaa-aikaansa ovat. Tästä on kuitenkin yksi merkittävä poikkeus. Ne nuoret, joilla ei ole mitään harrastusta, vapaa-ajan ryhmää tai muuta tässä selvitettyä vapaa-ajan toimintamuotoa, ovat keskimääräistä tyytyväisempiä vapaa-aikaansa.

Muutos tyytyväisyydessä vapaa-aikaan

Taulukossa 5 esitetään paitsi keskiarvojen myös arvosanojen jakauman muutos. Vertailuaineiston takia taulukossa ovat mukana vain 15–29-vuotiaat. Tässä ikäryhmässä tyytyväisyyden keskiarvo on pudonnut 8,1:stä 7,8:aan.⁷⁹ Ottaen huomioon sen, että asiaa selvitettiin edellisen kerran vain kaksi vuotta sitten, on nuorten tyytyväisyys vapaa-aikaansa laskenut hyvin nopeasti. Kympin vapaa-ajalleen antaneiden osuus on puolittunut kymmenestä prosentista viiteen, nelosen antaneiden osuus puolestaan on moninkertaistunut.

Erityisesti pudotusta tyytyväisyydessä vapaa-aikaan on tapahtunut tytöillä, peräti 8,1:stä 7,6:een. Poikien pudotus sen sijaan mahtuu ti-

Taulukko 5. 15–29-vuotiaiden tyytyväisyys vapaa-aikaansa kouluarvosana-asteikolla 4–10 vuosina 2007 ja 2009. (%)

	Kaikki		15–19-v.		20–24-v.		25–29-v.		Tytöt		Pojat	
Arvosana	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009
4	1	4	1	8	1	2	1	4	1	4	1	5
5	2	2	1	1	2	2	4	3	2	3	2	1
6	6	10	2	9	7	11	10	9	6	11	6	8
7	15	18	10	19	18	15	17	20	16	21	13	15
8	36	35	34	32	34	35	39	40	35	36	36	35
9	30	26	37	27	29	31	22	20	32	22	29	31
10	10	5	14	5	8	4	6	6	8	5	12	5
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Keskiarvo	8,1	7,8	8,5	7,7	8,0	7,9	7,8	7,7	8,1	7,6	8,2	7,9

Lähde 2007: Nuorisobarometri, puhelinhaastattelut (n=1900).

lastollisen virhemarginaalin sisään.⁸⁰ Myöskään 20 vuotta täyttäneiden kohdalla tapahtuneet muutokset eivät ole tilastollisesti merkitseviä. 15–19-vuotiaiden tyytyväisyyden pudotus sen sijaan on hämmästyttävän nopeaa, keskiarvoin mitattuna 8,5:stä 7,7:ään. Kiitettävien arvosanojen osuus tässä ikäryhmässä on pudonnut 51 prosentista 32 prosenttiin. Välttäviä tai heikkoja alle seitsemän arvosanoja vapaa-ajalleen antoi vain kaksi vuotta sitten 4 prosenttia 15–19-vuotiaista, nyt peräti 18 prosenttia. Se, että käytännössä koko tyytyväisyyden lasku on tapahtunut 15–19-vuotiaiden ikäryhmässä, herättää kysymyksiä muutoksen syistä. Yksi vaikuttava tekijä voi olla juuri tässä ikäryhmässä samaan aikaan tapahtunut taloudelliseen tilanteeseen tyytyväisyyden nopea lasku.

TALOUDELLINEN TILANNE

Tyytymättömmimpiä kysytyistä elämänalueista nuoret ovat taloudelliseen tilanteeseensa, johon tyytyväisyyden keskiarvo kouluarvosanoilla mitattuna on 7,4 (kuvio 82). Kyselyssä ei selvitetty tulotasoa tai varallisuutta, vaan nuorten omaa kokemusta taloudellisesta tilanteestaan. Tyytyväisyyteen luonnollisesti vaikuttaa vaatimus- ja vertailutaso, ja Suomen kaltaisessa vauraassa teollisuusmaassa köyhyys onkin useimmiten käsitettävä suhteellisenä, ei absoluuttisena köyhyytinä.

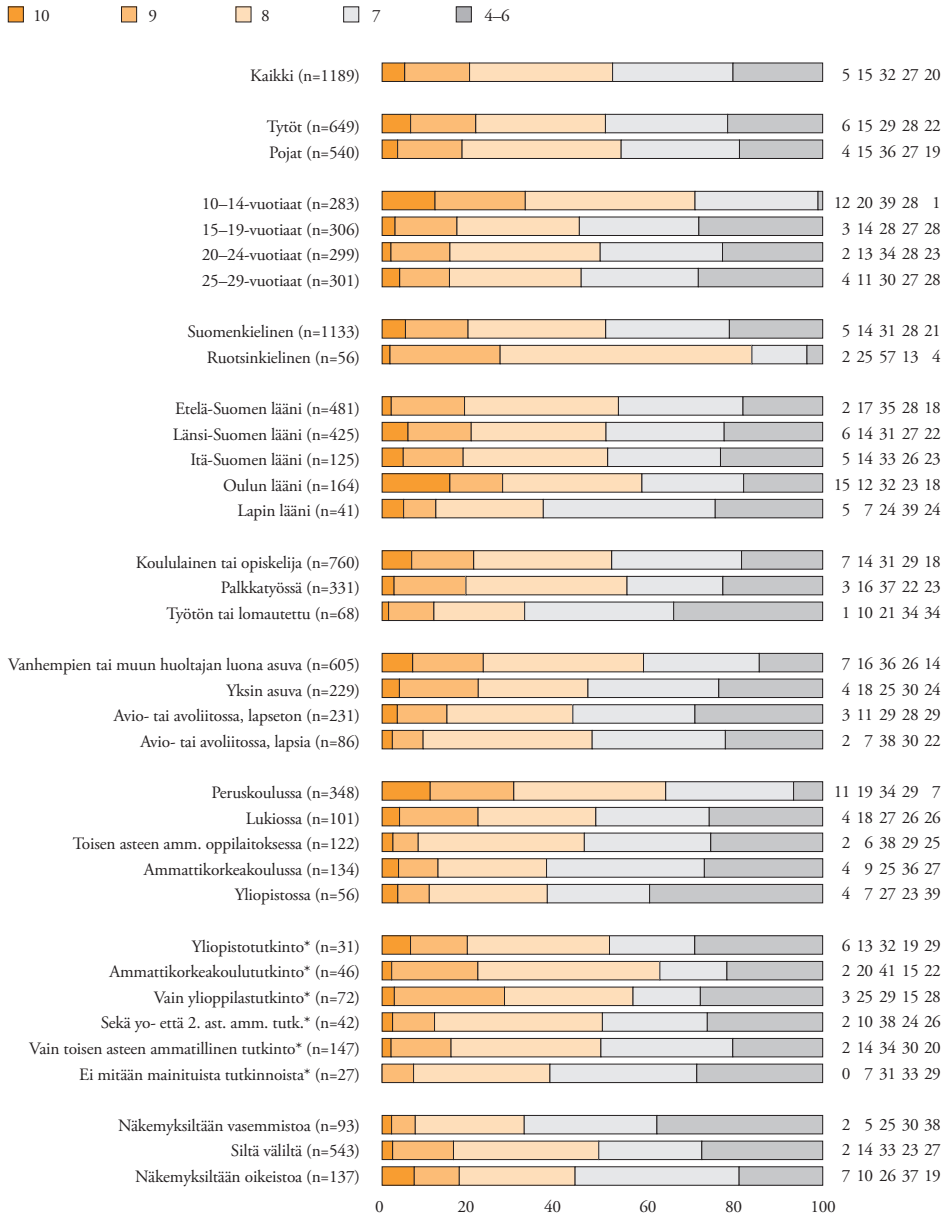
Nuorten oma kokemus taloudellisesta hyvinvoinnistaan ei välttämättä ole aivan niin huono kuin euroja laskemalla voisi luulla. Esimerkiksi Kelan tutkimuksessa toisen asteen opiskelijoiden elämäntilanteesta ja toimeentulosta havaittiin, että varsinkin lukiolaisten oman toimeentulon kokemus on positiivisempi kuin heidän pienten tulojensa perusteella voitaisiin olettaa (Hämäläinen ym. 2007). Sama havainto tehtiin myös opetusministeriön tutkimuksessa korkeakouluopiskelijoiden toimeentulosta: pienet tulot⁸¹ eivät välttämättä tarkoita kokemusta heikosta taloudellisesta tilanteesta; selvä enemmistö jopa alle 400 euroa kuukaudessa ansaitsevista piti taloudellista tilannettaan vähintään

kohtalaisena (Viuhko 2006). Osaltaan tähän vaikuttaa vanhempien tuki, mutta oletettavasti myös se, että opiskelijat mieltävät opiskeluajan sisältävän senhetkisestä kulutuksesta luopumista ja pitävät opiskelua investointina tulevaan. Ehkä omillaan pärjäämiseen liittyvät vaikeudet ja niistä selviäminen peräti kuuluvat aikuistumiseen. (Ks. Myllyniemi & Suurpää 2009.)

Suomalaisen viimeaikainen tulokehitys on ollut yleisesti myönteistä, mutta väestöryhmittäin tarkasteltuna epätasaista. Tulonjakotilastojen mukaan väestöryhmien väliset toimeentuloerot ovat kasvaneet samalla kun reaalitytulot ovat lisääntyneet, ja yksi tulonjaoissa asemiaan eniten menettänyt ryhmä on nuoret aikuiset. Vaikka kyse on suhteellisesta köyhyydestä, on kasvavilla tuloeroilla myös todellisia sosiaalisia ja poliittisia seurauksia. Onnellisuustutkimukset kertovat, että vaikka yleinen talouskasvu ei teekään suomalaisia keskimäärin tyytyväisemmiksi elämäänsä, on eri tuloluokkien välillä onnellisuuseroja. Vertaamme taloudellista tilannettamme muiden tilanteeseen, ja voimakkaimmin juuri niihin, jotka asuvat meitä lähinnä (Hirvonen & Mangeloja 2006, 59–86). Tulonjakotilastosta nähdään, että Suomi on rikkaiden teollisuusmaiden selkeä ykkösen tilastossa, jossa mitataan tuloerojen kasvua kahdenkymmenen viime vuoden aikana. Varsinkin lapsiperheiden asema on heikentynyt, ja kaikkein eniten ovat kärsineet yksinhuoltajat, joiden köyhyysriski⁸² on kolminkertainen keskiarvoon verrattuna.⁸³ (Törmälehto 2008.)

Myös maksuvaikkeudet ja taloudellisen tilanteen vaikutus toimintamahdollisuuksiin ovat todellisia, ja tämänkin kyselyn tulokset kertovat yhteydestä taloudellisen tilanteen ja vapaa-aikaan tyytyväisyyden välillä. Kuviossa 31 nähtiin, että noin joka viides kokee rahanpuutteen esteeksi vapaa-ajan osallistumiselle. Eriarvoistumiskehityksen kannalta huomionarvoinen on Puronahon (2006) tutkimus, jonka mukaan kotitaloudet kokevat lasten ja nuorten liikuntaharrastamisen hinnan kasvaneen merkittävästi. Kustannusten kasvaessa perheiden taloudellinen liikkumavara määrää yhä enemmän lasten ja nuorten liikuntaharrastuksista päätettäessä (Puronaho 2006).

Kuvio 88. "Kuinka tyytyväinen olet taloudelliseen tilanteeseesi kouluarvosana-asteikolla 4–10." (%)

* Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopistotutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

Edellä nähtiin nuorten järjestöaktiivisuuden painottuvan voimakkaasti liikuntaseuroihin (kuvio 18). Nimenomaan liikunnan näkökulmasta tämä on sitäkin merkittävämpi havainto, kun tiedetään liikunnan painopisteen siirtyneen. 1980-luvulla liikkuminen urheiluseuran ulkopuolella jopa vähentyi, eikä sen jälkeenkään ole tapahtunut myönteisiä muutoksia. (Fogelholm, Paronen & Miettinen 2006.) Työterveyslaitoksen tutkimuksen mukaan vanhempien korkea koulutus- ja tulotaso ovatkin yhteydessä nuorten liikkumisen määrään. (Leino 2007.)

Kuviossa 88 nähdään, että lähes puolet nuorista antaa taloudelliselle tilanteelleen korkeintaan arvosanan seitsemän. Tyttöjen ja poikien antamat arvosanat jakautuvat hieman eri tavoin, mutta keskiarvoin mitattuna eroja ei ole. Ikäryhmistä kaikkein heikoimmaksi taloudellisen tilanteensa kokevat hieman yllättäen 15–19-vuotiaat. Yllättäen siksi, että suurin osa (74 prosenttia) ikäryhmästä asuu yhä vanhempiensa luona, ja taloudellista tilannetta arvioidaan siis enemmän vanhempien kuin oman talouden perusteella. 15–19-vuotiaista muita selvästi suurempi osuus arvioi myös lapsuudenkotinsa heikosti toimeentulevaksi tai köyhäksi. Kyselyn perusteella tämän ikäryhmän tyytymättömyyden syitä ei voi kuin arvailla.

Suoritetujen tutkintojen mukaisessa ver-

tailussa kaikkein tyytyväisimpiä taloudelliseen tilanteeseensa ovat ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet. Yliopistotutkinnon suorittaneissa on suhteellisen paljon tyytymättömiä. Kaikkein tyytymättömmimpiä ovat kuitenkin ne, joilla ei ole mitään peruskoulun jälkeisiä tutkintoja. Luvuissa ovat mukana vain ne, jotka eivät parhaillaan opiskele, mikä vähentää joukkoa, eivätkä erot ole tilastollisesti merkitseviä. Koulutusmuuttujista mainittakoon vielä, että ne, joiden koulutodistuksen keskiarvo on ollut yli yhdeksän, näyttävät olevan muita selvästi tyytyväisempiä taloudelliseen tilanteeseen. Huomattavasti tyytymättömmimpiä ovat vastaavasti alle seiskan oppilaat, joskin näiden määrä on sen verran pieni, etteivät erot ole merkitseviä.

Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen on hyvin vahvasti yhteydessä koettuun yhteiskunnalliseen asemaan. Sitä ei kuitenkaan ole mukana kuviossa 88, sillä tieto esitetään toisessa yhteydessä kuviossa 2. Lienee luontevampaa ajatella taloudellisen tilanteen selittävän kokemusta yhteiskunnallisesta asemasta kuin toisinpäin.

Taloudellisen tilanteen muutos

Kysymys nuorten tyytyväisyydestä taloudelliseen tilanteeseen on esitetty aiemmin vastaavalla tavalla Nuorisobarometreissa, mikä mahdollistaa vertailun aiempiin vuosiin (taulukko 6).

Taulukko 6. ”Kuinka tyytyväinen olet tällä hetkellä omaan taloudelliseen tilanteeseesi?” 15–29-vuotiaat vuosina 1997–2009. (Kouluarvosana 4–10, osuus prosentteina.)

Arvosana	1997	1998	2001	2002	2005	2007	2009
4	5	3	2	2	2	4	12
5	6	7	4	5	5	7	4
6	15	14	8	10	13	14	11
7	29	24	28	23	27	24	27
8	32	33	40	37	37	34	31
9	11	16	16	19	14	14	13
10	2	3	3	4	2	4	3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Keskiarvo	7,2	7,4	7,6	7,6	7,4	7,4	7,1

Lähteet: 1997–2007 Nuorisobarometrit.

Keskimääräinen tyytyväisyys kasvoi hieman vuosituhatteen vaihteen yli, minkä jälkeen se on kääntynyt laskuun. On vaikea sanoa, missä määrin syksyllä 2008 alkanut kansainvälinen talouskriisi on ehtinyt vaikuttaa, mutta verrattuna edelliseen kyselyyn vuonna 2007 on taloudelliseen tilanteeseensa tyytymättömien osuus kasvanut selvästi. Erityisesti kiinnittää huomiot kaikkein heikoimman arvosanan 4 taloudelliselle tilanteelleen antaneiden nuorten osuuden nouseminen peräti 12 prosenttiin.

Taulukon 7 avulla päästään tarkemmin kiinni siihen, missä tapahtunut muutos on suurinta. Vertailuvuodeksi on otettu 2001, jolloin nuorten tyytyväisyys talouteensa oli Nuorisobarometrin kyselyiden mukaan korkeimmillaan. Taulukosta 7 nähdään, että tyytyväisyyden lasku on ollut suurempaa pojilla kuin tytöillä. Kun 2001 pojat olivat hieman tyttöjä tyytyväisempiä taloudelliseen tilanteeseensa, ei sukupuolten välillä nyt ole eroa.

Yli 20-vuotiailla muutos on ollut pientä tai olematonta. Sen sijaan 15–19-vuotiaiden taloudelliseen tilanteeseen tyytyväisyyden putoaminen on ollut hyvin suurta. Keskiarvoilla mitattuna tyytyväisyys on alle vuosikymmenessä pudonnut 7,9:stä 7,0:aan. Tämän ikäryhmän nuorista kolme neljästä asuu vielä vanhempiensa

luona, joten jos haastatteluhetken taantuma on vaikuttanut muutokseen, se on suurimmalla osalla tapahtunut vanhempien kautta. Ajankohtainen talouskriisi tuskin yksin selittää tyytyväisyyden laskua, onhan tuore tulos jatkoa taulukossa 6 nähdyille trendille.⁸⁴

ELÄMÄ KAIKEN KAIKKIAAN

Elämään tyytyväisyys vaikuttaa ehkä haastavalta tutkimuskohteelta, mutta periaatteessa sen selvittämiseen ei liene parempaa keinoa kuin yksinkertaisesti kysyä asiaa. Elinoloja ja resursseja voi selvittää myös vaikkapa rekistereistä, mutta ne kääntyvät varsinaiseksi hyvinvoinniksi yksilöllisellä tavalla.

Tässä asiaa selvitettiin kysymällä ”Kuinka tyytyväinen olet elämääsi tällä hetkellä?” Annettujen kouluarvosanojen jakauma esitetään kuviossa 89. Reilu enemmistö antaa elämälleen kiitettävän arvosanan, noin joka kuudes kympin. Tyttöjen ja poikien välillä ei ole eroja. Alle 15-vuotiaat ovat selvästi tyytyväisimpiä, mutta muiden ikäryhmien välillä ei ole merkitseviä eroja.

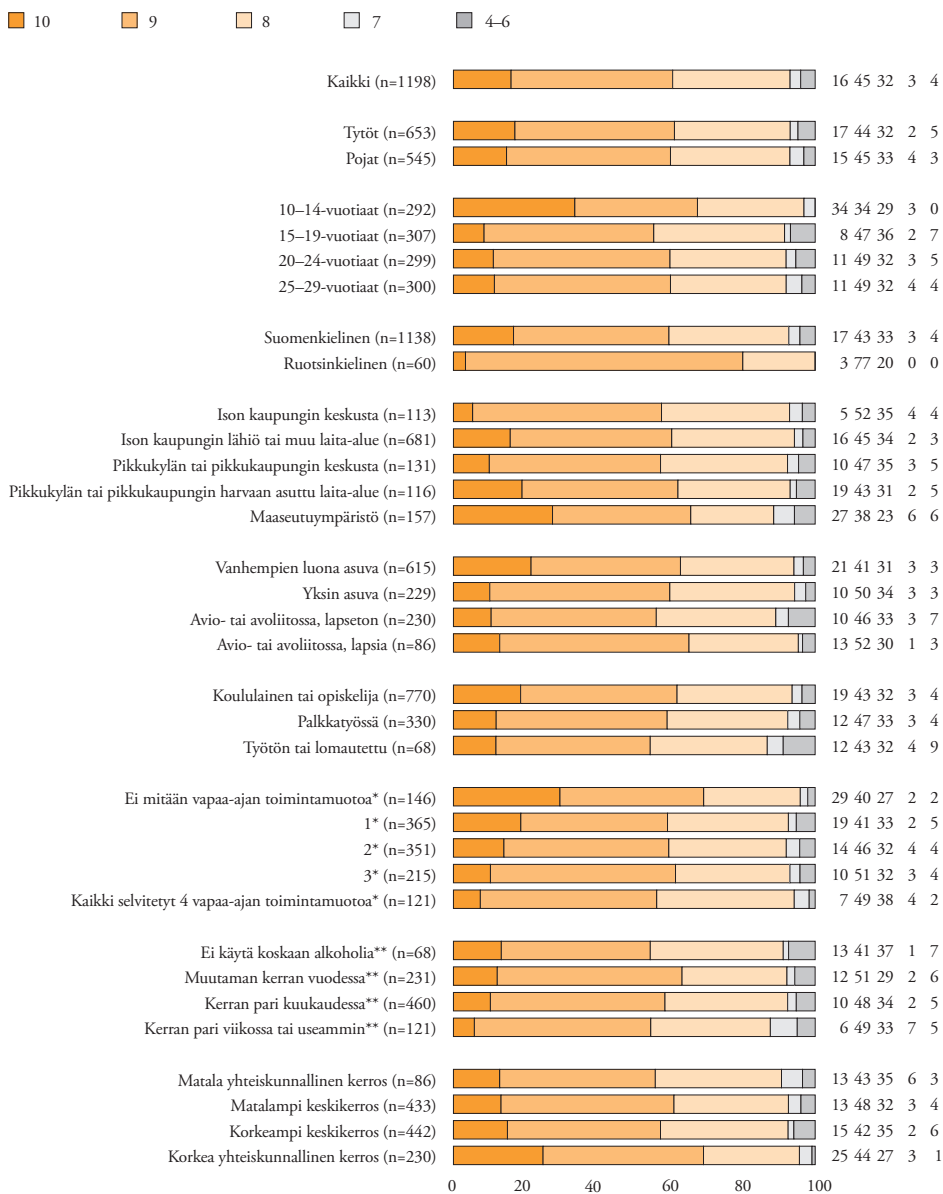
Elämään tyytyväisyyden kannalta välittömän elinympäristön luonne vaikuttaa tärkeämältä kuin kuntatyyppi tai sijainti Suomessa.

Taulukko 7. 15–29-vuotiaiden tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseensa kouluarvosana-asteikolla 4–10 vuosina 2001 ja 2009. (%)

	Kaikki		15–19-v.		20–24-v.		25–29-v.		Tytöt		Pojat	
Arvosana	2001	2009	2001	2009	2001	2009	2001	2009	2001	2009	2001	2009
4	2	12	1	18	2	8	2	9	2	12	1	12
5	4	4	3	4	4	4	5	3	6	5	2	2
6	8	11	5	6	11	11	9	16	9	12	8	10
7	28	27	22	27	31	28	30	27	29	29	26	25
8	40	31	42	28	39	34	39	30	40	27	40	35
9	16	13	23	14	11	13	14	11	12	12	20	14
10	3	3	5	3	2	2	1	4	2	4	3	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Keskiarvo	7,6	7,1	7,9	7,0	7,4	7,3	7,5	7,2	7,5	7,1	7,7	7,1

Lähde 2001: Nuorisobarometri, puhelinhaastattelut (n=1800).

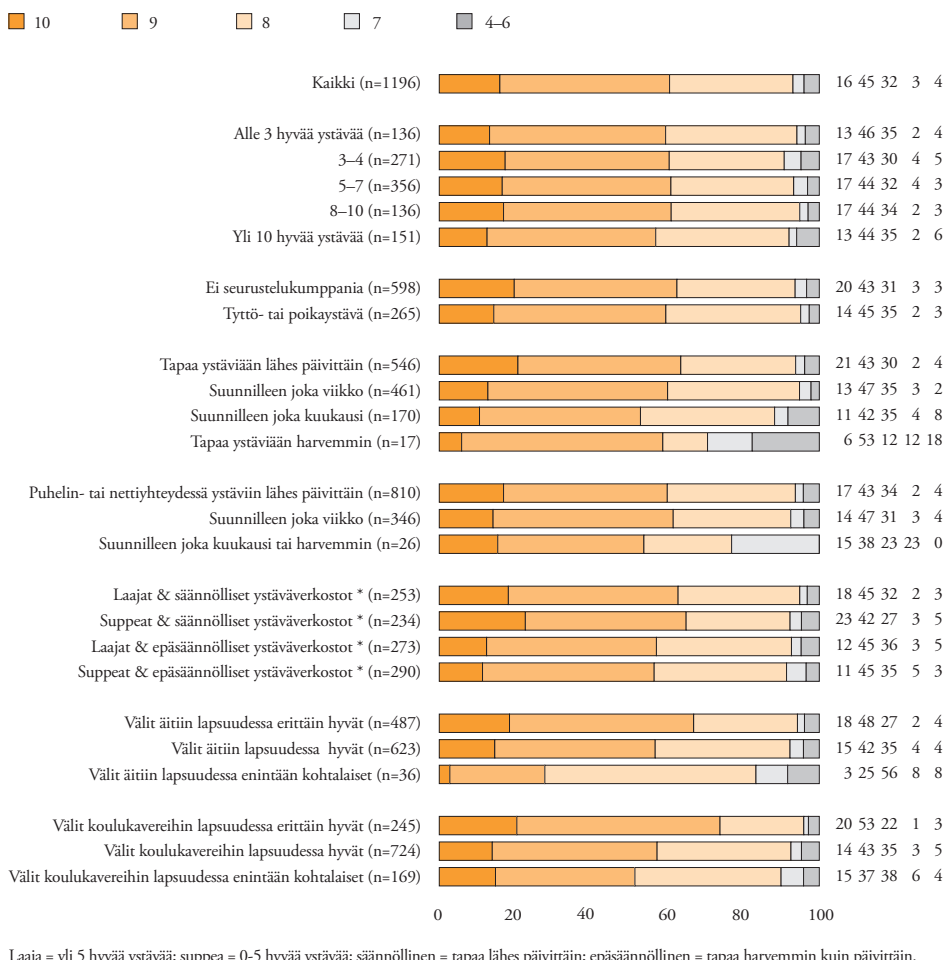
Kuvio 89. "Kuinka tyytyväinen olet nykyiseen elämääsi kaiken kaikkiaan kouluarvosana-asteikolla 4–10?" (%)

* Selvitetty 4 toimintamuotoa: järjestötoiminta, muu järjestetty toiminta, järjestämätön toiminta ryhmässä, yksinäisharrastus.

** Vain vähintään 15-vuotiaat vastaajat.

Kuvio 90. "Kuinka tyytyväinen olet nykyiseen elämäsi kaiken kaikkiaan kouluarvosana-asteikolla 4-10". Vertailu sosiaalisten verkostojen muuttujien luokissa. (%)

Laaja = yli 5 hyvää ystävää; suppea = 0-5 hyvää ystävää; säännöllinen = tapaa lähes päivittäin; epäsäännöllinen = tapaa harvemmin kuin päivittäin.

Maaseutumaisen ympäristön nuoret ovat kokonaisuutena tarkasteltuna muita tyytyväisempiä, mutta tämä selittyy sillä, että maaseudun nuoret ovat keski-ikänsä nuorempia. Vanhemmissa ikäryhmissä tilanne on itse asiassa päinvastainen, ja tyytyväisimpiä ovat suurten kaupunkien keskustassa asuvat nuoret.

Osallistumisella järjestötoimintaan ei ole yhteyttä elämään tyytyväisyyden kanssa, ei myöskään mahdollisen osallistumisen laadulla, toisin

sanoen sillä, osallistuuko konkreettiseen toimintaan, sen organisoimiseen tai toimielimiin. Osallistumistiheyden yhteys on voimakkaampi: erityisen tyytymättömiä elämäänsä ovat ne, jotka osallistuvat harvemmin kuin kuukausittain. Myös ystävien tapaamistiheydellä on selvä yhteys elämään tyytymättömyyteen (kuvio 90). Syynä harventuneeseen ystävien tapaamiseen tai järjestöihin osallistumiseen voi olla, kuten edellä havaittiin, esimerkiksi heikko terveys.

Taulukko 8. "Kuinka tyytyväinen olet elämääsi tällä hetkellä?" 15–29-vuotiaat vuosina 1997–2009. (Kouluarvosana 4–10, osuus prosentteina.)

arvosana	1997	1998	2005	2006	2007	2009
4	0	0	0	0	0	0
5	1	1	1	1	0	0
6	2	2	2	2	1	5
7	10	10	11	12	7	3
8	35	32	39	37	37	33
9	42	44	41	38	47	48
10	10	11	6	9	8	10
yhteensä	100	100	100	100	100	100
keskiarvo	8,4	8,5	8,4	8,4	8,5	8,6

Lähteet: 1997–2007 Nuorisobarometrit.

Kyselyssä selvitettiin järjestötoiminnan lisäksi nuorten osallistumista muuhun järjestettyyn vapaa-ajan toimintaan, järjestämättömiin vapaa-ajan toimintaryhmiin sekä sellaisiin harrastuksiin, jotka tapahtuvat yksin. Mikään näistä yksittäisistä vapaa-ajan toimintamuodoista ei ole merkityksellinen elämään tyytyväisyyden kannalta. Sen sijaan jos lasketaan näihin eri vapaa-ajan toimintamuotoihin osallistumisen kasautuminen, eli se, kuinka moneen eri toimintamuotoon nuori osallistuu, erot ovat merkitseviä. Kaikkein tyytyväisimpiä elämäänsä ovat ne, jotka eivät osallistu mihinkään, tyytymättömiä kaikkiin neljään eri muotoon osallistuvat. Tulos vaikuttaa yllättävältä, mutta sen selittää vapaa-ajan toimintamuotojen lisääntyminen iän myötä (ks. kuvio 28). Iän vakioiminen poistaa yhteyden, mutta kuitenkin kaikkein nuorimmassa alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä tyytyväisimpiä vapaa-aikaansa ovat ne, joilla ei ole mitään kysytyistä vapaa-ajan toimintamuodoista.

Korkeimpiin yhteiskunnallisiin luokkiin itsensä sijoittaneet ovat muita tyytyväisempiä elämäänsä, ja vastaavasti ne, jotka kokevat olevansa matalassa yhteiskunnallisessa asemassa, ovat muita tyytymättömiä. Haastatelluilta pyydettiin myös arvio lapsuudenkodin luokka-asemasta, ja sen yhteys elämään tyytyväisyyteen on samankaltainen kuin haastatteluhetken tilanteella. Lapsuudenkodin ja nykyisen aseman vertailu antaa tietoa koetusta yhteiskunnallisesta noususta

tai laskusta. Sillä ei kuitenkaan ole merkitsevää yhteyttä elämään tyytyväisyyden kanssa.

Sosiaaliset verkostot ja tyytyväisyys elämään

Taulukossa 9 nähdään, että tyytyväisyys ihmissuhteisiin korreloi hyvin voimakkaasti elämään tyytyväisyyden kanssa. Kuvioista 90, jossa verrataan tyytyväisyyttä elämään ystävyssuhteiden ja muiden eri sosiaalisiin verkostoihin liittyvien taustamuuttujien luokissa, saadaan hieman lisää valaistusta siihen, mitkä ihmissuhteisiin liittyvät asiat tarkemmin ottaen ovat yhteydessä elämään tyytyväisyyteen.

Ystävien määrällä ei juuri ole tekemistä tyytyväisyyden kanssa – sama koskee niin tyytyväisyyttä ihmissuhteisiin (kuvio 85) kuin elämään yleensäkin (kuvio 90). Myöskään se, onko nuorella seurustelukumppania, ei tässä aineistossa näy elämään tyytyväisyydessä, ei myöskään avio- tai avoliitossa oleminen. Sen sijaan ystävien suurempi tapaamistiheys on selvästi yhteydessä korkeampaan elämään tyytyväisyyteen. Tämä ei koske puhelin- tai nettiyhteyksiä, vaan ainoastaan tapaamisia. Havainnot ovat samoja kuin suhteessa ihmissuhteisiin tyytyväisyyteen: tapaamisten määrä on ystävien määrää merkityksellisempää, ja varsinaiset tapaamiset ovat merkityksellisempiä kuin välilliset kohtaamiset puhelimen tai netin kautta.

Nuorten arviot lapsuudenkodin sosiaalisten

suhteiden laadusta ovat vahvassa yhteydessä elämään tyytyväisyyden kanssa. Tyytyväisimpiä nuoria ovat ne, jotka kokivat vanhempien välit lapsuudenkodissa hyviksi ja joiden omat välit isään, äitiin tai sisaruksiin olivat hyviä. Samoin lapsuuden välit koulukavereihin ja kokemus opettajan suhtautumisesta vastaajaan ovat yhteydessä elämään tyytyväisyyden kanssa. Kaikki edellä mainitut yhteydet ovat sitä voimakkaampia, mitä nuoremmasta vastaajasta on kyse.

Elämään tyytyväisyyden muutos

Taulukossa 8 esitetään vertailutietona kaikkien Nuorisobarometreissa aiemmin selvitettyjen elämään tyytyväisyyksien arvosanojen jakaukmat ja keskiarvot. Kokonaisuutena ottaen kehitys on ollut tasaista. Koko yli kymmenen vuoden aikana on kaikkien 15–29-vuotiaiden elämään tyytyväisyyden keskiarvo vaihdellut välillä 8,4–8,6.

Vastausten jakaumassa sen sijaan on tapahtunut muutoksia vuosien varrella. Kaikkein heikoimpia alle seitsemän arvosanoja antaneiden osuus on laskenut, lukuun ottamatta viimeisten kahden vuoden aikana tapahtunutta lisääntymistä. Vastaavasti on kaikkein parhaiden arvosanojen osuus laskenut lukuun ottamatta käännettä aivan viime vuosien aikana. Aiempi kehitys kohti keskimmäisiä arvoja näyttäisi nyt muuttuneen ääriarvojen painottumisen suuntaan. Erityisesti tätä kaksinapaistumista on tapahtunut työillä ja nuorimmilla vastaajilla.

Edellä nähtiin vastaavaa kehitystä eri elämän osa-alueiden kohdalla painottuen erityisesti kaikkein heikoimpien arvosanojen yleistymiseen. Kyselyiden voi varovaisesti tulkita tukevan polarisaatiohypoteesia muistaen kuitenkin kyselyihin liittyvät epävarmuustekijät. Onkin hyvin kiinnostavaa tarkastella jatkuvatko nyt havaitut trendit tulevaisuudessa kyselyissä.

Eri elämänaalueisiin tyytyväisyyden välisiä yhteyksiä

Taulukossa 9 esitetään eri elämänaalueisiin tyytyväisyyksien korrelaatiokertoimet. Kaikki korrelaatiot ovat positiivisia ja tilastollisesti merkitseviä. Niinpä korkea tyytyväisyys millä tahansa elämänaalueella on yhteydessä korkeaan tyytyväisyyteen myös kaikilla muilla alueilla.

Kaikki elämän osa-alueet ovat vahvasti yhteydessä myös tyytyväisyyden elämään kokonaisuudessaan. Taulukon 9 alin rivi kertoo, että terveydentilalla ja ihmissuhteilla on kaikkein vahvin yhteys elämään tyytyväisyyden kanssa. Tämä vahvistaa aiemmin monissa yhteyksissä tehdyn havainnon näiden tärkeydestä. Samaan tulokseen terveyden ja ystävyyssuhteiden ensisijaisuudesta päätyi jo Erik Allardt hyvinvoinnin ulottuvuuksia tutkiessaan (Allardt 1976, 221). Terveys ja ihmissuhteet ovat myös nuorille kärkeissä, mitataanpa asiaa kysymällä suoraan tai laskemalla korrelaatioita (ks. Myllyniemi 2005, 44; Myllyniemi 2007, 110–111; Sulander ym. 2007, 100).

Taulukko 9. Neljään eri elämänaalueeseen ja elämään kaiken kaikkiaan tyytyväisyyden väliset korrelaatiot. (Spearmanin rho.)

	1. Taloudellinen tilanne	2. Vapaa-aika	3. Ihmissuhteet	4. Terveydentila	5. Nykyinen elämä kaiken kaikkiaan
1. Taloudellinen tilanne					
2. Vapaa-aika	,194				
3. Ihmissuhteet	,124	,227			
4. Terveydentila	,234	,223	,265		
5. Nykyinen elämä kaiken kaikkiaan	,192	,297	,314	,381	

VERTAILUAINEISTOT

Ajankäyttötutkimus. Tilastokeskus.1979, 1988/87, 1999–2000. Seuraavan ajankäyttötutkimuksen tiedonkeruu toteutetaan 2009–2010.

Allardt, Erik & Jartti, Pertti & Jyrkilä, Faina & Littunen, Yrjö (1958) *Nuorison harnastukset ja yhteisön rakenne*. Helsinki: WSOY. Kohderyhmänä 10–29-vuotiaat suomalaiset. Tiedonkeruu vuonna 1955 toteutettiin henkilökohtaisin haastatteluin, joita suoritettiin 1310. Kaksivaiheisena ositettuna otantana henkikirjoista poimittiin otokseen 1668 nuorta, joten kato oli 358 yksikköä.

ESPAD (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) on 15–16-vuotiaiden koululaisten päihteidenkäyttöä selvittävä kansainvälinen kyselytutkimus, joka on toteutettu vuosina 1995, 1999, 2003 ja 2007. Tutkimukseen on osallistunut 26–35 Euroopan maata, ja Suomi on ollut mukana tutkimuksessa kaikkina vuosina. Suomessa ESPAD-kysely on tehty peruskoulun 9. luokille ja sen toteutuksesta on vastannut Stakes. Suomesta mukana on noin 2 400 satunnaisesti valittua yhdeksäsluokkalaista. Tutkimuksen päätavoite on arvioida eri päihteiden käytön yleisyyttä nuorten parissa ja seurata käytössä tapahtuvia muutoksia eri maissa.

IRC-Gallerian kysely. Internetissä toteutettu kaikille rekisteröityneille avoin kysely.

Järjestökiinnittyneisyys-kyselyt vuosilta 1998 ja 2001 ovat Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan teettämiä selvityksiä nuorten osallistumisesta järjestöjen toimintaan ja kuulumisesta eri järjestöihin. Järjestökiinnittyneisyys-kyselyt olivat tämän nuorten vapaa-aikatutkimuksen edeltäjiä. Niiden kohderyhmänä olivat 10–29-vuotiaat suomenkieliset nuoret, joita haastatettiin puhelimitse vuonna 1998 yhteensä 2000, ja vuonna 2001 yhteensä 1267.

Kouluterveyskyselyssä ovat mukana peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaiset, lukion 1.- ja 2.-luokkalaiset sekä vuodesta 2008 lähtien toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat. Tämä

THL:n (entisen Stakesin) kyselytutkimus on toistettu vuodesta 1995 lähtien. Parillisina vuosina kyselyyn osallistuvat Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin läänien kunnat ja parittomina vuosina Länsi-Suomen ja Oulun läänien sekä Ahvenanmaan kunnat. Tiedot kerätään opettajan ohjaamalla luokkakyselyllä.

Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen. Tutkimushankkeessa kerättiin kirjekyselyllä monikulttuuristen nuorten vapaa-ajan toimintaa kartoittava kyselyaineisto (n=1385).

Nuorisobarometri on Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan Nuoran vuosittain teettämä puhelinhaastattelukysely, jonka kohteena ovat 15–29-vuotiaat nuoret. Otos on vuodesta toiseen hieman vaihdellen noin 1900, ja se muodostetaan satunnaisotannalla väestörekisteritiedoista siten, että sukupuoli, ikä ja vuodesta 2004 alkaen myös äidinkieli on kiintiöity.

Pohjoismainen elinolotutkimus 1986 ja 1994. Lomakekysely, 15–29-vuotiaiden n=1764 vuonna 1986 ja n=1397 vuonna 1994.

Stakesin päihdetutkimussarja. Tilastokeskuksen toteuttama lomakekysely. Tutkimuksen kohdejoukkona 15–69-vuotiaat suomalaiset. Vuoden 2006 tutkimuksessa 4200 henkilön satunnaisotanta, jonka lisäksi 15–34-vuotiaiden ikäryhmästä 1300 henkilöä. Nuorten yliotannalla tahdottiin kohdistaa kyselyä huumeiden käytön kannalta aktiivisimpaan väestönosaan. Kyselyyn vastasi 3029, eli vastausaktiivisuus oli 55 prosenttia.

Valtakunnallinen nuorisotutkimus on vuosien 1968/1969 vaihteessa kerätty 1020 15–24-vuotiaan nuoren postikysely. Ritva Aalto ja Sirkka Minkkinen toimittivat tämän Oy Yleisradio Ab:n ja Valtion nuorisotyölautakunnan nuorten harrastusten ja elinolojen kartoituksen *Nuoret tänään* -julkaisuksi vuonna 1971.

Vapaa-aikatutkimus on Tilastokeskuksen toteuttama laaja haastattelututkimus suomalaisten vapaa-ajasta. Edellisen, vuonna 2002 toteutetun kyselyn otoskoko oli 3355.

VIITTEET

- 1 Kansallinen liikuntatutkimus on säännöllinen liikunnan harrastamisen trenditutkimus, jonka on teettänyt Nuori Suomi ry, Suomen Liikunta ja Urheilu, Suomen Kuntoliikuntaliitto, Suomen Olympiakomitea sekä Helsingin kaupunki yhteistyössä opetusministeriön kanssa. Lasten ja nuorten liikunta 2005–2006 -raportti pdf:nä internetissä: http://slu-fibin.directo.fi/@Bin/c5bca87df93f3e8958b0ecae35ba8d82/1241677727/application/pdf/119514/Kansallinenliikuntatutkimus_2005_2006lapsetjanuoret.pdf.
- 2 Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimukset on toteutettu vuosina 1981, 1991 ja 2002.
- 3 Ryhmien välisiä eroja pidetään tilastollisesti merkitsevinä, jos todennäköisyys niiden saamiseksi sattumalta on pienempi kuin yksi sadasta. Joskus puhutaan myös melkein merkitsevästä erosta, jonka saamisen todennäköisyys sattumalta on yhden ja viiden prosentin välillä. Erittäin merkitseväksi kutsutaan puolestaan eroa, joka enintään kerran tuhannesta syntyisi sattumalta, mutta tässä erittäin merkitseviä eroja ei raportoida erikseen. Merkitsevyysien tutkimisessa on käytetty yleensä t-testiä (kahden riippumattoman muuttujan tapauksessa), yksisuuntaista varianssianalyysia (useamman riippumattoman muuttujan tapauksessa) tai Kruskal-Wallis testii (jos parametristen testien edellytykset eivät ole voimassa).
- 4 Suomen 10–29-vuotiaasta väestöstä oli vuoden 2008 lopussa 68 042 ruotsinkielisiä, mikä oli 5,2 prosenttia kaikista 1 308 375 sen ikäisestä suomalaisesta.
- 5 Vaihtoehtoisia tapoja selvittää tilastoista, kuka on maahanmuuttaja, on lukuisia, joista kussakin on omat ongelmansa. Leena Kartovaara ehdottaa, että maahanmuuttajalapseksi luokiteltaisiin 1) kahden ulkomailla syntyneen Suomessa (16 868) ja ulkomailla (9 953) syntyneet lapset, 2) yhden ulkomailla syntyneen vanhemman ulkomailla syntyneet lapset, joiden toisesta vanhemmasta ei ole tietoa (5 665) sekä 3) ulkomailla syntyneet lapset, joiden vanhemmista ei ole tietoa (576). Yhteenlaskettuna näitä oli vuonna 2005 noin 33 000. Näistä vieraskielisiä on 29 400 (yhteensä vieraskielisiä lapsia on 32 000), eli monimutkainen syntymämaaluokittelu ja pelkkä äidinkieleen perustuva luokittelu toisivat 89-prosenttisesti samat lapset. (Kartovaara 2007.)
- 6 Kaksi 18-vuotiaasta, jotka ovat kertoneet suorittaneensa yliopistotutkinnon, on poistettu luvuista.
- 7 Tämäkään menettely ei ole ongelmaton, sillä opiskelijoiden rajaaminen pois jättää jäljelle 1200:n otoksesta vain 425 vastaajaa, mikä tietenkin pienentää tulosten luotettavuutta. Tästäkin joukosta osa on varsin nuoria, ja todennäköisesti jatkaa opintojaan jossain vaiheessa. Vähintään 25-vuotiaita ei-opiskelijoita, joiden voi suuremmalla todennäköisyydellä arvella jo päättäneen opintonsa, on aineistossa vain 205. Näin pienen joukon kohdalla virhemarginaali on jo melko suuri. Esimerkiksi jos laskettu prosenttiluku on 25, on virhemarginaali 6 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tämä tarkoittaa, että perusjoukossa tulos voi 25 prosentin sijaan olla mitä vain 19:n ja 31:n välillä 95 tapauksessa sadasta.
- 8 Alle seitsemän keskiarvo on kyselyaineistossa vain 6 prosentilla vastaajista. Kaikki peruskoulun päättäneet kattavan Opetushallituksen henkilöpohjaisen toisen asteen koulutuksen yhteishakuaineiston mukaan peruskoulun päättötodistuksen kaikkien aineiden keskiarvo oli alle seitsemän 22 prosentilla kaikista Suomen koululaisista. Vastaavasti vähintään yhdeksän keskiarvo on kyselyssä vain 5 prosentilla, kun osuus kaikista peruskoulun päättötodistuksen saaneista on OPH:n aineistossa noin 10 prosenttia. Molempien ääripäiden aliedustus otoksessa saattaa antaa vihjettä otoksen vinoutumisesta. Vaihtoehtoinen selitys eroille on muistinkin tekemät tepposet haastattelutilanteessa.

- 9 Edustavalta otokselta 18 vuotta täyttäneitä suomalaisia (n=1020) kysyttiin yhteensä 38 tietokysymystä, jotka liittyivät politiikan peruskäsitteisiin ja yleistietoon, Suomen sekä EU:n poliittiseen järjestelmään sekä kansantalouteen.
- 10 Oikeistolaiseksi tai vasemmistolaiseksi itsensä mieltävät nuoret vastasivat ennakko-oletusten mukaisesti kysymyksiin markkinahenkisyydestä tai julkisen toiminnan kannalla olemisesta, arvokonservatismista ja -liberalismista, samoin kuin sisällöllisempiin kysymyksiin esimerkiksi verotuksesta tai palveluiden yksityistämisestä. Myös puoluekantansa kyselyssä paljastaneet nuoret jakautuvat vasemmisto-oikeisto-akselille samoin kuin puolueiden perinteisesti oletetaan jakautuvan. (Myllyniemi 2008, 40–41, 77.)
- 11 Sosioekonomisella luokituksella pyritään muodostamaan sellaisia sosioekonomisia ryhmiä, joiden jäsenet elävät yhteiskunnan rakenteellis-toiminnallisissa osajärjestelmissä suurin piirtein samantapaisissa asemissa. Nuorten ikäryhmässä koululaisten ja opiskelijoiden osuus on niin suuri, että luokittelun erottelukyky ei ole parhaimmillaan. Sosioekonomisen aseman selvittäminen kyselytutkimuksin on myös haastavaa, sillä lähtökohtaisesti sitä ei voi kysyä haastateltavilta suoraan. Sosioekonominen asema muodostuu useasta eri luokittelukriteeristä, koska yksittäistä jakoperustetta käytettäessä ei voitaisi ottaa huomioon kaikkia keskeisimpiä henkilön asemaan vaikuttavia tekijöitä. Luokituksessa otetaan huomioon henkilön elämänvaihe (perheenjäsen, opiskelija, ammatissa toimiva, eläkeläinen jne.) sekä ammatti ja ammatti-asema (yrittäjä, palkansaaja, yrittäjäperheenjäsen) ammatissa toimivien osalta. Lisäksi luokitusta täydennetään ammatin ja työn luonnetta kuvaavilla jaoilla (toimihenkilö- ja työntekijäjako). Jakoperusteena käytetään osittain myös toimialaa ja palkansaajien määrää. (Tilastokeskus, henkilöluokitukset.) Vapaa-aikakyselyn tarpeisiin tämä luokittelu on turhan raskas, ja nuorten ikäryhmässä ammatin selvittäminen kyselyn keinoin on osoittautunut haasteelliseksi.
- 12 Alle 15-vuotiaiden vastaajien kohdalla arvion yhteiskunnallisesta asemasta tekivät vastaajan vanhemmat, joita pyydettiin arvioimaan asiaa nimenomaan kotitalouden näkökulmasta.
- 13 Käytetty luokittelu on sama kuin omaa yhteiskunnallista asemaa taustamuuttujana käytettäessä, arvot 0–3 on nimetty ”matalaksi yhteiskunnalliseksi kerrokseksi”, arvot 4–5 ”matalammaksi keskikerrokseksi”, arvot 6–7 ”korkeammaksi keskikerrokseksi” ja arvot 8–10 ”korkeaksi yhteiskunnalliseksi kerrokseksi”.
- 14 Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroin muuttujien välillä on 0,509.
- 15 Osuus on suurempi kuin kaksosten osuus syntyneistä lapsista (noin 3 prosenttia). Luultavasti osuus on suurempi kuin perusjoukossa vaikka huomioitaisiin sisar- ja velipuolet, kolmoset ja neloset, sekä alle vuoden väliajoin syntyneet sisarukset, jotka myös voivat olla vuoden tarkkuudella saman ikäisiä.
- 16 Virhemarginaalit ovat niin suuria, että tarkkojen osuuksien esittäminen ei ole mielekäästä. Tarkempaa tietoa koulutuksen periytyvyydestä ks. esim. Myrskylä 2009.
- 17 Tässä ei keskitytty vapaa-ajan määrään siinä mielessä, että saataisiin selville ajankäytön jakautuminen eri toimintojen välillä. Kuten edellä todettiin, nämä tiedot saadaan Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksesta ja vapaa-aikatutkimuksesta.
- 18 Johtuvatko nämä päältä päin ristiriitaiselta-kin näyttävät tulokset yksinomaan erilaisista tavoista kysyä asiaa, vai onko Helsinki kenties erityistapaus? Kuvioista 4 nähdään, että ison kaupungin keskustassa asuvat nuoret kokevat muita useammin vapaa-ajan riittämättömäksi. Samansuuntainen on ero pääkaupunkiseudun nuorten tapauksessa, mutta erot muuhun maahan eivät ole suuria. Luontevin selitys erilaisilta näyttävillä tuloksilla vapaa-ajan riittävyydestä ovatkin erilaiset kysymysmuotoilut. Helsingin nuor-

ten parissa tehdyssä kyselyssä harrastusten esteet valittiin valmiista luettelosta, jossa vaihtoehtojen määrä oli suhteellisen suppea (ks. Keskinen 2001, 160).

- 19 Esimerkiksi Nuorisobarometrissa 2006 ha-
vaittiin maaseutumaisten kuntien nuorten
käyttävän enemmän seurakunnan palveluita
kuin kaupunkinuorien, vaikka maaseutu-
maisissa kunnissa ei kyselyn mukaan oltu
sen uskonnollisempia kuin muuallakaan.
Havainto selittyy luonnollisesti vapaa-ajan
tarjonnan kirjolla, joka on kaupungeissa
suurempaa (Myllyniemi 2006).
- 20 Ungdomsstyrelsens kysely 16–29-vuotiaille
toteutettiin lomakekyselynä vuonna 2007.
Lomake lähetettiin 5 000 nuorelle, palautet-
tuja lomakkeita oli 2727, eli vastausprosentti
oli 45. Kysymys kuului ”Hur mycket fritid
har du?” 1= Jag känner ofta att jag har så
lite framtid att jag inte vet hur jag ska hinna
med det jag vill, 2, 3, 4, 5 = Jag känner ofta
att jag har så mycket fritid att jag inte vet
vad jag ska göra med min tid.
- 21 Myöskään tästä ei voi päätellä, että työn ja
vapaa-ajan hämärtyminen olisi myönteistä
työhyvinvoinnin kannalta. Onhan luon-
nollista, että työhönsä hyvin motivoituneet
tekevät sitä myös vapaa-ajalla mieluummin
kuin huonommin motivoituneet. Paitsi että
taustalla on luultavasti muita vaikuttavia
tekijöitä, on vaikutussuunta tässä toden-
näköisemmin työssä viihtymisestä työajan
venymisen suuntaan kuin toisin päin.
- 22 Antilan kyselyn mukaan noin neljällä vii-
destä on jonkinlaiset mahdollisuudet hoitaa
omia asioitaan työajalla. Heistä huomatta-
van suuri osa, useampi kuin joka viides, ei
kuitenkaan halua paljastaa, kuinka usein
he omia asioitaan työajalla hoitavat. Tämä
kertonee asian arkaluontoisuudesta. Tyypil-
linen palkansaaaja käyttää kyselyn mukaan
työaikaa omien asioiden hoitamiseen noin
tunnin viikossa. Yksityisasioiden hoitaminen
työajalla on siis yleistä, mutta sen tarkempi
tutkiminen on asian sensitiivisyyden takia
vaikeaa. (Antila 2005, 36–39.)
- 23 Vuosien 2004 ja 2005 Nuorisobarometreissa
selvitettiin samalla 5-portaisella asteikolla kuin
vapaa-aikakyselyssä, kuinka tärkeää nuorille
on ”saada viettää aikaa perheen ja sukulaisten
kanssa” ja ”saada viettää aikaa ystävien ja kave-
reiden kanssa”. Kysymys siitä, ”kuinka tärkeää
on saada viettää aikaa” ei tarkasti ottaen ole
sama kuin tässä esitetty kysymys siitä, ”kuinka
tärkeää on viettää aikaa”. Jos vuoden 2005
Nuorisobarometrin tuloksia verrataan nyt
tehtyyn vapaa-aikakyselyyn huolimatta tästä
erosta kysymysmuotoilussa, näyttää ystävien ja
kavereiden merkitys pysyneen samana, mutta
perheen merkitys laskeneen.
- 24 Monikulttuurisilta nuorilta kysyttiin yh-
täältä ”Onko sinulla suomalaisia ystäviä?”
ja toisaalta ”Onko sinulla maahanmuut-
tajataustaisia ystäviä?”. Lähes kaikki (97
prosenttia) mainitsivat, että heillä on suoma-
laisia ystäviä, ja 57 prosentilla oli maahan-
muuttajataustaisia ystäviä. Alle prosentilla
vastaajista ei ollut kumpiakaan.
- 25 Sosiaalisesti marginaalisiin asemiin jääviä
aineiston nuorissa on vähän, ja he ovat lähin-
nä afrikkalaisten tai entisen Neuvostoliiton
alueilta lähtöisin olevien vanhempien lapsia
(Harinen 2005, 33–34). Kyselyyn vastan-
neiden nuorten hyvinvointi ja aktiivisuus
saattavat viitata myös siihen, että huono-
osaisimmat ja marginaalisissa asemissa ole-
vat ovat jättäneet muita systemaattisemmin
vastaamatta kyselyyn. Kyselylomakkeen suo-
menkielisyys lieene karsinut ainakin kieltä
taitamattomat tutkimuksen ulkopuolelle.
(Kivijärvi & Harinen 2009, 3.)
- 26 Tulokset eivät muutenkaan ole suoraan ver-
tailukelpoisia, sillä vaalitutkimuksessa kysyt-
tyjen järjestöjen lista oli hieman erilainen.
- 27 Vuoden 1969 kyselystä ei ole ikäryhmittäisiä
tietoja. 1998 järjestökiinnittelykysely-
stä puolestaan ei tiedetä, kuinka moneen
järjestöön nuoret kuuluvat, eikä ennen 2001
tehdyistä kyselyistä saada selville järjestöjen
määriä tässä esitettyä kolmea luokkaa tar-
kemmalla tasolla (ei osallistu järjestöihin,
osallistuu yhteen, osallistuu useampaan).

- 28 Kun lasten ja nuorten Kansallisessa liikuntatutkimuksessa selvitettiin asiaa kysymällä ”harrastatko urheilua tai liikuntaa urheiluseurassa?”, sanoi 7–11-vuotiaista 51 prosenttia, 12–14-vuotiaista 52 prosenttia ja 15–18-vuotiaista 35 prosenttia kyllä. Näin selvästi suuremmat osuudet kertovat siitä, että kysymykseen ”liikunnan harrastaminen seurassa” on matalampi kynnyks vastata myöntävästi kuin kysymykseen ”urheiluseurassa jäsenenä tai toiminnassa mukana olemisesta”. (Nuori Suomi 2006, 22.)
- 29 Virhemarginaali eli tilastollinen luottamusväli kuvaa jakaumaa, jonka alueella perusjoukon keskiarvo tietyllä uskottavuudella sijaitsee. Usein käytetty uskottavuuden raja määritetään 95 prosentin todennäköisyydeksi, jolloin vastaavasti riski, että keskiarvo ei sijaitse alueella, on tällöin 5 prosenttia. 95 prosentin todennäköisyydelle laskettu luottamusväli partioon osallistuvien osuudesta oli vuonna 2001 2,4–4,4 prosenttia ja vuonna 2009 6,0–9,0 prosenttia. Itse raportoidun osallistumisen kasvu on siis tilastollisesti merkitsevää.
- 30 Kappaleen tiedot ja pohdinta sähköpostikeskustelusta Suomen Partiolaisten järjestösihteerin Valtteri Karhun kanssa 22.4.2009.
- 31 2000-luvulla partioliikkeen painopistealueeksi on otettu murrosikäisille suunnattu toiminta. Suomessa käynnistettiin ohjelmauudistusprojekti pohtimaan, miksei partioliike tavoita juurikaan yli 14-vuotiaita. Projekti määritteli erityisesti aikuisten roolin uudella tavalla todettuaan, että lippukunnassa on tehtäviä, joissa nuorimmat eivät voi toimia, ja että partiossa tarvitaan enemmän yli 22-vuotiaita. Kevääseen 2009 mennessä lähes puolet 800 suomalaisesta lippukunnasta on ottanut uuden ohjelman käyttöön. (Lares 2009, 18–20.)
- 32 Esimerkiksi koulun kerhoihin osallistuvien keski-ikä 95 prosentin todennäköisyydelle laskettu luottamusväli oli vuonna 2001 16,6–19,9, ja vuonna 2009 14,2–17,6. Niinpä vaikka kerhoihin osallistuvien keski-ikä näyttää laskeneen, ei näin tilastollisesti voida päätellä.
- 33 Mukana kuviossa ovat vain suurimmat järjestötyypit, joihin osallistuu vähintään 35 otoksen nuorta.
- 34 Toimintaan konkreettisesti osallistuvia on aineistossa yksittäisten järjestötyyppien kohdalla niin vähän, että tässä käsitellään vain kaikkein suurimpia järjestöjä. Esimerkiksi ammattiliiton tai maanpuolustusjärjestön toimintaan osallistuvista käytännössä kaikki osallistuvat myös muiden järjestötyyppien konkreettiseen toimintaan, mutta vastaajia on liian vähän tulkintojen tekemistä varten.
- 35 Kyselyekonomisista syistä ensin kysyttiin onko vastaaja mukana missään järjestössä, ja jatkokysymykset esitettiin vain mukana oleville. Mukana kuvion 26 luvuissa ovat siis vain ne 45 prosenttia nuorista, jotka jo ovat mukana ainakin yhdessä järjestötyypissä. Vuoden 1998 järjestökiinnittynäisyyskyselyssä sen sijaan koko joukosta – myös niiltä, jotka eivät osallistu ollenkaan järjestötoimintaan – tiedusteltiin, minkä tyyppiset järjestöt vaikuttavat heidän mielestään kiinnostavilta. Haastateltaville luettiin erityyppisiä järjestöjä ja nämä poimivat listasta kaikki kiinnostavina pitämänsä. Lähtökohta siis oli strukturoitu, ja näin mitattuna kiinnostuneiden määrät olivat selvästi suurempia. (Nurmela 1998, 24.)
- 36 Tiedon lähde: HETUS (Harmonised European Time Use Survey) -tietokanta, jota ylläpidetään Ruotsin tilastovirastossa <https://www.testh2.scb.se/tus/tus/>.
- 37 Kuviossa 41 monikulttuuristen nuorten tiedot ovat aineiston koodausongelmien takia peräisin versiosta, jossa vastaajia oli vain 623.
- 38 Siitä, miten nuoret ystäväyden ymmärtävät, voi saada tietoa epäsuorasti vertaamalla ystävien määriä eri tavoin muotoilluissa kyselyissä. THL:n Kouluterveyskyselyssä ystävien määrää selvitettiin kysymällä onko nuorilla todella läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista itselle tär-

keistä asioista. Näin mitattuna ilman läheistä ystävää on vuonna 2006 peruskoululaisista 11 prosenttia ja lukiolaisista 9 prosenttia. Selvitettäessä ystävien määrää vuoden 2007 Nuorisobarometrissa ei ystävää määritelty, ja silloin aineistossa vain alle prosentilla nuorista ei ollut yhtään ystävää. Aivan kaikille ei ystävyyden määritelmään näyttäisi siis kuuluvan mahdollisuus keskustella luottamuksellisesti tärkeistä asioista. Etenkin tämä näyttäisi koskevan poikia, sillä Kouluterveyskyselyn mukaan pojat (14 prosenttia) ovat selvästi useammin ilman todella läheisiä ystäviä kuin tytöt (6 prosenttia), kun taas Nuorisobarometrissa, jossa ystävän määritelmää ei täsmennetty, ei myöskään eroja sukupuolten välillä ollut.

- 39 Myös sukupuolijakauma on erilainen siten, että alle 20-vuotiaissa IRC-Gallerian käyttäjissä tytöt ovat yliedustettuina, yli 20-vuotiaissa puolestaan pojat.
- 40 Vakavasti otettuna äänestysaktiivisuuden ennustaminen on tutkimuskohteena erittäin haastavaa. On miltei helpompi luetella asioita, jotka *eivät* vaikuta äänestysaktiivisuuteen, kuin niitä, jotka vaikuttavat. Osa tekijöistä muuttuu hitaasti (institutionaalinen konteksti, puoluejärjestelmä, sosioekonominen ympäristö), mutta mukana on aina myös ennustamattomia tekijöitä (kuten vaalien kilpailullisuus, puolueiden kampanjat, ehdokasasettelu). (Ks. Wass 2008.)
- 41 Äänestystuloksessa tämä ei välttämättä näkynyt, sillä sekä SDP että vasemmistoliitto menettivät kannatustaan, kun taas kokoomuksen ja perussuomalaisten suosio kasvoi.
- 42 Nuorisobarometrissa 2008 käytetty asteikko oli 5-portainen siten, että vasen=1 ja oikea=5. Keskiarvo oli 3,04, kun se täysin symmetrisessä tapauksessa olisi ollut 3. Toisin kuin 5-portaisella asteikolla, ei käytettäessä 10-portaista asteikkoa ole keskimmäistä vastausvaihtoa. Silti vaihtoehdon 5 oli valinnut peräti 37 prosenttia vastaajista, ja vaihtoehdon 6 vain 16 prosenttia. On mahdollista, että käytetty asteikko on johdatellut osan vastaajista antamaan itsestään

vasemmalle kallellaan olevan arvion 5, vaikka tarkoitus olisi ollut valita keskimäinen vastausvaihtoehto. Siten todellinen kuva nuorten vasemmisto-oikeisto-jakaumasta saattaa olla hieman enemmän oikeistolainen kuin tässä näyttää.

- 43 Korrelaatio kuvaa kahden muuttujan välistä riippuvuutta, ja korrelaatiokerroin tarkoittaa aineistosta laskettua havaintojen välistä korrelaatiota. Korrelaatiokerroin – tässä Pearsonin tulomomenttikerroin – mittaa lineaarista riippuvuutta, ja se kertoo muuttujien yhteisvaihtelun määrän vakioituna siten, että kerroin vaihtelee välillä -1:stä +1:een.
- 44 Poikien oman poliittisen kannan korrelaatio äidin kantaan on 0,52 ja isän kantaan 0,48. Tyttöjen oman kannan korrelaatio äidin kantaan on 0,45 ja isän kantaan 0,48. Isän kohdalla ei siis ole sukupuolittaisia eroja, mutta äidin poliittisten näkemysten korrelaatio on voimakkaampi poikien kuin tyttärien kannan kanssa.
- 45 Vastaajien isien ja äitien vasemmisto-oikeisto-arvojen korrelaatiokerroin on 0,59.
- 46 Vantaa välittää on Vantaan kaupungin ja Etelä-Suomen lääninhallituksen rahoittama kolmevuotinen hanke alaikäisten päihteidenkäytön vähentämiseksi. Hanke teki nettikyselyn kaikille Vantaan 7200 yläkoululaisille maaliskuuhun 2009, ja lähes puolet heistä vastasi siihen. Vantaalaisista yläkoululaisista 70 prosenttia oli maistanut alkoholia, ja humalassa oli ollut 43 prosenttia. Tyypillisimmin humalajuominen aloitettiin seiskaluokalla. Tuloksia ei kuitenkaan voi yleistää koko Suomea koskeviksi, sillä kuten myös vapaa-aikakysely osoittaa, on nuorten päihteidenkäyttö pääkaupunkiseudulla yleisempää – ja mahdollisesti myös rajumpaa – kuin muualla maassa.
- 47 ESPAD (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) on 15–16-vuotiaiden koululaisten päihteidenkäyttöä selvittävä kansainvälinen kyselytutkimus, joka on toteutettu vuosina 1995, 1999, 2003 ja 2007. Tutkimukseen on osallis-

- tunut 26–35 Euroopan maata, ja Suomi on ollut mukana tutkimuksessa kaikkina vuosina. Suomessa ESPAD-kysely on tehty peruskoulun 9. luokille ja sen toteutuksesta on vastannut Stakes. Suomesta mukana on noin 2 400 satunnaisesti valittua yhdeksäsluokkalaista. Tutkimuksen päätavoite on arvioida eri päihteiden käytön yleisyyttä nuorten parissa ja seurata käytössä tapahtuvia muutoksia eri maissa.
- 48 Sekä tiedonkeruutapa että kysymysten muotoilu ovat erilaisia tässä kuin kouluterveyskyselyssä tai ESPADissa. Tässä ei selvitetty itsensä raittiiksi kokevien, vaan niiden osuutta, jotka eivät koskaan käytä alkoholia. Onhan mahdollista, että vain muutaman kerran vuodessa alkoholia käyttävät kokevat itsensä niin kysyttäessä raittiiksi.
- 49 Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat päinvastoin, että raittiiden nuorten määrät on ollut kasvusuunnassa (Tigerstedt & Salasuo 2007, 22). Kun kokonaiskulutus kuitenkin on samaan kasvanut, voidaan päätellä kulutuksen polarisoituneen, siis osan nuorista juovan entistäkin enemmän. Nuorten ja nuorten aikuisten määritelmät tottumukset näkyvät myös kuolinsyytilastoissa. Alkoholisairautteen 2007 kuolleiden 35–39-vuotiaiden miesten määrä oli kaksinkertainen verrattuna vuoteen 2001. Nuorimmat viinaan kuolleet ovat 20–24-vuotiaita miehiä ja 25–29-vuotiaita naisia. (Repo 2009a.)
- 50 Verkkokyselyn tarkoituksena oli selvittää, mitä nuoret ja aikuiset ajattelevat nuorten alkoholinkäytöstä. Yhteensä kyselyyn vastasi 1860 yli 12-vuotiasta suomalaista, 12–20-vuotiaita vastaajia oli 1380.
- 51 Helsingissä vuosina 1951 ja 1959 kerätyissä aineistoissa alkoholia viimeisen kuukauden aikana käyttäneiden 18–21-vuotiaiden poikien osuus oli vuosikymmenen alussa 36 prosenttia ja vuosikymmenen lopussa 42 prosenttia. Vastaavat luvut helsinkiläistyttyjen kohdalla olivat 16 ja 23 prosenttia. Muutoksen suuruutta 50-luvulta eteenpäin kuvaa se, että 1970-luvun alun jälkeen koko maan 18-vuotiaista pojista vähintään kaksi kolmasosaa ja tytöistä vähintään puolet käytti alkoholia ainakin kerran kuukaudessa. (Tigerstedt & Salasuo 2007, 21.)
- 52 Jo otantakäytäntö, jolla rajataan laitoksissa asuvat ja vailla vakituista osoitetta olevat tiedonkeruun ulkopuolelle, merkitsee sitä, että sosiaalisesti huonossa asemassa olevat huumeiden ongelmakäyttäjät jäävät tavoittamatta. Huumeidenkäyttäjät voivat olla myös muita haluttomampia vastaamaan kyselyihin, tai taipuvaisia peittelemään käyttöään.
- 53 Kouluterveyskyselyissä laittomia huumeita (käytännössä lähes yksinomaan kannabista) ainakin kerran kokeilleiden peruskoululaisten osuus laski vuoden 2001 ja 2007 välillä 8 prosentista 5 prosenttiin. Lukiolaisilla osuus pieneni samassa ajassa 12 prosentista 8 prosenttiin.
- 54 Vuoden 2007 ESPAD-aineiston mukaan maaseudun nuoret käyttävät päihtymistarkoituksessa selvästi kaupunkinuoria enemmän liimaa ja liuottimia. Myös alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttö on maaseudulla yleisempää.
- 55 Tätä kirjoitettaessa maaliskuussa 2009 keskustellaan Porin tapauksesta, jossa poliisi yhdessä lastensuojeluviranomaisten kanssa iski porilaiseen kouluun, jossa nuorimmillaan vasta 14-vuotiaat oppilaat polttivat välitunnilla hasista tai käyttivät huumausaineeksi luokiteltavia lääkkeitä. Alaikäisten kannabiksen käyttö lienee kuitenkin varsin marginaalinen ilmiö.
- 56 Muutamat hyvin korkeat arvot nostavat keskiarvoa. On mahdotonta vetää perusteltua rajaa siitä, mihin arvoon asti vastaukset ovat todellisia arvioita ystävien määrästä, eivätkä virheitä tai pilailuvastauksia. Tässä esitetyistä luvuista on poistettu yli 50 suuruiset vastaukset, joita oli 2. Yli 20 todella hyvää ystävää oli yhteensä 13 vastaajalla.
- 57 Toisin kuin kysymyksessä omaa sukupuolta olevista ystäväistä, tässä ei ollut yhtään luonnottoman suurelta vaikuttavaa vastausta. Suurin ilmoitettu toista sukupuolta olevien ystävien määrä oli 20.
- 58 Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen

- mukaan television katselu on 10–17-vuotiaiden selvästi suosituin vapaa-ajanviettotapa, ja se on kasvanut jatkuvasti ollen vuonna 1979 noin 80 minuuttia vuorokaudessa, vuonna 1987 noin 105 minuuttia ja 1999 jo noin 130 minuuttia vuorokaudessa. (Ks. Pääkkönen 2007.) Nuorten digitaalisia kulttuureita selvittäneen vuonna 2007 toteutetun lomakekyselyn (n=1307) mukaan 15–29-vuotiaat suomalaiset katsoivat televisiota keskimäärin 110 minuuttia arkipäivisin ja 157 minuuttia vapaapäivisin. (Kangas 2009.)
- 59 Vuosien 1955 ja 1969 kyselyissä oli vaihtoehto ”en osaa sanoa”. Periaatteessa myös 2009 kyselyssä oli mahdollista jättää vastaamatta tai valita ”en osaa sanoa”, mutta tätä vaihtoehtoa ei aktiivisesti esitetty haastateltaville. Niinpä varhaisemmissa kyselyissä verraten suuri osa, jopa 20 prosenttia, oli epävarmoja ystävyysuhteistaan, kun 2009 epävarmojen osuus oli selvästi pienempi. Vertailun vuoksi kaikkien kyselyiden tuloksista on poistettu ”en osaa sanoa” -vaihtoehdot, mutta koska ei ole varmuutta siitä, onko heillä todella ystäviä yhtä paljon kuin vastanneilla, tämä vähentää tulosten luotettavuutta.
- 60 Vapaa-aikatutkimuksen, Nuorisobarometrin tai kouluterveyskyselyn tiedot ystävien määristä eivät ole vertailukelpoisia tämän kyselyn kanssa. Vapaa-aikatutkimuksessa ja Nuorisobarometrissa kysyttiin ”Kuinka monen toiseen kotitalouteen kuuluvaan ystävään tai tuttavaan pidät yhteyttä suhteellisen säännöllisesti?”. Näin kysyttyinä 15–29-vuotiaiden ystävien määrä on hieman lisääntynyt 2002 ja 2007 välillä. Ilman yhtään ystävää on 2007 Nuorisobarometrin aineistossa alle prosentti nuorista. THL:n (silloin Stakes) kouluterveyskyselyssä puolestaan kysyttiin onko nuorilla todella läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista itselle tärkeistä asioista. Näin mitattuna ilman läheistä ystävää on huomattavasti suurempi osuus nuorista, vuonna 2006 peruskoululaisista 11 prosenttia ja lukiolaisista 9 prosenttia.
- 61 Yksinhuoltajia on koko aineistossa vain 4, ja heidät on poistettu kuvion 55 luvuista.
- 62 Tilastokeskuksen vapaa-aikakyselyssä käytetty väljempi muotoilu ”ystävät ja tuttavat” antaa selvästi suurempia määriä kuin THL:n (Stakesin) kouluterveyskyselyiden ”todella läheiset ystävät, joiden kanssa voi keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista itselle tärkeistä asioista”. Kouluterveyskyselyn mittaustavalla ilman läheistä ystävää oli vuonna 2006 11 prosenttia peruskoululaisista ja 9 prosenttia lukiolaisista, kun taas vapaa-aikakyselyn muotoilua käyttäneen vuoden 2007 Nuorisobarometrin aineistossa vain alle prosentti nuorista oli ilman ystävää. (Myllyniemi 2007, 96–97.) Tässä kyselyssä käytetty muotoilu ”todella hyvä ystävä” on lainattu mainituista 50- ja 60-lukujen kyselyistä, eikä sen tuoreempaa vertailutietoa ole.
- 63 Kun Nuorisobarometrissa kysyttiin ”Kuinka tärkeänä pidät seuraavia asioita omassa elämässäsi?” oli vuonna 2000 ajan viettäminen ystävien ja kavereiden kanssa erittäin tärkeää 70 prosentin, ja vuonna 2008 jo 78 prosentin mielestä. (Myllyniemi 2008, 107.)
- 64 Kuvion 61 neljä luokkaa on muodostettu seuraavasti: jos tapaamisia on päivittäin, yhdistetyn muuttujan arvo on 1. Jos tapaamisia on harvemmin kuin päivittäin ja puhelinkeskusteluja ym. on päivittäin, tai tapaamisia on joka viikko, yhdistetyn muuttujan arvo on 2. Jos tapaamisia on harvemmin kuin joka viikko ja puhelinkeskusteluja ym. on joka viikko, tai tapaamisia on joka kuukausi, yhdistetyn muuttujan arvo on 3. Jos tapaamisia on harvemmin kuin joka kuukausi ja puhelinkeskusteluja ym. on harvemmin kuin joka viikko, yhdistetyn muuttujan arvo on 4. Tällä luokittelulla kaikki tapaukset lukuun ottamatta ”en osaa sanoa” -vastauksia saadaan mukaan analyysiin. Käytetty luokittelu on sama, jota Tuula Melkas (2009, 29–30) käyttää luokitellessaan vertailutietona käytettyjä Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksen aineistoja sekä Pohjoismaisia elinolututkimuksia.
- 65 1950- ja 1960-lukujen kyselyissä käytettiin

- jengin sijaan sanaa sakki.
- 66 Vuoden 1969 kyselyn sukupuolittaiset tiedot eivät ole täysin varmoja. Aineiston perusteella kirjoitetussa tutkimusraportissa (Aalto & Minkkinen 1971) raportoitiin vain niiden tyttöjen ja poikien osuudet, jotka kuuluvat pelkästään sakkeihin, mutta eivät järjestöihin. Kuvion 63 1969 sukupuolittaisten tietojen laskemiseksi on jouduttu oletamaan tyttöjen ja poikien osuuksien olevan samat sekä sakkeihin että järjestöihin kuuluvissa kuin pelkästään sakkeihin kuuluvissa.
 - 67 Alle 15-vuotiaita ei kuvioissa 68 ja 69 ole mukana lainkaan, sillä aineiston kaikki sen ikäiset asuivat vielä vanhempiensa kanssa. Myös muiden alle 20-vuotiaiden havaintojen määrät ovat sen verran pieniä, ettei niiden perusteella voi tuloksista sanoa mitään varmaa.
 - 68 Esim. vuoden 2002 kyselyssä 15–19-vuotiaista 25 prosenttia tapasi vanhempiaan lähes päivittäin vuonna 2002. Perusjoukossa tämä osuus vaihtelee 95 prosentin todennäköisyydellä 9 ja 41 prosentin välillä.
 - 69 Ennen vuoden 1994 kotikuntalakia opiskelijoita ei hyväksytty opiskelupaikkakuntansa vakituisiksi asukkaiksi, ja heidän oli oltava kirjoilla lapsuudenkodissaan. Kotona asuvien nuorten osuus pieneni kuitenkin selvästi jo ennen kotikuntalain muutosta. Tässä esitetyt vuosien 1995 ja 2007 luvut ovat lainmuutoksen jälkeisen tilastointitavan mukaisia.
 - 70 1990-luvun alussa 43 prosentilla perheistä oli vähintään kaksi televisiota, vuonna 2002 vähintään kaksi televisiota oli jo 57 prosentilla, ja viidenneksellä vähintään kolme televisiota. (Liikkanen 2004b, 88).
 - 71 Pohdinta väleistä vanhempiin Anni Karlssonin kanssa käydystä sähköpostikeskustelusta 3.4.2009.
 - 72 Vuoden 1958 kyselyn tuloksista ei raportoitu kuin korkeintaan kohtalaiseksi olosuhteensa kokeneiden osuudet, siksi vertailussa on tyydyttävä tähän tarkkuustasoon.
 - 73 Pohdinta 1950-luvun nuorten suhteesta vanhempiinsa Riitta Jallinojan kanssa käydystä sähköpostikeskustelusta 23.3. 2009.
 - 74 Pohdinta lasten suhteesta vanhempiinsa Linnea Karlssonin sähköpostiviestistä 15.4.2009.
 - 75 Väestöliiton perhebarometrin kyselyn mukaan avioeron syitä oli yleensä useita. Kysyttäessä eronneilta avioeron *lopullista* syytä, mainittiin läheisyyden ja rakkauden puute lopulliseksi eron syyksi ainoastaan seitsemäsä prosentissa vastauksia. Tätä useammin lopulliseksi syiksi mainittiin uskottomuus ja päihteet. Se, että uskottomuus tuli näin voimakkaasti esiin lopullisten syiden joukosta johtuu kenties siitä, että se on koettu viimeisenä pisarana jo muuten ongelmallisessa suhteessa, tekona, joka vahvisti päätöksen avioerosta.
 - 76 Kuvion 80 luvuissa ”en osaa sanoa” -vastaukset on poistettu. Näin on jouduttu toimimaan siksi, että vuoden 1955 tuloksista on tiedossa vain ”paljon” ja ”ei ollenkaan” -vastausten määrät, jotka on tässä suhteutettu kaikkien vastaajien määrään. Vuoden 2009 aineistossa eos-vastausten osuudet ovat 4 ja 6 prosenttia.
 - 77 Sähköisen kyselyn toteutti InterQuest maras-joulukuussa 2006. Aineisto sisältää 833 aikuisen ja 402 lapsen vastaukset.
 - 78 Vuonna 2007 terveydentilaan tyytyväisyyden keskiarvon 95 prosentin todennäköisyydelle laskettu luottamusväli oli 8,62–8,72, vuonna 2009 8,45–8,60.
 - 79 Vuonna 2007 oli 95 prosentin todennäköisyydelle laskettu luottamusväli tyytyväisyyden keskiarvolle 8,06–8,17. Vuonna 2009 se oli 7,67–7,84. Muutos ei siis johdu sattumasta.
 - 80 Vuonna 2007 poikien vapaa-aikaan tyytyväisyyden keskiarvon luottamusväli oli 8,08–8,23, vuonna 2009 7,95–8,16. Tyttöjen luottamusväli oli 2007 8,01–8,16, ja 2009 7,74–7,94.
 - 81 Vuoden 2006 tutkimuksessa kokonaisnettotulojen mediaani oli 733 euroa.
 - 82 Köyhyysriski tarkoittaa suhteellisesti määriteltä pienituloisuusastetta. Pienituloisiksi (tai köyhyysuhan alaisena oleviksi) määritellään henkilöt, joiden kotitalouksien käytettävissä

olevat vuositulot kulutusyksikköä kohden olivat pienemmät kuin 60 prosenttia koko väestön vastaavasta mediaanitulosta. Pienituloisuusraja oli noin 13 000 euroa yhden henkilön kotitaloudessa vuonna 2007.

- 83 Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluu noin 150 000 lasta. Lapsiköyhyysaste oli vuonna 2007 14 prosenttia alle 18-vuotiaista lapsista, vuonna 1995 vastaava luku oli vain 5 prosenttia. Yksinhuoltajaperheisiin kuuluvista noin kolmasosa, 32 prosenttia, oli pienituloisia vuonna 2007. Osuus oli kahdeksan prosenttia vuonna 1995.

- 84 Yhtä aikaa vapaa-aikakyselyn kanssa toteutetun Nuorten arvot ja elämä -tutkimuksen mukaan 69 prosenttia 15–21-vuotiaista vastaajista kertoo, että kiristynyt taloudellinen tilanne ei ole vaikuttanut heidän elämäänsä. Kolmasosa nuorista kertoo kuitenkin rajoittaneensa kuluttamistaan yleisen taloudellisen tilanteen vuoksi, niin ikään yksi kolmesta pelkää jonkun perheenjäsenensä saavan potkut ja kaksi kolmesta on huolissaan kiristyneestä taloudellisesta tilanteesta. (Taloudellinen Tiedotustoimisto 2009.)

LÄHTEET

- [Http://www.kansalaisfoorumi.net/sivu.php?artikkeli_id=396](http://www.kansalaisfoorumi.net/sivu.php?artikkeli_id=396).
- AALTO, RITVA & MINKKINEN, SIRKKA (toim. 1971) *Nuoret tänään. Valtakunnallisen nuorisotutkimuksen tuloksia*. Helsinki: Otava.
- ALAPURO, RISTO (2005) Associations and Contention in France and Finland: Constructing the Society and Describing the Society. *Scandinavian Political Studies* 28 / December, 377–399.
- ALLARDT, ERIK (1976) *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Helsinki: WSOY.
- ALLARDT, ERIK & JARTTI, PENTTI & JYRKILÄ, FAINA & LITTUNEN, YRJÖ (1957) *Työläisnuorison harrastustoiminta*. Helsinki: Tammi.
- ALLARDT, ERIK & JARTTI, PENTTI & JYRKILÄ, FAINA & LITTUNEN, YRJÖ (1958) *Nuorison harrastukset ja yhteisön rakenne*. Helsinki: WSOY.
- ANTILA, JUHA (2005) *Veteen piirretty viiva? Työn ja yksityiselämän välisen rajapinnan tarkastelua*. Helsinki: Työministeriö. Työpoliittinen tutkimus nro 272. [Http://www.google.fi/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=1&url=http%3A%2F%2Fwww.mol.fi%2Fmol%2F%2F99_pdf%2F%2F06_tuoministerio%2F06_julkaisut%2F06_tutkimus%2Ftp272.pdf&ei=lnG_SeO2MIWvQbU0sXLDw&usq=AFQjCNGQx7JE rQk2PB_kcfP2pN4IVf7V3A&sig2=mexYPs3Euu6hjd3mYi9ulg](http://www.google.fi/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=1&url=http%3A%2F%2Fwww.mol.fi%2Fmol%2F%2F99_pdf%2F%2F06_tuoministerio%2F06_julkaisut%2F06_tutkimus%2Ftp272.pdf&ei=lnG_SeO2MIWvQbU0sXLDw&usq=AFQjCNGQx7JE rQk2PB_kcfP2pN4IVf7V3A&sig2=mexYPs3Euu6hjd3mYi9ulg). (Viitattu 16.3.2009.)
- ANTTILA, ANNA & RENSUJEFF, KAIJA (2009) *Taiteen taskurahat. Lastenkulttuurin käsite, linjaukset ja edistäminen*. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta, tutkimusyksikön julkaisuja N:o 35.
- BERGSTRÖM, ANN-MARI (2009) Nuorten juomatavoista toisenlaisiakin tietoja. *Helsingin Sanomat* 5.4.2009, C6.
- BORG, SAMI (1996) *Nuoret, politiikka ja yhteiskunnallinen syrjäytyminen. Raportti nuorten osallistumisesta vuoden 1996 kunnallis- ja eurovaaleihin*. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunta. [Http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Nuoret_politiikka_ja_yhteiskunnallinen_syrjytyminen.pdf](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Nuoret_politiikka_ja_yhteiskunnallinen_syrjytyminen.pdf). (Viitattu 8.5.2009.)
- DILLMAN, DON A. (2007). *Mail and internet surveys. The tailored design method*. 2nd edition. New Jersey: John Wiley & Sons.
- ELLONEN, NOORA & KIVIVUORI, JANNE & KÄÄRIÄINEN, JUHA (2007) *Lapset ja nuoret väkivallan uhreina*. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64/2007. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 80.
- ELO, KIMMO & RAPELI, LAURI (2008) *Suomalaisen politiikkatietämys*. Helsinki: Edita Prima. Oikeusministeriön julkaisuja 6:2008.
- FOGELHOLM, MIKAEL & PARONEN, OLAVI & MIETTINEN, MARI (2007) *Liikunta – hyvinvointipoliittinen mahdollisuus. Suomalaisen terveystieteiden tila ja kehittyminen 2006*. Helsinki: sosiaali- ja terveysministeriö & opetusministeriö & UKK-instituutti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:1.
- HAKKARAINEN, PEKKA & METSO, LEENA (2006) Nuorten huumeiden käyttö vähentynyt. *Dialogi* 7/2006.
- HAKKARAINEN, PEKKA & METSO, LEENA (2007) Huumeekysymyksen muuttunut ongelma-kuva. Vuoden 2006 huumeekyselyn tulokset. *Yhteiskuntapolitiikka* 72, 5/2007, 541–552.
- HAKKARAINEN, PEKKA & SALASUO, MIKKO (2008) Nuorten huumeiden käyttö vähentynyt – uusi sukupolvi, uusi suunta? Verkkokolumni. [Http://www.kommentti.fi/sivu.php?artikkeli_id=156](http://www.kommentti.fi/sivu.php?artikkeli_id=156). (Viitattu 20.3.2009.)
- HANIFI, RIITTA (2004) Vapaa-ajan harrastukset – itse tekeminen, aktiivinen harrastaminen. Teoksessa Mirja Liikkanen & Riitta Hanifi & Ulla Hannula (toim.) *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurin pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Helsinki: Tilastokeskus.
- HARINEN, PÄIVI (2005) *Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalais-toimintaan osallistuminen -tutkimushank-*

- keen väliraportti. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=165](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=165). (Viitattu 2.4.2009.)
- HIRVONEN, TATU & MANGELOJA, ESA (2006) *Miksi kolmas hampurilainen ei tee onnelliseksi?* Jyväskylä: Atena-kustannus.
- HOLMILA, MARJA & RAITASALO, KIRSIMARJA (2008) Lapsuudenkodin alkoholin liikäkäytön vaikutukset. Teoksessa Pasi Moisio & Sakari Karvonen & Jussi Simpura & Matti Heikkilä (2008, toim.) *Suomalaisten hyvinvointi*. Helsinki: Stakes, 294–307.
- HOLVAS, JAKKE & VÄHÄMÄKI, JUSSI (2005) *Odotustila. Pamfletti uudesta työstä*. Helsinki: Teos.
- HUTTUNEN, TERTTU (2009) ”Keittoamisen syynä on keittoamisen ilo”. *Uudenmaan ja Hämeen nuoret kertovat näkemyksistään nuorten päihteiden käytöstä*. Terveys ry:n tiedote 31.3.2009.
- HÄMÄLÄINEN, ULLA & JUUTILAINEN, VESA-PEKKA & HELLSTEN, KATRI (2007) *Lukiolaisten ja ammatillista perustutkintoa suorittavien elämäntilanne ja toimeentulo*. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 87. [Http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/110607143710EK/\\$File/tutkimuksia87.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/110607143710EK/$File/tutkimuksia87.pdf?OpenElement). (Viitattu 20.5.2009.)
- HÖRKKÖ, TIINA & LINDQVIST, MINNA (2009) Tiedote, Vantaan päihdepalvelut 4/2009.
- INGLEHART, RONALD (1997) *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*. Princeton: Princeton University Press.
- JALLINOJA, RIITTA (2000) *Perheen aika*. Helsinki: Otava.
- JALLINOJA, RIITTA (2009) Perhe yhdessä vapaa-aikana. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- JULKUNEN, RAIJA (2007) *Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu*. Helsinki: Stakes.
- JULKUNEN, RAIJA (2008) *Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosesseista*. Tampere: Vastapaino.
- JÄRVENSIVU, MARJAANA (2008) Web-kysely ei aina korvaa paperilomaketta. *Tilastokeskus. Hyvinvointikatsaus* 4/2008.
- KANGAS, SONJA (2009, toim.) *Digital pioneers* (työnimi). Julkaisematon käsikirjoitus.
- KARTOVAARA, LEENA (2007) Kerro, kerro tilasto, ken on maahanmuuttajalapsi! *Hyvinvointikatsaus* 1/2007.
- KESKINEN, VESA (2001) *Kiirettä pitää. Kaverit, koti, koulu ja nuorten vapaa-aika Helsingissä 2000*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2001:10.
- KIVIJÄRVI, ANTTI & HARINEN, PÄIVI (2009) Omat ja vieraat. Rajanvetoja monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Päivi Harinen & Veronika Honkasalo & Anne-Mari Souto & Leena Suurpää (2009) *Ovet Auki. Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- KONTULA, OSMO & KOSKELA, KAJ (1992) *Huumeiden käyttö ja mielipiteet huumeista*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 1992:8.
- KONTULA, OSMO (1997) *Huumeet Suomessa 1990-luvulla*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä.
- KOULUTERVEYSTUTKIMUS 2007. Helsinki: THL. Tulokset osoitteessa <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tietoa/elamantavat/paihteet.htm>. (Viitattu 20.3.2009.)
- LARES, JUSSI (2009) Partion ikäkausiin uusi kuosi. *Nuorisotyö* 3/2009, 18–20.
- LEHTINEN, VILMA (2007): *Maintaining and Extending Social Networks in IRC-galleria*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta.
- LEINO, TIMO (2007). *Nuoret ja työ -toimintaohjelma*. Julkaisematon luento Työterveyslaitoksen Nuoret ja työ -toimintaohjelman loppuseminaarissa, 27.9.2007.
- LIKKANEN, MIRJA (2004) Vapaa-aika muutok-

- sessä – merkitykset, rajoitteet ja valinnat. Teoksessa Mirja Liikkanen & Riitta Hanifi & Ulla Hannula (toim.) *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurin pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Helsinki: Tilastokeskus.
- LIKKANEN, MIRJA (2004b) Yleisöinä – kodin ulkopuolella ja kotona. Teoksessa Mirja Liikkanen, Riitta Hanifi ja Ulla Hannula (toim.) *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurin pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Helsinki: Tilastokeskus.
- LIKKANEN, MIRJA (2009) Johdanto. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- LUND, INGEBORG & TÖRRÖNEN, JUKKA & OLSSON, BÖRJE (2008) Introduction. Teoksessa Börje Olsson & Jukka Törrönen (eds) *Painting the Town Red. Pubs, Restaurants And Young Adults' Drinking Cultures In The Nordic Countries*. Helsinki: Nordic Centre for Alcohol and Drug Research. Publications No. 51.
- LUOPA, PAULIINA & PIETIKÄINEN, MINNA & JOKELA, JUKKA (2008) *Koulukiisaaminen peruskoulun yläluokilla 2000–2007*. Helsinki: opetusministeriön julkaisuja 2008:7. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm07.pdf?lang=fi>. (Viitattu 24.3.2008.)
- MELKAS, TUULA (2009) Suomalaisen yksityiselämän sosiaalisuudesta. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- MERIMAA, MAIJA (2008) *Lukiolaisten hyvinvointitutkimus 2007*. Helsinki: Suomen Lukiolaisten liitto & Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus.
- MYLLYNIEMI, SAMI (2005) Nuorisobarometri 2005. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (2005) *Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta & opetusministeriö, 12–64.
- MYLLYNIEMI, SAMI (2007) *Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta.
- MYLLYNIEMI, SAMI (2008) *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta.
- MYLLYNIEMI, SAMI & GISSLER, MIKA & PUHAKKA, TIINA (2005) Kuluttava nuoruus tilastoina. Teoksessa Minna Autio & Petri Paju (toim.) *Kuluttava nuoruus. Nuorten elinolot -vuosikirja 2005*. Helsinki: opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosaian neuvottelukunta.
- MYLLYNIEMI, SAMI & SUURPÄÄ, LEENA (2009) Nuoret aikuiset itsellisyiden ja riippuvuuden noidankehässä. *Hyvinvointikatsaus* 1/2009, 2–4.
- MYRSKYLÄ, PEKKA (2009) Koulutus periytyy edelleen. *Hyvinvointikatsaus* 1/2009, 24–28.
- NIKANDER, TIMO (2009) Nuoret muuttavat omilleen yhä nuorempina. *Hyvinvointikatsaus* 1/2009, 11–14.
- NUORI SUOMI ry (2006) *Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006. Lapset ja nuoret*. Helsinki: Nuori Suomi ry. SLU:n julkaisusarja 4/06.
- NURMELA, SAKARI (1998) *Nuorten järjestökiinnittyneisyys. Yhteenvetoraportti 1998*. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisosaian_neuvottelukunta/julkaisut/maat_tutkimukset/Nuorten_osallistuminen_1998.pdf. (Viitattu 28.4.2009.)
- PAKKUNAINEN, KARI & HOIKKALA, TOMMI (2007) Sukupolvikamppailun kutsu – nuorten yksilöllistynyt politiikkasuhde. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007*. Helsinki: opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosaian neuvottelukunta.
- PAKKUNAINEN, KARI & MYLLYNIEMI, SAMI

- (2007) Tihentynvä sukupolvipolitiikka ja aktiivisuuden kasautuminen. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007*. Helsinki: opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- PAAJANEN, PIRJO (2003) Väestöliiton Perhebarometri (2003). *Parisuhde koetuksella. Käsitteitä parisuhteesta ja sen purkautumisesta*. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 17/2003. http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/76631/file/Perhebarometri2003.pdf. (Viitattu 29.4.2009.)
- PARTANEN, JUHA & METSO, LEENA (1999) Suomen toinen huumeaalto. *Yhteiskuntapolitiikka* 2/1999, 143–149.
- PEHKONEN, JUHANI (2001) *Nuorten järjestökiinnittyneisyys 2001. Nuorten suhde järjestöihin ja globalisaatioon*. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- PELTOLA, MARJA (2007) Konventioita ja vaihtoehtoja – nuoret muuttuvan yhteiskunnan poliittisina toimijoina. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007*. Helsinki: opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- PESONEN, PERTTI & SÄNKIAHO, RISTO & BORG, SAMI (1993) *Vaalikansan äänivalta. Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Helsinki: WSOY.
- PURONAH, KARI (2006) *Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi*. Tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessista, resursseista ja kustannuksista. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://julkaisut.jyu.fi/?id=951-39-2558-7>. (Viitattu 30.3.2008.)
- PÄÄKKÖNEN, HANNU (2007) Lasten ajankäyttö ja harrastukset. Teoksessa *Suomalainen lapsi 2007*. Helsinki: Stakes; 221–244.
- PÄÄKKÖNEN, HANNU (2008) *Eroaako suomalaisen nuorten ajankäyttö muiden eurooppalaisten nuorten ajankäytöstä?* Luento Tilastokeskuksessa 4.3.2008.
- RAIJAS, ANU & WILSKA, TERHI-ANNA (2007) *Huolenpitoa ja jakamista – raha ja ajan jakautuminen suomalaisissa lapsiperheissä*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, työselesteita ja esitelmiä 104/2007.
- RAIJAS, ANU & WILSKA, TERHI-ANNA (2008) Kuka päättää kulutuksesta lapsiperheissä? *Tieto & Trendi* 2/2008, 32–36.
- REPO, PÄIVI (2009a) Maksakirroosikuolemat lisääntyvät Suomessa Euroopan nopeimmin. *Helsingin Sanomat* 1.5.2009, A4.
- REPO, PÄIVI (2009b) Nuorten kiinnostus päiheteisiin vähenee. Kokeilut alkavat myöhemmin, humalaan juodaan harvemmin. *Helsingin Sanomat* 27.3.2009, A8.
- ROSEN, CHRISTINE (2007) Virtual Friendship and the New Narcissism. *The New Atlantis*. Number 17, Summer 2007; 15–31.
- SAIKKONEN, MERITUULI (2009) Alkoholia käyttävät nuoret juovat entistä enemmän ja rajummin. *Helsingin Sanomat* 3.5.2009, A13.
- SALASUO, MIKKO (2007) *Atomisoitunut sukupolvi*. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 7/2007. http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/07_10_31_Tutk_7_Salasuo.pdf. (Viitattu 1.4.2009.)
- SALMELA-ARO, KATARIINA (2009) Joka viides lukiolaistytö käärsii koulu-uupumuksesta. <http://www.aka.fi/fi/A/Suomen-Akatemia/Tama-on-Akatemia/Akatemian-tiedotteet/2/Joka-viides-lukiolaistytto-karsii-koulu-uupumuksesta/>. (Viitattu 7.5.2009.)
- SIMILÄ, VILLE (2009) Nuoriso s. 1950 k. 2006. *Helsingin Sanomat*, 8.4.2009, A5.
- STENVALL, ELINA (2009) ”Sellast ihan tavallist arkee”. *Helsingiläisten 3.–6.-luokkalaisten arki ja ajankäyttö*. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2/2009. http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_02_27_Tutkimus_2_Stenvall.pdf. (Viitattu 3.4.2009.)
- SULANDER, JUHANI & VILUKSELA, MARJA & ELO, AIJA-RIITTA & HUUSKONEN, MATTI S. & LEINO, TIMO (2007) *Nuoret ja työ 2006 -barometri. Taulukkoraportti*. Helsinki: Työterveyslaitos.

- SUUTARI, MINNA** (2002) *Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- TALOUELLINEN TIEDOTUSTOIMISTO** (2009) *Nuorten arvot ja elämä*. Tiivistelmä internetissä: http://www.tat.fi/tat/fi/www/etusivu/?__EVIA_WYSIWYG_FILE=11531&name=file. (Viitattu 2.5.2009.)
- TIGERSTEDT, CHRISTOFFER & SALASUO, MIKKO** (2007) Miten nuorten juomista on tutkittu 1950–2007? Teoksessa Christoffer Tigerstedt (toim.) *Nuoret ja alkoholi*. Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijain seura & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- TILASTOKESKUS, HENKILÖLUOKITUKSET**. [Http://tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/sosioekon_asema/001-1989/kuvaus.html](http://tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/sosioekon_asema/001-1989/kuvaus.html). (Viitattu 9.3.2009.)
- TILASTOKESKUS, TULONJAKOTILASTO**. [Http://www.stat.fi/til/tjt/index.html](http://www.stat.fi/til/tjt/index.html). (Viitattu 10.3.2009.)
- TUOMI, PAULIINA** (2009): (Virtual) Friends will be (virtual) friends? Are virtual friends as good as "the real" ones? Teoksessa Sonja Kangas (2009) *Digital pioneers* (työnimi). Julkaisematon käsikirjoitus.
- TÖRMÄLEHTO, VELI-MATTI** (2008) OECD tutki tulonjaon muutokset. *Hyvinvointikatsaus* 4/2008, 37–39.
- UNGDOMSSTYRELSEN** (2007) *Unga med attityd. Ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2007*. Tukholma: Ungdomsstyrelsens skrifter 2007:11.
- VEHVILÄINEN, JUKKA** (2009) *Lasten ja nuorten palvelujärjestelmän arviointi*. DiaLoog, julkaisematon selvitys.
- VIUHKO, MINNA** (2006) *Opiskelijatutkimus 2006. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja työssäkäynti*. Helsinki: opetusministeriön julkaisuja 2006:51. [Http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm51.pdf?lang=fi](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm51.pdf?lang=fi). (Viitattu 10.3.2009.)
- VUORI, LEA** (1971) Nuorten sakkikäyttäytyminen. Teoksessa Ritva Aalto & Sirkka Minkkinen (toim.) *Nuoret tänään. Valta-kunnallisen nuorisotutkimuksen tuloksia*. Helsinki: Otava.
- VÄHÄMÄKI, JUSSI** (2004) *Kuhmuriin kerho. Vanhan työn paheista uuden hyveiksi*. Toinen painos. Helsinki: Tutkijaliitto.
- WASS, HANNA** (2008) Äänestysaktiivisuus tutkimuskohteena. *Politiikka* 4/2008, 293–296.
- WILSKA, TERHI-ANNA & ERESMAA, ILPPA** (2003) Nuorten subjektiiviset kokemukset taloudellisesta asemastaan – tulevaisuuden heijastustako? Teoksessa Olli Kangas (toim.) *Laman varjo ja nousun huuha*. Helsinki: Kansaneläkelaitos. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 72.
- YESILOVA, KATJA** (2009) *Ydinperheen politiikka*. Helsinki: Gaudeamus.

LIITE I. Taustamuuttajat.

SUKUPUOLI	n	%
Nainen	655	55
Mies	546	45
Yhteensä	1201	100
IKÄRYHMÄ	n	%
10–14	293	24
15–19	308	26
20–24	299	25
25–29	301	25
Yhteensä	1201	100
ÄIDINKIELI	n	%
Suomi	1141	95
Ruotsi	60	5
Muu	0	0
Yhteensä	1201	100
LÄÄNI	n	%
Etelä-Suomen lääni	485	40
Itä-Suomen lääni	125	10
Lapin lääni	42	3
Länsi-Suomen lääni	431	36
Oulun lääni	118	10
Yhteensä	1201	100
KUNTATYYPPI	n	%
Pääkaupunkiseutu	234	19
Kaupunkimainen	617	51
Taajaan asuttu	185	15
Maaseutumainen	165	14
Yhteensä	1201	100
ASUINPAIKKA	n	%
Ison kaupungin keskusta	114	9
Ison kaupungin lähiö tai muu laita-alue	682	57
Pikkukylän tai pikkukaupungin keskusta	132	11
Pikkukylän tai pikkukaupungin harvaan asuttu laita-alue	116	10
Maaseutuympäristö	157	13
Yhteensä	1201	100
PERHEMUOTO	n	%
Vanhempien tai muun huoltajan luona asuva	617	51
Yksin asuva	229	19
Avio- tai avoliitossa, lapseton	231	19
Avio- tai avoliitossa, lapsia	86	7
Yksinhuoltaja	4	0
“Kimppakämpässä” ystävien tai sisarusten kanssa	31	3
Muu perhemuoto tai ei vastausta	3	0
Yhteensä	1201	100

PÄÄASIALLINEN TOIMINTA	n	%
Koululainen tai opiskelija	772	64
Palkkatyössä	331	28
Yrittäjä	6	0
Työtön tai lomautettu	68	6
Joku muu	14	1
Ei vastausta	10	1
Yhteensä	1201	100
OPISKELU	n	%
Peruskoulussa	359	30
Lukiossa	102	8
Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa	122	10
Ammattikorkeakoulussa	134	11
Yliopistossa	56	5
Jossain muualla	3	0
Ei opiskele	425	35
Yhteensä	1201	100
SUORITETUT TUTKINNOT	n	%
Vain ylioppilas	192	16
Vain toisen asteen amm. tutkinto	190	16
Yo ja 2. asteen amm. tutk.	77	6
Ammattikorkeakoulututkinto	57	5
Yliopistotutkinto	31	3
Ei mitään	654	54
Yhteensä	1201	100
ÄIDIN KOULUTUSTASO	n	%
Ammatillinen perustutkinto	438	36
Opisto- tai ylioppilastutkinto	308	26
Korkeakoulututkinto	215	18
Ei tutkintoa	112	9
En osaa sanoa	55	5
Ei vastausta	73	6
Yhteensä	1201	100
ISÄN KOULUTUSTASO	n	%
Ammatillinen perustutkinto	493	41
Opisto- tai ylioppilastutkinto	177	15
Korkeakoulututkinto	220	18
Ei tutkintoa	119	10
En osaa sanoa	83	7
Ei vastausta	109	9
Yhteensä	1201	100

LIITE 2. Kyselylomake.

Tautatietoa: 0–14-vuotiaille ja 15–29-vuotiaille on omat kyselynsä. Ne ovat suurimmalta osalta identtiset, mutta alle 15-vuotiaiden vanhemmat vastaavat taustamuuttajakysymyksiin (A-alkuiset kysymykset) samalla kun kysytään haastattelulupa. 15–29-vuotiaiden taustakysymykset (B-alkuiset) esitetään heille itselleen. Käsite ”vapaa-aika” voi olla joillekin epäselvä. Tarvittaessa sitä voi täsmentää sanomalla, että se on aikaa työn ja koulun ulkopuolella.

Alle 15-vuotiaat: (kysymykset vanhemmille)

Hyvää päivää, teemme tutkimusta 10–29-vuotiaiden vapaa-ajasta ja siihen liittyvistä tekijöistä. Kysymysten läpikäynti vie noin 15 minuuttia. Voinko haastatella taloudessanne asuvaa alle 15-vuotiasta lasta? (KYLLÄ / EI > JOS EI OLE KOTONA, KYSY MAHDOLLISUUTTA SOPIA AIKA)

Aluksi haluaisin kysyä muutaman taustoittavan kysymyksen teiltä itseltänne.

A1 Aluksi kysyisin perheessänne asuvan lapsen ikää? _____

A2 Lapsenne sukupuoli?
Tyttö
Poika

A3 Missä kunnassa asutte tällä hetkellä?
(KYSYTÄÄN VAIN JOSTÄTÄ TIETOA EI SAA VÄESTÖREKISTERITIEDOISTA)

A4 Mikä seuraavista kuvaa parhaiten asuinpaikkaanne: KÄYTÄ APUNA OMAA ALUE-TUNTEMUSTASI, JOS VASTAAJA ON EPÄVARMA.
Ison kaupungin keskusta
Ison kaupungin lähiö tai muu laita-alue
Pikkukylän tai pikkukaupungin keskusta
Pikkukylän tai pikkukaupungin harvaan asuttu laita-alue
Maaseutuympäristö

A5 Kuinka kauan olette asuneet nykyisessä asuinkunnassanne? _____ (vuosina)

A6 Mikä on lapsenne äidinkieli?
Suomi
Ruotsi
Muu, mikä?

Vielä muutamia taustatietoja ennen kuin menään varsinaisiin kysymyksiin.

A7. Keiden kanssa lapsenne asuu?
(valitse parhaiten soveltuva vaihtoehto)
Molempien vanhempien kanssa
Toisinaan isän ja toisinaan äidin kanssa
Vain toisen vanhemman kanssa
Ei kummankaan vanhemman kanssa

A8 Keitä kuuluu kotitalouteen, jossa asutte? (merkitse tarvittaessa useita vaihtoehtoja; täytä tarvittaessa myös haastateltavien sisarusten iät) (Tarvittaessa selitys: tässä tutkimuksessa tarkoitamme kotitaloudella henkilöitä, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät tulojaan yhdessä.)
Äiti/äitipuoli
Isä/isäpuoli
Veljiä/velipuolia; iät: _____
Siskoja/iskopuolia; iät: _____
Muu, kuka? _____

(JOS ED. KYSYMYKSESSÄ ON ÄITI TAI ÄITIPUOLI)

A9 Mikä on perheenne pääasiallisen naispuolisen huoltajan koulutustaso?
LUETTELE, MERKITSE YLIN
Ammatillinen perustutkinto
Opisto tai ylioppilastutkinto
Korkeakoulututkinto
Ei tutkintoa
Ei osaa sanoa

(JOS ED. KYSYMYKSESSÄ ON ISÄ TAI ISÄPUOLI)

A10 Mikä on perheenne pääasiallisen miespuolisen huoltajan koulutustaso?
LUETTELE, MERKITSE YLIN
Ammatillinen perustutkinto
Opisto tai ylioppilastutkinto
Korkeakoulututkinto
Ei tutkintoa
Ei osaa sanoa

A11 Onko kotitaloutenne
varakas
hyvin toimeentuleva
keskituloinen
heikosti toimeentuleva
vai köyhä

A12 Usein puhutaan yhteiskuntaluokista. Miten sijoittaisit kotitaloutenne: lähelle yhteiskunnan korkeinta, matalinta vai keskikerrosta? Vastaa asteikolla 0:sta 10:een siten, että 0 = Matalin kerros ja 10 = Korkein kerros.

TÄSSÄ OLIVAT TAUSTAKYSYMYKSET JA VOIMME SIIRTYÄ LAPSEN HAASTATTELUUN. KIITOS AJASTANNE. VOITTEKO NYT PYYTÄÄ LASTANNE PUHELIMEEN?

15–29-VUOTIAAT:

Hyvää päivää, teemme tutkimusta 10–29-vuotiaiden vapaa-ajasta ja siihen liittyvistä tekijöistä. Kysymysten läpikäynti vie noin 15 minuuttia. Voinko haastatella sinua?

B1 Sukupuoli (merkitään kysymättä)
Nainen
Mies

B2 Aluksi kysyisin ikääsi?

B3 Missä kunnassa asut tällä hetkellä?
(KYSYTÄÄN VAIN JOS TÄTÄ TIETOA EI SAA VÄESTÖREKISTERITIEDOISTA)

B4 Mikä seuraavista kuvaa parhaiten omaa asuinpaikkaasi: KÄYTÄ APUNA OMAA ALUETUNTEMUSTASI, JOS VASTAAJA ON EPÄVARMA.
Ison kaupungin keskusta
Ison kaupungin lähiö tai muu laita-alue
Pikkukylän tai pikkukaupungin keskusta
Pikkukylän tai pikkukaupungin harvaan asuttu laita-alue
Maaseutuympäristö

B5 Kuinka kauan olet asunut nykyisessä kunnassasi? _____ (vuosina)

B6 Mitä on äidinkielesi?
Suomi
Ruotsi
Muu, mikä?

Vielä muutamia taustatietoja ennen kuin mennään varsinaisiin kysymyksiin.

B7 Mikä on perhemuotosi? Oletko LUETTELE
Vanhempien tai muun huoltajan luona asuva
Yksin asuva
Avio- tai avoliitossa, lapseton
Avio- tai avoliitossa, lapsia
Yksinhuoltaja
”Kimppakämpässä” ystävien tai sisarusten kanssa
Muu perhemuoto
eos

(KYSYTÄÄN VAIN JOS ON LAPSIA B7=d tai B7=e)

B8 Kuinka monta lasta sinulla on ja minkä ikäisiä he ovat? Iät: _____

(VAIN JOS EI YKSINASUVA EIKÄ VANHEMPIEN LUONA ASUVA B7 >a JA B7 >b)

B9 Kuinka monta henkilöä kuuluu kotitalouteesi (eli perheeseesi)? KOHDEHENKILÖ MUKAAN LUKIEN

Kotitalouteen kuuluvien lukumäärä____
(Tarvittaessa selitys: tässä tutkimuksessa tarkoitamme kotitaloudella henkilöitä, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät tulojaan yhdessä.)

(KYSYTÄÄN VAIN VANHEMPIEN LUONA ASUVILTA B7=a)

B10 Keiden kanssa asut?

(valitse parhaiten soveltuva vaihtoehto)
Asun molempien vanhempieni kanssa
Asun toisinaan isän ja toisinaan äidin kanssa
Asun vain toisen vanhempani kanssa
En osaa sanoa

(KYSYTÄÄN VAIN VANHEMPIEN LUONA ASUVILTA B7=a)

B11 Keitä kuuluu kotitalouteen, jossa asut?
(merkitse tarvittaessa useita vaihtoehtoja; täytä tarvittaessa myös sisarusten iät)
Äiti/äitipuoli
Isä/isäpuoli
Veljiä/velipuolia; iät:_____
Siskoja/iskopuolia; iät:_____
Muu, kuka?_____

B12 Mikä on äitisi koulutustaso?
LUETTELE, MERKITSE YLIN
Ammatillinen perustutkinto
Opisto tai ylioppilastutkinto
Korkeakoulututkinto
Ei tutkintoa
Ei osaa sanoa

B13 Mikä on isäsi koulutustaso?
LUETTELE, MERKITSE YLIN
Ammatillinen perustutkinto
Opisto tai ylioppilastutkinto

Korkeakoulututkinto
Ei tutkintoa
Ei osaa sanoa

Vielä muutamia taustatietoja ennen kuin mennään varsinaisiin kysymyksiin.

B14 Usein puhutaan yhteiskuntaluokista. Miten sijoittaisit tämänhetkisen tilanteen mukaan itsesi: lähelle yhteiskunnan korkeinta, matalinta vai keskikerrosta? Vastaa asteikolla 0:sta 10:een siten, että 0 = Matalin kerros ja 10 = Korkein kerros.

B15 Ajattele aikaa, kun olit 12-vuotias. Miten sijoittaisit lapsuudenkotisi: lähelle yhteiskunnan korkeinta, matalinta vai keskikerrosta? Vastaa asteikolla 0:sta 10:een siten, että 0 = Matalin kerros ja 10 = Korkein kerros.

B16 Entä oliko lapsuudenkotisi tuolloin mielestäsi:
varakas
hyvin toimeentuleva
keskituloinen
heikosti toimeentuleva
vai köyhä

(VAIN YLI 15-VUOTIAILTA)

B17 Opiskeletko parhaillaan oppilaitoksessa tai oletko ammatillisessa koulutuksessa?
Kyllä
Ei
EOS

JOS OPISKELEE B17=a

B18 Oletko parhaillaan...?
LUETTELE
Peruskoulussa
Lukiossa
Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa
Ammattikorkeakoulussa
Yliopistossa

Jossain muualla
Ei osaa sanoa

JOS OPISKELEE LUKIOSSA TAI PERUS-
KOULUSSA B18=a TAI B18=b

B19a Mikä oli edellisen koulutodistuksen kes-
kiarvos? (Oma vastausvaihtoehto: ”Ei ole
keskiarvoja”)

JOS EI OPISKELE LUKIOSSA TAI PERUS-
KOULUSSA B18>a TAI B18>b

B19b Mikä oli peruskoulun päättötodistuksesi
keskiarvo? (Oma vastausvaihtoehto: ”Ei ole
keskiarvoja”)

B20 Mitkä seuraavista tutkinnoista olet suo-
rittanut? (KYSYTÄÄN VAIN YLI 18-
VUOTIAILTA)
LUETTELE, MERKITSE KAIKKI
Ylioppilastutkinnon
Ammatillisen perustutkinnon
Ammattikorkeakoulututkinnon
Yliopistotutkinnon
Ei mitään mainituista
Ei vastausta

B21 Teetkö tällä hetkellä palkkatyötä?
Kyllä
Ei
Ei osaa sanoa

B22 Mikä on pääasiallinen toimintasi?
Oletko ...
LUETTELE
Koululainen tai opiskelija
Palkkatyössä
Yrittäjä
Työtön tai lomautettu
Joku muu
Ei vastausta

VARSINAISET KYSYMYKSET (KAIKILLE):

Alkusanat 10–14-vuotiaille

Hei, teemme tutkimusta 10–29-vuotiaiden
vapaa-ajasta ja niihin liittyvistä tekijöistä. Ky-
symysten läpikäynti vie noin 15 minuuttia.
Voinko haastatella sinua?

- 1 Kuinka paljon vapaa-aikaa sinulla on astei-
kolla 1 – 5 kun...
1= niin vähän, etten usein ehdi tehdä mitä
haluaisin, 2, 3, 4, 5= niin paljon, etten
tiedä, mitä tekisin ajallani
- 2 Nuorten keskuudessa hyvät ystävät tapaavat
usein toisiaan monta kertaa viikossa niin
että muodostuu melkein kiinteitä ryhmiä,
jengejä, ystäväpiirejä tms. Oletko sinä mu-
kana tällaisessa?
Kyllä / Ei / En osaa sanoa
- 3 Kuulutko itse johonkin nuorten tyyliin
(kuten gootti, hoppelari, punkkari, hevari,
skeittari tms.)?
Kyllä / Ei / En osaa sanoa

(VAIN TYÖSSÄ OLEVILLE B21=a)

- 4 Koetko omassa elämässäsi työn ja vapaa-
ajan välisen rajan epäselväksi?
(5=Täysin, 4= Paljon, 3= Jonkin verran, 2=
vähän, 1= En yhtään, 99=eos)
- 5 Onko mielestäsi hyvä vai huono asia jos työn
ja vapaa-ajan välinen raja on epäselvä?
(5=hyvä, 4=melko hyvä, 3=ei hyvä eikä huo-
no, 2=melko huono, 1=huono, 99=eos)

(VAIN VANHEMPIEN LUONA ASUVILLE,
IKÄ<15 TAI B7=a)

- 6 Miten paljon voit vaikuttaa itse seuraaviin
asioihin? (5=Täysin, 4=Paljon, 3=Jonkin
verran, 2=Vähän, 1=En yhtään)
Siihen, mitä teet koulun jälkeen? (VAIN

JOS IKÄ<15 TAI B17=a)
 Kotiintuloaikoihin
 Kavereiden kanssa oloon
 Siihen, mitä syöt ja milloin
 Siihen, mihin aikaan menet nukkumaan
 Kotitöiden tekoon
 Siihen, mitä harrastat
 Siihen, missä asutte
 Perheen yhteisiin hankintoihin
 Siihen, mitä teette lomalla

(VAIN VANHEMPIEN LUONA ASUVILLE,
 IKÄ<15 TAI B7=a)

- 7 Voitko tuoda kotiisi kavereita?
 Kyllä / Ei / En osaa sanoa

VAIN ALLE 15-VUOTIAILLE

- 8 Mikä oli edellisen koulutodistuksesi keskiarvo? (Oma vastausvaihtoehto: ”Ei ole keskiarvoja”)
 9 Oletko nykyisin mukana tai kuulutko jäsenenä johonkin, aivan mihin tahansa järjestöön, seuraan, kerhoon tai vastaavaan?
 Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

(KYSYMYKSET 10 JA 11 VAIN NIILLE,
 JOTKA KUULUVAT AINAKIN JOHONKIN 9=a)

- 10 Kuinka usein osallistut erityyppisten järjestöjen, seurojen, kerhojen tai vastaavien toimintaan?
 Ainakin kolme kertaa viikossa
 Kerran pari viikossa
 Kerran pari kuukaudessa
 Noin joka toinen kuukausi
 Muutaman kerran vuodessa
 Kerran vuodessa tai harvemmin
 Ei osallistu lainkaan
 Ei osaa sanoa

- 11a Luettelen seuraavaksi joukon erityyppisiä järjestöjä, seuroja, kerhoja tai vastaavia. Mihin kaikkiin kuulut jäsenenä tai olet toiminnassa mukana? (kyllä / ei / eos)
 LUETTELE
 Jokin opiskelija- tai koululaisjärjestö tai oppilaskunta
 Urheiluseura tai liikuntajärjestö
 Koulun tai oppilaitoksen kerho
 Seurakunnan tai muun uskonnollisen yhteisön lapsi- tai nuorisotoiminta
 Partiolippukunta
 Luonnonsuojelu- tai ympäristönsuojelujärjestö, luontojärjestö, eläinsuojelujärjestö tai kerho
 Hyväntekeväisyysjärjestö, avustusjärjestö tai vammaisjärjestö
 Maanpuolustus- tai reserviläisjärjestö
 Jokin poliittinen nuoriso- tai varhaisnuorisjärjestö tai jonkin puolueen perusjärjestö
 Ihmisoikeus- tai rauhanjärjestö
 Jokin muu kuin koulun, seurakunnan tai partion harrastuskerho, esim. musiikki-, askartelu-, valokuvauskerho jne.
 Ammattiliitto
 Jokin muu järjestö, mikä
 Ei mikään näistä
 Ei osaa sanoa

KYSYTÄÄN KUNKIN 11a:n TOIMINNAN KOHDALLA SIIHEN OSALLISTUVILTA

- 11b Kuinka monta vuotta olet ollut mukana?_____
- 11c-f KYSYTÄÄN KUNKIN 11a:n TOIMINNAN KOHDALLA SIIHEN OSALLISTUVILTA
 (Kyllä / Ei / En osaa sanoa)
 osallistutko nykyisin konkreettisesti sen toimintaan
 osallistutko toiminnan suunnitteluun tai järjestämiseen
 kuulutko hallitukseen tai muuhun toimielimeen

uskotko olevasi mukana vielä 2 vuoden kuluttua

KYSYTÄÄN KUNKIN 11a:n TOIMINNAN KOHDALLA NIILTÄ, JOTKA EIVÄT OSALLISTU

(Kyllä / Ei / En osaa sanoa)

- 11 g) Kiinnostaisiko sinua olla mukana toiminnassa?

(KAIKILTA)

- 12 Osallistutko nykyisin sellaiseen järjestettyyn vapaa-ajan toimintaan, joka ei tapahdu järjestössä, seurassa tai vastaavassa?
(Kyllä / Ei / En osaa sanoa)
- 13 Entä oletko nykyisin mukana jossain sellaisessa harrastuksessa tai vapaa-ajan ryhmässä, jonka toiminta ei ole järjestettyä?
(Kyllä / Ei / En osaa sanoa)
- 14 Entä onko sinulla jokin sellainen harrastus, joka ei tapahdu missään ryhmässä vaan yleensä yksin? (Kyllä / Ei / En osaa sanoa)
- 15 Ottavatko vanhempasi tavalla tai toisella osaa johonkin vapaa-ajan toimintaan?
Kyllä / Ei / En osaa sanoa
- 16 Esitän seuraavaksi joitain vapaa-ajan toimintaan ja siihen osallistumiseen liittyviä väitteitä. Kerro kuinka samaa mieltä olet niiden kanssa (5=täysin samaa mieltä, 4=osittain samaa mieltä, 3=en samaa enkä eri mieltä, 2= osittain eri mieltä, 1= täysin eri mieltä)
Asuinpaikallani järjestetään kiinnostavaa nuorten toimintaa
Voin vaikuttaa siihen, mitä vapaa-ajan toimintaa nuorille järjestetään asuinpaikallani
Pitkä matka tekee osallistumisen vaikeaksi
Minulla ei ole rahaa osallistua

Vanhempani eivät halua että osallistun
En ehdi osallistua, koska minulla on paljon läksyjä
En ehdi osallistua, koska minulla on paljon kotitöitä
Nuorille tarjottu toiminta on turhaa leikkimistä
Harrastukset ovat liian suorituspainotteisia
Toimintaan on mukava osallistua, jos ei tarvitse liittyä jäseneksi mihinkään
Järjestötoiminta on vanhanaikaista
Toimintaa pitäisi olla erikseen tytöille ja pojille
Nuorten toiminnassa otetaan hyvin huomioon tyttöjen ja poikien väliset erot
Koulun tiloissa pitäisi olla mahdollisuus harrastustoimintaan ja vapaa-ajan viettoon koulujan ulkopuolella
Kannatan ajatusta liikunta- ja taidepainotteisista koulupäivistä lauantaitsin

- 17 Erilaiset tavat viettää aikaa voivat tuntua enemmän vai vähemmän omalta ajalta. Kuinka omaksi koet seuraavat tavat käyttää aikaa (5=täysin omaa aikaa, 1= ei lainkaan omaa aikaa)
koulu tai opiskelu
työ (VAIN TYÖSSÄ KÄYVILLE B21=a)
kotityöt
netissä vietetty aika
järjestössä, seurassa tai vastaavassa toimiminen
Kavereiden kanssa yhdessä toimiminen
Kavereiden kanssa muuten vain oleminen
yksin vietetty aika

- 18 a Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana tehnyt vapaa-ajan matkan ulkomaille?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa

- 18b JOS 18a =a
Kuinka monta kertaa _____

(VAIN VÄHINTÄÄN 18-VUOTIAILTA)

- 19 Äänestitkö edellisissä kuntavaaleissa?
Kyllä / Ei / En halua sanoa / En osaa sanoa

(VAIN VÄHINTÄÄN 15-VUOTIAILTA)

- 20a Poliitikasta keskusteltaessa puhutaan usein vasemmistosta ja oikeistosta. Mihin kohtaan sijoittaisit oman kantasi asteikolla yhdestä kymmeneen
1= vasemmisto, 10=oikeisto

(VAIN VÄHINTÄÄN 15-VUOTIAILTA)

- 20b Entä, jos ajattelet vanhempiasi. Mihin kohtaan sijoittaisit äitisi poliittisen kannan asteikolla yhdestä kymmeneen?
1=vasemmisto, 10=oikeisto

(VAIN VÄHINTÄÄN 15-VUOTIAILTA)

- 20c Entä mihin kohtaan sijoittaisit isäsi poliittisen kannan asteikolla yhdestä kymmeneen?
1=vasemmisto, 10=oikeisto

- 21 Oliko vanhempiesi kodin ulkopuolella tapahtuva vapaa-ajan toiminta lapsuudessasi Erittäin aktiivista
Melko aktiivista
Ei aktiivista eikä passiivista
Melko passiivista
Erittäin passiivista
eos

- 22 Yritä arvioida millaiset olivat olosuhteet lapsuudessasi seuraavien asioiden kohdalla
(erittäin hyvät, hyvät, kohtalaiset, huonot, erittäin huonot, kysymys ei koske minua, eos)
Vanhempiesi keskinäiset välit
Sinun ja isäsi keskinäiset välit
Sinun ja äitisi keskinäiset välit

Sinun ja sisarustesi välit yleensä
Opettajiesi suhtautuminen yleensä sinuun
Sinun ja koulukaveriesi välit

- 23 Kuinka lapsuudenkodissasi käytettiin alkoholia?
Ei käytetty
Vähän
Kohtalaisesti
Paljon

- 24 Onko alkoholinkäyttö kodissasi vaikeuttanut lapsuuttasi?
Ei yhtään
Ei sanottavasti
Jossain määrin
Paljon

(KYSYTÄÄN VAIN ALLE 15-VUOTIAILTA)

- 25a Oletko joskus kokeillut tai käyttänyt alkoholia?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa

(KYSYTÄÄN VAIN VÄHINTÄÄN 15-VUOTIAILTA SEKÄ ALLE 15-VUOTIAILTA JOS 25a=kyllä)

- 25b Miten usein suunnilleen käytät alkoholia?
En koskaan
Muutaman kerran vuodessa
Ehkä kerran pari kuukaudessa
Kerran pari viikossa
Useammin
Ei halua sanoa

- 26 Oletko joskus kokeillut tai käyttänyt kannabista (eli hasista tai marijuanaa)?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa

(JOS 26=a)

- 27 Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana kokeillut tai käyttänyt kannabista (eli hasista tai marijuanaa)?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa

- 28 Onko sinulla tyttö- tai poikaystävää? (EI KYSYTÄ AVO- TAI AVIOLIITOSSA OLEVILTA B7=c tai B7=d)
Kyllä
Ei
En osaa sanoa

- 29 Kuinka monta sellaista todella hyvää ystävää sinulla on, jotka ovat samaa sukupuolta kuin sinä itse? _____

- 30 Entä kuinka monta sellaista todella hyvää ystävää sinulla on, jotka ovat eri sukupuolta kuin sinä itse?

- 31a Kuinka usein tapaat ystäviäsi
LUETTELE
Lähes päivittäin
Suunnilleen joka viikko
Suunnilleen joka kuukausi
Muutaman kerran vuodessa
Harvemmin kuin kerran vuodessa
Ei koskaan
Ei osaa sanoa

(VAIN MUILTA KUIN VANHEMPIEN LUONA ASUVILTA , IKÄ > 14 ja B7><a)

- 31b Kuinka usein tapaat vanhempiasi
LUETTELE
Lähes päivittäin
Suunnilleen joka viikko
Suunnilleen joka kuukausi
Muutaman kerran vuodessa
Harvemmin kuin kerran vuodessa
Ei koskaan
Ei osaa sanoa

- 32a Kuinka usein olet puhelin- tai nettiyhteydessä ystäviisi?
Lähes päivittäin
Suunnilleen joka viikko
Suunnilleen joka kuukausi
Muutaman kerran vuodessa
Harvemmin kuin kerran vuodessa
Ei koskaan
Ei osaa sanoa

(VAIN MUILTA KUIN VANHEMPIEN LUONA ASUVILTA , IKÄ > 14 ja B7><a)

- 32b Kuinka usein olet puhelin- tai nettiyhteydessä vanhempiisi?
Lähes päivittäin
Suunnilleen joka viikko
Suunnilleen joka kuukausi
Muutaman kerran vuodessa
Harvemmin kuin kerran vuodessa
Ei koskaan
Ei osaa sanoa

- 33 Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat sinulle? (5=hyvin tärkeää, 1=ei yhtään tärkeää)
Aktiivinen toiminta seuroissa ja järjestöissä
Viettää aikaa ystävien kanssa
Viettää aikaa perheen ja sukulaisten kanssa
Viettää aikaa yksin

- 34 Keiden kanssa keskustele vaikeista asioista? (Kyllä / ei / eos) LUETTELE, VOI VALITA USEAMMAN
Psykologin
Opettajan
Nuorisotyöntekijän
Terveystieteiden tai koulukuraattorin
Auttavan puhelimen työntekijän
Ystävän
Vanhempien
Jonkun muun läheisen aikuisen
Sisarusten
Nettitutun
Harrastuskaverin
Tyttö-/poikaystävän/puolison
En kenenkään kanssa

35	Kuinka tyytyväinen olet tällä hetkellä omaan taloudelliseen tilanteeseesi kouluarvosana-asteikolla 4–10?	38	Kuinka tyytyväinen olet terveydentilaasi kouluarvosana-asteikolla 4–10?
36	Kuinka tyytyväinen olet vapaa-aikaasi kouluarvosana-asteikolla 4–10?	39	Kuinka tyytyväinen olet nykyiseen elämääsi kaiken kaikkiaan kouluarvosana-asteikolla 4–10?
37	Kuinka tyytyväinen olet ihmissuhteisiisi kouluarvosana-asteikolla 4–10?	40	AVOIN KYSYMYS
Mitä haluaisit enemmän vapaa-ajaltasi?

LIITE 3. Avovastaukset.

Vastaukset kysymykseen ”Mitä haluaisit enemmän vapaa-ajaltasi?” ryhmiteltynä kuntatyyppin, sukupuolen ja iän mukaan.

Pääkaupunkiseutu

- Enemmän aikaa olla kavereiden kanssa ja harrastaa. (Tyttö, 10–14-v.)
- Haluaisin edullisempia harrastusmahdollisuuksia. (Tyttö, 10–14-v.)
- Haluaisin enemmän tietoa erilaisista harrastusmahdollisuuksista. (Tyttö, 10–14-v.)
- Haluaisin, että koulussa olisi enemmän vapaata aikaa. (Tyttö, 10–14-v.)
- Kanske vara med i någon gymnastikklubb eller motsvarande. (Tyttö, 10–14-v.)
- Olla rauhassa kotona. (Tyttö, 10–14-v.)
- Mer pengar att göra de saker som jag tycker om, t. ex. pengar att resa utomlands osv. (Poika, 10–14-v.)
- Olisi kiva, jos tekisimme joskus perheen kesken jotain vapaa-ajan asioita. (Poika, 10–14-v.)
- Resor t. ex. utomlands. (Poika, 10–14-v.)
- Enemmän aikaa keskittyä omiin harrastuksiin. (Tyttö, 15–19-v.)
- Enemmän aikaa paneutua minulle tärkeisiin asioihin. (Tyttö, 15–19-v.)
- Haluaisin pelata enemmän tennistä. (Tyttö, 15–19-v.)
- Kurssimuotoista toimintaa, jossa voisi kehittää kädentaitoja tai taiteellisuutta muutoin. (Tyttö, 15–19-v.)
- Monipuolisia harrastusmahdollisuuksia. (Tyttö, 15–19-v.)
- Sellaisen harrastuksen, joka ei ole aikatauluihin sidottu. (Tyttö, 15–19-v.)
- Toivoisin enemmän itse vapaa-aikaa. Tuntuu, että sitä ei ole riittävästi. (Tyttö, 15–19-v.)
- Ulkoilua enemmän. (Tyttö, 15–19-v.)
- Toivoisin enemmän vapaa-aikaa, jotta voisin toteuttaa itseäni. Haluaisin opiskella enemmän, mutta koen olevani niin varaton, että minun on pakko tehdä töitä. Olen

aina ollut kovin kiinnostunut opiskelusta, mutta perheen vaikeuksien sekä tulopaineiden vuoksi olen aina joutunut joustamaan opiskelusta. Haluaisin myös enemmän rentoutumisaikaa. Luovat harrastukseni kuten maalaaminen vaatii joutilaana olemista. (Tyttö, 15–19-v.)

- Haluaisin edullista tekemistä, raha on usein este. (Poika, 15–19-v.)
- Haluaisin osallistua enemmän urheilutoimintaan, mutta tämän ikäisenä ei oikein tahdo löytyä sopivia porukoita. Kaikilla minun ikäisillä on perhettä tai työkiireitä, että juuri 2 miestä saataisiin kerralla samaan aikaan paikalle. Toisaalta en ole ottanut näistä mahdollisuuksista selvääkään, eli jos ottaisin aktiivisemmin selvää, saattaisin löytääkin itselleni sopivan ryhmän. (Poika, 15–19-v.)
- Haluaisin uusia harrastuksia. (Poika, 15–19-v.)
- Ingenting. Jag är ganska nöjd. Jag har dock inte mycket fritid. (Poika, 15–19-v.)
- Lisää uusia kavereita. (Poika, 15–19-v.)
- Mer resor utomlands. (Poika, 15–19-v.)
- Minusta vapaa-aikani on hyvää sellaiseenaan. En kaipaa mitään muutoksia. (Poika, 15–19-v.)
- Minusta vapaa-aikani on juuri sellaista, kuin haluan, en kaipaa mitään. (Poika, 15–19-v.)
- Oma aikaa. Ei siis mitään harrastuksia välttämättä, vaan aikaa, joka ei ole mitenkään suunniteltua. (Poika, 15–19-v.)
- Pihalla oloa enemmän. (Poika, 15–19-v.)
- Haluaisin lemmikin. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin matkustella enemmän ja kauemmaksi. Siinä mielessä haluaisin lomaa enemmän. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin opiskella kieliä harrastusmuotoisesti. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin oppia rentoutumaan. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin viettää aikaa enemmän ystävieni kanssa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Lomailla ja löhöillä. (Tyttö, 20–24-v.)

- Olen kiinnostunut pilateksesta, joten haluaisin harrastaa sitä enemmän. (Tyttö, 20–24-v.)
- Olla ihan rauhassa ja levätä. (Tyttö, 20–24-v.)
- Toivoisin enemmän erilaisia aktiviteetteja. (Tyttö, 20–24-v.)
- Toivoisin voivani pitää noin puolen vuoden vapaan niin, ettei tarvitsisi tehdä mitään. (Tyttö, 20–24-v.)
- Viettäisin enemmän aikaa ystävien kanssa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Aikaa, jolloin voisi olla ihan itsekseen rauhassa. (Poika, 20–24-v.)
- Enemmän aikaa olla ystävien kanssa. (Poika, 20–24-v.)
- Enemmän aikaa, jotta ehtisi harrastamaan. (Poika, 20–24-v.)
- Haluaisin, että vapaa-aikaa olisi enemmän. (Poika, 20–24-v.)
- Haluan lisää vapaa-aikaa. (Poika, 20–24-v.)
- Käydä kavereiden kanssa ravintolassa syömässä, ja muutenkin aikaa viettämässä. (Poika, 20–24-v.)
- Lukea, liikkua ja katsoa elokuvia. (Poika, 20–24-v.)
- Nähdä kavereita. (Poika, 20–24-v.)
- Olla omissa oloissani. (Poika, 20–24-v.)
- Enemmän aikaa ilman lapsia. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän tekemistä ystävien kanssa ja enemmän vaihtelua rutiineihin sekä aikaa matkusteluun. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin mahdollisuuksia lomailla enemmän. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin nähdä enemmän kavereitani ja harrastaa pianonsoittoa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin vapaa-ajallani tehdä vain sitä mitä haluan, täysin riippumattomana muista ihmisistä. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin, että harrastus olisi säännöllisempää. Enemmän aikaa, että voisi matkustaa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Jag skulle vara mer aktiv i vältgörelse om jag hade mer tid och pengar till det. (Tyttö, 25–29-v.)
- Olisi mukavaa, jos omassa kunnassa olisi tekemistä kaikenikäisille yhdessä. (Tyttö, 25–29-v.)
- Seurustella oman kumppanin kanssa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Ylipäätään enemmän omaa aikaa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Ylipäätään lomaa kaikesta. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän aikaa, jotta ehtisin lepäämään. (Poika, 25–29-v.)
- Enemmän aikaa. (Poika, 25–29-v.)
- Haluaisin matkustella enemmän. (Poika, 25–29-v.)
- Haluaisin viettää enemmän aikaa harrastusten parissa. (Poika, 25–29-v.)
- Haluaisin, että ystävilläni olisi enemmän aikaa minulle. (Poika, 25–29-v.)
- Hyviä ystäviä ympärilläni. (Poika, 25–29-v.)
- Kaipaisin eniten rentoutumista. (Poika, 25–29-v.)
- Laatua. (Poika, 25–29-v.)
- Mer tid bara för mig själv att göra något ensam eller tid för mig och min fru tillsammans. (Poika, 25–29-v.)
- Puuhailla perheen kesken kotosalla, ihan vaikka kotitöitä yhdessä. (Poika, 25–29-v.)
- Seurustelusuhteen. (Poika, 25–29-v.)
- Toivoisin, että minulla olisi jokin sitoutumista edellyttävä harrastus, jota ei tulisi lopetettua kesken. (Poika, 25–29-v.)
- Tyttöystävän. (Poika, 25–29-v.)

Muut kaupunkimaiset kunnat

- Aika käy pitkäksi, kun en harrasta mitään. Haluaisin harrastuksen, joka ei tapahdu ulkona. (Tyttö, 10–14-v.)
- Haluaisin enemmän kavereita. (Tyttö, 10–14-v.)
- Haluaisin enemmän vapaa-aikaa ylipäättäänkin. (Tyttö, 10–14-v.)
- Haluaisin lemmikkieläimen tai harrastaa

- ratsastusta, mutta en voi, kun olen niin allerginen. (Tyttö, 10–14-v.)
- Haluaisin nähdä kauempana asuvia kavereita enemmän. (Tyttö, 10–14-v.)
 - Haluaisin tietokoneen käyttööni. Meillä ei ole kotona konetta tällä hetkellä ja se tympii. (Tyttö, 10–14-v.)
 - Haluaisin viettää enemmän aikaa kavereitten kanssa ja perheen kanssa. Nyt on niin paljon harrastuksia, ettei ole aikaa. (Tyttö, 10–14-v.)
 - Haluaisin, että nuorille järjestettäisiin kokontumistiloja. (Tyttö, 10–14-v.)
 - Mer pengar att göra vad jag vill. (Tyttö, 10–14-v.)
 - Olla enemmän kavereiden kanssa. (Tyttö, 10–14-v.)
 - Toivoisin enemmän liikuntamahdollisuuksia. (Tyttö, 10–14-v.)
 - Enemmän aikaa rumpujen soitolle. (Poika, 10–14-v.)
 - Haluaisin aloittaa musiikkiharrastuksen. (Poika, 10–14-v.)
 - Haluaisin aloittaa ratsastuksen, mutta se on kallista. (Poika, 10–14-v.)
 - Haluaisin enemmän erilaisia harrastuksia. (Poika, 10–14-v.)
 - Haluaisin olla enemmän lomalla. (Poika, 10–14-v.)
 - Haluaisin vain viettää aikaa yksinani enemmän. (Poika, 10–14-v.)
 - Mer ställen att gå till i Björneborg, ungdomsställen o.d. (Poika, 10–14-v.)
 - Mer tid att göra saker som jag tycker om. (Poika, 10–14-v.)
 - Mielestäni olisi hyvä, jos koulut olisivat aktiivisempia nuorten harrastusten suhteen. (Poika, 10–14-v.)
 - Aikaa enemmän. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Aikaa läksyjen jälkeen. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Aikaa omille jutuille. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Aikaa ystävien ja perheen kanssa. Enemmän vapaa-aikaa! (Tyttö, 15–19-v.)
 - Aikaa, jotta voisi lukea hyviä kirjoja. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Edullisempaa harrastamista sekä aikaa ja energiaa enemmän. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Enemmän aikaa kitaransoitolle. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Enemmän liikunnallista tekemistä. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Enemmän vapaa-aikaa, jotta olisi enemmän aikaa vaan olla ja harrastaa monipuolisemmin. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Enemmän vapaa-aikaa. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Haluaisin ehkä aloittaa jonkun harrastuksen. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Haluaisin enemmän aikaa tehdä jotain. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Haluaisin enemmän omaa aikaa. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Haluaisin että vapaa-ajanviettomahdollisuuksia olisi enemmän ja että ne eivät olisi niin kalliita. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Haluaisin monipuolisia harrastusmahdollisuuksia. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Haluaisin osata organisoida vapaa-aikani paremmin. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Haluaisin yleensä enemmän aikaa tehdä minua kiinnostavia asioita. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Haluaisin, että ehtisin lepäämään enemmän. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Haluaisin, että työn ja koulun välille jäisi enemmän vapaa-aikaa. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Harrastaa jotain kehittävä. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Harrastaa kaikkea vapaamuotoista kavereitten kanssa. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Järjestötoiminta voisi olla ihan mukavaa, jossakin kulttuuriyhdistyksessä. Täällä ei ole niitä juurikaan tarjolla. Jotain taide- tai teatteritoimintaa. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Kaverit saisi käydä useammin. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Lisää aikaa olla vaan. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Lisää kavereita. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Lisää vapaa-aikaa. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Toivoisin, että niihin vapaa-ajan harrastuksiin ja tapahtumiin, joihin osallistun, tulisi myös miehiä. Sitähän sanotaan, että harrastuksien kautta voi löytää tulevan mie-

- hensä. (Tyttö, 15–19-v.)
- Sekä minä että puolisoni tehdään paljon töitä. Mieheni myös matkustaa paljon työnsä puolesta. Toivoisinkin, että meillä olisi enemmän yhteistä vapaa-aikaa. Usein jompikumpi tekee töitä. Haluaisin myös tavata parhaita ystäviäni useammin. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Toivoisin, että osaisin käyttää vapaa-aikani paremmin. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Voisin aktivoitua enemmän harrastamaan. Minua kiinnostaisivat taide- ja kulttuuri-toiminta, museoissa käynnit, käsityöt, ehkä joku kielikurssi. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Vähemmän pakkasta, että pääsis hiihtään. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Yksinoloa. (Tyttö, 15–19-v.)
 - Ehkä jotain kivaa harrastusta. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän aikaa harrastuksille. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän aikaa kavereitten kanssa. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän aikaa läheisten ystävien kanssa. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän aikaa talviliikunnalle. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän aikaa ulkoilla kavereitten kanssa. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän harrastuksia kavereiden kanssa. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän liikuntaa. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän vaihtelua. Kaipaisin enemmän aktiviteetteja. Mielestäni kaupunki, jossa asun, ei välttämättä tarjoa riittävästi nuorille vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän vapaata aikaa kavereitten kanssa. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän vapaata aikaa. (Poika, 15–19-v.)
 - Haluaisin enemmän aikaa itselleni. (Poika, 15–19-v.)
 - Haluaisin enemmän tekemistä kavereiden kanssa. (Poika, 15–19-v.)
 - Haluaisin harrastaa enemmän liikuntaa. (Poika, 15–19-v.)
 - Haluaisin tavata henkilökohtaisesti kavereita enemmän. (Poika, 15–19-v.)
 - Kavereita lisää. (Poika, 15–19-v.)
 - Lisää uusia harrastuksia. (Poika, 15–19-v.)
 - Mer möjligheter att delta i motorsport i vår kommun. (Poika, 15–19-v.)
 - Mer pengar att göra intressanta saker. (Poika, 15–19-v.)
 - Mielenkiintoisia ryhmäliikuntajuttuja. (Poika, 15–19-v.)
 - Minusta vapaa-aikani on nykyisellään ihan hyvää. (Poika, 15–19-v.)
 - Olen osannut järjestää vapaa-aikani ihan hyvin. (Poika, 15–19-v.)
 - Olisi mukava, jos olisi rahaa enemmän käytettävissä, niin voisi harrastaakin enemmän. (Poika, 15–19-v.)
 - Rauhaa olla joskus ittekseenkin. (Poika, 15–19-v.)
 - Sitä, että osaisin käyttää vapaa-aikaani mielekkäästi. (Poika, 15–19-v.)
 - Toivoisin enemmän laadukasta vapaa-aikaa, johon sisältyisi enemmän matkustelua, elämyksiä, harrastuksia ja muita tällaisia. (Poika, 15–19-v.)
 - Toivoisin enemmän urheilu- ja liikuntamahdollisuuksia. (Poika, 15–19-v.)
 - Toivoisin, että ehtisin viettää enemmän aikaa tyttöystäväni kanssa. (Poika, 15–19-v.)
 - Ulkoilla enemmän. (Poika, 15–19-v.)
 - Vapaata aikaa olla vaan. (Poika, 15–19-v.)
 - Enemmän loma-aikaa. (Tyttö, 20–24-v.)
 - Enemmän vapaa-aikaa ja vähemmän vastuuta. (Tyttö, 20–24-v.)
 - Haluaisin enemmän aikaa lukemiseen ja kirjoittamiseen. Tahtoisin viettää enemmän aikaa muidenkin kavereiden kuin kämppisten näkemiseen. Liikuntaa haluaisin harrastaa enemmän, esimerkiksi jooga kiinnostaa. Haluaisin viettää enemmän aikaa perheen kanssa. (Tyttö, 20–24-v.)
 - Haluaisin lisää tekemistä vapaa-ajalleni, mutta en vain keksi mitä se voisi olla. (Tyttö, 20–24-v.)
 - Haluaisin lukea paljon kirjoja, se harrastus

- aina unohtuu toisinaan. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin oikeasti vapaata aikaa, jolloin voisin vain olla yksin tai kavereiden kanssa. Nykyään kaikki toiminta liittyy kouluun, töihin ja järjestötoimintaan. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin puuhastella itsekseni enemmän kaikkia pieniä juttuja. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin viettää enemmän aikaa koirani kanssa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin, että minulla olisi enemmän harrastuksia (esim. kuntosali). (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin, että tapaisin ystäviäni ja muitakin ihmisiä enemmän. Nyt olen työttömänä, ja siksi olisi kiva nähdä ihmisiä. Ehkä haluaisin käyttää aikaa myös vaikka jonkin kielen opiskeluun. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin, että vapaa-aikaa, ja näin ollen aikaa ystäville olisi enemmän. (Tyttö, 20–24-v.)
- Harrastaa perheen kesken jotain yhdessä. (Tyttö, 20–24-v.)
- Jag är nöjd med min fritid. (Tyttö, 20–24-v.)
- Jos minulla olisi enemmän aikaa, matkustelisin. (Tyttö, 20–24-v.)
- Kohentaa kuntoa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Liikuntaa enemmän. (Tyttö, 20–24-v.)
- Mer möjligheter att resa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Minulle ei tule ainakaan mieleen mitään. (Tyttö, 20–24-v.)
- Minulle ei tule mieleen mitään. (Tyttö, 20–24-v.)
- Olen ihan tyytyväinen tämänhetkiseen tilanteeseeni. (Tyttö, 20–24-v.)
- Olla vaan ihan rauhassa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Toivoisin, että minulla olisi enemmän sosiaalisia kontakteja. (Tyttö, 20–24-v.)
- Toivoisin enemmän kiireetöntä omaa aikaa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Toivoisin, että minulla olisi enemmän aikaa tavata ystäviäni. (Tyttö, 20–24-v.)
- Vapaa-aikaa saisi olla enemmän. (Tyttö, 20–24-v.)
- Viettää kiireetöntä aikaa yhdessä perheen kanssa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Yhdessäoloa läheisten ihmisten kanssa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Ystävien ja poikaystävän näkemistä enemmän. (Tyttö, 20–24-v.)
- En mitään. (Poika, 20–24-v.)
- Enemmän töitä. (Poika, 20–24-v.)
- Haluaisin enemmän järjestettyjä aktiviteetteja. (Poika, 20–24-v.)
- Haluaisin lisää vapaa-aikaa. (Poika, 20–24-v.)
- Haluaisin yleisesti enemmän vapaa-aikaa, jotta minulla olisi mahdollisuus harrastaa lempilajiani enemmän ja toisaalta myös enemmän aikaa vain olla ja rentoutua. (Poika, 20–24-v.)
- Käydä enemmän lenkillä. (Poika, 20–24-v.)
- Käydä ostoksilla, viettää aikaa kavereiden kanssa. (Poika, 20–24-v.)
- Käydä vaikka elokuvissa. (Poika, 20–24-v.)
- Mahdollisuutta käyttää aika tehokkaammin, etenkin asioihin, joita haluan tehdä. (Poika, 20–24-v.)
- Matkustella. (Poika, 20–24-v.)
- Minulle ei tule ainakaan mieleen mitään, mitä haluaisin tehdä enemmän vapaa-ajallani. (Poika, 20–24-v.)
- Omaa aikaa. (Poika, 20–24-v.)
- Paremmat mahdollisuudet harrastaa kaikkea mielenkiintoista. (Poika, 20–24-v.)
- Tavata enemmän tyttöjä. (Poika, 20–24-v.)
- Töitä voisi olla enemmän. Minulla on liikaa vapaa-aikaa. (Poika, 20–24-v.)
- Yleensäkin enemmän aikaa. (Poika, 20–24-v.)
- Aikaa tehdä opiskeluun liittyviä asioita. Aikaa vain olla ja lukea. Aikaa olla yksin. Yksinkertaisesti enemmän aikaa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Aikaa, rentoutumista ja ystävien kanssa oloa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Aktiivisuutta, liikuntaa ja ystäviä. (Tyttö,

- 25–29-v.)
- Ehdottomasti haluaisin kuntoilla enemmän. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän aikaa omiin harrastuksiin. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän aikaa, jotta ehtisi näkemään kavereita. Vapaa-aikani enimmäkseen kuluu perheeni kanssa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän aikaa, jotta pystyisin harrastamaan. Säännöllinen jumppa mahdollistaisi harrastamisen.
- Enemmän leppoisia loma-aikoja. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän omaa aikaa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän rauhallista yhdessäoloa lasten kanssa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän vapaa-aikaa, ettei koko ajan tarvitsisi olla menossa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin enemmän aikaa liikkuu. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin enemmän aikaa viettää läheisten kanssa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin enemmän aikaa. Tahtoisin kuntoilla enemmän. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin että minulla olisi enemmän vapaa-aikaa vain itseäni varten, ts. omaa aikaa. Lisäksi kaikkein eniten kaipaen tällä hetkellä matkustelua. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin yleensä ottaen enemmän vapaa-aikaa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Harrastaa enemmän liikuntaa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Kavereita olisi kiva olla enemmän. (Tyttö, 25–29-v.)
- Laatu-aikaa ilman lapsia. (Tyttö, 25–29-v.)
- Lisää aikaa, jotta ehtisi harrastamaan. Esi-merkiksi säännöllinen jumppa mahdollistaisi harrastamisen. (Tyttö, 25–29-v.)
- Lomaa enemmän arjesta. (Tyttö, 25–29-v.)
- Mer möjligheter att träffa mina vänner. (Tyttö, 25–29-v.)
- Oma aikaa enemmän. (Tyttö, 25–29-v.)
- Oman kullan kanssa viettää aikaa, mutta ei ole vielä semmoista kultaa. Opiskella englantia ja ratsastaa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Paljon harrastusmahdollisuuksia, kavereita ja yhdessäoloa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Tapahtumia, menoa ja meininkiä. (Tyttö, 25–29-v.)
- Ulkomaanmatkoja. (Tyttö, 25–29-v.)
- Vaihtoehtoja, mitä voisi vapaalla tehdä. (Tyttö, 25–29-v.)
- En mitään, sitä on riittävästi. (Poika, 25–29-v.)
- Enemmän aikaa, jotta ehtisin harrastaa. (Poika, 25–29-v.)
- Että jaksaisi harrastaa liikuntaa vielä enemmän ja että pystyisi järjestämään lisää aikaa maanpuolustusharrastukselle. (Poika, 25–29-v.)
- Haluaisin enemmän aikaa perheeni kanssa olemiseen. (Poika, 25–29-v.)
- Haluaisin enemmän vapaa-aikaa, koska koulu vie paljon aikaa. Rahaa voisi olla enemmän. (Poika, 25–29-v.)
- Haluaisin matkustaa enemmän vapaa-ajallani. (Poika, 25–29-v.)
- Haluaisin, että minulla olisi enemmän aikaa olla vain perheen ja harrastuksen parissa. Toisaalta tällä hetkellä mielestäni olen saanut asiat järjesteltyä oikeisiin mittasuhteisiin, niin että olen jakanut aikani tasaisesti kaikille osa-alueille. (Poika, 25–29-v.)
- Haluaisin, että vapaa-aikaa olisi ylipäättään enemmän. (Poika, 25–29-v.)
- Kulttuuritapahtumat kiinnostavat minua. (Poika, 25–29-v.)
- Pidempiä lomajaksoja, että voisi lähteä pidemmällekin reissuun. (Poika, 25–29-v.)
- Rahaa ja oman panimon. (Poika, 25–29-v.)
- Rahan tuomia mahdollisuuksia toteuttaa omia haaveita. (Poika, 25–29-v.)
- Rentoa yhdessäolemista kavereiden kanssa. (Poika, 25–29-v.)
- Tällä hetkellä toivoisin enemmän sosiaalisuutta. Haluaisin nähdä ystäviäni enemmän sekä harrastaa liikuntaa. (Poika, 25–29-v.)

Taajaan asutut kunnat

- Även mer tid att träna oftare än en eller två gånger i veckan. Detta är inte möjligt eftersom jag har ganska mycket läxor. (Tyttö, 10–14-v.)
- Toivoisin, että kaverit kävisivät useammin. (Poika, 10–14-v.)
- Ei mitään kummempia. (Tyttö, 15–19-v.)
- Enemmän aikaa hengailla. (Tyttö, 15–19-v.)
- Enemmän aikaa ystävien kanssa. (Tyttö, 15–19-v.)
- Enemmän käyttörahaa. (Tyttö, 15–19-v.)
- Sitä voisi olla enemmän ja minulla tulisi olla enemmän valinnanvapautta siihen miten käytän sen. (Tyttö, 15–19-v.)
- Asuintilanne on huono tällä hetkellä, ja nyt on liikaa etäisyyttä harrastuksiin. Haluaisin asua lähempänä isompaa kaupunkia. (Poika, 15–19-v.)
- Ei ihmeitä. (Poika, 15–19-v.)
- Enemmän aikaa kavereille. (Poika, 15–19-v.)
- Enemmän aikaa olla kavereiden luona. (Poika, 15–19-v.)
- Enemmän aikaa olla samanlaisten ihmisten seurassa. (Poika, 15–19-v.)
- Enemmän ulkonaoloa. (Poika, 15–19-v.)
- Enemmän vain vapaata aikaa. (Poika, 15–19-v.)
- Haluaisin enemmän ystäviä. (Poika, 15–19-v.)
- Haluaisin olla enemmän tuttujen kanssa. (Poika, 15–19-v.)
- Ingenting. Det är bra som det är. (Poika, 15–19-v.)
- Kaverit kävisi meillä useammin. (Poika, 15–19-v.)
- Oleskelupaikka nuorille. (Poika, 15–19-v.)
- Tietokoneohjelmia. (Poika, 15–19-v.)
- Ulkoliikuntaa enemmän. (Poika, 15–19-v.)
- Vähemmän kotiintuloaikoja. (Poika, 15–19-v.)
- Haluaisin matkustaa jonnekin kauas. (Tyttö, 20–24-v.)

tö, 20–24-v.)

- Harrastaa lasten kanssa jotain. (Tyttö, 20–24-v.)
- Harrastaa musiikkia kaikin tavoin. (Tyttö, 20–24-v.)
- Liikuntamahdollisuuksia. (Tyttö, 20–24-v.)
- Lomailla. (Tyttö, 20–24-v.)
- Lukea kirjoja. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin viettää enemmän aikaa rakkaani kanssa. (Poika, 20–24-v.)
- Leikkiä enemmän lasten kanssa. (Poika, 20–24-v.)
- Lomaa arjesta. (Poika, 20–24-v.)
- Pitäisi ottaa itseään niskasta kiinni ja osallistua enemmän erilaisiin aktiviteetteihin ja joskus käydäkin jossain, eikä vaan olla kotona. (Poika, 20–24-v.)
- Viettää aikaa ystävien ja kavereiden kanssa. (Poika, 20–24-v.)
- Yleensä vapaa-aikaa enemmän. (Poika, 20–24-v.)
- Lisää omaa aikaa. (Tyttö, 25–29-v.)
- Mer möjligheter att satsa på det jag tycker om (bilar). Kanske någon dag har jag egen verksamhet på den branschen. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän aikaa olla perheen kanssa. (Poika, 25–29-v.)
- Enemmän vapaa-aikaa yleensä. (Poika, 25–29-v.)
- Ulkoilua. (Poika, 25–29-v.)

Maaseutumaiset kunnat

- Haluaisin jonkun kivan harrastuksen. (Poika, 10–14-v.)
- Haluaisin, että täällä Honkajoellakin voisi lasketella ja kesäisin skeittailla. Täällä ei ole mitään tuollaista toimintaa. (Poika, 10–14-v.)
- Aikaa omille ajatuksille. (Tyttö, 15–19-v.)
- Enemmän pianotunteja. (Tyttö, 15–19-v.)
- Haluaisin enemmän vapaa-aikaa. (Tyttö, 15–19-v.)

- Haluaisin, että lähistöllä olisi enemmän harrastusmahdollisuuksia. (Tyttö, 15–19-v.)
- Liikuntajuttuja enemmän. (Tyttö, 15–19-v.)
- Sellaisia kavereita, jotka tekee samoja asioita kuin minä. (Tyttö, 15–19-v.)
- Tahtoisin enemmän aikaa, että koulutöiden jälkeen ehtisi tehdä muutakin. (Tyttö, 15–19-v.)
- Enemmän aikaa olla vanhempien kanssa. (Poika, 15–19-v.)
- Enemmän harrastusmahdollisuuksia. (Poika, 15–19-v.)
- Kavereitten kanssa pyörimistä. (Poika, 15–19-v.)
- Kehittävää tekemistä. (Poika, 15–19-v.)
- Kivoja uusia harrastuksia. (Poika, 15–19-v.)
- Koulun jälkeen enemmän aikaa kavereitten kanssa. (Poika, 15–19-v.)
- Nopeasti kysyttynä en osaa esittää mitään toiveita, vapaa-aikaa on kyllä riittävästi. (Poika, 15–19-v.)
- Oma rauhaa. (Poika, 15–19-v.)
- Uusia kivoja harrastuksia. (Poika, 15–19-v.)
- Vähemmän kotitöitä. (Poika, 15–19-v.)
- Enemmän aikaa olla kavereiden kanssa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Enemmän unta. (Tyttö, 20–24-v.)
- Haluaisin, että vapaa-aikaani mahtuisi enemmän rentoutumista. (Tyttö, 20–24-v.)
- Mer fritid. (Tyttö, 20–24-v.)
- Sitä voisi olla enemmän. Nyt opiskelut vievät suurimman osan ajasta. (Tyttö, 20–24-v.)
- Toivoisin enemmän aikaa. (Tyttö, 20–24-v.)
- Enemmän mahdollisuuksia käydä laskettelemassa. (Poika, 20–24-v.)
- Jag har redan allt jag vill ha. Mer pengar kanske skulle vara bra, men å andra sidan då skulle jag vara tvungen att jobba och inte ha så mycket fritid. Hellre har jag det som det är nu. (Poika, 20–24-v.)
- Mer tid för bilkörning på banan. (Poika, 20–24-v.)
- Att vara med mer i religiösa aktiviteter. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin enemmän sosiaalista toimintaa ja ihmiskontakteja. (Tyttö, 25–29-v.)
- Haluaisin liikkua enemmän. (Tyttö, 25–29-v.)
- Mer tid för mig och min make tillsammans. (Tyttö, 25–29-v.)
- Toivoisin, että minulla olisi vapaa-aikaa enemmän. (Tyttö, 25–29-v.)
- Enemmän aikaa lasten harrastuksille. (Poika, 25–29-v.)
- Haluaisin päästä ulkomaanmatkalle. (Poika, 25–29-v.)
- Mer tid att resa med min fru. (Poika, 25–29-v.)

TIIVISTELMÄ

Tässä julkaisussa tarkastellaan nuorten vapaa-aikaa vuonna 2009. Tulokset perustuvat 10–29-vuotiaiden nuorten puhelinhaastatteluihin, joita tehtiin yhteensä 1200 helmikuussa 2009. Julkaisu on jatkoa Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan järjestökiinnittyneisyyskyselyille vuosilta 1998 ja 2001, mutta ajallinen vertailu ulottuu aina 1950-luvulle saakka. Myös näkökulma vapaa-aikaan on tässä aiempia kyselyitä laajempi. Järjestöjen, seurojen ja muun organisoitun toiminnan ohella vapaa-aikaa tarkastellaan omaehtoisemmasta näkökulmasta. Tutkimuskohteena ovat niin ystävyys- ja sukulaisuhteet, päihteet, politiikka kuin lapsuudenkodin olosuhteetkin. Julkaisu jakautuu neljään teemakokonaisuuteen: vapaa-ajan luonteeseen, vapaa-ajan tekemiseen ja olemiseen, vapaa-ajan yhteisöllisyyksiin sekä lopuksi nuorten tyytyväisyyteen eri elämänaalueisiin.

Noin 45 prosenttia vastaajista on mukana tai kuuluu jäsenenä johonkin järjestöön, ja heistä hieman alle puolet osallistuu toimintaan viikoittain. Nuorten järjestöissä mukana oleminen on laskenut 2000-luvun alussa. Laskua on tapahtunut niin järjestöjen määrissä kuin osallistumisaktiivisuudessa. Myös asennetasolla näkyy kriittisyyttä järjestäytyntä toimintaa kohtaan, sillä lähes puolet nuorista kokee vapaa-ajan toiminnan mukavana osallistua, kunhan ei tarvitse liittyä jäseneksi mihinkään.

Erityisesti järjestöissä oleminen on vähentynyt kaikkein nuorimmassa, alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä. Alle 15-vuotiaat ovat myös muita ikäryhmiä useammin sitä mieltä, että järjestötoiminta on vanhanaikaista. Tämän ikäryhmän haasteellisuudesta palvelun tarjoajien kannalta kertoo sekin, että puolet heistä on sitä mieltä, ettei heidän asuinpaikkansa nuorille järjestetty toiminta ole kiinnostavaa.

Jos vähemmistö nuorista on nyt mukana järjestöissä, vielä harvempi, noin yksi kolmesta, osallistuu myös konkreettiseen toimintaan. Suunnilleen yhtä moni uskoo olevansa mukana

vielä kahden vuoden kuluttua. Järjestön toiminnan suunnitteluun tai järjestämiseen osallistuu enää harvempi kuin yksi viidestä, ja hallitukseen tai muuhun toimielimeen harvempi kuin yksi kymmenestä.

Järjestöjen ulkopuolella tapahtuvaan järjestettyyn vapaa-ajan toimintaan osallistuu noin kolmannes kaikista nuorista, järjestämättömiin harrastuksiin tai vapaa-ajan ryhmiin noin 40 prosenttia. Yksin tapahtuvia harrastuksia puolestaan on lähes kahdella kolmesta, ja ainakin jokin harrastus on lähes yhdeksällä vastaajasta kymmenestä. Toisin kuin järjestöissä toimiminen, on vapaamuotoinen toiminta yhteydessä nuorten korkeampaan tyytyväisyyteen vapaa-aikaansa.

Alle 15-vuotiaat osallistuvat muita vähemmän myös järjestöjen ulkopuolisiin harrastuksiin tai vapaa-ajan toimintaan. Sen sijaan kaikkein nuorimmilla on ikäryhmistä eniten hyviä ystäviä. He myös tapaavat ystäviään useammin. Iän myötä sekä ystävien määrä että tapaamistahti pienenevät selvästi. Pitkän aikavälin vertailussa 1950-luvun kyselyyn on ennen kaikkea vastaajan kanssa eri sukupuolta olevien hyvien ystävien määrä kasvanut selvästi. Ystävien tapaamistiheydessä sen sijaan on tapahtunut laskua viime vuosina. Varsinkin lähes päivittäin ystäviään tapaavien osuus on pudonnut huomattavasti kaikissa ikäryhmissä. Puhelin- ja nettiyhteydenpito sen sijaan on samaan aikaan tiivistynyt kaikenikäisillä nuorilla.

Nuoret tapaavat myös vanhempiaan harvemmin kuin vielä 1990-luvulla. Toisin kuin ystävien kohdalla, ei puhelin- ja nettiyhteydenpito vanhempiin kuitenkaan ole vastaavasti lisääntynyt. Nuoret arvioivat lapsuudenaikaisen väliensä vanhempiinsa olleen enimmäkseen oikein hyviä, vain hyvin pienen vähemmistön arvioidessa ne huonoksi. Yleisesti ottaen sekä tytöt että pojat arvioivat suhteen äitiin olleen paremman kuin suhteen isään. Lapsuuden heikot välit vanhempiin ovat selvässä yhteydessä lapsuudenkodin alkoholikäytön kanssa.

Nuorten hyvinvointia tutkittiin myös pyytämällä heitä arvioimaan tyytyväisyyttään eri elämänaalueisiin kouluarvosanoin 4–10. Valtaosa

nuorista vaikuttaa tyytyväiseltä elämäänsä: yleisimmät arvosanat ovat kahdeksan ja yhdeksän, ja varsin harva antaa välttäviä tai heikkoja arvosanoja millekään elämäalueelle. Tyytyväisyysessä elämään kokonaisuutena ei ole tapahtunut

muutoksia, mutta tyytyväisyys vapaa-aikaan ja erityisesti taloudelliseen tilanteeseen on laskussa. Tyytyväisyys terveydentilaan ja ihmissuhteisiin ovat voimakkaimmin yhteydessä elämään tyytyväisyyden kanssa.

SAMMANDRAG

Denna publikation behandlar ungdomars fritid år 2009. Resultaten baserar sig på telefonintervjuer med sammanlagt 1 200 ungdomar i åldern 10–29 som genomfördes i februari 2009. Publikationen är en fortsättning på de enkäter om organisationsengagemang som Delegationen för ungdomsärenden verkställde åren 1998 och 2001, men tidsperspektivet sträcker sig ända till 1950-talet. Fritid betraktas här också ur ett vidare perspektiv än i de tidigare undersökningarna. Utöver organisations- och föreningsaktivitet och annan organiserad verksamhet analyseras det hur ungdomar engagerar sig att utforma sin fritid. Frågorna gäller dels ungdomarnas relationer till vänner och släktingar samt deras synpunkter på berusningsmedel och politik, dels förhållandena i barndomshemmet. Publikationen inbegriper fyra tematiska helheter: fritidens karaktär, sätten på vilka ungdomarna tillbringar sin fritid, gemenskapsformer under fritiden och slutligen ungdomarnas tillfredsställelse med olika livsområden.

Omkring 45 procent av respondenterna medverkar i eller hör till någon organisation och nästan hälften av dem deltar i någon form av verksamhet varje vecka. Ungdomars organisationsdeltagande har gått tillbaka under början av 2000-talet beträffande både antalet organisationer och deltagaraktiviteten. Ungdomar ställer sig kritiskt till organiserad verksamhet; nästan hälften av ungdomarna upplever att det är roligt att delta i fritidsverksamhet så länge de inte behöver bli medlem i någon organisation.

Den mest markanta minskningen i organisationsdeltagandet syns i den allra yngsta ålderskategorin, dvs. ungdomar under 15 år. I denna ålderskategori ansåg man också oftare än i de andra grupperna att organisationsverksamhet är gammalmodigt. För dem som organiserar aktiviteter utgör denna åldersgrupp en utmaning också såtillvida att över hälften av alla ungdomar under 15 år anser att den ungdomsverksamhet som finns på deras ort är ointressant.

En minoritet av ungdomarna hör till någon organisation, och ännu färre, ungefär en av tre, deltar konkret i verksamheten. Ungefär lika många antar att de är med i organisationen ännu om två år. Färre än en av fem deltar i planeringen och organiseringen av verksamheten, och inte ens en av tio deltar i organisationens styrelse eller annat organ.

Fritidsverksamhet som inte arrangeras av någon organisation lockar omkring en tredjedel av alla ungdomar, medan 40 procent sysslar med oorganiserade hobbyer eller fritidsgrupper. Nästan två av tre har en hobby som de sysslar med ensamma, och någon form av fritidssysselsättning har nästa nio av tio respondenter. I motsats till organisationsverksamheten finns det ett samband mellan verksamhet under fria former och att ungdomarna känner sig tillfreds med sin fritid.

Under 15-åringarna deltog mindre än de andra ålderskategorierna också i aktiviteter eller fritidsverksamhet utanför organisationerna. Däremot hade de flest goda vänner. Dessutom träffar de sina vänner oftare än respondenterna i de andra ålderskategorierna. Med åldern avtar både antalet vänner och hur ofta ungdomarna träffar dem. Jämfört med enkäten på 1950-talet har speciellt andelen goda vänner av motsatt kön ökat markant. Däremot visar de senaste åren en minskning i hur ofta ungdomarna träffar sina vänner. I synnerhet har andelen ungdomar som träffar sina vänner nästan dagligen gått klart tillbaka i alla ålderskategorier. Däremot håller ungdomar i alla åldrar mer kontakt per telefon och internet.

Ungdomarna ser också sina föräldrar mindre ofta nu än på 1990-talet. Ungdomarna håller inte aktivare kontakt med sina föräldrar per telefon eller internet på samma sätt som med vännerna. För det mesta uppger ungdomarna att de som barn har haft ett riktigt gott förhållande till sina föräldrar och endast en ytterst liten minoritet uppger att förhållandet har varit dåligt. Överlag har både flickorna och pojkarna upplevt att de haft ett bättre förhållande till sin mor än till sin far. Det finns ett tydligt samband mellan dåliga relationer till föräldrarna och

alkoholkonsumtionen i barndomshemmet.

Ungdomarnas välbefinnande kartlades också genom att de ombads betygsätta olika livsområden på skalan 4–10. De flesta ungdomar förefaller vara nöjda med sitt liv: de vanligaste vitsorden var 8 och 9, och endast ett fåtal gav ett hjälpligt eller försvarligt vitsord till någon

del av sitt liv. Den allmänna tillfredsställelsen med livet har inte förändrats, men tillfredsställelsen med fritiden och speciellt den ekonomiska situationen visade en negativ utveckling. Tillfredsställelsen med hälsotillståndet och människorelationerna korrelerade starkast med tillfredsställelsen med livet överlag.

ABSTRACT

This publication investigates young people's leisure activities in the year 2009. Findings are based on 1200 telephone interviews with 10-29-year-olds, which were conducted in February of 2009. This publication is a continuation of the surveys of organizational commitment conducted by the Youth Policy Division of the Ministry of Education in 1998 and 2001, but chronological comparisons stretch back to the 1950s. The leisure perspective has, however, been explored more broadly here than on previous occasions. In addition to the activities of organizations, societies and other providers of structured activities, leisure is considered here from a more voluntary perspective. Subjects being considered include friendships and family relations, intoxicants, public policies and conditions in the childhood home. This publication is divided up into four thematic units: the nature of leisure, leisure spent doing and being, leisure in communal activities, and then young people's satisfaction with different areas of life.

Approximately 45% of the respondents in this survey are active in or members of some organization, and of them just under half participate in activities weekly. Participation in youth organizations has dropped in the past decade. This drop has occurred both in the number of organizations and in the level of activity within those which remain. We also see a critique of organized activities on the attitudinal level in that nearly half of all young people feel that leisure activities are enjoyable to participate in so long as they do not have to become a member of anything.

Participation in organizational activities has decreased especially in the youngest, under 15-year-old age group. Pre-teens and early teens are also more likely than other age groups to be of the opinion that organizational activity is old fashioned. It says something about the challenges of serving this age group that less than half of them find the youth activities organized

in their residential areas interesting. And if the young people participating in these organizations are in the minority, those participating in concrete activities are an even smaller minority – about one in three of the organization participants. Approximately the same number believe that they will still be involved two years from now. Participation in planning and organizing activities is down to less than one in five, and committee membership or equivalent responsibility is taken up by less than one in ten.

Participation in leisure activities organized outside of formal organizations occurs among about a third of young people; random hobbies or leisure groups, about 40%. Individual hobbies, on the other hand, are found among nearly two thirds of Finnish young people, and nearly nine out of ten respondents had some sort of hobby. In contrast with organizational activity, there is a correlation between participation in random activities and young people being more satisfied with their leisure time.

Under 15-year-olds also participate less in hobbies outside of organizations or in leisure activities. Instead this youngest group of respondents tended to have the most good friends. They also met up with friends more often. Both the number of friends and the amount of time spent with them clearly decrease with age. In comparison with data from earlier generations, there has been an especially marked increase in the number of strong friendships with members of the opposite sex. The frequency of meetings with friends, however, has decreased in recent years. In particular the number of those who meet with friends on a nearly daily basis has dropped notably in all age groups. At the same time contact by phone or the Internet has increased among young people of all ages.

Young people also see their parents less often than they did still in the 1990s. Unlike the case with friends, this has not been offset by an increase in telephone or Internet contact with parents. Young people do, however, consider their child/parent relationships to be in quite good shape, with only a small minority

considering them to be problematic. Generally speaking both girls and boys considered their relationships with their mothers to be better than those with their fathers. Where children had weak relationships with their parents, there tended to be a clear correlation with alcohol use in the childhood home.

Young people's well-being was also investigated by asking them to evaluate their satisfaction with various areas of life using the standard school grading scale of 4-10. The vast majority

of young people seemed satisfied with their lives: the most common marks given were eights and nines, and it was particularly rare to give poor grades to any particular area of life. Satisfaction with life as a whole has not changed significantly, but satisfaction with leisure and especially economic conditions have declined. Satisfaction with one's health and personal relationships are the strongest indicators of satisfaction with life in general.